

GS CPA, INC.
ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਸਭਾ ਅਕਾਊਂਟਿੰਗ ਤੇ ਟੈਕਸ ਲੋੜਾਂ ਲਈ
Gurpreet Singh, CPA, MBA
Certified Public Accountant
 5450 Lafayette Road, Suite#3,
 Indianapolis, IN 46254
Ph:317-248-4802
 Fax: 317-800-7947
 e-mail: info@gscpainc.com Website: www.gscpainc.com

10 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਸੰਦ
AMANTEL.COM
 \$25 'ਚ 2600 ਮਿੰਟ (43.5 ਘੰਟੇ)
 ਘਰ ਦੇ ਫੋਨ ਅਤੇ ਸੈਲ ਫੋਨ ਲਈ ਇਕੋ ਰੇਟ
 24/7 Customer Service ਟੌਲ ਫਰੀ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਕਾਲ ਕਰੋ
 ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰੋਗੇ ਉਨੇ ਹੀ ਮਿੰਟ ਕੱਟੇ ਜਾਣਗੇ
 1-888-652-6268, 732-983-4332/4333

PJ Insurance, Inc.
 5450 Lafayette Road, Suite # 3, Indianapolis, IN 46254
For All Your Insurance Needs.
 Life, Health & Disability insurance
 Home, Auto, Commercial, Worker Comp, Business
 General Liability & other
 "Ask us for new
 Obamacare health
 insurance quote"
 Contact: Satvir K. Singh
 Office Manager
Ph:317-248-4802
 Email: info@pjinsuranceinc.com

USPS - PP 1 **Fifteenth Year of Publication** ਮਿਡਵੈਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ Price 50¢ Email: punjabtimes1@sbcglobal.net
 ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫਤਾਵਾਰ www.punjabtimesusa.com
ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼
 Punjab Times, Vol 15, Issue 6, February 8, 2014 20451 N Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074 Ph:847-359-0746, Fax:847-705-9388

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਾਂਝੇ ਮੋਰਚੇ ਦੀਆਂ ਚੁਲਾਂ ਹਿੱਲੀਆਂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਐਨ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਂਝੇ ਮੋਰਚੇ ਦੀਆਂ ਚੁਲਾਂ ਹਿੱਲਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚ ਪੀ.ਪੀ.ਪੀ., ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ., ਸੀ.ਪੀ.ਐਮ. ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਲੋਗੋਵਾਲ) ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਸਾਂਝੇ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਜੇ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪਈ ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਵੀ ਗਠਜੋੜ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਦੋਵਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਗੱਲਬਾਤ ਜਾਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣਗੇ।

ਸ. ਬਰਨਾਲਾ ਦੇ ਇਸ ਬਿਆਨ ਨਾਲ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚਲੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਖਿੱਚੋਤਾਣ ਵਧ ਗਈ ਹੈ। ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟੀ ਆਫ ਪੰਜਾਬ (ਪੀ.ਪੀ.ਪੀ.) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਸ. ਬਰਨਾਲਾ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਾ ਤੁਰੰਤ ਖੰਡਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਂਝੇ ਮੋਰਚੇ ਦਾ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾਲ ਕੋਈ ਚੋਣ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਂਝੇ ਮੋਰਚੇ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 13 ਲੋਕ ਸਭਾ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਚੋਣ ਲੜੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਮਾਰਚ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਬਠਿੰਡਾ ਤੋਂ ਕੋਈ ਮਜ਼ਬੂਤ ਉਮੀਦਵਾਰ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਉਤਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸ. ਮਨਜੀਤ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਚੋਣ ਸਮਝੌਤੇ ਬਾਰੇ ਦੁਚਿਤੀ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋ ਵੀ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਚੋਣ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਆਮ ਆਦਮੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ

ਬਰਨਾਲਾ ਬਾਦਲ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ

ਇਕੱਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੀ ਚੋਣ ਲੜਨ ਦੀ ਇੱਛੁਕ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਾਂਝੇ ਮੋਰਚੇ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਚਾਨਣ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਕੱਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਹੁਤਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੱਡੀ ਧਿਰ ਦਾ ਪੱਲਾ ਫੜਨਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਉਧਰ, ਸੀ.ਪੀ.ਐਮ. ਦੇ ਸੂਬਾ ਸਕੱਤਰ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

ਦੋ ਲੀਡਰਾਂ ਪਿੱਛੇ ਬੇਵਫਾਈ?

ਸਿਆਸੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ਰਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਵਾਲੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੇ ਇੱਛੁਕ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਵੀ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਇਸ ਬਾਰੇ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਉਦੋਂ ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਗੱਲ ਆਈ ਗਈ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸ. ਬਰਨਾਲਾ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਬੇਟੇ

ਗਗਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਤੇ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੂੰ ਸ. ਬਾਦਲ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਸਿਆਸੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਐਡਜਸਟ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਗੱਲ ਸਿਰੇ ਲੱਗ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਂਜ ਇਹ ਗੱਲ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸ. ਬਾਦਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖੁੱਲ੍ਹੇਆਮ ਕਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਗਰੂਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਸੀਟ ਤੋਂ ਸ. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ ਹੀ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹੋਣਗੇ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਸ. ਬਰਨਾਲਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸਿਆਸੀ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਬਾਰੇ ਸੀਮਤ ਜਿਹੀ ਸੀ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੀ ਮਦਦ

ਲੰਡਨ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਸਾਲ 1984 ਵਿਚ ਵਾਪਰੇ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਬਾਰੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਫੌਜੀ ਮਹਿਰਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਬਾਕਾਇਦਾ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਬਰਤਾਨਵੀ ਫੌਜੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਭਾਰਤ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਤੱਥ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਬਰਤਾਨਵੀ ਮਦਦ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੀਮਤ ਸੀ। ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਇਸ ਖੁਲਾਸੇ ਨਾਲ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹੋਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਉਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨ ਦਾਗ ਕੇ ਮੁਸੀਬਤ ਸਹੇਤ ਲਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਰਣਨੀਤੀ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਸਕੱਤਰ ਵਿਲੀਅਮ ਹੇਗ ਨੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 1984 ਦੇ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਵਿਚ ਬਰਤਾਨਵੀ ਫੌਜ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਰਹੀ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਸੀਮਤ ਸਲਾਹ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਸੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਹੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਚ ਬਰਤਾਨੀਆ ਨੇ ਕੋਈ ਫੌਜੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਹੀਂ ਨਿਭਾਈ। ਇਹ ਸਲਾਹ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿਚ ਫੌਜੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਫੌਜੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸਮੂਹ ਵਿਚ ਜੋ ਦੁਖਾਂਤ ਵਾਪਰੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸਿੱਧਾ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਤਤਕਾਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮਾਰਗਰੇਟ ਥੈਚਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਮਦਦ ਬਾਰੇ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਸਬੰਧੀ ਜਾਰੀ ਇਸ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਹੇਗ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਮਦਦ ਸਿਰਫ ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਤਕ ਸੀਮਤ ਸੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਸਲਾਹ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪੜਾਅ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਕਰੀਬ 200 ਫਾਈਲਾਂ ਅਤੇ 23000 ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਤੋਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇਕ ਬਰਤਾਨਵੀ ਫੌਜੀ ਸਲਾਹਕਾਰ 8 ਤੋਂ 19 ਫਰਵਰੀ 1984 ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਅਧਿਕਾਰੀ ਭਾਰਤੀ ਖੁਫੀਆ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਖਾੜਕੂਆਂ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੰਭਾਵੀ ਯੋਜਨਾ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

Dhade & Associates, PC Immigration Lawyers
WE FIGHT FOR YOUR RIGHTS!
ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਪੰਜਾਬੀ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਵਕੀਲ
 *ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਵੀਜ਼ੇ (ਡਾਕਟਰ, ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਆਦਿ)
 *ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ *ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ *ਅਡਜਸਟਮੈਂਟ ਆਫ ਸਟੇਟਸ
 *ਡੀਪੈਰਟੇਸ਼ਨ *ਰਿਫਿਊਜੀ ਕੇਸ *ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਸਭੇ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ
 *ਅਸੀਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ 6 ਤੋਂ 12 ਮਹੀਨੇ 'ਚ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ
Ph:248-254-3441
 Fax:(248) 254-3443 www.eagle.pro, Email: info@eagle.pro
 Herman Singh Dhade
 Immigration Lawyer
 7071 Orchard Lake Rd, Suite 320, W. Bloomfield, MI 48322

World Wide Travel
 www.fly2world.com

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ \$1025*
 ਦਿੱਲੀ \$875*
 ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ \$995*

DETROIT 734 838 9998
 CHICAGO 312 224 8800

*ਰੇਟ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਤੋਂ ਰਾਊਂਡ ਟ੍ਰਿਪ ਅਤੇ ਟੈਕਸ ਸਮੇਤ ਹਨ। ਸਫਰ ਦਾ ਸਮਾਂ 10 ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ 10 ਮਾਰਚ 2014 ਦਾ ਹੈ
 *ਰੇਟ ਬਿਨਾਂ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤੇ ਵਾਪਸ ਲਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਕਈ ਸਰਤਾਂ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਉਧਰ ਦਿੱਤੇ ਫੋਨ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਕਾਲ ਕਰੋ।

ਸੱਤਿਆ ਨਾਡੇਲਾ ਬਣੇ ਮਾਈਕਰੋਸੌਫਟ ਦੇ ਮੁਖੀ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਮਾਈਕਰੋਸੌਫਟ ਨੇ ਹੈਦਰਾਬਾਦ (ਭਾਰਤ) ਵਿਚ ਜਨਮੇ ਸੱਤਿਆ ਨਾਡੇਲਾ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸੀ.ਈ.ਓ. ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਸਟੀਵ ਬਾਲਮਰ ਦੀ ਥਾਂ ਲੈਣਗੇ। ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਚਾਰ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਨਾਡੇਲਾ ਤੀਜੇ ਸੀ.ਈ.ਓ. ਬਣੇ ਹਨ। ਕਦੇ ਇਹ ਅਹੁਦਾ ਬਿਲ ਗੇਟਸ ਨੇ ਸੰਭਾਲਿਆ ਸੀ।

ਸ੍ਰੀ ਗੇਟਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਨਾਡੇਲਾ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਤੋਂ ਬੇਹੱਦ ਖੁਸ਼ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਬਿਹਤਰੀਨ ਗੁਣ ਹਨ। ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਢੁੱਕਵਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮਿਲਿਆ ਹੈ।

ਕੈਨੇਡਾ ਨੇ ਮਲਟੀਪਲ ਵੀਜ਼ਾ ਫੀਸ ਘਟਾਈ

ਟੋਰਾਂਟੋ: ਕੈਨੇਡਾ ਨੇ ਇਕਹਿਰੇ ਜਾਂ ਬਹੁ-ਦਾਖਲਾ ਵੀਜ਼ੇ ਵਾਸਤੇ ਆਰਜ਼ੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਵੀਜ਼ਾ ਫੀਸ 150 ਡਾਲਰ ਤੋਂ ਘਟਾ ਕੇ 100 ਡਾਲਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਕ ਵਾਰ ਕੈਨੇਡਾ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸੈਲਾਨੀ ਖੁਦ-ਖੁਦ ਮਲਟੀਪਲ ਐਂਟਰੀ ਵੀਜ਼ਾ ਦੇ ਯੋਗ ਸਮਝਿਆ ਜਾਏਗਾ।

ਆਵਾਸ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਮੁਤਾਬਕ ਇਹ ਹੁਕਮ 6 ਫਰਵਰੀ 2014 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਬਹੁ-ਦਾਖਲਾ ਵੀਜ਼ਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੈਲਾਨੀ ਇਕ ਵਾਰ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 10 ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਕੈਨੇਡਾ ਆ ਜਾ ਸਕੇਗਾ। ਭਾਰਤ, ਚੀਨ ਅਤੇ ਮੈਕਸਿਕੋ ਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ 10 ਸਾਲਾ ਪਾਸਪੋਰਟ ਹੈ, ਉਹ 10 ਸਾਲਾ ਵੀਜ਼ਾ ਲਈ ਅਪਲਾਈ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਅਤੇ ਆਵਾਸ ਮਹਿਕਮਾ ਆਰਜ਼ੀ ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤਹਿਤ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕੈਟੇਗਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਫੀਸਾਂ 6 ਫਰਵਰੀ ਤੋਂ ਵਧਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਟੱਡੀ ਪਰਮਿਟ ਅਤੇ ਰੀਨਿਊਅਲ ਫੀਸ 25 ਡਾਲਰ, ਵਰਕ ਪਰਮਿਟ 5 ਡਾਲਰ, ਵਿਜ਼ਟਰ ਵੀਜ਼ੇ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਫੀਸ 25 ਡਾਲਰ, ਪੂਰੇ ਟੱਬਰ ਦੇ ਆਰਜ਼ੀ ਨਾਗਰਿਕ ਵੀਜ਼ੇ ਦੀ ਫੀਸ 100 ਡਾਲਰ ਵਧਾਈ ਗਈ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋ. ਰਾਓ ਅਤੇ ਸਚਿਨ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਰਤਨ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕ੍ਰਿਕਟ ਖਿਡਾਰੀ ਸਚਿਨ ਤੇਂਦੁਲਕਰ ਅਤੇ ਉਘੇ ਵਿਗਿਆਨੀ ਪ੍ਰੋ. ਸੀ.ਐਨ.ਆਰ. ਰਾਓ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁਖਰਜੀ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਰਵਉੱਚ ਸਨਮਾਨ 'ਭਾਰਤ ਰਤਨ' ਨਾਲ ਨਵਾਜਿਆ। ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਕ੍ਰਿਕਟ ਤੋਂ ਬੀਤੇ ਵਰ੍ਹੇ 16 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਸੰਨਿਆਸ ਲੈਣ ਵਾਲੇ 40 ਸਾਲ ਦੇ ਸਚਿਨ ਤੇਂਦੁਲਕਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਖਿਡਾਰੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਨਮਾਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਭਵਨ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਹਾਲ ਵਿਚ ਇਹ ਸਨਮਾਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਉਪ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਹਾਮਿਦ ਅੰਸਾਰੀ, ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਕਈ ਮੈਂਬਰ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦੀ ਸ਼ੇਰਵਾਨੀ ਪਹਿਨੇ ਤੇਂਦੁਲਕਰ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਅੰਜਲੀ ਤੇ ਧੀ ਸਾਰਾ ਨਾਲ ਆਏ ਸਨ। ਪ੍ਰੋ. ਰਾਓ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

ਪ੍ਰੇਮੀ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਕਤਲ

ਦੀਨਾਨਗਰ:ਕੀ ਸੱਚਮੁਚ ਕਲਯੁਗ ਆ ਗਿਆ ਹੈ? ਜੇ ਇਥੋਂ ਦੀ ਇਕ ਮਾਂ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਆਪਣੇ 14 ਸਾਲਾ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਕੇ ਲਾਸ਼ ਨਹਿਰ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਘਟਨਾ ਵਲ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਸੱਚਮੁਚ ਹੀ ਕਲਯੁਗ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਘਟਨਾ ਹਲਕਾ ਦੀਨਾਨਗਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਮੁੰਨਾਵਾਲੀ ਦੀ ਹੈ। ਲੜਕੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਹ ਦੀਨਾਨਗਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਅਵਾਖਾ (ਪੁਰਾਣੀ ਆਬਾਦੀ) ਵਿਚ ਨਿਊ ਗੋਲਡਨ ਸਟਾਰ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਅੱਠਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ। ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਤੇਜ਼ਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਲਖਵਿੰਦਰ ਪਾਲ ਵਾਸੀ ਪਨਿਆੜ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਕੇ ਪਰਚਾ ਦਰਜ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।

ਪੁਲਿਸ ਮੁਤਾਬਕ ਪਹਿਲੀ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਪੁਲੀਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਗੁੰਮਸ਼ੁਦਗੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਲਿਖਵਾਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ 31 ਜਨਵਰੀ ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਮੁੜ ਨਹੀਂ ਪਰਤਿਆ। ਪੁਲੀਸ ਇਸ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਦੀ ਘਟਨਾ ਸਮਝ ਕੇ ਪਤੜਾਲ ਕਰਨ ਲੱਗੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਲੜਕੇ ਦੇ ਤਾਏ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਘਟਨਾ ਸਬੰਧੀ ਤੇਜ਼ਦਰ ਕੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ। ਜਾਂਚ ਕਰਨ 'ਤੇ ਫੋਨ ਦੀ ਲੜੀ ਪਨਿਆੜ ਵਾਸੀ ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਕਰੀਬ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸਬੰਧ ਸਨ। ਲੜਕੇ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ 11 ਅਗਸਤ 2012 ਨੂੰ ਕੋਠੇ ਤੋਂ ਡਿੱਗਣ ਕਾਰਨ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।

ਤੈਰਾਕੀ ਤਲਾਅ 'ਚ ਬੇਹੋਸ਼ ਭਾਰਤੀ ਜੋੜਾ ਮਿਲਿਆ

ਮੈਲਬਰਨ: ਇਥੋਂ ਦੇ ਤੈਰਾਕੀ ਤਲਾਅ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੋ ਆਈ.ਟੀ. ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਹੈ ਕਿ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਕੁੱਦਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਵੱਜੇ ਸਨ। ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਪੁਲਿਸ ਮੁਤਾਬਕ, ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ 23 ਸਾਲਾ ਔਰਤ ਡੁੱਬ ਰਹੇ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਕੁੱਦੀ ਹੋਵੇ। ਹੁਣ ਦੋਵੇਂ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਲ ਹਨ। ਇਹ ਜੋੜਾ ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੈਸਟਨ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਅਨਿਲ ਜੋਸ਼ੀ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਹੁਕਮ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਭਾਰਤੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਅਨਿਲ ਜੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਹ ਆਦੇਸ਼ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਦੋ ਵਕੀਲਾਂ ਸੰਦੀਪ ਗੋਰਸੀ ਅਤੇ ਵਿਨੀਤ ਮਹਾਜਨ ਵੱਲੋਂ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਜੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੀਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਜੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਦੋਹਰੀ ਵੋਟ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਜੋਸ਼ੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਇਸ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਲੀਨ ਚਿੱਟ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਸ੍ਰੀ ਜੋਸ਼ੀ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਭਾਰਤੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਸਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ੍ਰੀ

ਗੋਰਸੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਜਨ ਨੇ ਆਪ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕਰ ਕੇ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਆਦੇਸ਼ ਸੂਬੇ ਦੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ 27 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਰਿਪੋਰਟ ਮੰਗੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਸ੍ਰੀ ਜੋਸ਼ੀ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਲਗਾਏ ਇਲਜ਼ਾਮ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਸੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਜਨ ਨੇ 19 ਨਵੰਬਰ 2012 ਨੂੰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਸੀ ਕਿ ਜੋਸ਼ੀ ਨੇ ਉੱਤਰੀ ਅਤੇ ਪੂਰਬੀ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਵੋਟ ਬਣਵਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਰਨਤਾਰਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਵੀ ਵੋਟ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਮੋਨਿਕਾ ਜੋਸ਼ੀ, ਚੰਪਾਪੁਰੀ ਰਾਣੀ, ਵਿਜੈ ਕੁਮਾਰ, ਪੁਨਮ ਜੋਸ਼ੀ, ਰਾਜੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਮਮਤਾ, ਵਰਿੰਦਰ ਅਤੇ ਜੋਤੀ ਦੀ ਵੀ ਦੋਹਰੀ ਵੋਟ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਵਿਚ ਮਕਾਨ ਵੇਚਣ/ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਾਂ ਕਰਨ ਗਿੱਲ

Ph: (734) 612-9984

Either Buying or Selling a Home in Michigan "Always Go with the Winner"

44644 Ann Arbor Road Plymouth, MI 48170
Email: KarnGill@Hotmail.com
Website: www.KarnGill.com

Stores For Sale

in Michigan

Liquor Store with Property

Prime location, newly remodeled, very profitable, reputed liquor store from last 30 years. Liquor Beer & Wine, ATM, Check Cashing.

32 coolers, 3 units available for rent with potential monthly income of \$3750, business and building for sale

Monthly Revenue: \$100,000; Lotto \$60,000

Price \$900k+Inventory

Firm price. Very motivated sellers. Only serious buyers please contact.

Convenience Store

Mini Supermarket, Convenience Store for sale with Real Estate in Monroe County, MI. Grocery, Beer, 6000 Sqft with deli, beer, wine, lotto, Western Union-check cashing, clothing, good potential. Owner wants to retire.

Monthly Gross Income:\$67800 Cash Flow:\$15K-20K

ASKING PRICE: \$299,000

plus FF&E and Inventory** (**Additional)

For info. on more listings, pl. call

Ph: 248-931-7694

Jas@michiganrealtymichigan.com

Real Estate Broker

Jas Sohi

Michigan Realty Executives LLC.

Tandoori King

7220 Rockville Road, Indianapolis IN 46214

(Intersection of Rockville Rd & Girls School Rd)

Best North Indian Food in Indianapolis

ਤੰਦੂਰੀ ਚਿਕਨ, ਬਟਰ ਚਿਕਨ, ਸਾਗ ਪਨੀਰ, ਚਨਾ ਮਸਾਲਾ- ਇਕ ਵਾਰ ਖਾਓਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਮੁੜ ਮੁੜ ਆਓਗੇ

Our speciality is that we use less oil for cooking and cook according to the choice of customers that they need spicy or mild.

ਟਰੱਕਾਂ ਲਈ ਵਾਧੂ ਪਾਰਕਿੰਗ ਅਤੇ ਟਰੱਕਰ ਵੀਰਾਂ ਲਈ 10% ਛੋਟ

\$5 off on \$26 purchase
\$4 off on \$21 purchase

(317) 240-8000

Customers can go online for coupons.
www.tandoorikingindy.com

Lunch Buffet 11 AM to 3:00 PM
Lunch Special \$1 off

Dinner Time
Daily 5:00 PM-9:30 PM

ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਰੋਕਣ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਨਾਕਾਮ ਰਹੀ: ਹਬੀਬੁੱਲਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕੌਮੀ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਵਜਾਹਤ ਹਬੀਬੁੱਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 1984 ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਰੋਕਣ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਨਾਕਾਮ ਸਾਬਤ ਹੋਈ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਹਿੰਸਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਵਜਾਹਤ ਹਬੀਬੁੱਲਾ ਮੁਤਾਬਕ ਉਹ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਫਤਰ (ਪੀ.ਐਮ.ਓ.) ਵਿਚ ਬਤੌਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 1984 ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਕਤਲੇਆਮ ਰੋਕਣ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਲਈ ਕੋਈ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚੀ ਗਈ ਹੋਵੇ।

ਹਬੀਬੁੱਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਬਾਅਦ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਥਿਰ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਹਿ ਗਏ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਦੂਜੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਵਕਤ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਜਾਂ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਹੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿਚ ਦੰਗੇ ਭੜਕਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕੇ ਸਨ।

ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਸਵਾਗਤ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਇਕਾਈ ਨੇ ਸ. ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਮੁੜ 5 ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੁਣੇ ਜਾਣ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਸ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਹੈ ਕਿ ਸ. ਮਾਨ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਉਣਗੇ।

ਇਥੇ ਜਾਰੀ ਇਕ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਇਕਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਕੰਗ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ. ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੇ 1984 ਵਿਚ ਹੋਏ ਬਲੂ ਸਟਾਰ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਪ੍ਰਤੀ ਅਨਮੁੱਲੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਇਕੱਲੇ ਆਗੂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਉਪਰ ਵਧੀਕੀਆਂ ਵਿਰੁਧ ਹਮੇਸ਼ਾ ਡਟ ਕੇ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅ) ਦੇ ਡੈਲੀਗੇਟ ਇਜਲਾਸ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਅਮਰੀਕੀ ਅਦਾਲਤ ਕਰੇਗੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ

ਨਿਊ ਯਾਰਕ: ਇਥੋਂ ਦੀ ਇਕ ਅਦਾਲਤ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਦੰਗਿਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਿਰ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਰੁੱਧ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਦਰਜ ਕੇਸ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਪੀਲ 'ਤੇ 19 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰੇਗੀ। ਸਿੱਖਸ ਫਾਰ ਜਸਟਿਸ ਨਾਂ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੇਸ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਰੌਬਰਟ ਸਵੀਟ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨਗੇ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਕੀਲ ਰਵੀ ਬੱਤਰਾ ਨੇ 17 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਮੈਨਹਟਨ ਫੈਡਰਲ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਕੇ ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਵਕੀਲ ਬੱਤਰਾ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਵੀ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਮਤੇ ਬਾਰੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ 17 ਫਰਵਰੀ ਤੱਕ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਮਗਰੋਂ ਬੱਤਰਾ 10 ਮਾਰਚ ਤੱਕ ਆਪਣਾ ਜਵਾਬ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਗੇ। ਸਿੱਖਸ ਫਾਰ ਜਸਟਿਸ ਨੇ 'ਟੋਰਚਰ ਵਿਕਟਮਜ਼ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਐਕਟ' ਤਹਿਤ ਇਹ ਕੇਸ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਅਮਰੀਕੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਵੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸਿੱਖ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣਾ ਮੇਰਾ ਮਕਸਦ-ਐਸ ਪੀ ਸਿੰਘ ਉਬਰਾਏ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ: 'ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ' ਟਰਸਟ ਦੇ ਮੁਖੀ ਡੁਬਈ ਵਾਸੀ ਸ. ਐਸ ਪੀ ਸਿੰਘ ਉਬਰਾਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡੁਬਈ ਵਿਚ ਇਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਨੌਜਵਾਨ ਦੇ ਕਤਲ ਦੇ ਫਰਜ਼ੀ ਕੇਸ ਵਿਚ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਪਾ ਚੁਕੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਖਰਚ ਕਰ ਕੇ ਸਜ਼ਾ ਮੁਕਤ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਅਮਰੀਕਾ

ਜਵਾਬ: ਇਹ ਨੌਜਵਾਨ ਇਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਦੇ ਕਤਲ ਦੇ ਝੂਠੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਫਸਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾ ਦਿਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰ ਕੇ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ 'ਬਲੈਡ ਮਨੀ' (ਮੁਆਵਜ਼ਾ) ਦੇ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸਲਾਮਤ ਭਾਰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਪਾਸ ਭੇਜਿਆ। ਇਸ ਕਾਰਜ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਮਨ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਿਲੀ। ਮੇਰਾ ਮਕਸਦ ਸਿੱਖੀ ਅਕੀਦੇ, ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਉਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣਾ ਹੈ।

ਸਵਾਲ: ਨੇਪਾਲ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਦੱਸੋਗੇ?

ਜਵਾਬ: ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਆਪਣੀ ਉਤਰ ਦਿਸ਼ਾ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਸਮੇਂ ਨੇਪਾਲ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਦੇ ਸਾਹੀ ਖਾਨਦਾਨ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ, ਇਕ ਖੂਹ ਅਤੇ ਬਹੁਤ

ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਆ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਸਭ ਦੇ ਕਾਰਜਾਤ ਮੈਂ ਨੇਪਾਲ ਜਾ ਕੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮਾਲ ਖਾਨੇ ਵਿਚੋਂ ਬਣਵਾਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮੋਹਰ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਥਾਂ ਦੀ ਸਾਫ ਸਫਾਈ ਅਤੇ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਨੇਪਾਲ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸਵਾਲ: ਗਤਕਾ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਮੁਖੀ ਬਣਨ 'ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋ?

ਜਵਾਬ: ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗਤਕੇ ਦੀ ਇਸ ਵਿਰਾਸਤੀ ਖੇਡ ਰਾਹੀਂ ਅਸੀਂ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਯਤਨ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਰਾਸਤੀ ਖੇਡ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਵੇ।

ਐਸ ਪੀ ਸਿੰਘ ਉਬਰਾਏ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਸਿੰਘ

ਦੌਰੇ 'ਤੇ ਹਨ। ਐਸ ਪੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਨੇਪਾਲ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਚਰਨ-ਪੂਜਤ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਥਾਨ ਦੀ ਸਾਭ-ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਵੀ ਉੱਚੇਚੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ। ਡੁਬਈ ਵਿਚ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਤਕਾ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਮੁਖੀ ਵੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਫੋਰੀ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੇ ਕੁਝ ਅੰਸ਼ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਹਨ,

ਸਵਾਲ: ਉਬਰਾਏ ਜੀ, ਆਪਣੇ ਪਿਛੋਕੜ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਦੱਸੋ?

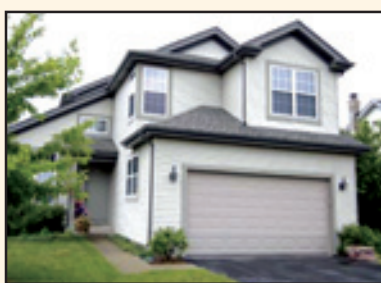
ਜਵਾਬ: ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਰੋਪੜ ਦੇ ਇਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚੋਂ ਹਾਂ ਅਤੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਡੁਬਈ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਸਵਾਲ: ਡੁਬਈ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 13 ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦਾ ਖਿਆਲ ਕਿਵੇਂ ਆਇਆ?

ਘਰ ਖਰੀਦਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਵੇਚਣਾ

ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਧੀਆ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਡੀਲ ਬਣਾ ਕੇ ਦੇਵਾਂਗੇ

- ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਕਿਉਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ? ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਓਨੇ ਪੈਸਿਆਂ 'ਚ ਆਪਣਾ ਘਰ ਖਰੀਦ ਸਕਦੇ ਹੋ!
- ਆਪਣੇ ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਮਾਰਟਗੇਜ ਵਾਲਾ ਪੈਸਾ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਖੁਦ ਆਪਣੇ ਮਕਾਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਣੋ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਇਕੁਇਟੀ ਬਣਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ
- ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ 1200 ਡਾਲਰ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਕਿਸ਼ਤ ਅਤੇ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਮਨੀ ਡਾਊਨ ਵਾਲੇ ਘਰ ਦਿਵਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ

\$169,000

Monthly Payment \$1539

*3 Bedrooms *Huge Family Room *Good Schools, Private Yard

\$146,000

Monthly Payment \$ 1260

*3 Bedrooms *Hardwood Floors *New Kitchen *Walking distance to Best School

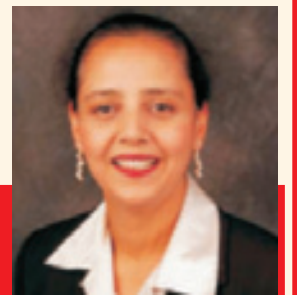
ਅੱਜ ਹੀ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

Guljit Kaur

Ph: 630-247-3367

Statewide Home Realty

www.SellHomein28days.com

INDIAN BAZAAR ਇੰਡੀਅਨ ਬਜ਼ਾਰ

334 S. Emerson Ave., GREENWOOD, IN 46143

2 ਫਰਵਰੀ 'ਪਹਿਲੀ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ' ਉਤੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਸੇਲ (2 ਤੋਂ 5 ਫਰਵਰੀ)

- ਖਾਣਾ ਸ਼ੁੱਧ ਵੈਸ਼ਨੋ, ਤਾਜ਼ਾ ਸਮੋਸੇ, ਚਾਟ, ਥਾਲੀ
- ਕੈਟਰਿੰਗ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ
- ਵੱਡੇ ਆਰਡਰ ਲਈ ਸਪੈਸ਼ਲ ਰੇਟ
- ਤਾਜ਼ਾ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਹਰ ਵੀਰਵਾਰ

ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਚਾਹ-ਪਕੌੜਿਆਂ ਦੀ ਫਰੀ ਸੇਵਾ

ਇਕ ਵਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਓ, ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਹੀ ਆਓਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਧੀਆ ਕੁਆਲਿਟੀ 'ਚ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਰੇਟ 'ਤੇ ਮਿਲੇਗੀ। ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਸਾਫ ਸੁਥਰਾ ਗਰੋਸਰੀ ਸਟੋਰ ਸੱਤੇ ਦਿਨ ਖੁੱਲ੍ਹਾ-ਸਵੇਰੇ 9 ਵਜੇ ਤੋਂ ਰਾਤ 9 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ 25% ਫੋਟ ਸਿਰਫ 2 ਫਰਵਰੀ

ਡਿਜ਼ਾਈਨਰ ਲਹਿੰਗੇ, ਸੂਟ ਤੇ ਸਾੜੀਆਂ

ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ

Preet BOUTIQUE

ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸ਼ਗਨਾਂ ਲਈ ਕਲੀਰੇ, ਗਾਨੇ, ਸੁਰਮੇਦਾਨੀ, ਕਿਰਪਾਨ, ਕਲਗੀ, ਸਿਹਰਾ, ਝੁੜਾ, ਜਾਗੋ ਮਟਕੀ, ਪਰਾਂਦੀ ਤੇ ਹੋਰ ਸਭ ਕੁਝ ਮਿਲਦਾ ਹੈ

Call: 317-603-4018, 317-332-1387

E-mail: spkaurus@yahoo.co.in Facebook preetboutique

ਭਾਰ ਘਟਾਓ, ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਬਚੋ

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਭਾਰ ਵਧਣ, ਸੂਗਰ, ਕੋਲੈਸਟਰੋਲ, ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ, ਕਬਜ਼, ਕਮਰ ਦਰਦ, ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਦਰਦ, ਹਰਦਮ ਥਕੇ ਰਹਿਣ, ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਤੁਰਨ ਨਾਲ ਸਾਹ ਚੜ੍ਹਨ ਆਦਿ ਅਲਾਮਤਾਂ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ?

> ਸਾਡੀ ਕੰਪਨੀ ਦੀਆਂ ਦੇਸੀ ਦਵਾਈਆਂ ਵਰਤ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਵਜ਼ਨ ਘਟਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਕੋਈ ਸਾਈਡ ਇਫੈਕਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਨ।

> ਸਾਡੀ ਕੰਪਨੀ ਪਿਛਲੇ 32 ਸਾਲ ਤੋਂ 72 ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹਰਬਲ ਦਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

Safe & Easy Weight Loss

Ph: 317-886-4858

www.punjabweightloss.blogspot.com www.goherbalife.com/skaur

Ph: 317-534-5151, 317-997-9140

ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕੰਧ ਕਲਾ ਦਾ ਪੁਰਾਤਨ ਸਰੂਪ ਕਾਇਮ ਰਹੇਗਾ

ਦੂਜੇ ਪੜਾਅ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗੀ ਸੋਨੇ ਦੀ ਸੇਵਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਸੰਚਾਲਿਤ ਵਿਖੇ ਤਕਨੀਕੀ ਮਾਹਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੰਧ ਕਲਾ ਦੀ ਸਾਂਭਾਲ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਕੰਮ ਨੇ ਤੇਜ਼ੀ ਫੜ ਲਈ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਕੰਮ ਦੇ ਸਾਰਥਿਕ ਸਿੱਟੇ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਮਾਹਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਥੇ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਦੇ ਕਾਰਜ ਦੌਰਾਨ ਨਵਾਂ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਕੰਧ ਕਲਾ ਦੇ ਪੁਰਾਤਨ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਹੀ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੀ ਸੱਤ ਮੈਂਬਰੀ ਟੀਮ ਵੱਲੋਂ ਇਥੇ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ ਵਿਚ ਖਰਾਬ ਹੋਈ ਕੰਧ ਕਲਾ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਤੇ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਾਹਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮੰਜਲ ਦੀ ਛੱਤ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਫ਼ਾਈ ਦੌਰਾਨ ਕੁਝ ਰਸਾਇਣਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਕੰਧ ਕਲਾ ਦੀ ਪੁਰਾਤਨ ਚਮਕ ਵਾਪਸ ਆ ਗਈ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਧਾਂ 'ਤੇ ਸਫ਼ਾਈ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਕੰਧ ਕਲਾ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਾਇਬ ਹੈ, ਸਿਰਫ਼ ਉਨੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਪਹਿਲਾਂ ਕੰਧ ਕਲਾ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਉਪਰ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਮੁਰੰਮਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਰੰਗ ਫਿੱਕੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਕੰਧ ਕਲਾ ਨੂੰ

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਵਧ ਰਹੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਬਹੁਮੁੱਲੀ ਕੰਧ ਕਲਾ, ਸੋਨੇ ਦਾ ਕੰਮ, ਸੰਗਮਰਮਰ ਦੇ ਪੱਥਰ 'ਤੇ ਹੋਇਆ ਟੁਕੜੀ ਵਰਕ ਆਦਿ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਕੰਧ ਕਲਾ ਖਰਾਬ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਸੋਨੇ ਦੇ ਪੱਤਰੇ ਉਖੜ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲੀ ਮੰਜਲ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਵਿਚ ਹੋਈ ਕੰਧ ਕਲਾ ਤਾਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਜਦਕਿ ਪਹਿਲੀ

ਮੰਜਲ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਇਥੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਲਵਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ੀਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਹਟਾ ਕੇ ਹੇਠਾਂ ਖਰਾਬ ਹੋਈ ਕੰਧ ਕਲਾ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਕੰਮ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਇਸ ਦੀਆਂ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਕੰਧਾਂ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਸੋਨੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਕੰਮ ਇਕ ਵਾਰ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੰਮ 1995 ਵਿਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਕ ਜਥੇ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਕੰਮ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤਾ

ਮੁੜ ਪੁਰਾਤਨ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸ ਵੇਲੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੁਝ ਕੰਧਾਂ ਤੇ ਛੱਤ 'ਤੇ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਇਸ ਪੁਰਾਤਨ ਕੰਧ ਕਲਾ ਦੀ ਚਮਕ ਵਾਪਸ ਪਰਤ ਆਈ ਹੈ। ਇਹ ਚਮਕ ਖਰਾਬ ਹੋਏ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਮਗਰੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਮੰਜਲ 'ਤੇ ਇਹ ਮੁਰੰਮਤ ਕਾਰਜ ਖਤਮ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਸੋਨੇ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਪੜਾਅ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਨੈਸ਼ਨਲ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਐਸ.ਪੀ.ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੀ ਟੀਮ ਵੱਲੋਂ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਕੰਮ

ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਥੇ ਹੋਈ ਕੰਧ ਕਲਾ ਦੀ ਮੁਕੰਮਲ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਦੀ ਕਿਸ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਮੁਰੰਮਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਿਹੜੇ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੋਵੇਗੀ ਆਦਿ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਬਾਰੀਕੀ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬੁਝੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੋਨੇ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਦੀ ਵੀ ਮੁਕੰਮਲ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿ ਇਥੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਦੇ ਕੰਮ ਦੌਰਾਨ ਪੁਰਾਤਨ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਹੀ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪੁਰਾਤਨ ਕੰਧ ਕਲਾ ਤੇ ਸੋਨੇ ਦੇ ਹੋਏ ਕੰਮ ਨੂੰ ਪੁਰਾਤਨ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਸੰਭਾਲਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਿਰਫ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਨਵਾਂ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਥੇ ਵਧੇਰੇ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਹੋਰ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰਾਤਨ ਕਲਾ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਠੋਸ ਨਾ ਪੁੱਜੇ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਾਰੇ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਹੀ ਇਹ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਵਧ ਰਹੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਸਰ

ਭੁੱਲਰ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਦੀ ਆਸ ਬੱਝੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪ੍ਰੋ. ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਮਿਲਣ ਦੀ ਆਸ ਬੱਝ ਗਈ ਹੈ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ-ਏ-ਮੌਤ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪਣੇ ਉਸ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ 1993 ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੋਏ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਸਜ਼ਾ-ਏ-ਮੌਤ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਮੁਆਫੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਉਪਰ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਦੇਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿਚ ਬਦਲਣ ਬਾਰੇ

ਫੈਸਲਾ ਇਸ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਅਦਾਲਤ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਤ ਬਾਰੇ ਵੀ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਧਰ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਰਹਿਮ ਦੀ ਅਪੀਲ ਦੇ ਨਬੇੜੇ ਵਿਚ ਦੇਰੀ ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਹਾਲੀਆ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਰੀਵਿਊ ਪਟੀਸ਼ਨ ਪਾਉਣ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਸਾਲਿਸਟਰ ਜਨਰਲ ਸਿਧਾਰਥ ਲੂਥਰਾ ਜੋ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਹੱਤਿਆ ਕੇਸ ਵਿਚ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਤਿੰਨ ਕੈਦੀਆਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਅਗਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਪਾਉਣ ਬਾਰੇ ਇਕ ਬੈਚ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸਨ, ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

‘ਹਿਸਟਰੀ ਆਫ਼ ਸਿੱਖਸ’ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਨੇ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਅੰਗਰੇਜ਼ ਲੇਖਕ ਡਬਲਯੂ. ਐਲ. ਮੈਗਰੇਗਰ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੀ ਪੁਸਤਕ ‘ਹਿਸਟਰੀ ਆਫ਼ ਦਾ ਸਿੱਖਸ’ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਆਰ.ਕੇ. ਮਹਿਰਾ ਨੇ ਇਸ ਵਿਚਲੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਤੱਥਾਂ ਲਈ ਸਮੁੱਚੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਤੋਂ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗੀ ਹੈ।

ਇਸ ਬਾਰੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪੁੱਜੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਵਿਰੁੱਧ ਸਖ਼ਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਪ੍ਰਿਥੀਪਾਲ ਸਿੰਘ ਕਪੂਰ, ਡਾਕਟਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ), ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਵਧੀਕ ਸਕੱਤਰ ਦਿਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਤੇ ਪ੍ਰੀਤਪਾਲ ਸਿੰਘ 'ਤੇ

ਆਧਾਰਤ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਕੋਆਰਡੀਨੇਟਰ ਮੀਤ ਸਕੱਤਰ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹਨ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਬਾਨੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਹੋਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਬਾਰੇ ਤੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਤੋੜ-ਮਰੋੜ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਰੂਪਾ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨਜ਼ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਆਰ.ਕੇ. ਮਹਿਰਾ ਦੇ ਦਸਤਖ਼ਤ ਹੇਠ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੱਤਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਪੁੱਜਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ 1846 ਵਿਚ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ਼ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਛਾਪੀ ਸੀ ਪਰ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਗਲਤੀਆਂ ਨੋਟ ਕਰਵਾਉਣ ਬਾਅਦ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਸਮੁੱਚੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਤੋਂ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗੀ ਗਈ ਹੈ।

ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਦੁਰਲੱਭ ਰੂਹਾਨੀ ਸੰਗੀਤ ਇਕ ਥਾਂ ਮੁਹੱਈਆ

ਵਿਰਾਸਤ-ਏ-ਖਾਲਸਾ ਵਿਚ ਡਿਜੀਟਲ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਕਾਇਮ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਵਿਰਾਸਤ-ਏ-ਖਾਲਸਾ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਸਰਬ ਧਰਮ ਦਾ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਨਿਵੇਕਲਾ ਸਥਾਨ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਥੇ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਦੇ ਸੈਲਾਨੀ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੇ ਦੁਰਲੱਭ ਰੂਹਾਨੀ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕਣਗੇ। ਵਿਰਾਸਤ-ਏ-ਖਾਲਸਾ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਅਜਿਹੀ ਡਿਜੀਟਲ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੇ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਦੁਰਲੱਭ ਰੂਹਾਨੀ ਸੰਗੀਤ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਸਰਬ ਧਰਮ ਡਿਜੀਟਲ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਅੱਠ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਟਰੈਕ ਵਾਲਾ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਚਾਲੂ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ 'ਤੇ 75 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੰਗੀਤ ਦੁਕਾਨਾਂ, ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਜਾਂ ਸੰਗੀਤ ਕੇਂਦਰਾਂ 'ਤੇ ਮੁਹੱਈਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾ 'ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਟਰਸਟ' ਨੂੰ ਦੁਰਲੱਭ ਰੂਹਾਨੀ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਅਨਮੋਲ ਖਜ਼ਾਨਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਦਸੰਬਰ 2011 ਵਿਚ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸੰਸਥਾ ਵੱਲੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਵਿਕਸਤ ਕਰਕੇ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਹਰੇਕ ਧਰਮ ਦੇ ਰੂਹਾਨੀ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਅੱਠ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਟਰੈਕ ਪਰੋਏ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਆਰਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਥੇ ਆ ਕੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਦੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਦੁਰਲੱਭ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਵਿਚ ਵੀਹ ਕੰਪਿਊਟਰ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਈਅਰ ਫੋਨ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਰਸ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਫਿਲਹਾਲ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਵਿਚ ਯਹੂਦੀ, ਸਿੱਟੇ, ਸਿੱਖ, ਸਨਾਤਨ, ਜੈਨ, ਬੁੱਧ, ਇਸਲਾਮ, ਅਫਰੀਕੀ, ਚੀਨੀ, ਸੂਫੀ, ਇਸਾਈ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਰੂਹਾਨੀ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਟਰੈਕ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਵੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਤਰਜਮਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੈ। ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਟਰਸਟ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੈਲਾਨੀ ਜਿਥੇ ਵਿਰਾਸਤ-ਏ-ਖਾਲਸਾ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਮੌਕੇ

ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੇ ਦੁਰਲੱਭ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈ ਸਕਣਗੇ, ਉਥੇ ਇਹ ਖੋਜ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਵੀ ਬਣੇਗਾ। ਇਹ ਸੰਗੀਤ ਉਸੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਪਰੋ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਥੇ ਇਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਟਰਸਟ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਰੇਡੀਓ ਤੋਂ ਸੁਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਇਹ ਕੈਸੇਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਰਿਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਰਾਸਤ-ਏ-ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜੇ ਇਸ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਨੂੰ ਤਜਰਬੇ ਵਜੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਵਿਚ ਦੁਰਲੱਭ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਹੋਰ ਟਰੈਕ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਭਾਵੇਂ ਆਰਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਵਿਚਲੀਆਂ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਦਿੱਕਤਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਨੂੰ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਥੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸੱਤ ਤੋਂ ਅੱਠ ਹਜ਼ਾਰ ਸੈਲਾਨੀ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਈਅਰ ਫੋਨਜ਼ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਉਹ ਸੰਗੀਤ ਸੁਣ ਸਕਿਆ ਕਰਨਗੇ। ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਨੇਜਰ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਐਨ.ਪੀ.ਐਸ ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਅਮੀਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਬੈਚ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ

ਪੁਲਿਸ ਹੱਥੋਂ ਸਾਬਕਾ ਫੌਜੀ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਵਿਰੁਧ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ 'ਚ ਰੋਸ

ਲੋਡਾਈ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ (ਬਿਊਰੋ): ਖਾੜੀ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜਾਂ ਵਲੋਂ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਸਾਬਕਾ ਫੌਜੀ 43 ਸਾਲਾ ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ ਨੂੰ ਲੰਘੀ 25 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਸਥਾਨਕ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿਤੇ ਜਾਣ ਵਿਰੁਧ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚ ਡੂੰਘਾ ਰੋਸ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਲੋਂ ਇਸ ਵਾਰਦਾਤ ਦੀ ਤਫਸੀਲ ਵਿਚ ਪੜਤਾਲ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਕਿਸੇ ਸੰਭਾਵੀ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹਾਂ ਵਲੋਂ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਰੱਖਿਆ ਵਿਚ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣੀ ਪਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮਕਤੂਲ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਚਾਕੂ ਜ਼ਰੂਰ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਉਪਰ ਕੋਈ ਹਮਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ।

ਸਾਬਕਾ ਫੌਜੀਆਂ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਮਦਦ ਲਈ ਫੋਨ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਗੱਸੇ ਦੇ ਮੂਡ ਵਿਚ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਸੀ।

ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ

ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ, ਜਿਸ ਨੇ 1991-92 ਵਿਚ ਖਾੜੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ, ਜੰਗ ਦੌਰਾਨ ਪਹੁੰਚੇ ਸਦਮੇ ਕਾਰਨ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਿਮਾਰ ਸੀ। ਸਨਿਚਰਵਾਰ 25 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਉਸ ਦੀ ਮਾਤਾ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ

ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਹ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ ਹੱਥ ਵਿਚ ਚਾਕੂ ਲਈ ਘਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਲੋਡਾਈ ਪੁਲਿਸ ਦੇ

ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਜਾਂਚ ਦੀ ਮੰਗ

ਬੁਲਾਰੇ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਸੀਏਰਾ ਬਰੂਸੀਆ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਉਪਰ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਪਾਸ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣ ਤੋਂ ਛੁਟ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਚਿਆ। ਬਰੂਸੀਆ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਸੱਕੀ ਹਮਲਾਵਰ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਿਰਫ ਲੱਤ ਵਿਚ ਗੋਲੀ ਮਾਰਨਾ ਜੇ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਦੇ ਉਪਰਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵੀ ਗੋਲੀ ਮਾਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ। ਲੋਡਾਈ ਪੁਲਿਸ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਨਿਆਂ ਵਿਭਾਗ ਅਤੇ ਸੈਨ ਜੈਕੁਇਨ ਅਟਾਰਨੀ ਦਫਤਰ ਵਲੋਂ ਇਸ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਹੱਥੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਧਾਨ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ ਇਸ ਘਟਨਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਾਰਪੋਰਲ ਸਕਾਟ ਬਰੈਟਰਨ ਅਤੇ ਐਡਮ ਲੋਕੀ ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਪਰਮਿੰਦਰ ਦੇ ਦੋਸਤਾਂ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਘਟਨਾ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਉਹ ਕੁਝ ਪ੍ਰਸ਼ਾਨ ਜ਼ਰੂਰ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਉਤੇ ਕੋਈ ਹਮਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ ਕੁਲਬਿੰਦਰ ਸਹੋਤਾ ਨੇ ਧਾਰੀ ਰੋਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, ਉਸ ਨੇ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਵੀ ਇਸ ਮੁਲਕ ਲਈ ਦਾਅ 'ਤੇ ਲਈ ਰੱਖੀ। ਉਸ ਨਾਲ ਇਹ ਸਲੂਕ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਦਸਮੇਸ਼ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਲੰਘੇ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਵਿਛੜੀ ਰੂਹ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਕੈਂਡਲ ਲਾਈਟ ਵਿਜ਼ਿਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕੀ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਦਸਮੇਸ਼ ਦਰਬਾਰ, ਲੋਡਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੋਹਲ ਨੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਜਾਹਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰ ਪਾਸ ਲੈ ਜਾਣ ਦੀ ਥਾਂ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਭੁੰਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸ.

ਸੋਹਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ, ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਉਸ ਤੋਂ ਐਨ ਉਲਟ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਡੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਘਟਨਾ ਦੀ ਫੌਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ।

ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਕੀਲ ਮਾਰਕ ਮੈਰਿਨ ਨੇ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਦੇ ਕੈਂਡਲ ਲਾਈਟ ਵਿਜ਼ਿਲ ਦੌਰਾਨ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਵੇਰਵੇ ਨੂੰ ਕੱਟਦਿਆਂ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ 14 ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਈਆਂ। ਮੈਰਿਨ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਂਚ ਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ

ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪਿਛੇ ਨੂੰ ਘੁੰਮਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਪਿਛੇ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਮੁੜਿਆ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਦਿਤੇ ਅਤੇ ਉਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, ਮੈਨੂੰ ਗੋਲੀ ਨਾ ਮਾਰੋ ਅਤੇ ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਰਿਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕ ਮਨੁੱਖੀ ਜਾਨ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਅਜਾਈ ਗੁਆਉਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ।

Desi Bazar

916 E. Main Street #118, Greenwood, IN, 46143
Tel: 317-888-2040, Fax: 317-887-6116

We specialize in all kind of Indian Groceries and Sweets

- FRESH VEGETABLES EVERY THURSDAY
- FRESH GOAT MEAT

10% off on all Gurudwara supplies and Religious programs!!

We Are Open 7 Days a Week

ਖੁਲ੍ਹਾ ਤੇ ਸਾਫ ਸੁਥਰਾ ਸਟੋਰ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਦੇਸੀ ਬਾਜ਼ਾਰ

Freeway Travel Inc

ਸਸਤੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ, ਖਰਾ ਸੌਦਾ, ਬਿਹਤਰ ਸਰਵਿਸ

Call Raju

Tel: 773-973-0200

Fax: 773-973-0557

2542 W Devon Ave. Chicago IL 60659

ਵੇਟਰ ਅਤੇ ਡਿਸਵਾਸਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਫਲੋਰਿਡਾ ਵਿਚ ਚੰਗੇ ਚਲਦੇ ਭਾਰਤੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਵੇਟਰ ਅਤੇ ਡਿਸਵਾਸਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਫੋਨ 850-510-3466

ਗੁਰਪਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ

ਅਟਾਰਨੀ ਐਟ ਲਾਅ

ਗੁਰਪਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ
ਅਟਾਰਨੀ ਐਟ ਲਾਅ

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਡੀਪੋਰਟ ਹੋ ਰਹੇ ਹੋ? ਜਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕੇਸ ਬੰਦ ਹੈ?

ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਅਟਾਰਨੀ ਪੰਨੂੰ

ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਡਿਫੈਂਸ

- ਬੋਰਡ ਆਫ ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਪੀਲਜ਼
- 9th & 2nd ਸਰਕਿਟ ਅਪੀਲਜ਼
- ਕੈਨਸੇਲੇਸ਼ਨ ਆਫ ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ (10 ਸਾਲਾ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਕੇਸ)
- ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇਸ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਮੋਸ਼ਨ ਮੁਫਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

Law Office of Navdeep S. Jhaj

Navdeep S. Jhaj

Member, American Immigration Lawyers Association

Immigration Law Attorney

General Legal Practice

>Estate Planning >Personal Injury
>Bankruptcy

ਅਸੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

- ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ
- ਜਨਰਲ ਲਾਅ
- ਪਰਸਨਲ ਇੰਜਰੀ
- ਬੈਂਕਰਪਸੀ
- ਐਸਟੇਟ ਪਲਾਨਿੰਗ

1930 W Hubbard, 2nd Floor, Chicago, IL 60622

Voice: 312.404.8893, Fax: 312.243.2277

email: navjhaj@me.com

NEW YORK
T 718.672.8000

75-20 ASTORIA BLVD, SUITE 170
JACKSON HEIGHTS, NEW YORK 11370

CALIFORNIA
T 510.796.9000

39180 LIBERTY STREET, SUITE 118
FREEMONT, CA 94538

* ADMITTED IN THE STATE OF NEW YORK ONLY

Punjab Times

Established in 2000
15th Year in Publication

Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018
Ph:847-359-0746

Fax:847-705-9388

Email: punjabtimes1@sbcglobal.net

www.punjabtimesusa.com

Editor:

Amolak Singh Jammu

Astt. Editors:

Jaspreet Kaur

Kuljeet Singh

Graphics:

Mandeep Singh

Photographer

Kamaljit Singh Viridi

Ph. 847-502-2703

Our Columnists

Ashok Bhaura

Tarlochan Singh Dupalpur

Baljit Basi

Major Kular

Correspondents

Detroit, MI

Rajinder Syan

734-261-0936

New York

Iqbal S. Jabowalia

917-375-6395

Postmaster: Please send
address changes to Punjab Times,
20451 N. Plum Grove Rd., Palatine,
IL 60074

Distributed in:

California, Illinois, Indiana, Ohio,
Michigan, Wisconsin, Missisipi,
Iowa, Arkansas, Texas, Virginia, Ne-
vada, Washington, Oregon, Arizona,
Georgia, Florida, New York, New
Jersey, Connecticut, Oklahoma, Penn-
sylvania, Missouri, Kentucky

ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ

ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 95 ਡਾਲਰ,

ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 450 ਡਾਲਰ

ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ
ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ
ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਛਾਪੇ
ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ
ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸਤਿਹਾਰਾਂ
ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ
ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ
ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਸਤਿਹਾਰ ਦੇ
ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ ਕਰ ਲੈਣ।

Disclaimer

The views expressed in the
articles published in the columns
of Punjab Times are that of
their writers, and it is not
implied that Punjab Times
endorses them.

Sameway Punjab Times
does not necessarily endorse
the claims made in the
advertisements published in
Punjab Times.

**All disputes subject to
Chicago jurisdiction.**

ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਅੰਬਰੀਂ, ਕੁੜੀਆਂ ਭਰਨ ਉਡਾਰੀ ਨੀ...

ਮਿਸਾਲ ਬਣ ਗਿਆ ਲੁਬਾਣੇ ਦੀਆਂ 'ਧੀਆਂ ਦਾ ਮੇਲਾ'

ਨਾਭਾ: ਨੇੜਲਾ ਪਿੰਡ ਲੁਬਾਣਾ, ਧੀਆਂ ਦੀ
ਅੰਬਰੀ ਉਡਾਣ ਦਾ ਜ਼ਰੀਆ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ
ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਕਰਵਾਇਆ 'ਮੇਲਾ ਧੀਆਂ ਦਾ' ਦਾ
ਸੁਨੇਹਾ ਅਤੇ ਸੱਦਾ ਬਹੁਤ ਸਪਸ਼ਟ ਸੀ- ਅਸੀਂ
ਆਪਣੇ ਖੰਭਾਂ ਨਾਲ ਉਚੇ ਅਸਮਾਨਾਂ ਵਿਚ ਉਡਾਣ
ਭਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਕਿ ਧੀਆਂ ਦੇ
ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਤੇ ਸਰਗਰਮੀ
ਕੁੜੀਆਂ ਨੇ ਆਪ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਹੋਕਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ
ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਇੱਝ ਹੀ ਸਵੈ-
ਨਿਰਭਰ ਹੋਣ।

ਪਿੰਡ ਲੁਬਾਣਾ ਦੀਆਂ ਜੰਮਪਲ ਸੈਂਕੜੇ
ਧੀਆਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਰਣਜੀਤ
ਕੌਰ (ਨਾਭਾ), ਬਲਵੀਰ ਕੌਰ (ਮਹਾਦੀਆਂ), ਚੰਦ
ਕੌਰ (ਬਡਾਲੀ) ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਸੱਦਾ ਪੱਤਰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਤਾਂ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਕਾਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ।
ਇਸ ਖੁਸ਼ੀ ਨੂੰ ਲਫਜ਼ਾਂ 'ਚ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ
ਔਖਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਧੀਆਂ ਸਮਾਗਮ
ਤੋਂ ਦੋ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਿੰਡ ਪੁੱਜ ਗਈਆਂ ਸਨ।
ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਵਡੇਰਿਆਂ ਧੀਆਂ ਇਸ
ਮਿਲਣੀ ਤੋਂ ਫੁੱਲੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਮਾ ਰਹੀਆਂ।
ਜਤਿੰਦਰ ਕੌਰ ਮੁਤਾਬਕ ਉਹ 21 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ
ਆਪਣੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲੀ।

ਪਿੰਡ ਧੰਗੋੜਾ ਦੇ ਸਕੂਲ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ
ਕਰਵਾਏ 'ਮੇਲਾ ਧੀਆਂ ਦਾ' ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ
ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਲੁਬਾਣੇ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ
ਵਿਆਹੀਆਂ ਧੀਆਂ ਦੂਰੋ-ਨੇੜਿਓਂ ਆਪਣੇ ਬਾਬਲ
ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰ ਕੇ ਪਹੁੰਚੀਆਂ, ਤੇ
ਆਪਣੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ
ਭਾਵੁਕ ਹੋ ਕੇ ਮਿਲੀਆਂ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ
ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦਾ ਮੇਲ ਹੋਇਆ।
ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਇਕੱਠੀਆਂ ਖੇਡਣ ਤੋਂ
ਲੈ ਕੇ ਚਰਖਿਆਂ 'ਤੇ ਪੁਣੀਆਂ ਕੱਟਣ, ਦਰੀਆਂ
ਬੁਣਨ, ਚਾਦਰਾਂ ਕੱਢਣ, ਖੂਹਾਂ ਤੋਂ ਪਾਣੀ
ਲਿਆਉਣ, ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ
ਸਾਂਝੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤ-ਪੁੱਤਰੀਆਂ,
ਪੋਤਿਆਂ-ਪੋਤੀਆਂ, ਪੜੋਤਿਆਂ-ਪੜੋਤੀਆਂ ਬਾਰੇ
ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਤਕਲੀਫਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋਈਆਂ।
ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਚਿਤੀਆਂ ਦੇ ਇਸ ਚੰਬੇ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ
ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਪੁਰਾਣੇ
ਗੀਤ, ਸਿੱਠਣੀਆਂ, ਘੋੜੀਆਂ, ਬੋਲੀਆਂ ਪਾ ਕੇ

ਭੁਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਵੀ
ਤਾਜ਼ਾ ਕੀਤਾ। ਮੌਜੂਦਾ ਦੌਰ 'ਚ ਚੱਲ ਰਹੇ
ਵੀ.ਆਈ.ਪੀ. ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੋਂ ਹਟ ਕੇ ਇਸ
ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਰਾਜਸੀ
ਆਗੂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੱਦਿਆ ਗਿਆ ਸਗੋਂ ਮੇਲੇ ਵਿਚ
ਪਹੁੰਚੀਆਂ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ
ਵੀ.ਆਈ.ਪੀ. ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਨਮਾਨ ਦਿੱਤਾ
ਗਿਆ। ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਬਜ਼ੁਰਗ ਧੀਆਂ ਨੇ
ਹੀ ਮੇਲੇ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕੀਤਾ।

ਮੇਲੇ 'ਚ ਪਹੁੰਚੀ ਜਸਪਾਲ ਕੌਰ ਨੇ
ਆਖਿਆ ਕਿ 30 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਆਪਣੀ
ਸਹੇਲੀ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆਂ ਮੁੱਦਤਾਂ ਹੋ
ਗਈਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ-ਕਾਰ
ਛੱਡ ਕੇ ਇਸ ਸਮਾਗਮ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ
ਆਈ ਹੈ। ਘਰ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਵਧਣ
ਕਾਰਨ ਮੇਰ ਦੀਆਂ ਤੰਦਾਂ ਟੁੱਟ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਅੱਜ
ਦੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ-ਕਾਰ ਰਾਸ ਨਹੀਂ ਆ
ਰਹੇ। ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੀ ਵਿਹਲ
ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਨੇ ਭਾਵੁਕ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ,
“ਪਰ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਉਹੀ ਹਨ, ਜਿਥੇ
ਕਦੇ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਨਾਲ ਖੇਡਦੀ
ਸੀ।

ਪਰਮਜੀਤ ਕੌਰ ਤੇ ਜਰਨੈਲ ਕੌਰ ਨੇ ਕਿਹਾ
ਕਿ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਲੜਕੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ
ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਸਦਕਾ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸੰਭਵ
ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਬੱਚੇ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਸਭਿਆਚਾਰ

ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਕੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਭਿਆਚਾਰ 'ਚ ਰੰਗੇ ਜਾ
ਰਹੇ ਹਨ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ
ਕਰਵਾਉਣੇ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ
ਔਰਤਾਂ 'ਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕੁਝ ਕਰਨ ਤੇ ਫੈਸਲੇ
ਲੈਣ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਾਜ
ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਲਈ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਸੁਚੇਤ ਹੋਣਾ ਤੇ
ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਅਧਿਕਾਰ ਮਿਲਣਾ ਬੇਹੱਦ
ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਹੀ ਭਰੂਣ ਹੱਤਿਆ,

ਬਲਾਤਕਾਰ, ਨੂੰਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ, ਔਰਤਾਂ 'ਤੇ
ਘਰੇਲੂ ਹਿੰਸਾ ਆਦਿ ਅਲਾਮਤਾਂ ਦੂਰ ਹੋ
ਸਕਣਗੀਆਂ।

ਇਸੇ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਸ਼ਿੰਦਰ ਕੌਰ ਤੇ
ਸ਼ੀਲਾ ਨੇ ਜਦੋਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਗਿੱਧਾ ਪਾਉਂਦੇ ਤੇ
ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਰਿਹਾ ਨਾ
ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰ ਮੱਲੇ-ਮੱਲੀ ਗਿੱਧਾ ਪਾਉਣ
ਲਈ ਉੱਠੇ, ਤੇ ਉਹ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਜਾ ਗਿੱਧੇ ਵਿਚ
ਨੱਚੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਦੋਂ 'ਘੋੜੀ ਚੜ੍ਹਿਆ ਮਾਂ ਦਾ
ਨੰਦ ਜੀਓ ਤਾਰਿਆਂ 'ਚ ਚੰਦ ਨੀਓ' ਹੋਕ ਲਾ ਕੇ
ਗਾਇਆ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਸਮਾਂ ਯਾਦ ਕਰਵਾ
ਦਿੱਤਾ। ਕਰਮਜੀਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਸਫੀ ਨੇ 'ਉਚਾ
ਪਾਣੀ ਡੋਲਿਆ, ਪਾਣੀ ਨੀਵੇਂ ਨੂੰ ਆਵੇ' ਨੂੰ
ਲੰਮੀਆਂ ਹੋਕਾਂ 'ਚ ਗਾ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ
ਖਿੱਚ ਲਿਆ। ਖੰਨੇ ਤੋਂ ਆਈ ਕੁਲਵੰਤ ਕੌਰ (70)
ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅਜਿਹਾ
ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇੱਕੋ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ
ਕੁੜੀਆਂ ਇਕ ਥਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।
ਪਹਿਲਾਂ ਤੀਆਂ ਦੇ ਮੌਕੇ ਤਿੰਨਵਾਂ 'ਚ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ
ਧੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਹੁਣ ਬਦਲੇ
ਯੁੱਗ 'ਚ ਸਭ ਕੁਝ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।
'ਮੇਲਾ ਧੀਆਂ ਦਾ' ਫਿਰ ਮਿਲਣ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਨਾਲ
ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ।

ਸਾਂਝੇ ਮੋਰਚੇ ਦੀਆਂ ਚੁਲਾਂ ਹਿੱਲੀਆਂ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਬਰਨਾਲਾ ਦੇ ਇਸ ਬਿਆਨ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਮੋਰਚੇ
ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਆਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ
ਨਿਜੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ. ਦੇ ਕੌਮੀ
ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਮੈਂਬਰ ਡਾ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਦਿਆਲ ਨੇ
ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ
ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ
ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਵੀ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ
ਦੇ ਬਿਆਨ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸ.
ਬਰਨਾਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ
ਸਾਂਝਾ ਮੋਰਚਾ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ
ਆਪਣੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰੇਗਾ।
ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਥੇ ਟਿਕਟਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ
ਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ

ਪਰ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਦਾ ਦੌਰ ਜਾਰੀ ਹੈ, ਸਿੱਟੇ ਜਲਦ ਹੀ
ਬਾਹਰ ਆਉਣਗੇ। ਸ. ਬਰਨਾਲਾ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ
ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਬਤੌਰ
ਉਮੀਦਵਾਰ ਨਹੀਂ ਉਤਰਨਗੇ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ
ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜ਼ਰੂਰ
ਹੋਵੇਗਾ।

ਦੋ ਲੀਡਰਾਂ ਪਿੱਛੇ ਬੇਵਫਾਈ?

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਪੈਂਠ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਘਟ ਗਈ ਹੈ। ਦੂਜਾ
ਉਹ ਪੀ.ਪੀ.ਪੀ. ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ
ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦਾ ਸਿੱਕਾ ਦੇਖ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।
ਪੀ.ਪੀ.ਪੀ., ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ., ਸੀ.ਪੀ.ਐਮ. 'ਤੇ
ਆਧਾਰਤ ਸਾਂਝਾ ਮੋਰਚਾ ਵੀ ਸਿਆਸੀ ਤੌਰ 'ਤੇ
ਭਾਂਤ-ਭਾਂਤ ਦੀ ਬੋਲੀ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਖੱਬੀਆਂ
ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੀ ਸ. ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ
ਸਿਆਸੀ ਅਤੇ ਜਥੇਬੰਦਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇਖ ਚੁੱਕੀਆਂ
ਹਨ। ਉਹ ਇਕੱਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਮਿਲ
ਕੇ ਬਠਿੰਡਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀ ਸੀਟ ਤੋਂ ਅਕਾਲੀ-
ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸੰਭਾਵੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬੀਬੀ
ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਲੈਣ ਤੋਂ
ਕਾਫ਼ੀ ਘਬਰਾਉਂਦੇ ਹਨ।

'ਈਕੋ ਸਿੱਖ' ਮਨਾਏਗੀ ਸਿੱਖ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦਿਵਸ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਕੌਮਾਂਤਰੀ
ਵਾਤਾਵਰਨ ਸੰਸਥਾ 'ਈਕੋ ਸਿੱਖ' ਵੱਲੋਂ 14 ਮਾਰਚ
ਨੂੰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ 'ਸਿੱਖ ਵਾਤਾਵਰਨ
ਦਿਵਸ' ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸੇ
ਦਿਨ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਤਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਰਾਏ
ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦਿਵਸ ਹੈ।

ਈਕੋ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਡਾ.
ਰਾਜਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਡੀਸੀ ਤੋਂ
ਸਕਾਈਪ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ
ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਏ
ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸਵੱਛ
ਵਾਤਾਵਰਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ
ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਸਿੱਖ
ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਹਰਾ-ਭਰਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਯਤਨ
ਕਰਨਗੇ।

ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਬਾਰੇ ਸੀਮਤ ਸੀ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੀ ਮਦਦ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਬਾਰੇ ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਗਿਆ ਸੀ।
ਸ੍ਰੀ ਹੋਗ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੈਬਨਿਟ ਸਕੱਤਰ
ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦਾ ਫੌਜੀ ਸਟਾਫ ਵੱਲੋਂ
ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਿਸ
ਵਿਚ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੂਨ 1984
ਵਿਚ ਹੋਈ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ
ਕਿਸ ਹੱਦ ਤਕ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਫੌਜੀ ਸਲਾਹਕਾਰ
ਵੱਲੋਂ ਫਰਵਰੀ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੀ
ਹੈ। ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਜ਼ਮੀਨੀ ਹਮਲਾ ਸੀ ਜੋ
ਅਚਨਚੇਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ
ਵਿਚ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੋਈ ਸੀ। ਕੈਬਨਿਟ
ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਸਿੱਟਾ ਨਿਕਲਦਾ
ਹੈ ਕਿ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰ ਦੀ ਸਲਾਹ
ਦਾ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ 'ਤੇ ਸੀਮਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੀ।
ਇਹ ਗੱਲ ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ 15 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਅਪਰੇਸ਼ਨ
ਕਮਾਂਡਰ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਜਨਰਲ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ
ਬਰਾੜ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਬਿਆਨ ਦੇ ਤੁਲ ਹੈ ਜਿਸ
ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ ਜਾਂ
ਯੋਜਨਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਮਦਦ
ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਹੋਗ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ
ਸਿੱਟਾ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ

ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੀ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ
ਮੰਤਰੀ ਮਾਰਗਰੇਟ ਥੈਚਰ ਵੱਲੋਂ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ
ਬਾਰੇ 14 ਤੋਂ 29 ਜੂਨ 1984 ਦੌਰਾਨ ਇਕ ਦੂਜੇ
ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਪੱਤਰਾਂ ਦੇ ਵੀ ਤੁਲ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਨਿਆ
ਕਿ ਨਵੰਬਰ 2009 ਵਿਚ ਕੁਝ ਮਿਲਟਰੀ ਫਾਈਲਾਂ
ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕਾਰਵਾਈ ਤਹਿਤ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ
ਗਈਆਂ ਸਨ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ

ਵਿੱਚੋਂ ਕਈਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਹੋਰ ਵਿਭਾਗਾਂ
ਦੀਆਂ ਫਾਈਲਾਂ ਵਿਚ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਕੈਬਨਿਟ
ਸਕੱਤਰ ਜੈਰਮੀ ਹੋਵੁੱਡ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਪੰਜ
ਅਜਿਹੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ
ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ
ਆਮ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਇਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਛਾਪੇ ਨਹੀਂ
ਜਾਣੇ ਸਨ।

ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਵਰਤਣ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਸਲਾਹ

ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਸਕੱਤਰ ਵਿਲੀਅਮ ਹੋਗ ਮੁਤਾਬਕ, ਭਾਰਤ ਗਏ ਬਰਤਾਨਵੀ
ਸਲਾਹਕਾਰ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਗੱਲਬਾਤ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਅਸਫਲ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ
ਫੌਜੀ ਕਾਰਵਾਈ ਆਖਰੀ ਰਸਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ
ਕਾਰਵਾਈ ਅਚਨਚੇਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ
ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸੌਖਲਾ ਹੱਲ ਲੱਭਿਆ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ
ਫੌਜੀ ਸਲਾਹ ਮੁੜ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਤੇ ਕੈਬਨਿਟ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ
ਹਥਿਆਰ ਜਾਂ ਸਿਖਲਾਈ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਬਰਤਾਨਵੀ
ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡੇਵਿਡ ਕੈਮਰੂਨ ਨੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਜਾਂਚ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ
ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰ ਦੇਸ਼
ਆਪਣੇ ਹੀ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਬੇਇੱਜ਼ਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਕਹਿਰ ਢਾਹਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੁਲਕ
ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਤੋਂ ਸਲਾਹ ਮੰਗੇਗਾ, ਇਹ ਸੋਚਣਾ ਵੀ ਗੁਨਾਹ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ
ਵਰਗੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਮਸ਼ਵਰੇ ਮੰਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸਿੱਖਾਂ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ, ਸਗੋਂ ਸਮੁੱਚੇ
ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਨਾਲ ਧਰੋਹ ਕਮਾਇਆ ਹੈ।

(ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ
ਪ੍ਰੋ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ
ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ
ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ
ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ
ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ
ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ
ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲ
ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਅਯੁਧਿਆ ਸਲਵਾਨ
ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ
ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿਆੜਾ
ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ
ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ
ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

Matrimonial

ਵਰ ਦੀ ਲੋੜ

ਕੰਬੋਜ ਸਿੱਖ ਅਮਰੀਕੀ ਸਿਟੀਜ਼ਨ, 26 ਸਾਲ, ਕੱਦ 5'-5", ਬੀ ਐਸ ਸੀ, ਬਿਜਨਸ ਐਨਾਲਾਈਜ਼ਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਲੜਕੀ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਵਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਐਚ-1 ਜਾਂ ਸਟੂਡੈਂਟ ਵੀਜ਼ੇ 'ਤੇ ਆਏ ਲੜਕੇ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: 601-473-9617, ਈਮੇਲ: santokh01@hotmail.com

ਨਿਉ ਯਾਰਕ ਵਸਦੀ ਰਾਮਗੜੀਆ ਸਿੱਖ ਲੜਕੀ, ਬੀ ਏ, 30 ਸਾਲ, 5'-2" ਲਈ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਅਮਰੀਕੀ ਸਿਟੀਜ਼ਨ/ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਹੋਲਡਰ ਲੜਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਫੋਨ: 516-450-7104, prince.kular@yahoo.com

Wanted suitable match for 27yrs, height 5'-2", divorced, US Citizen well settled girl. Must be living in the US. Contact: pb82268@gmail.com

ਕੰਨਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ

Suitable girl wanted for Jatt Sikh US citizen BSc, 24, 5'-10". Girl from US with DDS/MBBS/Eng./Nursing degree, 22 to 24, height 5'-5". No caste bar. Send photo & bio-data @ bsimerb@yahoo.com

Wanted mature, family oriented, vegetarian, preferably US based, over 28 girl for Lobana Sikh, 37, 5'-9" clean shaven, teetotaler, legally divorced, pending US immigration status. Issueless divorcee or widow can also be considered. Family owns business & home, brother citizen & parents legal permanent residents of USA. Early marriage. Caste no bar. Contact: plmultani@yahoo.com, Ph: 330-348-4561

ਪੰਜਵਾਂ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ ਆਇਆ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਲਾੜਾ ਜੇਲ੍ਹ ਪੁੱਜਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੰਜਵਾਂ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ ਆਏ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ ਲਾੜੇ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਹਵਾ ਖਾਣੀ ਪਈ ਹੈ। ਸਵੀਡਨ ਵਾਸੀ ਹਰਵਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਜਿਸਦਾ ਜਨਮ ਹਨਸਬਰਗ (ਜਰਮਨੀ) ਦਾ ਹੈ, ਮੋਗਾ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹੈ। ਮੁਲਜ਼ਮ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਵੀਂ ਵਾਰ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੇ ਬਾਬਾ ਬਕਾਲਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਵੱਖਰੀ-ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ।

ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ ਤੇ ਮਹਿਲਾ ਵਿੰਗ ਮੁਹਾਲੀ ਨੇ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੀ ਚੌਥੀ ਪਤਨੀ ਸੰਦੀਪ ਕੌਰ ਵਾਸੀ ਮੁੰਬਈ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਰਵਿੰਦਰਜੀਤ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਲੜਕੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤਬਾਹ ਕਰ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਸੰਦੀਪ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਕੁੜੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਵਸਨੀਕ ਹਨ। ਇਸ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ ਤੇ ਮਹਿਲਾ ਵਿੰਗ

ਆਸ਼ੂਤੋਸ਼ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਬਾਰੇ ਭੰਬਲਭੁਸਾ

ਨੂਰਮਹਿਲ: ਦਿਵਿਆ ਜਯੋਤੀ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਸੰਸਥਾਨ ਦੇ ਮੁਖੀ ਆਸ਼ੂਤੋਸ਼ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਬਾਰੇ ਭੰਬਲਭੁਸਾ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ। ਹੁਣ ਡੇਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਸ਼ੂਤੋਸ਼ ਨੇ ਲਾਸ ਸੰਭਾਲਣ ਵਾਲੇ ਚੈਂਬਰ (ਫਰੀਜ਼ਰ) ਵਿਚ 'ਸਮਾਧੀ' ਲਾਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਨਬਜ਼ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਦਿਲ ਧੜਕ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਮੰਗਲਵਾਰ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਆਸ਼ੂਤੋਸ਼ ਦੀ ਛਾਤੀ ਵਿਚ ਤਿੱਖਾ ਦਰਦ ਉਠਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਡੇਰੇ ਦੇ ਅਗਲੇ ਮੁਖੀ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਬਾਰੇ ਰੱਫਤ ਪੈਣ ਕਾਰਨ ਮੌਤ ਬਾਰੇ ਐਲਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਵਾਰ-ਵਾਰ ਇਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੈ।

ਦੇ ਡੀ.ਆਈ.ਜੀ ਐਲ.ਕੇ ਯਾਦਵ ਨੇ ਕੀਤਾ।

ਪੁਲਿਸ ਮੁਤਾਬਕ ਹਰਵਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਹਿਲ ਵਿਆਹ ਗੁਰਿੰਦਰਜੀਤ ਕੌਰ ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਜਮਾਲਪੁਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਨਾਲ 2002 ਵਿਚ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ, ਜੋ 2003 ਵਿਚ ਸਵੀਡਨ ਚਲੀ ਗਈ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰਿੰਦਰਜੀਤ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ ਅਮਨਦੀਪ ਕੌਰ ਵਾਸੀ ਠੱਠੀਆਂ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਾਲ 2006 ਵਿਚ ਕਰਵਾਇਆ ਜਦ ਕਿ ਤੀਜਾ ਵਿਆਹ ਸੰਦੀਪ ਕੌਰ ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਮਾਂਗੇਵਾਲ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਨਾਲ ਮੋਗਾ ਵਿਚ 2007 ਵਿਚ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਰਜਿਸਟਰਡ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਵਿਆਹ ਕਰਕੇ ਉਹ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਵਿਦੇਸ਼ ਲੈ ਗਿਆ, ਜਿਥੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੇ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਹੀ 2008 ਵਿਚ ਸਵੀਡਨ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਤਲਾਕ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।

ਇਸ ਮਗਰੋਂ ਹਰਵਿੰਦਰਜੀਤ ਨੇ ਇਟਲੀ ਰਹਿੰਦੀ ਮੁੰਬਈ ਦੀ ਸੰਦੀਪ ਕੌਰ ਨਾਂ ਦੀ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਇੰਟਰਨੈੱਟ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸਾਇਆ। ਉਸ ਨੇ 2009 ਵਿਚ ਸੰਦੀਪ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ। ਉਹ ਚਾਰ ਸਾਲ 2013 ਤੱਕ ਇਕੱਠੇ

ਰਹਿੰਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਹੁਣ ਸੰਦੀਪ ਸਵੀਡਨ ਰਹਿ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਜੂਨ 2013 ਵਿਚ ਤਲਾਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਹਰਵਿੰਦਰਜੀਤ ਬੀਤੇ ਵਰ੍ਹੇ 27 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਆਇਆ ਸੀ ਤੇ 11 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਸਵੀਡਨ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਬੀਤੇ 25 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਉਹ ਇਕ ਹੋਰ ਪੰਜਾਬਣ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਪੰਜਵੀਂ ਵਾਰ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਆਇਆ ਸੀ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਧੱਕੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਸੰਦੀਪ ਕੌਰ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਹੋਈ ਸੀ।

ਮੁੱਢਲੀ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਦੌਰਾਨ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦੂਜੀ ਪਤਨੀ ਅਮਨਦੀਪ ਕੌਰ ਮਾਂਗੇਵਾਲ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਤੀਜੀ ਪਤਨੀ ਸੰਦੀਪ ਕੌਰ ਨੂੰ ਧੋਖੇ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ। ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੇ ਅਮਨਦੀਪ ਨਾਲ ਤਲਾਕ ਬਾਰੇ ਜਾਅਲੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦਾ ਗਲਤ ਪਤਾ ਪਿੰਡ ਕੁੱਕੜ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ ਦੱਸ ਕੇ ਵਿਆਹ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਮਗਰੋਂ ਉਸ ਨੇ ਸੰਦੀਪ ਕੌਰ ਨੂੰ ਸਵੀਡਨ ਭਾਜਾ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਤਲਾਕਨਾਮੇ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਵਾ ਲਏ ਸਨ।

SUPER TRAVEL

847-676-9090, 773-465-5566

E-mail: supertravel2003@yahoo.com

Lowest Fares With Excellent Service

United Airlines
British Airways

Jet Airways, Air India,
KLM, Lufthansa,
Delta, Qatar Airlines.

For Emergency
Call anytime at
847-673-3825

EARLY BIRD SALE!!!! Domestic fares available

ਨੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ

National Truck Driving School

ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਅਤੇ ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ

ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰ ਅਤੇ ਡਰਾਈਵਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ
ਕੰਪਨੀ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ 35 ਸੈਂਟ ਪ੍ਰਤੀ ਮੀਲ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ

- *ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ
- *ਲਾਇਸੈਂਸ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ ਕੰਮ/ਜੋਬ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ
- *ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਏਅਰਪੋਰਟ ਤੋਂ ਚੁੱਕਣ ਤੇ ਛੱਡਣ ਦਾ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ
- *2-3 ਹਫਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਬਣੋ

Call For Special Price

Kashmir S. Thandi
Office: (866) 933-3038
Balhar S. Ranu Cell:916-502-7733
Yuba City Ph:530-419-5058

1816 Main Ave., Sacramento CA, 95838

ਕੀ ਤੁਹਾਡੀ ਟਰੱਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਕੈਸ਼ ਫਲੋ ਦੀ ਤੰਗੀ ਹੈ?

ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ

ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਫਰੇਟ ਬਿਲ ਖਰੀਦ ਕੇ ਤੁਹਾਡਾ ਕੈਸ਼ ਫਲੋ ਵਧਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਲੋਡ ਪਹੁੰਚਦਾ ਕਰੋ ਤਾਂ ਫਰੇਟ ਬਿਲ ਸਾਨੂੰ ਭੇਜੋ, ਤੁਰੰਤ ਅਦਾਇਗੀ ਪਾਓ।

- *ਸਸਤੀਆਂ ਦਰਾਂ
- *ਇਕ ਵਾਰ ਦਾ ਕਮਿਸ਼ਨ
- *ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਰਤ ਨਹੀਂ

Rates as low as 2.0%

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਪਾਲ ਫੋਨ 1-800-705-3863

Trucking Companies-Improve Your Cash Flow

*Low Rates *One-Time Discounts *No Minimums

Call Paul at 1-800-705-3863

Transportation Funding Group, Inc.

Minneapolis, MN 55426

ਦਿੱਲੀ ਕਤਲੇਆਮ ਦੀ ਮੁੜ ਜਾਂਚ ਲਈ ਇਕਸੁਰ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਨਵੰਬਰ 1984 ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਤੋਂ 30 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਮੁੜ ਜਾਂਚ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਇਕਸੁਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਏ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਸਮੂਹਿਕ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਵੇ ਤੇ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਮਿਲੇ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਉਥੋਂ ਦੇ ਉਪ ਰਾਜਪਾਲ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਨਵੀਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਗ ਨੌਜਵਾਨ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਵੱਲੋਂ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਦੀ ਕਤਲੇਆਮ ਵਿਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਬਾਰੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖੁਲਾਸੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉੱਭਰੀ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਤਲਬ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: 1984 ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਇਕ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰ ਰਹੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਚਾਰ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵਿਧਾਨਕ ਨਿਯਮ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਹਦਾਇਤ ਇਕ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਵਿਚ 1992 ਵਿਚ ਨਾਂਗਲੋਈ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡ ਤੇ ਫਾਈਲਾਂ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਇਕ ਸਹਾਇਕ ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸਮੇਤ ਚਾਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਕੇਸ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਅਦਾਲਤ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਚਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਸਬੰਧੀ 1991 ਵਿਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨਜ਼ ਜੱਜ ਕਾਮਿਨੀ ਲੋਅ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਪੁਲਿਸ (ਪੱਛਮੀ) ਤੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਪੁਲਿਸ (ਲੀਗਲ) ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੀ.ਪੀ.ਪੀ. ਵਿਹਾਰ, ਰੋਡ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ, ਐਨ.ਸੀ.ਆਰ ਬੁਕਸ, ਦਾਇਰ ਬੇਨਤੀਆਂ, ਗ੍ਰਿਮ ਤੇ ਰੱਦ ਫਾਈਲਾਂ ਸਮੇਤ ਰੋਜ਼ਨਾਮਚਾ ਏ ਤੇ ਬੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਕਾਰਡ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ।

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਏ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਈ ਜਾਂਚ ਟੀਮਾਂ ਜਾਂਚ ਕਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਅਜਿਹੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਧਰ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ.ਕੇ. ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਦੇ ਬਣਨ ਨਾਲ ਮੁੜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇਗੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸਿਆਸੀ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ 587 ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 241 ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਜਾਂਚ ਦੇ ਹੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਜਲਦੀ ਹੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਮੰਗ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਫਾਸਟ ਟਰੈਕ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਕਰਨ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿੱਧੇ ਰੂਪ ਵਿਚ

ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਨਿਆਂ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਆਖੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਪੰਚ ਪ੍ਰਧਾਨੀ ਦੇ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਕਿਸਾਨ ਆਗੂ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਿਰਸਾ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸਿੱਖ ਨਸਲਕ੍ਰਮੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਵਾਗਤਯੋਗ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਟੀਮ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦਾ ਕੰਮ ਮਿਥੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਕੰਵਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀਆਂ ਤੇ ਜਾਂਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਾਏ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਪਰ ਹੁਣ ਤਕ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀਆਂ ਬੇਮਾਇਨ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਿੱਖ

ਵਿਰੋਧੀ ਦੰਗਿਆਂ ਵਿਚ ਪੀੜਤਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਲੜ ਰਹੇ ਉਘੇ ਸਿੱਖ ਵਕੀਲ ਐਚ.ਐਸ. ਫੂਲਕਾ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਦੇ ਗਠਨ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

1984 ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦੌਰਾਨ ਸਰਕਾਰੀ ਅੰਕੜੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ ਤੇ ਦੁਕਾਨਾਂ ਦੀ ਸਾੜ ਫੂਕ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਦਾਗ ਹੈ ਤੇ 30 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ. ਬਣਾਉਣ ਨਾਲ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਰਾਹਤ ਦੀ ਆਸ ਬੱਝੀ ਹੈ।

ਇਸ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੇ ਕੇਸਾਂ ਤੇ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ ਬਲਕਿ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਬੰਦ ਕੀਤੇ 237 ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਜਾਂਚ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਦੇ ਗਠਨ ਬਾਰੇ ਸ਼ਿਕਾਵਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨੀਆਂ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਸਾਰਥਕ ਸਿੱਟੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਮਾਮਲੇ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿ ਗਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਜਾਂਚ

ਲਈ ਇਕ ਹੋਰ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਦੰਗਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਗਵਾਹ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਲਾਹੇਵੰਦ ਸਾਬਤ ਹੋਣਗੀਆਂ।

ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਫੋਨ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਉਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਸਿਆਸਤ ਕਾਫੀ ਗਰਮਾ ਗਈ ਹੈ। ਸਾਬਕਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਤਤਕਾਲੀਨ ਪ੍ਰੈੱਸ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ 1984 ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਦੌਰਾਨ ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨਾਲ ਹਾਲਾਤ 'ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੋਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਠਾਇਆ।

ਗੁਜਰਾਤ ਦੰਗੇ ਤੁਰੰਤ ਭੜਕੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਗੁਜਰਾਤ ਦੰਗਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿਚ 137 ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਜਦੋਂਕਿ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਜਾਨ ਗਈ ਸੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਪਹਿਲੇ ਦੰਗੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਹੋਏ ਸਨ। ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਖੁਦ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਰਾਜੀਵ ਦੇ ਕੋਲਕਾਤਾ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੀ ਇਕ ਬੈਠਕ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਖੂਨ ਦਾ ਬਦਲਾ ਖੂਨ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਦੰਗੇ ਤੁਰੰਤ ਹੀ ਭੜਕੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਦੰਗੇ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਦੰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ।

ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਨਿਊਜ਼ ਚੈਨਲ ਨੂੰ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਭੜਕੇ ਦੰਗਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੰਭਵ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸਾਬਕਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੋ ਪ੍ਰੈੱਸ ਸਕੱਤਰ ਰਹੇ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਤੇ ਸਾਲ 2002 ਵਿਚ ਗੁਜਰਾਤ ਦੰਗਿਆਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ

ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਤੇ ਗੋਦਰਾ ਦੰਗਿਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਮੇਲ ਨਹੀਂ: ਬਾਦਲ

ਮਲੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ 1984 ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਤੇ 2002 ਵਿਚ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਹੋਏ ਗੋਦਰਾ ਦੰਗਿਆਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ ਅਸਮਾਨ ਦਾ ਫਰਕ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਗੋਦਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀ ਮੰਦਭਾਗੀ ਹਿੰਸਾ ਦੰਗੇ ਸਨ ਜਦਕਿ 1984 ਦਾ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੰਗੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੋ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਜਦਕਿ 1984 ਵੇਲੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਤਾਕਤ ਲਾ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚੀ ਸੀ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਹੋਣ ਸਦਕਾ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਭੀੜ ਨੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 1984 ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਈਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਜਾਂਚਾਂ ਨੇ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੋਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਇਸ ਦਰਦਨਾਕ ਕਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਆਜ਼ਾਦ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਵੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉੱਚ ਅਹੁਦਿਆਂ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਤ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੰਗੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੋ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਜਦਕਿ 1984 ਵੇਲੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਤਾਕਤ ਲਾ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚੀ ਸੀ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਹੋਣ ਸਦਕਾ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਭੀੜ ਨੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 1984 ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਈਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਜਾਂਚਾਂ ਨੇ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੋਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਇਸ ਦਰਦਨਾਕ ਕਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਆਜ਼ਾਦ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਵੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉੱਚ ਅਹੁਦਿਆਂ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਤ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਪੱਕੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਚਾਰਾਜੋਈ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਉਹ ਸਿਆਸੀ ਸਿੱਖ ਕੈਦੀ ਜੋ ਆਪਣੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਦੀ ਪੱਕੀ ਰਿਹਾਈ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਚਾਰਾਜੋਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਲੰਬੇ ਦਿਨੀਂ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਕਤਲ ਕੇਸ ਵਿਚ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕੱਟ ਰਹੇ ਭਾਈ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਮੀਤਾ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਪੈਰੋਲ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁੜ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਪਿਆ ਹੈ।

ਹੋਂਦ ਚਿੱਲੜ ਦੇ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੜਾਅ ਮੁਕੰਮਲ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਹੋਂਦ ਚਿੱਲੜ ਕਾਂਡ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਇਕ ਪੜਾਅ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਅਗਲੇ ਪੜਾਅ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਸੁਣਵਾਈ 12 ਫਰਵਰੀ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਹੋਂਦ ਚਿੱਲੜ ਕੇਸ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰ ਰਹੀ ਤਾਲਮੇਲ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲੋਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਰਿਵਾਜੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪੁਲੀਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਜੱਜ ਟੀ.ਪੀ. ਗਰਗ ਸਾਹਮਣੇ ਹਿਸਾਰ ਵਿਚ ਪੀੜਤ ਧਿਰ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਤੇ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਗਈ।

ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ 12 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ

ਹੋਂਦ ਚਿੱਲੜ ਦੇ ਖੰਡਰ

ਦੋ ਨਵੰਬਰ 1984 ਨੂੰ ਹੋਂਦ ਚਿੱਲੜ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਭੀੜ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬਿਆਨ ਕਰਦਿਆਂ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਉਤਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਇਕ ਸਿੱਖ ਫੌਜੀ ਸਵੇਰੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਸੀ ਤੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਦਿਨੇ ਗਿਆਰਾਂ ਵਜੇ ਭੀੜ ਨੇ ਘੇਰਾ ਪਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਭੀੜ ਨੇ ਫੌਜੀ ਨੂੰ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਫੌਜੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਕੰਵਲਜੀਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਕਈ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਫੌਜੀ ਪਤੀ ਦੀ ਕੋਈ ਖਬਰਸਾਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਏਨਾ ਹੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਛੁੱਟੀ 'ਤੇ ਘਰ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਹੀ ਕਿਧਰੇ ਲਾਪਤਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਫੌਜ ਨੇ ਪੁੱਛ ਪਤੜਾਲ ਕਰਕੇ ਸੱਤ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਇਸ ਫੌਜੀ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ

ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਸਨ ਕਿ ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਫੌਜੀ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸੀ। ਹੋਂਦ ਚਿੱਲੜ ਕਾਂਡ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਸਰਕਾਰੀ ਧਿਰ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ 12 ਫਰਵਰੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਫੌਜੀ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਸਵੀਰ।

ਸੁਣਵਾਈ ਸਮੇਂ ਹੋਂਦ ਚਿੱਲੜ ਤਾਲਮੇਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਇੰ ਜੀ ਨੀ ਅਰ ਮਨਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿਆਸਪੁਰਾ ਤੇ ਭਾਈ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਘੋਲੀਆ ਨੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਜਿਹੜੇ ਅਮਨ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਸਨ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਵਿਚ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤੇ ਜੇ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਏ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ ਰੋਕੀਆਂ ਜਾਣ। ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਨਾ ਮੰਨੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਉਹ ਅੰਦੋਲਨ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣਗੇ।

ਇਸ ਬਾਰੇ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਜਸਟਿਸ ਰਾਜੀਵ ਭੱਲਾ ਤੇ ਜਸਟਿਸ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਵਾਲੇ ਡਵੀਜ਼ਨ ਬੈਚ ਨੇ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਆਉਂਦੀ 28 ਫਰਵਰੀ ਦੀ ਤਾਰੀਕ ਤੈਅ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਦਿਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਐਲਾਨਿਆ ਸੀ। ਸਾਲ 2011 ਦੇ ਮਾਰਚ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸਰਧਾਲੂਆਂ ਨੇ ਹੋਂਦ ਚਿੱਲੜ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ ਤੇ ਬੇਨਾਮ ਫੌਜੀ ਦੀ ਖਬਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਫੌਜੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਕੰਵਲਜੀਤ ਕੌਰ ਹੋਂਦ ਚਿੱਲੜ

ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਫੋਟੋ ਉਤਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਿਖਾਈ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਫੋਟੋ ਦੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਉਹੀ ਜਵਾਨ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਭੀੜ ਨੇ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਫੌਜੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਇਕ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਵਾਏ ਤਾਂ ਉਸ ਦਿਨ ਫੌਜ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਅਦਾਲਤ

ਨਵੇਂ ਨਿਯਮਾਂ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਅਮਰੀਕੀ ਸਿੱਖ ਫੌਜੀ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਬਣਾਏ ਨੇਮਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਮਰੀਕੀ ਬਲ ਸੈਨਾ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲੇ ਤਿੰਨ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਸੀ ਨੇ ਇਕ ਸੰਸਦੀ ਕਮੇਟੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਦਿੰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਖਾਲੀ ਚੈਕ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦੇ ਪਰ ਸਾਡਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਸਿਖਲਾਈ ਵਿਚ ਇੰਦਾਂ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੌਜ ਦੇ ਤਕਾਜ਼ਿਆਂ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਹੋਵੇ।

ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਸਦਨ ਦੀ ਫੌਜੀ ਕਰਮੀਆਂ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਫੌਜ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਂਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਸ. ਕਲਸੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਾਫ਼-ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤੇ ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਸਕੇ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਫੌਜੀ ਬੂਟ ਕੈਂਪ ਤੋਂ ਗਰੈਜੂਏਟ ਹੋ ਕੇ ਨਿਕਲ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਹੈਲਮਟ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਵਚ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਲੋੜਾਂ ਦੀ

ਮੇਜਰ ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਸੀ, ਕੈਪਟਨ ਤੇਜਵੰਦ ਸਿੰਘ ਰਤਨ, ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਲਾਂਬਾ

ਪੂਰਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫੌਜੀ ਡਿਊਟੀ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾ ਕੇ ਇਕਜੁੱਟਤਾ ਨੂੰ ਬੜ੍ਹਾਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਫੌਜ ਦੇ ਕਰੀਅਰ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਲੰਘੀ 22 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕੀ ਰੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਸੋਧਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਮੇਜਰ ਕਲਸੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਸੋਧਾਂ ਸਾਡੀ ਕੌਮ ਦੇ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਇਕ ਕਦਮ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਸੋਧਾਂ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਧਾਰਨ ਕਰਨ 'ਤੇ

ਸੰਭਾਵੀ ਪਾਬੰਦੀ ਅਜੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਚਾਹਵਾਨ ਸਿੱਖ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ 'ਤੇ ਭਾਰੀ ਅਸਰ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 2009 ਵਿਚ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹਣ, ਕੋਸ ਅਤੇ ਦਾੜ੍ਹੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਦੇ ਕੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕਾਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜੀ ਬਣਨ 'ਤੇ ਬੇਹੱਦ ਮਾਣ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋ ਹੋਰ ਸਿੱਖਾਂ ਕੈਪਟਨ ਤੇਜਵੰਦ ਸਿੰਘ ਰਤਨ ਤੇ ਕਾਰਪੋਰਲ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਲਾਂਬਾ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਛੋਟਾ ਹਾਸਲ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਸਿੱਖ ਕੁਲੀਸ਼ਨ ਨਾਂ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਹਦੀ ਵਿਚ ਆਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੋਧੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੋਧਾਂ ਤੋਂ ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਖੁੱਲ੍ਹਦਿਲੀ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਤਾਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੀ ਰਹਿਣਗੇ।

Legal Notice

In the Iowa District Court for Clinton County
County where Petition is filed

Upon the Petition of

Veronica Kim Singh
Petitioner Full name: first, middle, last

and concerning

Gurmit Singh
Respondent Full name: first, middle, last

Equity case no. CD 40768

Original Notice by Publication

1. Information for Respondent Named Above

- Petitioner (your spouse) has filed a divorce lawsuit naming you as Respondent.
- Petitioner's contact information during the divorce case:

Veronica Kim Singh
Petitioner's first name Middle name Last name

803 5th ave S. Clinton IA 52732
Petitioner's present street address City State ZIP code

Clinton (414) 807-5099 singhveronica@yahoo.com
County Phone number Email address

2. Respondent's deadline for filing a Response

You must file an Answer or a Motion with the clerk of court in the above county within 20 days after

Feb 20 vs 2014
Month Day Year

3. Instructions to Respondent Named Above

You must file an Answer or a Motion with the clerk of court in the above county within 20 days after the date provided above. If you do not respond, the court may enter a judgment against you giving Petitioner what he or she asked for in the Petition.

Important Notice to Respondent

- You should talk to an attorney at once to protect your interests.
- If you choose not to have an attorney represent you in this matter, go to the Iowa Judicial Branch website for [self-represented litigant information and family law forms](http://www.iowacourts.gov/Administration/Directories/ADA_Access/).

If you need assistance to participate in court due to a disability, contact the disability coordinator at: (_____) _____. Persons who are hearing or speech impaired may call Relay Iowa TTY (1-800-735-2942). Disability coordinators cannot provide legal advice. Disability coordinator contact information available at: http://www.iowacourts.gov/Administration/Directories/ADA_Access/.

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 8 ਫਰਵਰੀ 2014

ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਖੇਡ

ਮਾਹੌਲ ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਉਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਕਿੰਨੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਉਮਦਾ ਮਿਸਾਲ ਐਤਕੀ ਦੀਆਂ ਕਿਲਾ ਰਾਏਪੁਰ ਖੇਡਾਂ ਬਣ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਉਹ ਜਲੌਲ ਨਹੀਂ ਦਿਸਿਆ ਜਿਹੜਾ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਉਡ-ਉਡ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਖਿੱਚੋਤਾਣ ਵੀ ਹੋਵੇਗੀ; ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਖੇਡ ਵੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਨੇ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਗਰਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਚੇਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਮੀਡੀਆ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਡਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਮਿਨੀ ਉਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਕਹਿ ਕੇ ਵਡਿਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਕੌਮੀ ਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਧੁਮਾਈ ਸੀ। ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਖੇਡ ਤਾਂ ਐਤਕੀ ਮਾਹੌਲ ਉਤੇ ਇੰਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਾਰੂ ਪਈ ਹੈ ਕਿ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਸਮਗਲਿੰਗ ਬਾਰੇ ਖਬਰਾਂ ਇਕਦਮ ਬਹੁਤ ਪਿਛਾਂਹ ਚਲੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੀ ਕਿ ਨਸ਼ਾ ਸਮਗਲਿੰਗ ਦੀ ਲੜੀ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਧੀ ਜੁੜੀ ਸੀ, ਪਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਪਿਛਾਂਹ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜਿੰਨੀ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਆਮਦ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਤਣ-ਪੱਤਣ ਜ਼ਰੂਰ ਲੱਗੇਗੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਆਖਰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਦੇਖਦਿਆਂ-ਦੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਗੱਲ ਇਥੇ ਮੁੱਕ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤੀ ਫਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਫਿਕਰ ਹੈ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਆਪਣੀ ਕੁਝ ਸਿਆਸਤ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਟੱਬਰ ਦੀ। ਇਸ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਸਟੀਕ ਮਿਸਾਲ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਸੰਗਤ ਦਰਸ਼ਨ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਗਤ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਉਤੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਵਜੂ ਪੈਸਾ ਪਾਣੀ ਵਾਂਗ ਰੋੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਹੁਣ ਸ਼ਾਇਦ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਵੀ ਨਹੀਂ ਭਾਸਦੀ; ਸਮੇਂ ਨੇ ਸਾਬਤ ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਗਤ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਲਾਂਭੇ ਕਰ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਭਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਖਤਰਨਾਕ ਖੇਡ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਗਤ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਨਰੋਂਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਵੋਟਾਂ ਪਾਉਣ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨੇ 2002 ਵਿਚ ਗੁਜਰਾਤ 'ਚ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਦਾ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘਾਣ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ 1984 ਵਿਚ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ ਕਰਵਾ ਕੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸੰਗਤ ਵਰਗੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਅਪਮਾਨ ਹੋਰ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਬੇਈਮਾਨ ਭਾਸ਼ਣ ਦੇਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸੰਗ-ਸ਼ਰਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਾਦਲ ਨਰੋਂਦਰ ਮੋਦੀ ਲਈ ਵੋਟਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਲਈ ਮੰਗ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਛੇ ਸਾਲ ਉਹ ਇਹ ਭਾਸ਼ਣ ਦਿੰਦੇ ਥੱਕ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਵਿਤਕਰਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਲੁੱਟਿਆ-ਪੁੱਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰੇ ਛੇ ਸਾਲ ਉਹ ਆਪ ਨਰੋਂਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਪਾਰਟੀ (ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ) ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਵਾਜਪਾਈ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਦੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ। ਉਦੋਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਜਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਫਾਇਦੇ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਉਣ ਨੂੰ ਹੀ ਪਹਿਲ ਦਿੱਤੀ। ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਲੀਡਰਾਂ ਖਿਲਾਫ ਵੀ ਉਹ ਅਕਸਰ ਭਾਸ਼ਣ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਕ ਸਮਾਂ ਉਹ ਵੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਿੱਤਰ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਦੇਵੀ ਲਾਲ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਚੌਟਾਲਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਮਸਲਾ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ। ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰੇ ਵਾਲਾ ਭਾਸ਼ਣ ਵੀ ਉਹ ਅਕਸਰ ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਹੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੌਣ ਰੋਕਦਾ ਹੈ? ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਉੱਜ ਹੀ ਮਾੜਾ ਹਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਬੜੇ ਸੂਖਮ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਲਾਂਭੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਰ ਵਿਭਾਗ ਅਤੇ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਅਣਹੋਣੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਚਿੜ੍ਹਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕੁਝ ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਹੀ ਵਿਹਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉੱਜ, ਗੱਲ ਸਿਰਫ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਾਂਗਰਸ ਵੀ ਇਸੇ ਸਿੱਕੇ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਾਸਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਰਟੀ ਨਸ਼ਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਮੁਹਿੰਮ ਤਹਿਤ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲਾਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਰੋਸ ਵਿਖਾਵਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਪਾਟੋਪਾੜ ਲੁਕਾਉਣ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਪੁੱਟ ਸਕਿਆ। ਦਰਅਸਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚੋਂ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਮਾਦਾ ਮੁੱਕਦਾ-ਮੁੱਕਦਾ ਸ਼ਾਇਦ ਮੁੱਕ ਹੀ ਚੱਲਿਆ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸਿਆਸਤ ਜੁਗਤਾਂ ਅਤੇ ਜੁਗਤਾਂ ਦਾ ਜੋੜ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਜੁੜਾਵੂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਸ਼ਾਇਦ ਆਪੇ ਹੀ ਆਪਣੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਮਿਥ ਲਈਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੀ ਉਸ ਲਫ਼ਮਣ ਰੇਖਾ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਖੜੋਤ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਖੜੋਤ ਪਾਣੀ ਛੋੜੀ ਹੀ ਬਦਬੂ ਮਾਰਨ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਹ ਪਾਣੀ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਖੜੋਤ ਦੀ ਜੂਨ ਹੰਢਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਲੋਤੇ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਢੀਮ ਨਹੀਂ ਵੱਜਦੀ, ਅੱਜ ਦੇ ਕੁਝ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਆਪਣੇ ਲੱਛੇਦਾਰ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਕੁਝ ਸਮਾਗਮਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗਤ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਸੇਕਦੇ ਰਹਿਣਗੇ।

ਕਤਲੇਆਮ 84: ਸਟੇਟ ਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਫਿਤਰਤ

ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ 'ਆਪ' ਦੇ ਮੁਖੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਵਲੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣ-2014 ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਵਿੱਢੀ ਸਿਆਸੀ ਚਾਂਦਮਾਰੀ ਦੌਰਾਨ 'ਕਤਲੇਆਮ 84' ਦੀ ਦੁਬਾਰਾ ਜਾਂਚ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਐਲਾਨ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਮੁੱਖਧਾਰਾ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਸਿਆਸੀ ਹਿਲਜੁਲ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। 'ਆਪ' ਦੇ ਇਸ ਸਿਆਸੀ ਬਾਣ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਕਾਂਗਰਸ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਆਹਲਾ ਕਾਂਗਰਸੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਕਾਫੀ ਕਸੂਤੀ ਹਾਲਤ 'ਚ ਘਿਰ ਗਈ ਹੈ। ਅਗਲੀ ਕੇਂਦਰੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਦੇ ਸਵੈ-ਸਜੇ ਵਾਹਦ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਭਗਵੇਂ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਦੇ ਹੱਥ ਕਾਂਗਰਸੀ ਰਕੀਬਾਂ ਨੂੰ ਘੇਰਨ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਮੁੱਦਾ ਹੱਥ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵੱਖਰਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਲੂਕ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਚਿਹਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੱਖੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਤੋਂ ਘੱਟ ਦਾਗੀ ਨਹੀਂ; ਸਗੋਂ ਕੁਝ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਘਿਨਾਉਣਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਤੋਂ ਸਿਆਸੀ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਧਰੀ-ਧਰਾਈ ਰਹਿ ਗਈ ਜਦੋਂ ਸਿਆਸੀ ਬਚਾਓ ਦੇ ਪੈਂਤੜੇ ਤੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਨਰੋਂਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਿਆਸੀ ਢਾਲ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦੇ ਸਿਆਸੀ ਵਾਰ ਦਾ ਮੋਰਚਾ ਬਣਾ ਲਿਆ... ਤੇ ਫਿਰ ਦੋਸਤਾਨਾ ਮੀਡੀਆ ਮੈਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ।

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 91-94634-74342

ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਪਿਆ ਕਿ ਕਤਲੇਆਮ 84 ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ (ਉਹ ਕੌਣ ਕੌਣ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਜਰਮਾਨਾ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਕੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਉਹ ਖਾਮੋਸ਼ ਹੀ ਰਹੇਗਾ), ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਤਲੇਆਮ ਵਿਚ ਖੁਦ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਹ ਮੁਆਫੀ ਕਿਉਂ ਮੰਗੇ? ਜੇ 29 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਵੀ ਮੁੱਖ ਮੁਜਰਮ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਹਲਾ ਆਗੂ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਫ਼ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਇਕ-ਦੁੱਕਾ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ/ਪਾਰਟੀਆਂ ਤਕ ਮਹਿਦੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਗੋਂ ਇਸ ਮਰਜ਼ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਇਸ ਸੱਤਾਤੰਤਰ ਦੀ ਮੂਲ ਫਿਤਰਤ ਵਿਚ ਡੂੰਘੀਆਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ 29 ਸਾਲਾ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਵਿਚ ਭਗਵੇਂ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਤੇ ਹੋਰ ਹਕੂਮਤਾਂ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਵੀ ਸ਼ੁਮਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜਾਂਚ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਜਾ ਕੇ ਕੋਈ ਠੋਸ ਕਾਰਵਾਈ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆਈ।

ਨਾਨਾਵਤੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ (2005) ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਸਬੰਧ 'ਚ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ 587 ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿਚੋਂ 241 ਮਾਮਲੇ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਲਾਪਤਾ ਕਰਾਰ ਦੇ ਕੇ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹੀ ਠੱਪ ਕਰ ਦੇਣ ਕਾਰਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਏ ਜਾਣ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਨੇ 2733 ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਵਿਚੋਂ 25 ਸਾਲ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਚਾਰਜੇਈ ਦੌਰਾਨ ਸਿਰਫ਼ ਨੌਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਮਹਿਜ਼ 20 ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਇਹ ਵੱਖਰਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਵੀ ਕਿੰਨੀਆਂ ਕੁ ਢੁੱਕਵੀਆਂ ਹਨ। ਗੁਜਰਾਤ ਕਤਲੇਆਮ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਵਜ਼ੀਰ ਮਾਯਾ ਕੋਡਨਾਨੀ ਸਮੇਤ ਕੁਝ ਦੋਇਮ ਦਰਜੇ ਦੇ ਬਾਰਸ਼ੂਖ ਮੁਜਰਮਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਹੋਈਆਂ, ਪਰ ਦੋਵੇਂ ਬਾਈਂ ਨਰੋਂਦਰ ਮੋਦੀ, ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ, ਐੱਚ.ਕੇ.ਐੱਲ. ਭਗਤ ਵਰਗੇ ਅਸਲ ਰਾਜਸੀ ਸੂਤਰਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਪੂਰਾ ਸਿਆਸੀ ਰਸੂਖ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰ ਕੇ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਝੋਕ ਕੇ ਕਲੀਨ ਚਿੱਟਾਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਚਾਹੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ ਸੀ; ਜਾਂ ਮੁੰਬਈ (1993), ਗੁਜਰਾਤ (2002) ਜਾਂ ਹੋਰ ਬਾਈਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ, ਹਕੂਮਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਰਹੀ ਹੋਵੇ, ਕਿਤੇ ਵੀ ਅਸਲ ਮਾਇਨਿਆਂ ਵਿਚ ਇਨਸਾਫ਼ ਮਿਲਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ

ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਸੱਤਾਤੰਤਰ ਦੀ ਰਗ-ਰਗ 'ਚ ਰਚੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਤਲੇਆਮਾਂ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੋਟਤੰਤਰ ਜ਼ਰੀਏ ਉਦੇਚੀ ਭਾਰੂ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਨਾਲ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ-ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ (ਦਸੰਬਰ 1984), ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ (1993), ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ (2002)।

ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਨਫ਼ਰਤ ਨਾਲ ਲਬਰੇਜ਼ ਵਤੀਰਾ ਖਾਸ ਉਘੜਵਾਂ ਹੈ। 1947 ਦੀ ਸੱਤਾ ਬਦਲੀ ਵਕਤ ਹੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭਾਈਚਾਰੇ ਇਹ ਖੋਰੀ ਰਵੱਈਆ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਵੰਡ ਦੌਰਾਨ ਸਿੱਖ (+ਹਿੰਦੂ) ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤ ਤਾਕਤਾਂ ਵਲੋਂ '47 ਦੀ ਕਤਲੇਆਮ ਵਿਚ ਨਿਭਾਈ ਘਿਨਾਉਣੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵੱਖਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਮਲ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭਾਈਚਾਰੇ ਪ੍ਰਤੀ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਤੁਅੱਸਬ ਜ਼ਿਹਨੀਅਤ ਖਾਰਜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਹ ਉਸੇ ਦੌਰ ਦੀ ਦੂਜੀ ਵੱਡੀ ਕਤਲੇਆਮ (ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਢੇ ਛੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਇਸ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਮੁਲਕਧੋਰੀ ਮੰਨ ਕੇ ਸਲੂਕ ਕਰਨ ਦੇ ਆਮ ਦਸਤੂਰ) ਤੋਂ ਵੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਦੀ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨਾਲ 'ਰਲੇਵੇਂ' ਵਕਤ ਹਿੰਦੂ ਤਾਕਤਾਂ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਵਲੋਂ ਮਿਲ ਕੇ ਅੰਦਾਜ਼ਨ 30-40 ਹਜ਼ਾਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਕਤਲੇਆਮ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਜਿੰਨੇ ਦਹਾਕੇ ਕਾਂਗਰਸ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਭਾਜਪਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਗੱਠਜੋੜ ਦਾ ਰਾਜ ਰਿਹਾ, ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਦਹਾਕਾ ਐਸਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਨਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

ਸਿੱਖ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਨਾਲ ਧੱਕੇ ਦੀ ਦੁਹਾਈ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਸਾਲਮ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਹੁਣ ਵੀ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੇ ਬਿਆਨ ਬਾਰੇ ਬਾਦਲ ਪਿਉ-ਪੁੱਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਵੀ ਘੱਟ ਮਜ਼ੇਦਾਰ ਨਹੀਂ। ਫਰਜ਼ੰਦ ਨੇ ਫਟਾਫਟ ਬਿਆਨ ਦਾਗ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਬਣਾ ਕੇ ਦੁਬਾਰਾ ਜਾਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਾਬਲੇ-ਤਾਰੀਫ਼ ਹੈ। ਉਸੇ ਦਿਨ ਬਾਪੂ ਬਾਦਲ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਨੂੰ ਅਸਲੋਂ ਹੀ ਖਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸ ਕਤਲੇਆਮ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਪਹਿਲੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੜਤਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤਸਦੀਕ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਲਿਹਾਜ਼ਾ, ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸ ਨੂੰ ਬਾਦਲਕਿਆਂ ਦੀ ਅਸਲ ਪੁਜੀਸ਼ਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ?

ਖ਼ੈਰ, ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਹ ਚਰਚਾ ਛੇੜੇ ਜਾਣ ਪਿੱਛੇ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਟੀਮ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਉਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਭੁਲੇਖਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਧਾਰਮਿਕ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਸਮੇਤ ਇਸ ਸਰਜ਼ਮੀਨ ਅੰਦਰ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਧੱਕੇ ਕੁਲ ਅਵਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਆਸੀ ਪਹੁੰਚ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਭਰਮ ਪਾਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਫੌਜ ਲਗਾਈ ਰੱਖਣ ਬਾਰੇ ਉਥੇ ਰਾਇਸ਼ਮਾਰੀ ਕਰਾਉਣ ਬਾਬਤ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਭੂਸ਼ਣ ਦੀ ਸਰਸਰੀ ਟਿੱਪਣੀ ਪ੍ਰਤੀ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੇ ਤਿੱਖੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਅਤੇ ਜਨਾਬ ਭੂਸ਼ਣ ਦੀ ਪਤਲੀ ਹਾਲਤ ਤੋਂ 'ਆਪ' ਦਾ ਵਤੀਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜੰਗ ਜਾਹਰ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਇੰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਟੀਮ ਦੇ ਐਨ ਨੱਕ ਹੇਠ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਗੁਆਂਢੀ ਸੂਬੇ ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਮੁਜ਼ੱਫਰਨਗਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਉਪਰ ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਘਿਨਾਉਣਾ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਭਗਵੇਂ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣ 'ਤੇ ਨਰੋਂਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਜਲਸੇ ਵਿਚ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ। ਐਨਾ ਜਾਹਰਾ ਤੇ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਚਰਚਿਤ ਮਾਮਲਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਟੀਮ ਨੇ 'ਸਾਈਲੈਂਟ ਮੋਡ' ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅੱਤਰ ਵਿਰੋਧੀ ਫੜਵੇ ਜਾਰੀ ਕਰਨ

ਵਾਲੀਆਂ ਖਾਪ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਉੱਪਰ ਪਾਬੰਦੀ ਨਾ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਹਾਲੀਆ ਐਲਾਨ ਤੋਂ ਇਸ ਅਹਿਮ ਸਵਾਲ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਟੀਮ ਦੀ ਸੋਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਵਜ਼ਾਰਤ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਤਰੀ ਸੋਮਨਾਥ ਭਾਰਤੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ 'ਆਪ' ਦੇ ਹਜ਼ੂਮ ਵਲੋਂ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਅਫ਼ਰੀਕਨ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਬਦਸਲੂਕੀ ਬਾਰੇ 'ਆਪ' ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਜ਼ਿੰਦੀ ਰਵੱਈਏ ਤੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਬਾਨੀ ਮੈਂਬਰ (ਸਾਬਕਾ ਡਿਪਲੋਮੈਟ) ਮਧੂ ਭਾਦੁਰੀ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਜਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਗੂਆਂ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਪਹੁੰਚ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਉਸ ਉਪਰ ਪਰਦਾਪੋਸ਼ੀ ਕਰਨ ਦੀ ਢੀਠਾਈ ਪੱਖੋਂ ਇਸ ਦਾ ਰਵੱਈਆ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਤੋਂ ਨਿਆਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਕਤਲੇਆਮ 84 ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਜਾਂ ਇਸ ਦੀ ਟੀਮ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਵਲੋਂ, ਕਦੇ ਵੀ ਇਸ ਅਹਿਮ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ਼ ਲਈ ਲੜਾਈ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਜਾਂ ਅੰਦੋਲਨ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਨਾ 'ਆਪ' ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤਕ, ਨਾ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਟੀਮ ਅੰਨਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋਣ ਸਮੇਂ। ਇਸ ਦੀ ਅਸਲ ਵਜੂ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਜੀ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੀ ਮਨੋ-ਬਣਤਰ ਜੋ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਧੁਰਾ ਹਨ; ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਅੰਨ੍ਹੇ ਕੌਮਵਾਦ ਦੇ ਜਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਡੰਗੀਆਂ ਹੋਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਰਗੀ ਹੀ ਹੈ; ਜਿਸ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਪਹਿਲੀ ਦਫ਼ਾ ਸੰਸਦ ਉਪਰ ਅਖੱਤੀ ਅਤਿਵਾਦੀ ਹਮਲੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇਸ ਮਹਾਂਨਗਰੀ ਦੇ ਮੱਧਵਰਗੀ ਲਾਏ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਅਤੇ ਫਿਰ ਕਸਾਬ ਜਾਂ ਅਫ਼ਜ਼ਲ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਾਇਜ਼ ਫਾਂਸੀ ਬਾਰੇ ਧਾਰੀ ਸੁਚੇਤ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਜ਼ਰੀਏ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਇਹ ਤਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਵਕਤ ਹੀ ਦੱਸੇਗਾ ਕਿ ਜ਼ਿਕਰ ਅਧੀਨ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਐਲਾਨ ਉਪਰ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਟੀਮ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਖਰੀ ਉਤਰਦੀ ਹੈ; ਇਸ ਗੰਭੀਰ ਕਜ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇਕ ਪਾਸੇ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਵਲੋਂ ਸਿਆਸੀ ਬਾਣ ਚਲਾ ਕੇ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਭੰਡਣਾ, ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਿਆਸੀ ਸਰੀਕੇਬਾਜ਼ੀ ਦੌਰਾਨ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਵਲੋਂ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਬਾਬਤ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਨੂੰ ਛੱਜ 'ਚ ਪਾ ਕੇ ਛੱਟਣਾ ਅਤੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਲਹੂ ਲਿੱਬੜੇ ਹੱਥਾਂ ਦਾ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਦੇ ਨਕਾਬ ਖੁਦ ਹੀ ਲੰਗਾਰਦੇ ਜਾਣਾ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੀ ਹੈ। ਉੱਝ, ਇਨਸਾਫ਼ਪਸੰਦ ਤਾਕਤਾਂ ਲਈ ਵੱਧ ਅਹਿਮ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਸਕੂਨ ਲੈਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਤਲੇਆਮ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਲਈ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਵਿਹਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਖਾਤਬ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਬਤ ਕੋਈ ਠੋਸ ਕਾਰਜ ਹੱਥ ਲੈਣਾ।

ਇਹ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਬੁਰਫ਼ਾਗਰਦ ਤਾਕਤਾਂ ਤੇ ਰਾਜ-ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਵਲੋਂ ਮਿਲ ਕੇ ਧਾਰਮਿਕ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਢੇ ਛੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਸਟੇਟ ਦੀ ਮੂਲ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਫਿਤਰਤ ਕਈ ਦਫ਼ਾ ਆਪਣਾ ਰੰਗ ਦਿਖਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਤਲੇਆਮ 84 ਤਕ ਮਹਿਦੂਦ ਰੱਖ ਕੇ ਦੇਖਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਖਣ-ਪਰਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਪੈਰੀ ਐਂਡਰਸਨ ਦੀ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਗੌਰਤਲਬ ਹੈ: 'ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਬੁਰਾਈਆਂ ਦੀ ਸੂਝਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਅੱਜ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਐਸੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਅਚਾਨਕ ਉੱਭਰੀ ਅਜੋਕੀ ਮਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਦੇ ਵੀ ਤੰਦਰੁਸਤ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ... ਇਸ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਮੂਲ ਬਣਤਰ 'ਚ ਹਨ।' ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਸਟੇਟ ਬਾਰੇ ਹਕੂਮਰਾਨਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ-ਆਡੰਬਰ ਦੇ ਘਿਨਾਉਣੇ ਜਾਪ ਦੀ ਸੁਰ 'ਚ ਸੁਰ ਮਿਲਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਸ ਬਾਬਤ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮਨ ਨਾਲ ਪੜਚੋਲਵੀਂ ਪਹੁੰਚ ਅਪਣਾ ਕੇ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਕਰਤਾ-ਧਰਤਾ ਵਰਗ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਢਾਂਚਾਗਤ ਵਿਗਾੜਾਂ ਅਤੇ ਡੂੰਘੇ ਸਮਾਜੀ ਤੁਅੱਸਬਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ -ਚਾਚਾ ਬੋਲਿਹਾਜ਼

ਠਿੱਬੀ ਸਭ ਨੂੰ ਲਾਈ ਜਾਂਦਾ

ਸੰਗਤ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਚੱਲਿਆ, ਬਾਬਾ ਚੰਮ ਦੀਆਂ ਦੇਖੋ ਚਲਾਈ ਜਾਂਦਾ। ਕਹਿੰਦਾ ਆਇਆ ਹਾਂ ਸੁਣਨ ਲਈ ਗੱਲ ਥੋੜੀ, ਗੱਲ ਆਪਣੀ ਹੀ ਸਾਰੀ ਸੁਣਾਈ ਜਾਂਦਾ। ਨਾਹੀਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੋਈ ਲਿਹਾਜ਼ ਕਰਦਾ, ਠਿੱਬੀ ਸਭ ਨੂੰ ਵਾਰੇ-ਵਾਰੀ ਲਾਈ ਜਾਂਦਾ। ਵੰਡਣ ਚੱਲਿਆ ਭਰੀਆਂ ਨੇ ਦੋਏ ਮੁੱਠਾਂ, ਝੋਲੀ ਆਪਣੀ ਵਿਚ ਹੀ ਪਾਈ ਜਾਂਦਾ। ਕੋਈ ਆਣ ਕੇ ਕਰੋ ਇਨਸਾਫ਼ ਸੰਗਤੇ, ਭਾਰ ਕੂੜ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਬਹੁਤ ਭਾਰ। ਜੇਕਰ ਹੁਣ ਵੀ ਨਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ, ਉਡ ਜਾਣਾ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਭੋਰ ਸਾਰਾ।

ਖੇਤੀ ਦੇ ਅਸਾਵੇਂ ਵਿਕਾਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਸੰਕਟ 'ਚ ਘਿਰਿਆ

ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਮਾਡਲ ਦਾ ਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਕਸਤ ਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸੂਬਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖੇਤੀ ਦੇ ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਪੂੰਜੀਵਾਦੀ ਮਾਡਲ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 1970ਵਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਫ਼ਸਲਾਂ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਅਤੇ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਵਧਾਈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਪਾਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਖੇਤੀ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਸਨ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 80ਵਿਆਂ ਵਿਚ ਫ਼ਸਲਾਂ ਦੇ ਝਾੜ ਭਾਵੇਂ ਵਧੇ, ਪਰ ਇਸ ਵਾਧੇ ਦੀ ਦਰ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸੀ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਫ਼ਸਲਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨਾਲੋਂ ਫ਼ਸਲੀ ਲਾਗਤਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਈ ਗੁਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ

ਡਾ. ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 91-98760-63523

ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਸ਼ੁੱਧ ਲਾਭ ਘਟਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। 90ਵਿਆਂ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰੀਕਰਨ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਕਾਰਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਬਜਟ ਵਿਚੋਂ ਖੇਤੀ ਬਜਟ ਵਿਚ ਕਟੌਤੀ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਵੀ ਕਦਮ-ਦਰ-ਕਦਮ ਘਟਾਉਣੀਆਂ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀਆਂ। ਨਿੱਜੀਕਰਨ ਅਤੇ ਉਦਾਰੀਕਰਨ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਕਾਰਨ ਫ਼ਸਲਾਂ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਲਾਗਤਾਂ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਫ਼ਸਲਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਅਸਲ ਆਮਦਨ ਘਟਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਸਮੁੱਚਾ ਖੇਤੀ ਅਰਥਚਾਰਾ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਫਸ ਗਿਆ।

ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਚ ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਪੜਾਅ ਦੌਰਾਨ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਮਾਡਲ ਅਨੁਸਾਰ ਜਦੋਂ ਖੇਤੀ ਵਿਚ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਅਤੇ ਰਸਾਇਣਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਰਤ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਵਿਗਲਾ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਦੇ ਉਚੇਰੇ ਪੜਾਵਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਮਿਲਣਾ ਘਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਰਥ-ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਦੂਜੇ ਖੇਤਰਾਂ, ਭਾਵ ਉਦਯੋਗਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਪਰਵਾਸ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਚ ਵਰਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਅਤੇ ਰਸਾਇਣ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਉਦਯੋਗ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ, ਵਿਕਸਤ ਖੇਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੂਬਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਣਕ, ਚੌਲ, ਨਰਮਾ, ਫ਼ਲ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਆਦਿ ਆਧਾਰਤ ਉਦਯੋਗ ਲੱਗਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੇ ਅਗਾਂਹ ਅਤੇ ਪਿਛਾਂਹ ਸਬੰਧ ਵਿਕਸਤ ਹੋਣ ਨਾਲ ਇਹ

‘ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕਿਸਾਨ ਕਰਜ਼ੇ ਵਿਚ ਜੰਮਦਾ, ਕਰਜ਼ੇ ਵਿਚ ਪਲਦਾ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ਾ ਛੱਡ ਕੇ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ’, ਇਹ ਗੱਲ 1920ਵਿਆਂ ਦੀ ਸੀ। ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਦੋ ਦਹਾਕੇ ਬਾਅਦ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। 70ਵਿਆਂ ਅਤੇ 80ਵਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਸਿਰ ਕਰਜ਼ਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਭਾਵ ਫ਼ਸਲ ਵੇਚ ਕੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਲੈਣ-ਦੇਣੇ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਰ ਕੇ ਕੁਝ ਪੈਸੇ ਬਚਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਅਗਲੀ ਫ਼ਸਲ ਦੇ ਖਰਚੇ, ਘਰੇਲੂ ਲੋੜਾਂ ਜਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਅਤੇ ਘਰ ਦੀ ਹੋਰ ਕਬੀਲਦਾਰੀ ਪੂਰੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਬਸ, ਫ਼ਸਲ ਆਉਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਹ ਉਧਾਰ ਚੁੱਕਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਸਨ ਪਰ 1990 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਾਲਤ ਫਿਰ 1920ਵਿਆਂ ਵਾਲੀ ਹੀ ਹੋ ਗਈ। ਫ਼ਰਕ ਸਿਰਫ਼ ਇੰਨਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਕਿਸਾਨ ਕਰਜ਼ੇ ਵਿਚ ਜੰਮਦਾ, ਕਰਜ਼ੇ ‘ਚ ਪਲਦਾ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ੇ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਮਰਦਾ ਹੈ।

ਸੰਤੁਲਿਤ ਆਰਥਿਕਤਾ ਬਣਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਜੋ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਚੋਂ ਵਿਗਲੇ ਹੋ ਰਹੇ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਂਦੀ, ਪਰ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਹ ਉਦਯੋਗਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿਕਸਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇ। ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਮਾਡਲ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਕਿਰਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਮੰਗ ਘਟਾਈ ਹੈ। ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 35 ਲੱਖ ਨੌਜਵਾਨ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 21 ਲੱਖ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰ ਵਿਚੋਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਰਧ-ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਲੋਕ ਕੰਮ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਭਟਕਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ।

‘ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕਿਸਾਨ ਕਰਜ਼ੇ ਵਿਚ ਜੰਮਦਾ, ਕਰਜ਼ੇ ਵਿਚ ਪਲਦਾ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ਾ ਛੱਡ ਕੇ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ’। ਇਹ ਗੱਲ 1920ਵਿਆਂ ਦੀ ਸੀ। ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਦੋ ਦਹਾਕੇ ਬਾਅਦ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। 70ਵਿਆਂ ਅਤੇ 80ਵਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਸਿਰ ਕਰਜ਼ਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਭਾਵ ਫ਼ਸਲ ਵੇਚ ਕੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਲੈਣ-ਦੇਣੇ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਰ ਕੇ ਕੁਝ ਪੈਸੇ ਬਚਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਅਗਲੀ ਫ਼ਸਲ ਦੇ ਖਰਚੇ, ਘਰੇਲੂ ਲੋੜਾਂ ਜਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਅਤੇ ਘਰ ਦੀ ਹੋਰ ਕਬੀਲਦਾਰੀ ਪੂਰੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਬਸ, ਫ਼ਸਲ ਆਉਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਹ ਉਧਾਰ ਚੁੱਕਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਸਨ ਪਰ 1990 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਾਲਤ ਫਿਰ 1920ਵਿਆਂ ਵਾਲੀ ਹੀ ਹੋ ਗਈ। ਫ਼ਰਕ ਸਿਰਫ਼ ਇੰਨਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਕਿਸਾਨ ਕਰਜ਼ੇ ਵਿਚ ਜੰਮਦਾ, ਕਰਜ਼ੇ ‘ਚ ਪਲਦਾ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ੇ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਮਰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਿਸਾਨੀ

ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ 1991 ਵਿਚ 784 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਇਹ ਵਧ ਕੇ ਲਗਪਗ 23000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਜ਼ੇ ਵਿਚੋਂ 64 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਕਰਜ਼ਾ ਬੈਂਕਾਂ ਦਾ ਅਤੇ 36 ਫ਼ੀਸਦੀ ਕਰਜ਼ਾ ਆਤੰਤਰੀਆਂ ਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਿਸਾਨੀ ਦਾ ਲਗਭਗ 89 ਫ਼ੀਸਦੀ ਹਿੱਸਾ ਕਰਜ਼ਾਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 1991 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁੱਲ 5 ਲੱਖ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਿਚੋਂ 2 ਲੱਖ ਖੇਤੀ ਛੱਡ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲਗਭਗ 43 ਹਜ਼ਾਰ ਉਜਰਤੀ

ਮਜ਼ਦੂਰ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ 2.50 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਿਸਾਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰ ਵਿਚ 6926 ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 3954 ਕਿਸਾਨ ਅਤੇ 2972 ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸਨ। ਖੇਤੀ ਸੰਕਟ ਦਾ ਮੂਲ ਕਾਰਨ ਦੇਸੀ-ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦਾ ਖੇਤੀ ਇਨਪੁਟਸ ਉੱਪਰ ਇਜ਼ਾਰੇਦਾਰੀ ਹੋਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੰਬਾਈਨਾਂ, ਟਰੈਕਟਰ ਭਾਵ ਖੇਤੀ ਸੰਦਾਂ ਅਤੇ

ਖੇਤੀ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਰਸਾਇਣਾਂ ਦੇ ਭਾਅ ਮਿਸ਼ਣ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ ਹੀ ਇਜ਼ਾਰੇਦਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉੱਪਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਕੰਟਰੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਕੰਪਨੀਆਂ ਲਗਾਤਾਰ ਆਪਣੇ ਮਾਲ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਧਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਖੇਤੀ ਖਰਚਿਆਂ ਦੇ ਵਾਧੇ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਫ਼ਸਲਾਂ ਦੇ ਭਾਵਾਂ ਵਿਚ ਖੱਤੋੜ/ਗਿਰਾਵਟ ਆਈ ਹੈ। ਸਾਲ 2001 ਤੋਂ 2005 ਤੱਕ ਕਣਕ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਸਿਰਫ਼ 1.5 ਫ਼ੀਸਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਅਤੇ ਝੋਨੇ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ 2.5 ਫ਼ੀਸਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫ਼ਸਲਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਗਤਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਲਗਭਗ 7-9 ਫ਼ੀਸਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਨਰਮੇ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਅਮਰੀਕਨ ਸੁੰਡੀ ਅਤੇ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹਮਲੇ ਨਾਲ 5-6 ਸਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਤਬਾਹ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਨਕਲੀ ਦਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਘਟੀਆਂ ਬੀਜਾਂ ਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ।

ਖੇਤੀ ਸੈਕਟਰ ਵਿਚ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਘਟਣਾ ਖੇਤੀ ਸੰਕਟ ਦਾ ਅਹਿਮ ਸਿੱਟਾ ਹੈ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਚ ਮਸ਼ੀਨੀਕਰਨ ਦੀ ਆਮਦ ਨੇ ਕਿਰਤੀਆਂ ਦਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਖੋਹ ਲਿਆ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲਣ ਵਾਲਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਕਾਫੀ ਘਟ ਗਿਆ। ਜਿੱਥੇ 1972-73 ਵਿਚ ਇਹ ਸੈਕਟਰ 74 ਫ਼ੀਸਦੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ, ਉੱਥੇ 1993-94 ਵਿਚ 64 ਫ਼ੀਸਦੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ 2011 ਵਿਚ ਸਿਰਫ਼ 54.5 ਫ਼ੀਸਦੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੁੱਲ ਕਿਰਤ ਸ਼ਕਤੀ 99 ਲੱਖ

ਦੇਸ-ਪਰਦੇਸ

ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ਼ 29.7 ਲੱਖ ਹੀ ਖੇਤੀ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਥੇ ਹੀ ਬੱਸ ਨਹੀਂ, ਖੇਤੀ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਦੂਜੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਨਾਲੋਂ ਕਾਫੀ ਘੱਟ ਹੈ। ਖੇਤੀ ਸੰਕਟ ਦਾ ਅਗਲਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ਖੇਤੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਦਰ ਦਾ ਘਟਣਾ। ਭਾਰਤੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਖੇਤਰਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਖੇਤੀ, ਉਦਯੋਗ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ, ਦੀ ਵਿਕਾਸ ਦਰ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖੇਤੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਕਾਫੀ ਕਮੀ ਆਈ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ 71 ਫ਼ੀਸਦੀ ਸੀਮਾਂਤਕ ਕਿਸਾਨ ਅਤੇ ਲਗਭਗ 17 ਫ਼ੀਸਦੀ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਵੱਡੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ ਕਾਫੀ ਘੱਟ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਉਲਟ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਛੋਟੀ ਕਿਸਾਨੀ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘਟ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਜੋਤ ਦਾ ਆਕਾਰ ਵੱਡਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵੱਡੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਕੋਲ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਬਸਿਡੀਆਂ/ਰਾਹਤਾਂ ਜਾਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਫਾਇਦਾ ਵੀ ਵੱਡੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। ਬਿਜਲੀ, ਸਿੰਜਾਈ, ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਸਬਸਿਡੀ ਦਾ ਛੋਟੀ ਕਿਸਾਨੀ ਜੋ ਕੁੱਲ ਕਿਸਾਨੀ ਦਾ 34 ਫ਼ੀਸਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਮਹਿੰਗਾ 6.5 ਫ਼ੀਸਦੀ ਹਿੱਸਾ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਛੋਟੀ ਕਿਸਾਨੀ ਘੱਟ ਜ਼ਮੀਨ, ਘੱਟ ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਘੱਟ ਰਾਹਤਾਂ ਕਰ ਕੇ ਘੱਟ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨਿੱਜੀਕਰਨ ਕਰ ਕੇ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਵਿਦਿਆ ਅਤੇ ਰੋਜ਼ਮਰਾ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹੋਰ ਤਰਸਯੋਗ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਮਹਿੰਗੀ ਵਿਦਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਕਿਸਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੇਂਡੂ ਤਬਕੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਵਿੱਦਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿਵਾ ਸਕਦੇ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕਿਆਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਖੇਤੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੇ ਮੰਡੀਕਰਨ ਹੋਣ ਨਾਲ ਪੇਂਡੂ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀਆਂ ਤੰਦਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਈਆਂ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਹਮਦਰਦੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਮਦਦ ਵਾਲਾ ਵਾਂਝਾ ਖੇਰੂ-ਖੇਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨ ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਟੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਤ ਨੇ ਸਮੁੱਚੇ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਮੀਡੀਆ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਸਮਾਜ ਦਾ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੀਡੀਆ ਦਾ ਕੰਮ ਆਪ ਘਟਨਾਵਾਂ ਘੜਨ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਉਦੋਂ ਹੀ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਕੁਝ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤਕ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਬਹੁਤੇ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਸੱਟ ਨਹੀਂ ਵੱਜਣ ਦਿੱਤੀ। ਉਦੋਂ ਅਖਬਾਰੀ ਸੰਪਾਦਕਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਉੱਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਘਿਓ-ਖਿਚਤੀ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ, ਤੇ ਆਪਣੀ ਹਰਮਨ-ਪਿਆਰਤਾ ਦਾ ਗਾਰਫ਼ ਹੇਠਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਰਕਣ ਦਿੱਤਾ। ਸੰਨ 1975 ਦੀ

ਡਾ. ਕਮਲੇਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ
ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਤਕ ਵੀ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਪੇਸ਼ੇ ਨੂੰ ਬੜੇ ਮਾਣ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਤੱਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਗੱਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ, ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮੀਡੀਆ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਗੱਲ ਭਾਵੇਂ ਸਮੁੱਚੇ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਕੁਝ ਛਿੱਲੜਾਂ ਬਦਲੇ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਪੇਸ਼ੇ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਰਿਹਾ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੀ ਮੁੱਲ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਦੇ 1400 ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਦਿਨ-ਬ-ਦਿਨ ਖੋਰਾ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਿਰਪੱਖ ਸੋਚਣੀ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ

ਮੁੱਖ ਮਸਲੇ ਅਤੇ ਮੀਡੀਏ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ

ਦਿੱਲੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਚੈਨਲਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੇ ਹੀ ਚੈਨਲ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ (ਆਪ) ਨੂੰ 4-5 ਸੀਟਾਂ ਹੀ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ 28 ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤ ਕੇ ਇਤਿਹਾਸ ਰਚ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਥਾਪਤ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਤੋਰੇਗੀ। ਅਜੇ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਸੰਭਾਲਿਆਂ ਮਹੀਨਾ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਕੌਮੀ ਚੈਨਲਾਂ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਗੁਆਇਆ ਜਦੋਂ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਮੁਰਖ ਬਣਾ ਕੇ ਸੱਤਾ ਦੀ ਪੌੜੀ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਕਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕੌਮੀ ਚੈਨਲ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਜਿਹੇ ਚੈਨਲਾਂ ਤੋਂ ਉੱਠਣਾ ਕੁਦਰਤੀ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਚੈਨਲਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੇ ਹੀ ਚੈਨਲ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ (ਆਪ) ਨੂੰ 4-5 ਸੀਟਾਂ ਹੀ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ 28 ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤ ਕੇ ਇਤਿਹਾਸ ਰਚ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਥਾਪਤ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਤੋਰੇਗੀ। ਅਜੇ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਸੰਭਾਲਿਆਂ ਮਹੀਨਾ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਕੌਮੀ ਚੈਨਲਾਂ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਗੁਆਇਆ ਜਦੋਂ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ ਕਿ

ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਮੁਰਖ ਬਣਾ ਕੇ ਸੱਤਾ ਦੀ ਪੌੜੀ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਚੱਲ ਰਹੇ ਡਰੱਗਜ਼ ਅਤੇ ਸੈਕਸ ਸਕੈਂਡਲ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਚਿਤਾਵਨੀ ਕੀ ਦਿੱਤੀ, ਸਾਰਾ ਮੀਡੀਆ ਉਸ ਦੇ ਪਿਛੇ ਹੱਥ ਧੋ ਕੇ ਇੱਝ ਪੈ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਇਸ ਰੈਕਟ ਵਿਚ ਖੁਦ ਰੰਗੇ ਹੱਥੀਂ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਦੇਸ਼ ਦੇ 67 ਸਾਲਾ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਤ ਦੀ ਨੀਂਦ ਉਭਾ ਕੇ ਅਜਿਹਾ ਜੋਖਮ ਭਰਿਆ ਕਾਰਨਾਮਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਝਗੜਾ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ, ਕਵਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਜੇ ਮਾਤੀ-ਮੋਟੀ ਕਿਸੇ ਚੈਨਲ ਨੇ ਕੀਤੀ ਵੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੀਡੀਆ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਲੈਣ ਦੀ ਥਾਂ ਖਿਸਕਣ ਵਿਚ ਹੀ ਭਲਾਈ ਸਮਝਣ ਲੱਗੇ।

ਦੀ ਪੂਰਵ ਸੰਘਿਆ ਮੌਕੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੀਡੀਆ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮਾਲਕ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਕੋਈ ਮਾਅਰਕ ਮਾਰ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਨਵੀਆਂ ਪੇਂਡਾਂ ਪਾਵੇ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦੋ ਰਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਰਪੱਖ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਇਕ ਹਿੱਸੇ ਵੱਲੋਂ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਇਕ ਬਾਗ਼ੀ ਵਿਧਾਇਕ ਨੂੰ ਕਵਰੇਜ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੀਡੀਆ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਗਰਾਫ਼ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਡੋਗਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਿੰਟ ਮੀਡੀਆ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਮੀਡੀਆ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤਕ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਨਿਰਪੱਖ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਹਰ 5-

10 ਮਿੰਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸਤਿਹਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੈਨਲਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਇਕ ਹਿੱਸੇ ਵੱਲੋਂ ਬੜੇ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਨਾਮਜ਼ਦ ਉਮੀਦਵਾਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਗਲ ਦੇ ਖੱਲੇ ਨਹੀਂ ਉਤਰ ਰਹੀ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਇਕ ਨਾਮੀ ਚੈਨਲ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਚਾਰ ਸੀਟਾਂ ਮਿਲਣ ਦੀ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਦਕਿ ਸੱਚਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਿਰਫ਼ ਤਿੰਨ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਚੋਣ ਲੜਦੀ ਹੈ। ਕੀ ਇਹ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਹੈ? ਕੌਮੀ ਚੈਨਲਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ 'ਤੇ ਖ਼ਰਾ ਉਤਰਨ ਲਈ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਕਰਨਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ। ਮੀਡੀਆ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਵੱਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਵਿਚ ਸੰਤੁਲਿਤ ਸਿਧਾਂਤ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਮੀਡੀਆ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਕੌਮੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਖੇਤਰੀ, ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰਿੰਟ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਮੀਡੀਆ ਨੂੰ ਵੀ ਸੱਚਾਈ 'ਤੇ ਹਰਦਮ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਖ਼ਬਰ ਨੂੰ ਲੁਕਾਉਣਾ ਵੀ ਉਤਨਾ ਹੀ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹੈ, ਜਿੰਨਾ ਇਕਪਾਸਤ ਖ਼ਬਰ ਨਸ਼ਰ ਕਰਨਾ। ਸਮੁੱਚੇ ਮੀਡੀਆ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਭਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਾਰਗਰ ਕਦਮ ਉਠਾਉਣੇ ਹੀ ਪੈਣੇ ਹਨ। ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਦਿਨ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਮੀਡੀਆ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਣਗੇ।

ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ

ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਦੇ ਉਸਤਾਦਾਂ 'ਚੋਂ ਬੁੱਢਾ ਮਾਸਟਰ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੀ। ਇਹਦਾ ਅਸਲੀ ਨਾਂ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਮਿਲਾਪ ਚੰਦ ਸੀ ਪਰ ਅੱਲ ਪੈ ਗਈ-ਬੁੱਢਾ ਮਾਸਟਰ; ਇਹੋ ਨਿਭ ਗਿਆ। ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸੇ ਨਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਨਕੋਦਰ ਦੇ ਭੱਲਿਆਂ ਮੁਹੱਲੇ ਦਾ ਬਾਸ਼ਿਦਾ ਸੀ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਇਕਹਿਰੇ ਜਿਹੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਉਸਤਾਦ ਜੀ 50-55 ਸਾਲ ਦਾ ਹੋਣਾ। ਬਹੁਤ ਮਾੜਕੂ ਜਿਹਾ। ਬਾਹਲਾ ਹੀ ਹੰਭਿਆ ਹੋਇਆ। ਸਿਰ 'ਤੇ ਕੁੱਲੇ ਵਾਲੀ ਚਿੱਟੀ ਪੱਗ ਸਜਾਈ ਹੋਈ-ਮਾਂਡੀ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ। ਕੁੱਲਾ ਸੁਨਹਿਰੀ ਤਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮੜਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਪੱਗ ਹਮੇਸ਼ਾ ਚਿੱਟੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ। ਉਪਰ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਡਿਗੂ ਡਿਗੂ ਕਰਦਾ ਤੁਰਲਾ ਹੋਣਾ। ਪਿੱਛੇ ਲੰਮਾ ਸਾਰਾ ਲੜ ਛੱਡਿਆ ਹੋਣਾ, ਹੇਠਾਂ ਤਿੰਗ ਤੀਕ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੁੰਦਾ। ਸਾਦਾ ਕਾਜਾਂ ਵਾਲਾ ਲੰਮਾ ਝੱਗਾ। ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਵੱਖੀ 'ਤੇ ਜੇਬ ਹੁੰਦੀ, ਤੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਛਾਤੀ 'ਤੇ ਵੀ; ਜੇਬਾਂ ਉੱਤੇ ਕਾਜ 'ਚ ਬਟਨ। ਤੇੜ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਪਜਾਮਾ ਹੁੰਦਾ। ਦਾੜ੍ਹੀ ਸਫਾਛੱਟ ਹੁੰਦੀ।

ਇਹ ਬੁੱਢਾ ਮਾਸਟਰ ਨਕੋਦਰੋਂ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਰੋਜ਼ ਨੌਂ ਕੁ ਮੀਲਾਂ ਦਾ ਪੈਂਡਾ ਤੈਅ ਕਰ ਕੇ। ਪੈਡਲ ਦੱਬਦੇ ਦਾ ਇਹਦਾ ਇੰਨਾ ਜ਼ੋਰ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰੀਰ ਅਤਿਗ-ਵਤਿਗ ਹੋਈ ਜਾਂਦਾ ਦਿਸਦਾ। ਇੰਦਾਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਅਗਲੀ ਵਾਰੀ ਇਹਤੋਂ ਪੈਡਲ ਦੱਬਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਇਹਦਾ ਸਾਈਕਲ ਖੜ੍ਹ ਜਾਣਾ ਤੇ ਇਹਨੇ ਆਪ ਡਿੱਗ ਪੈਣਾ। ਹੁਣ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਉਮਰ ਸ਼ਾਇਦ ਇੰਨੀ ਨਾ ਵੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਉਸ ਉਮਰੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਬਹੁਤਾ ਬੁੱਢਾ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਇਹੀ ਇਹਦਾ ਨਾਂ ਪੱਕ ਗਿਆ। ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਵੀ ਬੁੱਢਾ ਮਾਸਟਰ, ਬੁੱਢਾ ਮਾਸਟਰ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ।

ਉਹਦੀ ਬੋਲੀ ਤੋਂ ਹੀ ਸਾਡ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪਿੰਡਿਓਂ ਝੰਗ ਦਾ ਸੀ। ਜ਼ਰੂਰ ਵੱਡੇ ਰੋਲਿਆਂ 'ਚ ਉਜੜ ਕੇ ਆਇਆ ਹੋਣਾ। ਕਈ ਨਿਆਣੇ ਉਹਦੀ ਝਾਂਗੀ ਬੋਲੀ ਦੀਆਂ ਨਕਲਾਂ ਵੀ ਉਤਾਰਦੇ। ਉਹਦੀਆਂ ਲਾਲਾਂ ਵੀ ਵਗਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ-ਇਹ ਉਹਦੇ ਵੱਸ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਲਾਲਾਂ ਸਾਂਭਣ ਲਈ ਉਹ ਵਿਚ ਵਿਚ ਸੜ੍ਹਾਕੇ ਮਾਰ ਲੈਂਦਾ, ਫਿਰ ਵੀ ਕਦੀ-ਕਦੀ ਵਿਚੋਂ ਡਿੱਗ ਹੀ ਪੈਂਦੀਆਂ। ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਇਹ ਵਕੂਆ ਦੇਖ ਕੇ ਹਾਸਾ ਮਸੀਂ ਰੋਕਣਾ। ਜਿਹੜਾ ਤਾਂ ਹਾਸਾ ਰੋਕ ਲੈਂਦਾ, ਉਹ ਬਚ ਜਾਂਦਾ; ਜਿਹਦਾ ਹਾਸਾ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ, ਉਹਦੀ ਸ਼ਾਮਤ ਆ ਜਾਂਦੀ। ਸਹਿ ਸੁਭਾਅ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰੀ ਉਹ ਮੂੰਹ 'ਚੋਂ ਬੁੱਕ ਦੇ ਫੁਹਾਰੇ ਚਲਾ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਹੁੰਦਾ, ਫਿਰ ਤਾਂ ਮੂਹਰੇ ਖੜ੍ਹੇ ਜਣੇ ਦਾ ਰੱਬ ਹੀ ਰਾਖਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਬਹੁਤੇ ਨਿਆਣੇ ਉਹਦੇ ਲਾਗੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖੜ੍ਹਦੇ। ਦੂਸਰੇ ਮਾਸਟਰ ਵੀ ਚੋਕਸੀ ਵਰਤਦੇ ਤੇ ਰਤਾ ਦੂਰ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰਦੇ। ਉਮਰ

ਰਾਰੇ ਨੂੰ ਬਿਹਾਰੀ-ਸੀ

ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਸਾਰੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਉਹਦੀ ਇੱਜੜ ਕਰਦੇ। ਇਹ ਉਰਦੂ ਫਾਰਸੀ ਵੀ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਲੋਂ ਹੱਥ ਤੰਗ ਸੀ। ਬੱਸ, ਬੁੱਤਾ ਹੀ ਸਾਰਦਾ ਰਿਹਾ।

ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲੱਗਾ ਉਹ ਦੋ ਕਰਸੀਆਂ ਲਾਗੇ-ਲਾਗੇ ਰੱਖ ਲੈਂਦਾ। ਇਕ 'ਤੇ ਆਪ ਬਹਿੰਦਾ, ਦੂਜੀ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਰੱਖ ਲੈਂਦਾ। ਗਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਕਰਸੀ 'ਤੇ ਸਿਰੋਂ ਪੱਗ ਲਾਹ ਕੇ ਵੀ ਰੱਖ ਦਿੰਦਾ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨਿਆਣੇ ਨੂੰ ਪੈਰ ਨੱਪਣ ਨੂੰ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ। ਉਮਰੋਂ ਹੀ ਸਿਆਣਾ ਸੀ, ਜਾਂ ਸਾਨੂੰ ਨਿਆਣਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਉਦੋਂ ਵੱਧ ਸਿਆਣਾ ਲੱਗਦਾ ਸੀ। ਨੌ-ਦਸ ਮੀਲ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਬੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੋਣਾ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਲੇਟ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਕਲਾਸ 'ਚ ਲੇਟ ਆਉਂਦਾ।

ਉਹਦੀ ਕੁੱਟ ਬਹੁਤੀ ਮਾੜੀ ਸੀ। ਨਿਆਣਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਸਾਈਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਕੋਹਦਾ। ਜੇ ਉਹਦਾ ਵੱਸ ਚਲਦਾ ਤਾਂ ਜਾਨ ਹੀ ਕੱਢ ਲੈਂਦਾ। ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਬਦਨਾਮ (ਮਸ਼ਹੂਰ) ਤਰੀਕੇ ਸੀ ਉਹਦੇ: ਮੇਜ਼ ਕੋਲ ਹਰ ਵੇਲੇ ਸੋਟੀ ਪਈ ਹੁੰਦੀ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਵਗਾਹਵੀਂ ਸੋਟੀ ਮਾਰਦਾ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਸੁਆਲ ਹੱਲ ਨਾ ਹੋਣਾ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਗੇ-ਲਾਗੇ ਫਿਰਦਾ ਰਹਿਣਾ, ਜਦੋਂ ਨਿਆਣੇ ਨੇ ਸੋਚਣਾ ਕਿ ਲੈ ਬਈ, ਐਤਕੀ ਤਾਂ ਬਚ ਗਏ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਵਿਸਾਹ ਕੇ ਚਿਤੜਾਂ 'ਤੇ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਸੋਟੀ ਮਾਰਨੀ, ਵੱਟ ਕੇ। ਬੱਚੇ ਨੇ ਸੋਟੀ ਖਾ ਕੇ ਦਰਦ ਨਾਲ ਭੱਜੇ ਫਿਰਨਾ, ਨਾਲੇ ਚਿਤੜਾਂ ਨੂੰ ਪਲੇਸੀ ਜਾਣਾ। ਜਾਂ ਨਿਆਣਿਆਂ ਨੂੰ ਅਵੇਸਲੇ ਕਰਨ ਲਈ ਸੋਟੀ ਪਰ੍ਹੇ ਸੁੱਟ ਦੇਣੀ ਤੇ ਫਿਰ ਇਹਨੇ ਘੁਸੁੰਨ ਵੱਟ ਕੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣੀ ਵੱਖੀ 'ਚ ਠੋਕ ਦੇਣਾ। ਬੋਟਾਂ ਵਰਗੇ ਨਿਆਣਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਚਪੇੜਾਂ ਮਾਰਨ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ; ਜੇ ਉਹ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਮਾਰਦੇ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਰਨ ਦੀ ਜਾਚ ਦੱਸਦਾ। ਉਹਦੀਆਂ ਖਿਝ ਕੇ ਕੰਨਾਂ 'ਤੇ ਮਾਰੀਆਂ ਚਪੇੜਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਸਾਂਝ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪੈਣੀ ਤੇ ਕਿੰਨਾ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਉਹਦਾ ਬਹੁਤਾ ਕਹਿਰੀ ਤਰੀਕਾ ਲੱਤਾਂ ਹੇਠ ਦੀ ਕੰਨ ਫੜਾ ਕੇ ਧੁੱਪੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਨਾ ਸੀ ਤੇ

ਜਦੋਂ ਇਹਦੇ ਬਾਲਕੇ ਬੱਕ ਕੇ ਹਿੱਲਣ-ਜੁੱਲਣ ਲਗਦੇ ਤਾਂ ਉਹ ਮਲਕੜੇ ਦੇਣੀ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਉਤੋਂ ਪੱਕੀ ਇੱਟ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦਾ। ਕੋਡੇ ਹੋਇਆਂ ਤੋਂ ਨਿਆਣਿਆਂ ਦੀ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਉਭਰੀ ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਪੱਕੀ ਇੱਟ ਕੰਗਰੇੜ 'ਤੇ ਵੱਜਦੀ ਤਾਂ ਇੰਦਾਂ ਲਗਦਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰੀ ਹੋਵੇ। ਕਈਆਂ ਦੇ ਜ਼ਖ਼ਮ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਬੱਚੇ ਦਰਦ ਨਾਲ ਕਰਾਹ ਉਠਦੇ, ਤੜਫਦੇ।

ਕਈ ਬੁੜ੍ਹਕ ਬੁੜ੍ਹਕ ਕੇ ਪਰ੍ਹੇ ਜਾ ਡਿੱਗਦੇ, ਅੜ੍ਹਾਟ ਪਾਉਂਦੇ। ਕਈ ਤਾਂ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਉਠ ਕੇ ਭੱਜ ਵੀ ਜਾਂਦੇ। ਕਈ ਉਚੀ ਉਚੀ ਰੋਣ ਲਗਦੇ, ਚੀਕਾਂ ਲੋਰਾਂ ਮਾਰਦੇ। ਕਈ ਵਿਰਲੇ ਕਸੀਸ ਵੱਟ ਕੇ ਜਰ ਲੈਂਦੇ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਸੀਨ ਮੇਰੇ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਘੁੰਮਦੇ ਨੇ। ਇਸ ਕਸਾਈਪੁਣੇ ਕਰ ਕੇ

ਕਈ ਵਾਰੀ ਬਾਲਕੇ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਬੁੱਢਾ ਮਾਸਟਰ ਨਾ ਮਰਦਾ, ਨਾ ਸਾਡੀ ਜਾਨ ਛੱਡਦਾ। ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਜ਼ਾਲਮਾਨਾ ਵਰਤਾਓ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੀ ਸੁਆਰਦਾ ਸੀ? ਮਾਸਟਰ ਜਾਣੇ ਜਾਂ ਉਹਦਾ ਭਗਵਾਨ। ਹੁਣ ਮਨ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਹਾਰ ਗੁਰੂਦੇਵ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬੋਟਾਂ ਵਾਂਗ ਪਰਾਂ ਹੇਠ ਸਾਂਭਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਸਾਈਆਂ ਵਾਂਗ ਕਿਵੇਂ ਕੋਹ ਲੈਂਦੇ ਸੀ!

ਇਕ ਦੋ ਹੋਰ ਮਾਸਟਰਾਂ ਵਾਂਗ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਰਦਾ ਸੀ, "ਮੈਂ ਐ ਕਿਤਨੀ ਦਫਾ ਆਖਿਆ ਏ ਪਈ ਜੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਸਮਝ ਵੱਤ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ, ਤਾਂ ਜਾ ਕੇ ਗੱਅਰ ਬੈਠੋ। ਮੈਂਡਾ ਸਿਰ ਪਏ ਖਾਂਦੇ ਓ; ਸਮਾਂ ਕਿਉਂ ਬਰਬਾਦ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਕੋਈ ਹੋਅਰ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਰੋ ਚਾ। ਜਾ ਕੇ ਗੱਅਰਦਿਆਂ ਦਾ ਹੱਥ ਵਟਾਓ ਚਾ।"

ਹੁਣ ਸੋਚੀਦਾ ਹੈ, ਬਈ ਭਲਾ ਜੇ ਅਸੀਂ ਸਕੂਲੇ ਨਾ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਦੇਖੋ, ਰਿਜ਼ਕ ਨੂੰ ਲੱਤ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਵੀ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਜਾਂ ਤਾਂ ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਸਰਸਰੀ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਸੀ

ਪਰ ਅਸਲੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਜਾਂ ਸੱਚੀਓਂ ਹੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਘਰੇ ਹੀ ਬੈਠ ਜਾਣ ਤੇ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਛੱਡਣ ਪਰ ਇਹਦਾ ਉਹਨੂੰ ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਹੋਣਾ ਸੀ? ਉਹੀ ਜਾਣੇ। ਬਾਅਦ 'ਚ ਸਾਡੇ 'ਚੋਂ ਕਈਆਂ ਨੇ ਕਾਲਜਾਂ-ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪੜ੍ਹਾਈਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਕਈ ਤਾਂ ਆਪ ਵੀ ਮਾਸਟਰ ਲੱਗੇ। ਕਈ ਹੋਰ ਕਈ ਚੰਗੇ ਚੰਗੇ ਕੰਮਾਂ ਵੀ ਲੱਗੇ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਨਕੋਦਰ ਪੜ੍ਹਨੇ ਪਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣ ਕਾਲਜ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਉਹ ਚੁੱਪ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਬੋਲਿਆ। ਬੱਸ ਜਿੰਦਾਂ ਕੋਈ ਸੱਪ ਹੀ ਸੁੰਘ ਗਿਆ।

ਇਸ ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਦੇ ਸਿਰ ਚੋਰੀ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਵੀ ਲੱਗਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਸੁੱਕਾ ਦੁੱਧ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਘੱਲਦੀ ਸੀ, ਬਾਲਕਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤਯਾਬੀ ਲਈ। ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਉਹ ਦੁੱਧ ਘੋਲ ਕੇ ਤੱਤਾ ਕਰੀਦਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੀਣ ਲਈ ਵਰਤਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਆਣਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪੇ ਨਿਭਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੀ। ਮਾਸਟਰਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਉਸ ਵੇਲੇ ਰੱਬ ਦੇ ਹੁਕਮ ਬਰਾਬਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਓਨਾ ਹੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਜਿੰਨਾ ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਦਿੰਦੇ। ਇਲਜ਼ਾਮ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਆਏ ਸੁੱਕੇ ਦੁੱਧ 'ਚੋਂ ਬੁੱਢਾ ਮਾਸਟਰ ਚੋਰੀ ਕਰ ਕੇ ਘਰ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਆਪਣੀ ਹੱਟੀ 'ਤੇ ਵੇਚ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਇਹਦਾ ਭਗਵਾਨ ਜਾਣਦਾ ਹੋਊ ਪਰ ਘਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਦਾ ਇਹਦਾ ਬੈਲਾ ਕਦੇ ਕਦੇ ਵਾਹਵਾ ਭਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਵੱਧ ਫੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਵੀ। ਇਹਦੀ ਹੱਟੀ ਕੋਈ ਬਹੁਤੀ ਵੱਡੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਐਵੇਂ ਬੁੱਤਾ-ਸਾਰ ਹੀ ਸੀ, ਦੋ-ਚਾਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੀ ਰੱਖੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ।

ਹੋਰ ਇਲਜ਼ਾਮ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਨਿਆਣਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੇ ਲਾਰੇ ਲਾ ਕੇ ਨਿਆਣਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮਾਂਵਾਂ ਤੋਂ ਕੁੱਕੜ ਲੈਂਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਮੁਰਗੀਆਂ ਦੇ ਆਂਡੇ। ਇਹ ਆਂਡੇ ਵੀ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਜਾ ਵੇਚਦਾ ਸੀ। ਛੱਲੀਆਂ, ਮਿਰਚਾਂ, ਗੰਨੇ, ਗੁੜ ਤਾਂ ਆਮ ਸੁਣੀਦੇ ਸੀ ਪਰ ਕੁੱਕੜ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਵੱਡੀ ਸੀ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਦਾਂ ਘਰ ਨੂੰ ਲਿਜਾਂਦਾ ਹੋਊਗਾ? ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਚੁੱਭਦੇ ਮਾਸਟਰ ਵੀ ਉਡਾਉਂਦੇ ਸੀ। ਕੰਨ ਰਸੀਏ ਨਿਆਣੇ ਫਿਰ ਗੱਲ ਇੰਦਾਂ ਚੱਕ ਲੈਂਦੇ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪਹੁੰਚਦੀ ਕਰ ਕੇ ਛੱਡਦੇ।

ਇਕ ਵਾਰ ਕਲਾਸ 'ਚ ਇਹ ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਮਸ਼ਕ ਕਰਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਬਾਲਕੀ ਨੂੰ ਇਹਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਸਬਕ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਕਿਹਾ, ਉਹ ਵਿਚਾਰੀ ਬਹੁਤੀ ਸੰਗਾਊ ਸੀ। ਪੇਡੂ ਸਮਾਜ ਦੀ ਦਬਾਈ ਹੋਈ ਬੱਚੀ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਬੋਲਦੀ ਵੀ ਘੱਟ ਹੀ ਸੀ। ਵਿਚਾਰੀ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਵੀ ਵੱਤੇ ਈ ਸੀ। ਮਾਸਟਰ ਕਹੀ ਜਾਵੇ, "ਮੈਂ ਆਖੀ ਜਾਨਾਂ ਏ, ਮੁੜ ਦੀਅਹ ਜਾਅਵੀਏ, ਜੇ ਵੀ ਚਾ ਬੋਲਣਾ ਏ, ਹੁੰਚੀ ਬੋਲ, ਹੁੰਚੀ ਬੋਲ; ਮੁੱਖ ਇੱਚ ਕੀ ਪਈ ਮਿਣ ਮਿਣ ਕਰਨੀ ਏ। ਕਿਸੀ ਕੇ ਸੁਣੇ ਵੀ ਤਾਂ ਸਈ।" ਕੁੜੀ ਵਿਚਾਰੀ ਦੀ ਤਾਂ ਜੀਭ ਤਾਲੂ ਨਾਲ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਕੁਛ ਕਹੇ ਹੀ ਨਾ। ਲੱਤਾਂ ਕੰਬੀ ਜਾਣ। ਰੋਣਹਾਕੀ ਹੋਈ ਸਿਰ ਨੀਵਾਂ ਕਰੀ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ। ਡਰ ਤੇ ਨਮੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਰੰਗ ਲਾਲ ਹੋਈ ਜਾਵੇ। ਮਾਸਟਰ ਲਾਗੇ ਬੈਠੇ, ਹਿਣ ਹਿਣ ਕਰਦੇ ਮਨੀਦਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਹੀ ਬਣਾ ਕੇ ਐਵੇਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ, ਜੀਅ ਇਹ ਕਹਿੰਦੀ ਆ, ਰਾਰੇ ਨੂੰ ਬਿਹਾਰੀ ਬਣਿਆ-ਸੀ। ਸਾਰੇ ਹੱਸ ਪਏ। ਜਿਹੜੇ ਆਪ ਕਦੇ ਕੁਸ਼ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਹਿੜ ਹਿੜ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ।

ਕੁੜੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਦ ਤੋਂ ਬਦਤਰ ਹੋ ਗਈ। ਵਿਚਾਰੀ ਪਾਣੀਓ-ਪਾਣੀ ਹੋ ਗਈ। ਮਾਸਟਰ ਬਿਨਾਂ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਪੀ-ਪਿਆਣੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਕੁੜੀ ਸਿਰ ਨੀਵਾਂ ਕਰੀ, ਬਚਾਅ ਲਈ ਮੋਢੇ 'ਤਾਂਹ ਨੂੰ ਕਰ ਕੇ ਡੁਸਕਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਮਾਸਟਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਗੁੱਸਾ ਚੜ੍ਹੀ ਜਾਵੇ। ਬਾਲਕੀ ਪੀ-ਪਿਆਣੀ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ, "ਕੰਨ ਪਕੜ, ਚੱਵਲੇ ਕੰਨ ਪਕੜ, ਮੈਂ ਆਹਨਾਂ ਫੁਰਤੀ ਨਾਲ ਪਕੜ ਕੰਨ। ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਦੱਸਸਾਂ ਤੈਨੂੰ ਰਾਅਰੇ ਨੂੰ ਬਿਆਰੀ ਸੀ, ਕੀਅ ਓਅਦੀ ਏ; ਏਅਹ ਤੈਅਨੂੰ ਕੇਅਸ ਕੰਜਰ ਨੇ ਸਿੱਖਾਇਆ ਏ, ਮੁੜ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਚਾ?" ਗੁੱਸੇ ਚ ਅੱਗ ਬਥੂਲਾ ਹੋਏ ਮਾਸਟਰ ਨੂੰ ਇਹ ਸੁੱਧ-ਬੁੱਧ ਵੀ ਨਾ ਰਹੀ ਕਿ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਕੰਨ ਫੜਾਏ ਜਾਣੇ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ। ਜੇ ਇਸ ਪੀ-ਪਿਆਣੀ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਸਟਰ ਦੀ ਐਸੀ ਅਹੀ-ਤਹੀ ਫੇਰਨੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹਦੀਆਂ ਕਈ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਨਾ ਭੁੱਲ ਸਕਦੀਆਂ। ਵਾਹਵਾ ਸਰਦੇ ਪੁੱਜਦੇ ਘਰ ਦੀ ਪੀ ਸੀ ਇਹ ਬੀਬੀ। ਉਹ ਮਾਸਟਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸੀ ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਸਿਤਮ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਵਿਚਾਰੀ ਨੇ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਹੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਾਰੀ ਕਾਰਸ਼ਤਾਨੀ ਤਾਂ ਚੌਧਰ ਦੀ ਭੁੱਖ ਦੇ ਮਾਰੇ ਮਨੀਟਰ ਦੀ ਸੀ, ਜਿਹਨੇ ਆਪਣੀ ਫੋਕੀ ਪੈਂਟ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਰਾਰੇ ਨੂੰ ਬਿਹਾਰੀ 'ਸੀ' ਬਣਾ ਕੇ ਕੁੜੀ ਲਈ ਡਾਢੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਨਿਓਟੀ ਪੀ-ਪਿਆਣੀ ਬਹੁਤੀ ਨਮੋਸ਼ੀ ਮੰਨ ਗਈ। ਉਸੇ ਸਾਲ ਸਕੂਲੋਂ ਹਟ ਗਈ। ਆਪਣੇ ਗੁਰੂਦੇਵ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ 'ਮਿਹਰਬਾਨੀ' ਸਦਕਾ ਵਿਚਾਰੀ ਗਿਆਨ-ਵਿਦਿਆ ਤੋਂ ਉੱਠੀ ਰਹੀ। ਬੱਸ ਘਰ ਦਾ ਰੋਟੀ ਟੁੱਕ ਕਰਨ ਜੋਗੀ ਰਹਿ ਗਈ।

ਪੰਜਾਬ ਬੋਲੀਆ

ਜਿਥੇ, ਵਹਿੰਦੇ ਨੇ ਰਾਵੀ ਤੇ ਚਨਾਬ ਬੋਲੀਆ। ਕਦੇ ਮੇਰਾ ਵੀ ਸੀ ਉਹ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਬੋਲੀਆ। ਡਾਂਗ ਮਾਰਿਆਂ ਇਹ ਪਾਣੀ ਦੋ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਸਾਡੇ ਖਾਬਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਯਾਦ ਬੋਲੀਆ।

ਭਾਈਚਾਰੇ, ਯਾਰੀਆਂ ਦੋ ਟੁੱਕ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਜਿਹਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਸੀ ਜੱਗ ਲਾਜਵਾਬ ਬੋਲੀਆ। ਜੂਹਾਂ-ਬੋਲੇ, ਨੈਆਂ-ਨਦੀਆਂ ਸਾਰੇ ਵੰਡੇ ਗਏ, ਪੱਠੋਹਾਰ, ਮਾਝਾ-ਮਾਲਵਾ, ਦੁਆਬ ਬੋਲੀਆ।

ਘਰ-ਬਾਰ, ਭੁੰਝਿ-ਭਾਂਡਾ ਵੀ ਸਾਰੇ ਵੰਡ ਲਏ, ਸਤਲੁਜ, ਰਾਵੀ, ਜਿਹਲਮ, ਚਨਾਬ ਬੋਲੀਆ। ਹੋਈਆਂ ਪਾਣੀਉਂ ਪਤਲੀਆਂ ਸਾਂਝਾਂ ਸਾਡੀਆਂ, ਰਿਹਾ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਾਂਝਾ ਮੁਹਾਜ਼ ਬੋਲੀਆ।

ਇਹਨੂੰ ਵੱਚ-ਟੁੱਕ ਅਸੀਂ ਹਿੱਸੇ ਦੋ ਕਰ ਲਏ, ਹੋ ਕੇ ਬਹਿ ਗਏ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਬਰਬਾਦ ਬੋਲੀਆ। ਸਾਡੀ ਪਤਾ ਨੀਂ ਮੱਤ ਖੋਰੇ ਕਿਉਂ ਮਾਰੀ ਗਈ, ਬਣਾ ਕੇ ਲੜੇ ਕਿਉਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਮੁਹਾਜ਼ ਬੋਲੀਆ।

ਯਾਦ ਆਵੇ ਜਦੋਂ ਯਾਰ-ਬੋਲੀਆਂ, ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ, ਆਉਂਦਾ ਭਰ ਭਰ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਸੈਲਾਬ ਬੋਲੀਆ। ਹੀਰ-ਰਾਂਝਾ, ਸਾਹਿਬਾਂ-ਮਿਰਜ਼ਾ ਸਾਡੇ ਸਾਂਝੇ ਨੇ, ਸਾਂਝੇ ਸੱਸੀ-ਪੁਨੂੰ, ਸ਼ੀਰੀ-ਫਰਿਹਾਦ ਬੋਲੀਆ।

ਬਾਲੇ-ਮਾਹੀਆ, ਢੋਲੇ-ਸੱਦਾਂ, ਬਾਘੀ, ਜੁਗਨੀ, ਦੋਵਾਂ ਬੰਨਿਆਂ ਤੋਂ ਆਉਂਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਬੋਲੀਆ। ਬੋਹੜਾਂ-ਪਿੱਪਲਾਂ ਦੇ ਬੱਲੇ ਬਹਿ ਕੇ ਕਿੱਸੇ ਪੜ੍ਹਨੇ, ਦੁਪਹਿਰੀਂ ਕੱਠਿਆਂ ਨੇ ਖੇਡਣੀ ਤਾਸ਼ ਬੋਲੀਆ।

ਸਾਡਾ ਬੋਲੀ, ਵਿਰਸਾ-ਸਭਿਆਚਾਰ ਸਾਂਝਾ ਏ, ਸਾਂਝੇ ਘੋੜੀਆਂ-ਅਲਾਹੁਣੀਆਂ-ਸੁਹਾਗ ਬੋਲੀਆ। ਸਾਂਝੇ ਮਹਿੰਦੀ, ਗਾਨੇ, ਵਟਣੇ, ਸਿਹਰੇ, ਸੁਰਮੇ, ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਦੇ ਰਸਮੋਂ-ਰਿਵਾਜ਼ ਬੋਲੀਆ।

ਸਾਡੇ ਮੇਲੇ-ਮੁਸਾਹਰੇ, ਦਿਨ-ਦਿਹਾਰ ਸਾਂਝੇ ਨੇ, ਸਾਂਝੇ ਛਿੱਤਾਂ, ਘੋਲ ਡੱਗੇ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਬੋਲੀਆ। ਸਾਂਝੇ ਭੰਗੜੇ, ਝੁੰਮਰ, ਗੀਤ, ਸੰਮੀ ਸੋਹਣਿਆ, ਲਗੋਜ਼ੇ, ਤੁੰਬੇ, ਕਾਟੇ ਬੁਗਦੂ ਜਿਹੇ ਸਾਜ਼ ਬੋਲੀਆ।

ਸਾਡਾ ਖਾਣ-ਪੀਣ, ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਸਾਂਝਾ ਏ, ਸਾਂਝਾ ਪਹਿਨਣਾ, ਹੰਡਾਉਣਾ, ਪੁਸ਼ਾਕ ਬੋਲੀਆ। ਗਾਮਾ, ਗੁੰਗਾ, ਕੱਲੂ, ਕੱਕੂ ਅਜ ਤੱਕ ਸਾਂਝੇ ਨੇ, ਦੌਲੀ, ਕਿੱਕਰ, ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ, ਬਾਜ਼ ਬੋਲੀਆ।

ਪੀਰਾਂ, ਗੁਰੂਆਂ, ਫਕੀਰਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਸਾਡੀ ਏ, ਦੋਵੇਂ, ਮੰਗਨੇ ਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਬੋਲੀਆ। ਹਲ, ਕਹੀਆਂ, ਰੰਬੇ, ਦਾਤੀਆਂ ਨੇ ਸਾਂਝੀਆਂ, ਕੋਹਲੂ, ਖੂਹ, ਫਲੋ, ਵੇਲਣੇ, ਖਰਾਸ ਬੋਲੀਆ।

ਘੁੱਗ ਵੱਸਦੇ ਸਾਂ ਸੁਖੀ ਵਿਹੜਿਆਂ 'ਚ ਆਪਣੇ, ਪਿਉ, ਦਾਦੇ ਤੋਂ ਸਾਡੀ ਸੀ ਲਿਹਾਜ਼ ਬੋਲੀਆ। ਸਾਡੀ ਚਿਰਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਖੋਰੇ ਕਿਵੇਂ ਟੁੱਟ ਗਈ, ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਲੱਤਾ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਬੋਲੀਆ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ-ਫਰੀਦ, ਬੁਲ੍ਹੇਸ਼ਾਹ, ਵਾਰਿਸ ਨੂੰ, ਰੋਜ਼-ਏ ਹਸ਼ਰ ਨੂੰ ਕੀ ਦੋਵਾਂਗੇ ਜਵਾਬ ਬੋਲੀਆ। ਕੀ ਖੱਟਿਆ, ਗਵਾਇਆ ਅਸਾਂ ਏਸ ਗੱਲ 'ਚੋਂ, ਹੋਣਾ ਕਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਾਂਝੇ ਹਿਸਾਬ ਬੋਲੀਆ।

ਘੜਮ ਚੌਧਰੀਆਂ, ਮੱਕਾਰਾਂ ਨੇ ਚਾਲਾਂ ਚੱਲ ਕੇ, ਘਰੋਂ ਬਾਹਰੋਂ ਪੱਟ ਕੀਤਾ ਏ ਬਰਬਾਦ ਬੋਲੀਆ।

ਮੀਂਹ-ਹਨੇਰੀ, ਧੁਪ-ਹਵਾ ਦੱਸ ਕਿਵੇਂ ਵੰਡਾਂਗੇ, ਕਿਵੇਂ ਵੰਡ ਲਾਂਗੇ ਰਾਤਾਂ ਦੇ ਖੁਆਬ ਬੋਲੀਆ।

ਆਉਂਦੀ ਜਾਂਦੀ ਵਾ, ਜਨੌਰਾਂ ਤੋਂ ਰਵਾਂ ਪੁਛਦਾ, ਕਿਹੜਾ ਤੇਰਾ ਕਿਹੜਾ ਮੇਰਾ ਪੰਜਾਬ ਬੋਲੀਆ। ਸਾਡੇ ਰਹਿਬਰਾਂ, ਮੁਹਾਫਜ਼ਾਂ, ਮੱਕਾਰਾਂ ਰਲ ਕੇ, ਰੋਲ ਦਿਤਾ ਸੋਹਣਾ, ਰੰਗਲਾ ਪੰਜਾਬ ਬੋਲੀਆ।

ਪੀਰਾਂ, ਗੁਰੂਆਂ, ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਦੀ ਸਰ ਜ਼ਮੀਂ ਦੇ, ਮਲੋਜ਼ਰੀ ਗਲ ਪਾਇਆ ਅਤਿਵਾਦ ਬੋਲੀਆ। ਵਾਂਗ ਰੁੱਸਿਆਂ ਦੇ ਕੰਡ ਅਸੀਂ ਕਰੀ ਬੈਠੇ ਆਂ, ਦੁੱਖ ਸੁਖ ਵਿਚ ਦਈਏ ਕਿਹਨੂੰ ਵਾਜ਼ ਬੋਲੀਆ।

ਵੰਡੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਵੀ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਵੰਡ ਸਕੇ ਨਹੀਂ। ਤੰਦਾਂ ਸਾਂਝ ਦੀਆਂ ਉਵੇਂ ਨੇ ਅਬਾਦ ਬੋਲੀਆ। ਕੰਡਾ ਤਾਰ, ਛਾਪੇ ਪੱਟ ਵਿਹੜਾ ਇਕ ਕਰ ਲੋ, ਵਾਜਾਂ, ਮਾਰ ਮਾਰ ਕਵੂੰ ਪੰਜ-ਆਬ ਬੋਲੀਆ। ਕਿੰਨੀ ਮਰਜ਼ੀ ਏ ਮੱਕਾਰ ਖੇਡ ਖੇਡ ਲੈਣ ਚੰਨ, ਜ਼ਰੂਰ, ਹੋਸੀ ਇਕ ਫਿਰ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਬੋਲੀਆ।

-ਚੰਨ
ਫੋਨ: 908-788-8427

ਮੋਰਚੇ ਸਾਂਭ ਲਓ

ਮਸਜਿਦ ਹਰਿਮੰਦਰ ਢਾਹੁਣ ਵਾਲੇ ਹੋ ਗਏ ਨੇ ਫੇਰ ਇਕੱਠੇ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹੁਣ ਵਾਲੇ। ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਸਿਪਲੇ ਬੋਲ ਧਰਨਗੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਬਾਰੂਦ ਬੰਦੂਕ ਫੜਨਗੇ ਚਰਚ ਵੱਲ ਹੁਣ ਕੂਚ ਕਰਨਗੇ ਮੋਰਚੇ ਸਾਂਭ ਲਓ...।

ਗੁਰਜ, ਤ੍ਰਿਸ਼ੂਲ, ਕਿਰਪਾਨਾਂ, ਮਸ਼ਾਲਾਂ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਾਰਚ ਸਦਭਾਵਨਾ ਪੈਗਾਮ ਦਿੰਦੇ ਆਦਮ-ਬੰਬ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਫੈਲਾਉਂਦੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਚਵਾਤੀਆਂ ਲਾਉਣਗੇ

ਤਬਾਹੀ ਮਚਾਉਣਗੇ ਦੰਗੇ ਭੜਕਾਉਣਗੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲੜਾਉਣਗੇ ਮੋਰਚੇ ਸਾਂਭ ਲਓ...।

ਕਾਲੇ, ਪੀਲੇ, ਸਫੈਦਪੇਸ਼, ਨੀਲੇ ਨਿੱਤ ਦਿਨ ਰੰਗ ਬਦਲਦੇ ਬਸਤਰ ਝੰਡੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਲੰਮੀਆਂ ਲਿੰਮੇ ਵੰਡਣ ਹੈਰੋਇਨ, ਸਮੋਕ, ਨਸ਼ੀਲੀਆਂ ਪੁੜੀਆਂ ਵਾਰਨਗੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸਿਰ ਉਤੋਂ ਨਕਲੀ ਨੋਟਾਂ ਦੀਆਂ ਬੱਦੀਆਂ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਤੁਹਾਡਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਮੋਰਚੇ ਸਾਂਭ ਲਓ...।

ਇੱਕ ਰੁਪਏ ਕਿੱਲੇ ਚੌਲ-ਆਟਾ ਮਿਲੇਗਾ, ਪਰ ਫਾਈਲਾਂ ਵਿਚ। ਦਿਲ-ਲੁਭਾਊ ਆਕਰਸ਼ਕ ਨਾਅਰੇ ਢਾਹ ਦੇਣੇ ਝੁੰਗੀਆਂ, ਕੱਚੇ ਢਾਰੇ ਨਾ ਗਰੀਬ ਨਾ ਗੁਰਬਤ ਰਹਿਣੀ ਮੌਲਣਗੇ ਹਰ ਥਾਂ ਮਹਿਲ ਮੁਨਾਰੇ। ਮੋਰਚੇ ਸਾਂਭ ਲਓ...।

ਬੁੱਕਲ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ਾਬ-ਬੋਤਲ, ਪਿਸਟਲ ਨੀਵੇਂ ਚੱਲਦੇ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੇ ਮੌਕਾ ਤਾੜਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਵਾਂਗ ਸ਼ਹਿ ਮਾਰ ਕੇ ਝਪਟ ਪੈਣ ਲਈ

ਕਾਵਿ-ਜਗਤ

ਕੁੜੀਆਂ ਚਿੜੀਆਂ ਕੂੰਜਾਂ ਦੀ ਡਾਰ 'ਤੇ ਮੋਰਚੇ ਸਾਂਭ ਲਓ...।

ਜਿਸਮ ਜ਼ਮੀਰਾਂ ਦੇ ਸੌਦਾਗਰ ਮੰਡੀਆਂ ਵੱਲ ਨੂੰ ਕੂਚ ਕਰਨਗੇ ਸੋਨੇ ਦੇ ਉਹ ਮਿਰਗ ਫੜਨਗੇ ਅਬਲਾ ਬਾਜਾਰੀ ਪਤ ਰੁਲੇਗੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਔਕਾਤ ਤੁਲੇਗੀ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਬਿੱਡ ਖੁੱਲੇਗੀ ਮੋਰਚੇ ਸਾਂਭ ਲਓ...।

ਦਸ ਰੁਪਏ ਬੁੱਕ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੰਦਰਾਂ ਰੁਪਏ ਯੂਨਿਟ ਬਿਜਲੀ ਸੌ ਰੁਪਏ ਕਿੱਲੇ ਰੇਤਾ ਬਜਰੀ ਮਹਿੰਗਾਈ, ਬੇਕਾਰੀ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰੀ ਨਵੇਂ ਭਵਨਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਮੇਰਾ ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਮਹਾਨ ਮੋਰਚੇ ਸਾਂਭ ਲਓ...।

ਹਵਾਵਾਂ ਦੇ ਜ਼ਖੀਰੇ ਭਰਨਗੇ ਚਾਨਣ ਧੁੱਪਾਂ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰਨਗੇ ਸਾਹਾਂ 'ਤੇ ਉਹ ਟੈਕਸ ਲਾਉਣਗੇ ਮਜਦੂਰਾਂ ਦਾ ਨਿਕਲੂ ਕਚੂਮਰ ਭੁੱਖੇ ਢਿੱਡਾਂ ਦੇ ਢੋਲ ਵਜਾਉਣਗੇ ਜਨਤਾ ਦਾ ਮਨ ਪਰਚਾਉਣਗੇ ਮੋਰਚੇ ਸਾਂਭ ਲਓ...। ਮੋਰਚੇ ਸਾਂਭ ਲਓ...।

-ਚਰਨਜੀਤ ਪੰਨੂ, ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ

ਅਸਲ ਗੁਨਾਹਗਾਰ ਹਨ ਦੰਗਿਆਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਗੂ

ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪਿਤਾ

ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ
ਫੋਨ: 91-98140-68455

ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੋਂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਹੋਰ ਥਾਈਂ 1984 ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਉਤੇ ਹੋਏ ਖੂਨੀ ਹਮਲਿਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਦੰਗੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਾਰੇ ਕਲਮ ਚੁੱਕਣ ਤੋਂ ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਪੀੜ ਫਿਰ ਤੋਂ ਤਾਜ਼ਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਾਦਸੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਹਾਦਸੇ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਦੱਸਦਾ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝੁਣਝੁਣੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਸੱਟ ਖਾ ਲਈ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਸੱਟ ਉਸ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੂੰ ਵੱਜਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਮੀਡੀਏ ਵਿਚਲੇ ਚੁਸਤ ਐਕਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਉਸ ਮੁਕਾਮ 'ਤੇ ਪੁਰਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਨੀ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਕਈ ਕਲਮਕਾਰਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਫਰਜ਼ ਦਾ ਸਵਾਲ ਬਣ ਗਈ ਹੈ।

ਤਾਜ਼ਾ ਚਰਚਾ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਇੱਕ ਮੀਡੀਆ ਚੈਨਲ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਬੇਤੁਕੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਨਾਲ ਛਿੜੀ ਹੈ। ਚੈਨਲ ਦਾ ਐਂਕਰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਦਾ ਤੇ ਰਾਹੁਲ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਗੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ। ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਭਾਸ਼ਣ ਕਰਨੇ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਸਿੱਧੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਮੁਹਾਰਤ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਫਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਵੀ ਫਸ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਫਸਣ ਪਿੱਛੋਂ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਉਦੋਂ ਹੋਏ ਕਤਲਾਂ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਪਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਐਚ ਕੇ ਐਲ ਭਗਤ, ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਤੇ ਜਗਦੀਸ਼ ਟਾਈਟਲਰ ਦਾ ਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਣਾ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਫਾਈਲਾਂ ਦੇ ਢੇਰ ਲੱਗੇ ਪਏ ਹਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਇੰਟਰਵਿਊ ਨੂੰ ਏਨਾ ਵਜ਼ਨ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਦਿੱਲੀ ਤੱਕ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਹਲਚਲ ਮੱਚ ਗਈ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਵਿਚਲੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੰਗਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਗਵਰਨਰ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਮੰਨਣਾ ਜਾਂ ਨਾ ਮੰਨਣਾ ਉਸ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਟੀਮ ਨੂੰ ਬੇਲੋੜੀ ਦੱਸਿਆ, ਪਰ ਡਿਪਟੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਸੁਰ ਬਦਲ ਕੇ ਸਾਂਝੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀ।

ਰਾਹੁਲ ਦੇ ਇਸ ਬਿਆਨ ਪਿੱਛੋਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਅੱਗੇ ਮੁਜਹਾਰਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਉਦੋਂ ਵਾਲੇ ਖੂਨ-ਖਰਾਬੇ ਨੂੰ ਗੁਜਰਾਤ ਵਾਲੇ ਨਾਲ ਉਲਝਾ ਕੇ ਹਿੰਸਾਬ ਬਰਾਬਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਆ, ਪਰ ਇਹ ਹਿੰਸਾਬ ਸਿਆਸੀ ਲੋਕ ਬਰਾਬਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਇਹ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਹਾਲਤ ਦਾ ਪੱਖ ਉਹੋ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜੇ ਰਾਜਸੀ ਲੋਕ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਉਸ ਦੌਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਕਈ ਕੁਝ ਵੇਖਦੇ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਜਾਂ ਮਾਨਸਿਕ ਪੀੜ ਹੰਢਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੱਖ ਕਈ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵੇਖਦੀ ਹੈ, ਤੇ ਸਿਰਫ ਵੇਖਦੀ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਕੂਕ-ਕੂਕ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਾਲੇ ਮੰਚ ਉਤੇ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਰਾਜ-ਭਾਗ ਲਈ ਲੜ ਰਹੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।

ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੋਏ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ,

ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੋਏ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ, ਦੰਗੇ ਉਹ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਦੰਗਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਦੋਵੇਂ ਥਾਂ ਇੱਕ-ਤਰਫਾ ਕਤਲੇਆਮ ਹੋਏ ਸਨ। ਸਰਕਾਰੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਗੁਜਰਾਤ ਤੇ ਦਿੱਲੀ-ਦੋਵੇਂ ਥਾਂ ਕਾਤਲਾਂ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਬਣ ਗਈ ਸੀ। ਕਾਤਲਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿਵਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਦੋਵੇਂ ਥਾਈਂ ਹੋਇਆ। ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮੈਂਬਰ ਬਣਿਆ, ਜਗਦੀਸ਼ ਟਾਈਟਲਰ ਦਾ ਮੰਤਰੀ ਲਈ ਗੁਣਾ ਪੈ ਗਿਆ ਤਾਂ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਵੀ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ-ਗੱਦੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਲੇਡੀ ਡਾਕਟਰ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਮਾਇਆ ਕੋਡਨਾਨੀ ਹੁਣ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਤੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵੀ ਦੋਵੇਂ ਥਾਈਂ ਲੱਗੇ ਸਨ ਤੇ ਦਾਗੀ ਚਿਹਰਿਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਦੋਵੇਂ ਥਾਂ ਖੂਨ-ਖਰਾਬੇ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਧਿਰ ਜਿੱਤ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਜਾਂ ਜਿੱਤਣ ਦਾ ਜੁਗਾੜ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਭ ਕੁਝ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਹੈ।

ਦੰਗੇ ਉਹ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਦੰਗਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਦੋਵੇਂ ਥਾਂ ਇੱਕਤਰਫਾ ਕਤਲੇਆਮ ਹੋਏ ਸਨ। ਸਰਕਾਰੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਗੁਜਰਾਤ ਤੇ ਦਿੱਲੀ-ਦੋਵੇਂ ਥਾਂ ਕਾਤਲਾਂ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਬਣੀ ਰਹੀ। ਕਾਤਲਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿਵਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਦੋਵੇਂ ਥਾਈਂ ਹੋਇਆ। ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਿਆ, ਜਗਦੀਸ਼ ਟਾਈਟਲਰ ਦਾ ਮੰਤਰੀ ਲਈ ਗੁਣਾ ਪੈ ਗਿਆ ਤਾਂ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਵੀ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ-ਗੱਦੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਲੇਡੀ

ਲਈ ਅਹੁਲਦੇ ਸਨ, ਜਿਹੜਾ ਕੁਝ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੋਣ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਵੱਖਰਾ ਸੀ। ਨੁਸ਼ਹਿਰਾ ਪੰਨੂਆਂ ਕੋਲ ਇੱਕ ਬੱਸ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਚਾਰ ਹਿੰਦੂ ਕੱਢ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ, ਪਰ ਪੰਜਵਾਂ ਬਚ ਗਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਪੰਜਵੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੀ ਸੀਟ ਉਤੇ ਬੈਠੇ ਨਿੰਹੰਗ ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰੀ ਬੁੱਕਲ ਵਿਚ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿਚ ਇੱਕ ਦਿਨ ਕੁਝ ਲੋਕ ਸੈਰ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਥੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਵਾਲੇ ਆ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ

ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਬਚਾ ਲਈ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਦੀਵਾਰ ਬਣ ਕੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਖੜੇ ਹੋ ਸਕੇ? ਜੇ ਉਦੋਂ ਖੜੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਰਾਜਸੀ ਲੋੜ ਲਈ ਹੁਣ ਵਿਖਾਵੇ ਦੇ ਵੈਣ ਪਾਉਣ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਹੱਕ ਹੈ? ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਉਦੋਂ ਦੀ ਇਸ ਕਾਇਰਤਾ ਦੀ ਮੁਆਫੀ ਨਹੀਂ ਮੰਗਣੀ ਚਾਹੀਦੀ?

ਇਹੋ ਗੱਲ ਅਸੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਹਿਰ ਮੋਗਾ ਵਿਚ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਆਰ ਐਸ ਐਸ ਦੀ ਸ਼ਾਖਾ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਕੇ ਕੁਝ ਬੰਦੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤਾਂ ਅਟਲ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਜਪਾਈ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਉਚੇਚੇ ਉਥੇ ਆਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦਾ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਹੁਣ ਤੱਕ ਲੋਕ ਯਾਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਵਾਜਪਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅਫਸੋਸ ਵੀ ਨਾ ਕਰਨ ਆਏ ਅਕਾਲੀਆਂ ਬਾਰੇ ਉਸ ਭਾਸ਼ਣ ਦੌਰਾਨ ਕੀ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਸਭ ਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਯਾਦ ਤਾਂ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਯਾਦ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਇੱਕ-ਤਰਫਾ ਖੂਨ-ਖਰਾਬਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਕਈ ਆਗੂ ਮੋਹਰੀ ਬਣ ਕੇ ਤੁਰੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਉਦੋਂ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਆਗੂ ਨੁੱਕਰੀ ਕਿਉਂ ਲੱਗੇ ਰਹੇ ਸਨ? ਉਹ ਬਾਹਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਏ? ਭਾਜਪਾ ਉਦੋਂ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਇਨੀ ਨਿਤਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦਿੱਲੀ ਵਿਚੋਂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੀਆਂ 7 ਸੀਟਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀਟ ਤੋਂ ਵਾਜਪਾਈ ਜਿੱਤੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਬਾਕੀ ਸੀਟਾਂ ਉਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਦੂਸਰੇ ਥਾਂ ਰਹਿ ਕੇ ਵੀ ਲੱਖਾਂ ਵੋਟਾਂ ਲੈ ਗਏ ਸਨ। ਬਾਅਦ ਦੀ ਇੱਕ ਚੋਣ ਮੌਕੇ ਉਸੇ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਲਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਡਵਾਨੀ ਸਮੇਤ ਸੱਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚਾਰ ਸੀਟਾਂ ਭਾਜਪਾ ਵਾਲੇ ਜਿੱਤ ਗਏ ਸਨ। ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਬਹਾਲ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਬਣੀ ਪਹਿਲੀ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮਦਨ ਲਾਲ ਖੁਰਾਣਾ, ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਵਰਮਾ ਤੇ ਸੁਸ਼ਮਾ ਸਵਰਾਜ ਬਣਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਾਫ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਉਥੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸੀ। ਇਛੋ ਵਡੇ ਆਧਾਰ ਵਾਲੀ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਕੀ ਇਸ ਲਈ ਉਦੋਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਖੂਨ-ਖਰਾਬਾ ਰੋਕਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਭਿਜਕ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਨੂੰ ਖੋਰਾ ਲੱਗਣ ਦਾ ਉਹੋ ਡਰ ਸਤਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਡਰ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਮੋਗੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਥਾਈਂ ਹੋਏ ਖੂਨੀ ਕਾਂਡਾਂ ਦਾ ਅਫਸੋਸ ਕਰਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਾ ਸਕੇ? ਇਹ

ਸੰਨ 2002: ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਦੌਰਾਨ ਵਿਛੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ

ਡਾਕਟਰ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਮਾਇਆ ਕੋਡਨਾਨੀ ਹੁਣ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹੈ। ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵੀ ਦੋਵੇਂ ਥਾਈਂ ਲੱਗੇ ਸਨ ਤੇ ਦਾਗੀ ਚਿਹਰਿਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਦੋਵੇਂ ਥਾਂ ਖੂਨ-ਖਰਾਬੇ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਧਿਰ ਜਿੱਤ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਜਾਂ ਜਿੱਤਣ ਦਾ ਜੁਗਾੜ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਭ ਕੁਝ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਇਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇੱਕ ਪੱਖ ਹੋਰ ਵੀ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਕੋਈ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਉਰਦੂ ਦਾ ਸ਼ਿਅਰ ਹੈ, "ਤੂ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਕੀ ਤੋ ਬਾਤ ਨਾ ਕਰ, ਯੇ ਬਾਤ ਕਾਫਲਾ ਕਿਉਂ ਲੁਟਾ, ਬਾਤ ਰਾਹਜ਼ਨ ਕੀ ਨਹੀਂ, ਤੇਰੀ ਰਹਿਬਰੀ ਕਾ ਸਵਾਲ ਹੈ।" ਲੁੱਟਣ ਵਾਲਿਆਂ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਲੁੱਟਣਾ ਹੀ ਸੀ, ਜਿਹੜੇ ਹੁਣ ਰਹਿਬਰੀ ਲਈ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਸ ਖੂਨ-ਖਰਾਬੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੂਹਰੇ ਰੱਖੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਫਸੋਸ ਕਿ ਇਸ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਅੱਜ ਤੱਕ ਅਣਗੋਲਿਆ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਿੱਤੂ ਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵਿਹਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਜਾਪਦੀ। ਹੁਣ ਇਸ ਦੀ ਚਰਚਾ ਵੀ ਕਰ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੀ ਅਸੀਂ ਕਾਫੀ ਮਾੜੇ ਦਿਨ ਵੇਖੇ ਸਨ ਤੇ ਕਦੀ-ਕਦੀ ਇਥੇ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਹਿੰਦੂ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵੱਲ ਕੁਝ ਲੋਕ ਉਹੋ ਕੁਝ ਕਰਨ

ਇੱਕ ਜਣੇ ਨੂੰ ਕੱਢ ਕੇ ਇਸ ਲਈ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹਿਆ ਕਿ ਉਹ ਹਿੰਦੂ ਸੀ। ਨਾਲ ਸੈਰ ਕਰਦੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਬੰਦ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਨਿੰਹੰਗ ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਪ ਵੀ ਬਚ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਬੇਗੁਨਾਹ ਦੀ ਜਾਨ ਵੀ ਬਚਾ ਲਈ ਸੀ, ਇਥੇ ਉਸ ਹਿੰਦੂ ਅੱਗੇ ਹਿੱਕ ਡਾਹ ਕੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸੋਚ ਦੀ ਪਹਿਰੇਦਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਿੱਖ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਗਿਆ, ਦੋਵੇਂ ਜਣੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਕਈ ਮਿਸਾਲਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਨ ਵੇਲੇ ਵੀ ਸਾਡੇ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੁਝ ਸੁਹਿਰਦ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾ ਕੇ ਕੱਢਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਗੱਲ ਕਰ ਲਈਏ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਦੀ, ਉਥੇ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਲਈ ਕਿੰਨੇ ਲੋਕ ਜਾਨਾਂ ਦੇ ਗਏ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਵੇਰਵਾ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਕੋਈ ਦੇ ਸਕੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪੰਨਵਾਦੀ ਹੋਵਾਂਗੇ। ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਰਾਜਸੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਆਗੂ ਵੀ ਹਨ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਆਗੂ ਵੀ, ਜਿਹੜੇ ਹੁਣ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਪੂਰੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਕੇ ਜਦੋਂ ਖੂਨ-ਖਰਾਬੇ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਕਰਦੀ ਪਈ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਉਸ ਰਾਜ ਵਿਚ ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰਾਜ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਆਗੂ ਕਿੱਥੇ ਸਨ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਆਗੂ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮੈਂਬਰ ਅਹਿਸਾਨ ਜਾਫਰੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਹੁਤੇ, ਜਿਹੜੇ ਅੱਜ ਦੁਹਾਈਆਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ? ਜਦੋਂ ਉਸ ਰਾਜ ਵਿਚ ਕਤਲ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਯਾਦ ਕਿਉਂ ਨਾ ਆਈ, ਜਿਹੜਾ ਦੰਗੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ? ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ

ਵੀ ਇੱਕ ਗੁਨਾਹ ਸੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਇੱਕ ਲੇਖਕ ਹੈ ਭੁਪਿੰਦਰ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਕਵਿਤਾ 'ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ' ਪੜ੍ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਸ ਦਾ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਅੱਖਰ ਇਸ ਦੁਖਾਂਤ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ,

ਅੱਗ ਦੀ ਖੇਡ ਦੀ ਗੱਲ
ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਨਾ ਕਰੋ
ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚਿੰਨ੍ਹ ਬਣ
ਖਲੋ ਜਾਣਗੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਵੇਂ
ਕਿ ਇਸ ਅੱਗ ਦੇ ਖਿਲਾਫ
ਤੁਸੀਂ ਲੜੋ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ?
ਇਸ ਅੱਗ ਦੇ ਬਾਹਰ
ਤੁਸੀਂ ਦਰਸ਼ਕ ਬਣ ਕੇ ਹੀ
ਕਿਉਂ ਖੜੇ ਰਹੋ?
ਅੱਗ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ
ਤੁਸੀਂ ਤਰੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ?
ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥ ਪੈਰ
ਸੜੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ?
ਅੱਗਾਂ ਲਾ ਕੇ
ਅੱਗ ਸੇਕਦੇ ਹੱਥ
ਤੁਸੀਂ ਫੜੋ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ?
ਜੇ ਤੁਸੀਂ
ਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ
ਬੁਝਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸੱਥ ਵਿਚ
ਵੜੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ?

ਅੱਜ ਇਹੋ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਗੁਜਰਾਤੀ ਅਸੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਆਏ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੰਗਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਕੇ ਪੀੜਤਾਂ ਦੇ ਜ਼ਖਮਾਂ ਦਾ ਸਿੱਕੜ ਝਰੀਟ ਕੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੁਦ ਉਦੋਂ ਕੀ ਕੀਤਾ ਸੀ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਗਾਂ ਲਾ ਕੇ ਅੱਗ ਸੇਕਦੇ ਹੱਥ ਫੜੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੀ? ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੇ ਕਹਿਰ ਦੇ ਵੇਲੇ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਗੁਜਰਾਤ ਦਾ ਗੁਨਾਹ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਦੇ ਕਹਿਰ ਨੂੰ ਮੂਕ ਦਰਸ਼ਕ ਬਣ ਕੇ ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ ਭਾਜਪਾਈਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨੀਵੀਂ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਗੁਨਾਹ ਦਾ ਲੇਖਾ ਇਹ ਸਾਰੇ ਆਗੂ ਕਿਸ ਦਿਨ ਦੇਣਗੇ?

RKtravel 999 N. Main Street, #206
Glen Ellyn, IL 60137
assuring you the best.

Discounted fares to India on: Qatar Airways, Emirates, Air India, Etihad Airways, Lufthansa, and more

QATAR AIRWAYS القطرية

Ph: 630-858-7200

WEBSITE - DHOLRADIO.ORG

DHOL RADIO

ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਰੇਡੀਓ

REQUEST SONG MUSIC24/7 LISTEN ON PHONE

LIVE CALLS → USA +1-951-824-6365
CANADA +1-604-210-1955

skype - DHOLRADIO.ORG

01 PM TO 3 PM, 9.30 PM TO 11.30 PM (IST)

LISTEN BY CALL → USA +702-489-0211
UK +44-20-3519-1210

Application For Android and iPhone - Dhol Radio

ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮੋਦੀ ਦੇ ਹੱਕ 'ਚ ਭੁਗਤਣ ਦੀ ਸਲਾਹ

ਮਾਨ ਮੁੜ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅ) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣੇ

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਐਨ.ਡੀ.ਏ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਭੁਗਤਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਮੋਦੀ ਤੋਂ ਡਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ 'ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਣਦੇ ਹੱਕ ਤੇ ਇੱਜ਼ਤ ਮਾਣ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਦਿਵਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਬਾਰੇ ਕਾਂਗਰਸ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਮੁਸਲਿਮ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋਣ ਦਾ ਕੂੜ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਇਸ ਸਮੇਂ ਮਾੜੀ ਗੱਡੀ ਵਰਗੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ 'ਚੱਲ ਰਾਣੀਏ ਤੇਰਾ ਰੱਬ ਰਾਖਾ'। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਸੋਚ ਲਓ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਾਂਗਰਸ ਆ

ਗਈ ਤਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਰੱਬ ਹੀ ਰਾਖਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਅਗਾਮੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹਾਰ ਦਿੱਸ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਮੋਦੀ ਬਾਰੇ ਖੋਫ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ ਜਾ ਰਹੀ, ਜੋ ਕਿ ਸਰਾਸਰ ਗਲਤ ਹੈ।

ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੌਤੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ

ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ 'ਪਾੜੋ ਤੇ ਰਾਜ ਕਰੋ' ਦੀ ਨੀਤੀ ਅਪਣਾਈ ਹੈ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਮੋਦੀ ਦੇ ਅਕਸ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਇਸੇ ਨੀਤੀ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਰੈਲੀ ਵਿਚ ਵਧ-ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤਾਂ ਕਿ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਮੋਦੀ ਦੀ ਮਕਬੂਲੀਅਤ ਬਾਰੇ ਪਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਭਰਮ-ਭੁਲੇਖੇ ਦੂਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਣ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਚਾਹੇ ਡਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਯੁਵਰਾਜ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਨਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਐਲਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ ਪਰ ਅਸਲੀਅਤ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤ ਵਿਚ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਹੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅਹੁਦੇ ਦੇ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਰਗਾ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਤੇ ਯੋਗ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੰਭਾਲ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅ) ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੁਣ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸ. ਮਾਨ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬਣਦੇ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਹੇ।

ਮੌਜੂਦਾ ਰਾਜਸੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਘਰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 13, ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਪੰਜ, ਗੰਗਾਨਗਰ ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਡੈਲੀਗੇਟ ਅਜਲਾਸ ਵਿਚ ਪੰਜ ਨੁਕਾਤੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਮੁਤਾਬਕ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 2014 ਦੀ ਤਿਆਰੀ, ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ, ਸਿੱਖ ਜਸਟਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ, ਪੰਥਕ ਲਹਿਰ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਦੀ ਅਰੰਭਤਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਰਾਹੁਲ ਦੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਔਖੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਆਪਸੀ ਕਲੇਸ਼ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੀ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਲਈ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਉਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵੱਲੋਂ 1984 ਦੇ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਦੰਗਿਆਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਦੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨ ਨੇ ਨਵੀਂ ਮੁਸੀਬਤ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਿਆਨ ਨਾਲ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਇਕ ਤਕੜਾ ਮੁੱਦਾ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂ ਕੁਝ ਵੀ ਬੋਲਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਪਰ ਗ਼ੈਰ-ਰਸਮੀ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਆਗੂ ਰਾਹੁਲ ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ।

ਦੇ ਵਾਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਹਾਰ ਦੀ ਝੰਬੀ ਕਾਂਗਰਸ ਹੁਣ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਸਾਲ ਤੋਂ ਆਪਸੀ

ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਬਚਾਅ ਵਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਲਿਆ ਸੁੱਟਿਆ ਹੈ ਤੇ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਹਮਲਾਵਰ ਰੁਖ਼ ਅਪਣਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤਾ ਗਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਦੰਗਿਆਂ ਬਾਰੇ ਮੋਦੀ ਉੱਪਰ ਹਮਲਾ ਕਰਦਿਆਂ '84 ਦੇ ਦੰਗਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਛੇੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪੈਰੀਂ ਆਪ ਕੁਹਾੜਾ ਮਾਰ ਲਿਆ। ਇਕ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੰਗਿਆਂ ਦੇ ਸਾਕੇ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਮਸਲੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਲੱਗਿਆਂ ਬੇਹੱਦ ਸੰਕੋਚ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਦੋ ਵਾਰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਦੰਗਿਆਂ ਬਾਰੇ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗੀ ਗਈ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਉਹ ਜਨਤਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਕਿਆਂ ਦੀ ਚੀਸ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਬਾਅਦ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਗਰਮੀ ਇਕਦਮ ਠੱਪ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਦਾ ਮੈਦਾਨ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ।

'ਆਪ' ਗੰਢਤੁੱਪ ਕਰ ਕੇ ਨਹੀਂ ਬਣਾਵੇਗੀ ਸਰਕਾਰ: ਯਾਦਵ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ (ਆਪ) ਦੇ ਤਰਜਮਾਨ ਯੋਗਿੰਦਰ ਯਾਦਵ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਜੇਕਰ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ 25 ਤੋਂ 30 ਸੀਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਤਾਂ ਉਹ ਗੰਢਤੁੱਪ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚੋਂ 15 ਦਿਨਾਂ ਅੰਦਰ 80 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੈਂਬਰ ਬਣੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਵੱਡੇ ਬਦਲਾਅ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣ ਲੜਨਗੇ। ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਕਈ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ 'ਆਪ' ਲੋਕ ਮਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਕਦੇ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਮੋੜੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਕੱਤਰੇਤ ਦੇ ਏਸੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿਚੋਂ ਬੈਠ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਨੂੰ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ। 'ਆਪ' ਸਿਰਫ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਚੋਣ ਜਿੱਤ ਕੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਾਂਗੇ। ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀਆਂ ਸਮੇਤ ਹਰ ਥਾਂ 'ਤੇ

ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਹੋਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਅਕਸ ਵੀ ਸਾਫ-ਸੁਥਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ 'ਆਪ' ਵੱਲੋਂ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੀ ਨਕਲ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਹਰਿਆਣਾ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਫੈਲਦੇ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਆਪ' ਨਸ਼ਾਬੰਦੀ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਹੋਰ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾਬੰਦੀ ਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਇਹ ਸਮੱਸਿਆ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਸ਼ਾਬੰਦੀ ਨਾਲ ਤਾਂ ਤਸਕਰੀ ਨੂੰ ਬੜ੍ਹਾ ਵਾ ਮਿਲੇਗਾ। ਨਸ਼ਾਬੰਦੀ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਤਜਰਬੇ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਸਿੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਠੋਕਾ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦਿੰਦਿਆਂ ਤਾਂ ਉਥੇ ਢੁਕਵਾਂ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਾਬ ਦੇ ਠੋਕਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਫੈਸਲਾ ਲੈ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਰਾਜਸੀ ਹਿੱਤਾਂ ਦਾ ਪੱਖ ਹੀ ਪੂਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਟਿਕਟਾਂ ਦੀ ਆਸ ਵਿਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੁੜੇ ਸਗੋਂ ਉਹ ਸਿਸਟਮ ਵਿਚ ਬਦਲਾਅ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਐਡਵੋਕੇਟ ਫੂਲਕਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ ਚੋਣ ਲੜਨਗੇ?

ਬਠਿੰਡਾ: 1984 ਦੇ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਦੰਗਿਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਇਨਸਾਫ ਲਈ ਲੜਾਈ ਲੜ ਰਹੇ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਐਚ.ਐਸ. ਫੂਲਕਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ (ਆਪ) ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸ. ਫੂਲਕਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ 'ਆਪ' ਨੇ ਚੋਣ ਲੜਨ ਲਈ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਹ ਲੁਧਿਆਣਾ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣਗੇ। ਉਹ

ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਚ ਹੀ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਹਨ ਤੇ ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋਸਤ ਮਿੱਤਰ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਨ।

ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ 'ਆਪ' ਵੱਲੋਂ ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਰਣਨੀਤੀ ਤੇ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਲੜਨਗੇ ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਖਰੀ ਫੈਸਲਾ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਚੋਣ ਲੜਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿੱਲੀ ਦੰਗਿਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਬਣਾਈ ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ ਬਾਰੇ ਅਸਿੱਧੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਨਿੰਦਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜੇ ਲੋਕ ਅੱਜ ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਦੰਗਿਆਂ ਦੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਭੁਗਤ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸੂਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਕਾਂਗਰਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਭਾਈ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ. ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਭੁਲੇਖੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਕੇ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ. ਬਣਨ ਨਾਲ ਦੋਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗੀ।

ਫੁੱਟ ਕਾਰਨ ਅਜੇ ਤੱਕ ਵੀ ਸਿਆਸੀ ਉਭਾਰ ਨਹੀਂ ਫੜ ਸਕੀ। ਸ. ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਜਨਤਕ ਸਰਗਰਮੀ ਰਾਹੀਂ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸਰਗਰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਈ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਸਰਗਰਮੀ ਵੀ ਆਪਸੀ ਫੁੱਟ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹ ਗਈ। ਫਿਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਜਥੇਬੰਦਕ ਵਾਂਞੇ ਦੀ ਜਾਰੀ ਸੂਚੀ ਵਿਰੁੱਧ ਉੱਠੀ ਬਗ਼ਾਵਤ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹੋਰ ਵੀ ਪਤਲੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਬੇਹੱਦ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਰਾਹੁਲ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੇ ਪੂਰੀ ਕਾਂਗਰਸ

ਲਾਲ ਬੱਤੀ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਲੱਭੇ ਰਾਹ

ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਘੜੇ ਨਵੇਂ ਨਿਯਮ

ਲਾਲ ਬੱਤੀ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕੈਬਨਿਟ ਸਕੱਤਰ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੈਸੀਡੈਂਸ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਕੈਬਨਿਟ ਸਕੱਤਰ 9ਵੇਂ ਤੇ ਸੂਬਾਈ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ 23ਵੇਂ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਹਨ। ਮੁੱਖ ਸੰਸਦੀ ਸਕੱਤਰ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਗੈਰ ਵਿਧਾਨਿਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਮੁੱਖ ਸੰਸਦੀ ਸਕੱਤਰਾਂ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਉਪ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰੀ ਕਰਕੇ ਲਾਲ ਬੱਤੀ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਹੈ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਿਰਫ ਵਿਧਾਨਿਕ

ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਲ ਬੱਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਨੂੰ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਦੇ ਤੁੱਲ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰੈਸੀਡੈਂਸ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਵਧੀਕ ਸੋਲੀਸਿਟਰ ਤੋਂ ਵੀ ਹੇਠਲੇ ਰੈਂਕ 'ਤੇ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੂਬਾਈ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਰੱਖਦਿਆਂ ਲਾਲ ਬੱਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਨਵੀਂ ਸੂਚੀ ਮੁਤਾਬਕ ਪੰਜਾਬ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ

ਕਮਿਸ਼ਨ, ਪੰਜਾਬ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਪੰਜਾਬ ਐਸ.ਸੀ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਸੂਬਾਈ ਸੂਚਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸੇਵਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਖੀ ਵੀ ਲਾਲ ਬੱਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਆਈ.ਏ.ਐਸ ਤੇ ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਬੱਤੀ ਖੁੱਸਣ 'ਤੇ ਵੀ ਚਰਚਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਦਾ ਬਦਲ ਲੱਭਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

ਸੂਤਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਵੱਲੋਂ ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਲੋੜੀਂਦਾ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਮੀਟਿੰਗ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਮੁਤਾਬਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਲ ਬੱਤੀ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ, ਵਿਧਾਇਕ, ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰ, ਮੀਡੀਆ ਸਲਾਹਕਾਰ, ਮੇਅਰ, ਸੀਨੀਅਰ ਆਈ.ਏ.ਐਸ ਤੇ ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ ਅਫਸਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਸੂਚੀ ਮੁਤਾਬਕ ਆਈ.ਏ.ਐਸ ਅਫਸਰਾਂ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਤੇ ਮੁਖ ਸਕੱਤਰ ਰੈਂਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੀ ਲਾਲ ਬੱਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਣਗੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹੋਰਨਾਂ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਨੂੰ ਲਾਲ ਬੱਤੀ ਫਲੈਸ਼ਰ ਸਮੇਤ ਵਰਤਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਰਾਜਪਾਲ, ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ, ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ, ਸਾਬਕਾ ਰਾਜਪਾਲ, ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਮੂਹ ਜੱਜ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ, ਸਮੂਹ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਨੇਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਐਫ ਆਈ ਏ ਨੇ ਮਨਾਇਆ 65ਵਾਂ ਭਾਰਤੀ ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਐਫ ਆਈ ਏ ਵਲੋਂ ਲੰਬੀ 25 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਇਥੇ ਮੈਡੋਨ ਕਲੱਬ, ਰੋਲਿੰਗ ਮੈਡੋਨ ਵਿਚ 65ਵਾਂ ਭਾਰਤੀ ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਿੰਦੀ ਨਾਟਕ 'ਦਸਤਕ' ਵੀ ਖੇਡਿਆ

ਸੰਗੀਤਬੱਧ 'ਵੰਦੇ ਮਾਤਰਮ' ਉਪਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਨ੍ਰਿਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਗੀਤ ਦੀ ਕੋਰੀਓਗ੍ਰਾਫੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਐਫ ਆਈ ਏ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਓਕਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਘ ਨੇ ਆਏ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਆਖਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ

ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮਾਰੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਮੱਲਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤ-ਅਮਰੀਕਾ ਸਬੰਧ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਅਮਰੀਕਨਾਂ ਵਲੋਂ ਨਿਭਾਈ ਗਈ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਉਚੇਚੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ (ਪੀ ਸੀ

ਸਟੀਵ ਕਿਮ ਨੇ ਵੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦਿਵਸ ਦੀ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਅੱਠਵੇਂ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਤੋਂ ਅਮਰੀਕੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਮੈਂਬਰ ਟੈਮੀ ਡਕਵਰਥ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਟਰੀਸਾ ਚੋਕਸੀ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਸਟੇਟ ਸੈਨੇਟਰ ਮਾਈਕਲ ਨੋਲੈਂਡ, ਸਟੇਟ ਅਸੈਂਬਲੀਮੈਨ

ਨਵੇਂ ਬੋਰਡ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਓਕਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਘ, ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਿੱਤੂ ਭਗਵਾਕਰ, ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਭਾਰਤੀ ਦੇਸਾਈ, ਰੀਤਾ ਸ਼ਾਹ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਕਾਲਾ, ਮੁਕੇਸ਼ ਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਰਵੀ ਕਪੂਰ, ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸਾਹਿਦ ਰਿਜਵੀ ਤੇ ਨੀਲ ਖੇਟ, ਸਹਿ ਸਕੱਤਰ ਸੈਮ ਅਜ਼ੀਮੂਦੀਨ, ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਪਾਲੀਆ, ਸਹਿ ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਰਾਜੂ ਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸ਼ੀਤਲ ਦਫਤਰੀ, ਅਮਿਤ ਦੇਸਾਈ ਤੇ ਨੀਨਾਦ ਦਫਤਰੀ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ।

ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਯੂ ਆਈ ਸੀ ਭੰਗੜਾ ਟੀਮ ਨੇ ਭੰਗੜਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਮਾਹਿਜੀਤ ਵਿਰਦੀ, ਰਾਜੇਸ਼ ਚੇਲਮ, ਸੁਲੇਖਾ ਮੋਹੰਤੀ, ਨੀਪਾ ਅਤੇ ਨੋਮੈਨ ਖਾਨ ਨੇ ਗੀਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਤਾਰਾ ਮੁਲਤਾਨੀ ਨੇ ਇਕ ਗੀਤ ਉੱਤੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਭੰਗੜਾ ਪਾ ਕੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਮਨ ਮੋਹਿਆ। ਪਰਵਾਸੀ ਕਲਾ ਮੰਚ ਅਤੇ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਥਿਏਟਰ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਕ ਨਾਟਕ 'ਦਸਤਕ' ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ।

ਤਸਵੀਰਾਂ: ਏਸ਼ੀਅਨ ਮੀਡੀਆ, ਯੂ ਐਸ ਏ

ਦੇਵਯਾਨੀ ਨੂੰ ਫੌਜਦਾਰੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਤੋਂ ਛੋਟ ਨਹੀਂ

ਨਿਊ ਯਾਰਕ: ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਕੂਟਨੀਤਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇਵਯਾਨੀ ਖੋਬਰਾਗੜੇ ਨੂੰ ਵੀਜ਼ਾ ਫਰਾਡ ਤੇ ਬੁਠਾ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤਹਿਤ ਫੌਜਦਾਰੀ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਤੋਂ ਛੋਟ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਹੋਈ।

39 ਸਾਲਾ ਖੋਬਰਾਗੜੇ ਵੱਲੋਂ ਮਾਮਲਾ ਰੱਦ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਦਾਇਰ ਦਰਖਾਸਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇਹ ਬਿਆਨ ਮੈਨਹਟਨ ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਸੰਘੀ ਵਕੀਲ ਪ੍ਰੀਤ ਭਰਾਰਾ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਘੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 12 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਦੇਵਯਾਨੀ ਨੂੰ ਵੀਜ਼ਾ ਪੋਖਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਜਾਂ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਕੋਈ ਗ਼ਲਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਾਸਲ ਜਨਰਲ ਵਜੋਂ ਪੂਰੀ ਕੂਟਨੀਤਿਕ ਛੋਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਕਾਰਨ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚਕਾਰ ਲਗਾਤਾਰ ਤਣਾਅ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਗਿਆ। ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਕੌਂਸਲ ਜਨਰਲ ਡਾ. ਐਸਾਫ ਸੱਈਅਦ ਇਸ ਮੌਕੇ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਸਨ। ਭਾਰਤੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਉਘੇ ਆਗੂਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਿਟੀ, ਸਟੇਟ ਅਤੇ ਫੈਡਰਲ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਕੌਮੀ ਤਰਾਨੇ ਦਾ ਗਾਇਨ ਸੁਲੇਖਾ ਮੋਹੰਤੀ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਕੌਮੀ ਤਰਾਨੇ ਦਾ ਗਾਇਨ ਅਮੈਰਿਕਨ ਆਈਡੋਲ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਆਸ਼ੀਕਾ ਸਚਦੇਵ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਮੁਦਰਾ ਡਾਂਸ ਅਕੈਡਮੀ ਦੀ ਟੋਲੀ ਨੇ ਏ ਆਰ ਰਹਿਮਾਨ ਦੇ

ਮਨਾਉਣ ਲਈ 25 ਜਨਵਰੀ ਦਾ ਦਿਨ ਇਸ ਕਰਕੇ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ 26 ਜਨਵਰੀ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਥੇ ਵੱਸਦੇ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤੀ ਅਮਰੀਕਨਾਂ ਨੂੰ ਏਕਤਾ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿਤਾ। ਐਫ ਆਈ ਏ ਦੇ ਬਾਨੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਨੀਲ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਵੀ ਸਭ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਆਖਿਆ ਅਤੇ ਹਾਜ਼ਰੀਨ ਨਾਲ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਡਾ. ਸੱਈਅਦ ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਈ। ਡਾ. ਸੱਈਅਦ ਨੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਭਾਰਤੀ ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤ ਵਲੋਂ ਸਾਇੰਸ,

ਐਸ) ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਗੋ ਨੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ, ਸਿਆਸੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਈ। ਇਲੀਨਾਏ ਦੇ ਸਟੇਟ ਟਰੈਜ਼ਰਰ ਡੈਨ ਰੁਦਰਫੋਰਡ ਨੇ ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ ਦੀ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਿਆਂ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਅਮਰੀਕੀ ਅਰਥਚਾਰੇ ਵਿਚ ਨਿਭਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਉਸਾਰੂ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਰੁਦਰਫੋਰਡ ਇਲੀਨਾਏ ਸਟੇਟ ਗਵਰਨਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਆ ਰਹੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹਨ। ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਗਵਰਨਰ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰ

ਮਿਸ਼ੈਲ ਮਸਮੈਨ, ਹੈਨਰੇਬਲ ਪਾਰਕ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਮੇਅਰ ਰਿਕ ਰਾਬਰਟਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਰਕਾਰੀ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ। ਸਟੇਟ ਸੈਨੇਟਰ ਮਾਈਕਲ ਨੋਲੈਂਡ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਓਕਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਘ ਨੂੰ ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ ਐਲਾਨਨਾਮਾ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕੀਤਾ। ਇਲੀਨਾਏ ਸਟੇਟ ਅਸੈਂਬਲੀ ਲਈ 54ਵੇਂ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਤੋਂ ਡੈਮੋਕਰੈਟ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਲਾਡੀ ਕੇ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਮੌਕੇ ਐਫ ਆਈ ਏ ਦੇ

Want to Buy/Sell?
Single Home, TH, Condo, Apt, Business, Land, Motel, Investment Property

Call Madan Khatri 847-530-1550
www.PropertyZoo.com

Recognized as the 2013 Multi-Family Broker of the Year among the MORE* members.
Interest Rates are moving up!
Buy A Home anywhere in Metro NOW !!

A Broker who can work with you from Beginning to End, Call Now!

Madan Khatri
Prudential at 25 Turner Ave, Elk Grove Village, IL

Sistar Mortgage
Minimizing Cost, Maximizing Investment
www.SistarMortgage.com

Balbir (Bill) Grewal, Loan Officer
Residential & Commercial Loans

(734) 330-8859 Mobile
(586) 802-7385 Fax
Balbir.Grewal@SistarMortgage.com
*Refinance up to 125% value of the house.

Loans Available In Most States!

>100% FHA Financing >Residential (Purchase & *Refinance)>Self Employed>Cash Out Refinance >Investment Property Loans >Jumbo Loans >Commercial Property With Business or Business Only

ਇੰਡੀਆ ਕਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਸਰਵਿਸ
www.011india.com

\$25 2,500 Minutes
ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਇਕੋ ਰੇਟ
ਸਾਡੀ ਸਰਵਿਸ ਹਰ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤੋ।
Limited Time Offer. Restrictions & Additional Fees Apply.

✓ ਵਧੀਆ, ਸਾਫ਼ ਆਵਾਜ਼ ✓ ਘਰੋਂ ਤੇ ਸੈਲ ਫੋਨ ਤੋਂ ਇਕੋ ਵੇਲੇ ਦੋ ਫੋਨ ਚੱਲ ਸਕਦੇ ਹਨ
✓ ਬਗੈਰ ਪਿੰਨ ਤੋਂ ਵਰਤੋ
✓ ਸਪੀਡ ਵਾਲੇ ਨੰਬਰ ਸੈਟ ਕਰੋ

800.914.1013 • 408.659.9400

ਪ੍ਰਾਹੁਣਿਆਂ ਦੀ ਖਾਤਰਦਾਰੀ 'ਤੇ 5.31 ਕਰੋੜ ਰੋੜ੍ਹੇ

ਬਠਿੰਡਾ: ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਆਰਥਿਕ ਤੰਗੀ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਹੁਣਿਆਂ ਦੀ ਆਓ-ਭਗਤ 'ਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਪੈਸਾ ਵਰ੍ਹਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਛੇ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਕੰਮ 'ਤੇ ਤਕਰੀਬਨ 5.31 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਹ ਖਰਚ ਹਰ ਸਟੇਟ ਗੈਸਟ ਐਂਸਤਨ 84,432 ਰੁਪਏ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਸਾਲ 2011-12 ਵਿਚ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸਟੇਟ ਗੈਸਟ 2.28 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜਦਕਿ 2008-09 ਵਿਚ ਹਰ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਹੁਣਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ 1.34 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਵਿਚ ਪਿਆ। ਇਹ ਚੋਣਾਂ ਵਾਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਭਵਨ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਜੋ ਪ੍ਰਾਹੁਣੇ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ 2.74 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਪ੍ਰਾਹੁਣਚਾਰੀ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲੋਂ ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ ਤਹਿਤ ਦਿੱਤੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ 2007-08 ਤੋਂ 2012-13 ਤੱਕ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ 630 ਸਰਕਾਰੀ

ਇਕੱਲੇ ਮੈਗਾ ਨਿਵੇਸ਼ਕ ਸੰਮੇਲਨ 'ਤੇ ਦੋ ਕਰੋੜ ਖਰਚੇ

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮੈਗਾ ਨਿਵੇਸ਼ਕ ਸੰਮੇਲਨ ਤਕਰੀਬਨ ਦੋ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਵੱਡਾ ਖਰਚਾ ਪ੍ਰਾਹੁਣਚਾਰੀ 'ਤੇ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਦੋ ਰੋਜ਼ਾ ਸੰਮੇਲਨ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਸਨਅਤੀ ਮਹਿਮਾਨ ਪੁੱਜੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁਪਹਿਰ ਤੇ ਰਾਤ ਦੇ ਖਾਣੇ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 55 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੀਤੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 7.48 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਤੋਹਫੇ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮੈਗਾ ਸੰਮੇਲਨ ਲਈ ਜੋ ਅੱਧੀ ਦਰਜਨ ਸਪੀਕਰ ਬੁਲਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਵਾਈ ਟਿਕਟ ਦਾ 2.15 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਖਰਚਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪ੍ਰਾਹੁਣਿਆਂ ਦੀ ਖਾਤਰਦਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਠਹਿਰ, ਆਵਾਜਾਈ, ਖਾਣਾ ਤੇ ਤੋਹਫਿਆਂ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 5,31,92,735 ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਚੋਣਾਂ ਵਾਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਸਾਲ 2007-08 ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ 180 ਪ੍ਰਾਹੁਣਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਹੁਣਚਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤੇ ਇਸ 'ਤੇ 56.07 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਵਿੱਤੀ ਵਰ੍ਹੇ 95 ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਹੁਣਿਆਂ 'ਤੇ 1.28 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖਰਚੇ ਗਏ। ਫਿਰ 2010-11 ਵਿਚ 119 ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਹੁਣੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਠਹਿਰੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ 45.68 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਖਰਚਾ ਆਇਆ।

2011-12 ਵਿਚ ਸਿਰਫ 61 ਮਹਿਮਾਨਾਂ 'ਤੇ 1.39 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਵਰ੍ਹੇ 2012-13 ਵਿਚ 92 ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਹੁਣਿਆਂ ਦੀ ਖਾਤਰਦਾਰੀ 'ਤੇ 99.71 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਖਰਚੇ ਗਏ।

ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਬਜਟ ਦੀ ਕੋਈ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਖਾਤਰਦਾਰੀ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਖਰਚ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਬਜਟ ਪ੍ਰਾਹੁਣਚਾਰੀ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜਾਬ ਭਵਨ ਵਿਚ 2007-08 ਤੋਂ 2012-13 ਦੌਰਾਨ 8563 ਪੇਇੰਗ ਗੈਸਟ ਠਹਿਰੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ

ਨੇ 2,74,53,850 ਰੁਪਏ ਦਾ ਖਰਚਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਵਿੱਤੀ ਵਰ੍ਹੇ 1783 ਪੇਇੰਗ ਗੈਸਟ ਠਹਿਰੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ 50.51 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੇ 2011-12 ਦੌਰਾਨ ਵੀ 1783 ਪੇਇੰਗ ਗੈਸਟ ਠਹਿਰੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ 'ਤੇ 46.59 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਖਰਚਾ ਆਇਆ।

ਦਿਲਚਸਪ ਤੱਥ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਭਵਨ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੌਰਾਨ 19.19 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਚਿਕਨ, ਮਟਨ ਅਤੇ ਐਂਡਿਆਂ 'ਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦਕਿ 12.23 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਇਕੱਲੇ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ 'ਤੇ ਖਰਚ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਨੂੰ 5.60 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੂਸ ਤੇ 3.53 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕੋਲਡ ਡਰਿੰਕਸ ਪਿਲਾਏ ਗਏ। ਖਰੀਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਸ ਸਾਮਾਨ ਦੇ ਤਕਰੀਬਨ 22 ਕੰਪਨੀਆਂ ਤੇ ਦਫਤਰਾਂ ਦੇ ਬਕਾਏ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮੀਟ ਮੱਛੀ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਦੇ 29,804 ਰੁਪਏ, ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਦੇ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ, ਡੀ.ਸੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ 5.11 ਲੱਖ, ਪਨਸਪ ਦੇ 3.80 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਕਾਏ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਵਿਧਾਇਕ ਜੈਨ ਖਿਲਾਫ ਚੱਲੇਗਾ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਲੋਨੀ ਦਾ ਕੇਸ

ਮੋਗਾ: ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਿਧਾਇਕ ਜੋਗਿੰਦਰ ਪਾਲ ਜੈਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਖਿਲਾਫ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਲੋਨੀ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕੇਸ ਰੱਦ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਦਾਇਰ ਅਰਜ਼ੀ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਕੇਸ ਦੀ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ 17 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗੀ। ਥਾਣਾ ਮਹਿਣਾ ਵਿਚ 26 ਅਗਸਤ 2007 ਨੂੰ ਵਿਧਾਇਕ ਜੈਨ

ਤੋਂ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਖਿਲਾਫ ਦਰਜ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਲੋਨੀ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਬੀਤੇ ਵਰ੍ਹੇ 18 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਿਧਾਇਕ ਦੇ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਪੁੱਤਰ ਪੁਨੀਤ ਜੈਨ ਨੂੰ ਭਗੌੜਾ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਧਾਇਕ ਜੈਨ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਇਹ ਕੇਸ ਮੋਗਾ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚੋਂ ਫਰੀਦਕੋਟ ਤੇ ਮੁੜ ਮੋਗਾ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ਕੈਨੇਡਾ ਗਏ ਵਿਧਾਇਕ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਪੁਨੀਤ ਜੈਨ ਦੇ ਨਾ ਮੁੜਨ ਕਾਰਨ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਬੀਤੇ ਵਰ੍ਹੇ ਦਸੰਬਰ ਵਿਚ ਪੁਨੀਤ ਜੈਨ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਪਰਤ ਆਇਆ ਪਰ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਲੋਨੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਨੀਤੀ ਤਹਿਤ ਜੈਨ ਨੇ ਇਸ ਕਲੋਨੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਪੁੱਡਾ ਕੋਲ ਕੁਝ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਰੋਕਣ ਬਾਰੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰੀ ਬਾਰੇ ਕਾਰਵਾਈ 'ਚ ਐਨ.ਸੀ.ਬੀ. ਲਾਚਾਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਨਾਰਕੋਟਿਕਸ ਕੰਟਰੋਲ ਬਿਊਰੋ (ਐਨ.ਸੀ.ਬੀ) ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਤਸਕਰੀ ਦੀ ਅਲਾਮਤ ਨਾਲ ਸਿੱਝਣ ਵਿਚ ਲਾਚਾਰੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਹ ਬਿਊਰੋ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਕਦਮ ਉਠਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਮੰਨਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਫਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀਆਂ ਖੇਪਾਂ ਦੇ ਨਮੂਨਿਆਂ ਨਾਲ ਛੇਤਛਾਤ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਸਾਲਿਸਟਰ ਜਨਰਲ

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਮੰਗਿਆ ਜੁਆਬ

ਅਨਮੋਲ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਸੰਜੇ ਕਿਸ਼ਨ ਕੋਲ ਤੇ ਜਸਟਿਸ ਅਰੁਣ ਪਾਲੀ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਤੋਂ ਐਨ.ਸੀ.ਬੀ ਨੂੰ ਕਈ ਘਾਟਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ

ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਕੋਲ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਅਲਾਮਤ ਨਾਲ ਸਿੱਝਣ ਦੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਵੀ ਸੀਮਤ ਹਨ। ਐਨ.ਸੀ.ਬੀ ਦੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਯੂਨਿਟ ਅਧੀਨ ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ ਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਯੂਨਿਟ ਵਿਚ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਿਰਫ ਸੱਤ ਜਾਂਚ ਅਫਸਰ ਹਨ। ਇਸ 'ਤੇ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਕੋਲ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਬਿਊਰੋ ਦੀਆਂ ਸਮਰੱਥਾਵਾਂ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਲਈ ਸੀਲਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿਚ ਜਵਾਬ ਮੰਗਿਆ ਹੈ।

ਬੈਂਚ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਐਨ.ਸੀ.ਬੀ ਤੋਂ ਵੀ ਸੀਲਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿਚ ਸਟੇਟਸ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਮੰਗੀਆਂ ਹਨ। ਬੈਂਚ ਦਾ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਅਲਾਮਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਖਾਂ

ਨੂੰ ਵਾਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਅਸ਼ੋਕ ਅਗਰਵਾਲ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਹੀ ਸਿੱਝੇ। ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੀ ਰਾਏ ਮੰਗੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਫੁੱਲ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ ਸ਼ਸੀਕਾਂਤ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਤਸਕਰੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਜਾਂ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ ਤੋਂ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

Dhillon Truck Stop

Dhillon Road Service

Interstate 40, exit 356, San Jon, NM

ਗਿੱਲ ਮੰਜ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਾਲੇ

ਪੰਜਾਬੀ ਢਾਬਾ

ਡੀਜ਼ਲ ਅਤੇ ਰੋਡ ਸਰਵਿਸ

New & Used Tires

Oil Change

ਨਿਊ ਮੈਕਸੀਕੋ ਦੀ ਸਕੇਲ ਉਤੇ ਵੀ ਸਰਵਿਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ

Ph:575-576-4111, 575-815-8536

Syan Video Production, Inc.

ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਵੇ, ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੌਕਾ ਜਾਂ ਫਿਰ ਯਾਦਗਾਰੀ ਪਲ-ਆਪਣੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰੀਨ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਾਂਭਣ ਲਈ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਓ

ਮਿਸ਼ੀਗਨ, ਇੰਡੀਆਨਾ, ਇਲੀਨਾਏ, ਓਹਾਇਓ, ਆਇਓਆ

Professional HD Video & Digital Photo Production

Multiple Camera shooting/Digital Still Photography (with flush mount album)

Live Video Display With Large Screens

DJ Service with Laser Lights

ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

Call Toll Free:

1-800-RAJ-SYAN

(with 17 years Experienced)

Call:734-261-0936

734-890-1767

e-mail: raj@syanvideo.com

visit at: www.syanvideo.com

ਆਸਾਰਾਮ ਕੋਲ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਦੀ ਦੌਲਤ

ਸੂਰਤ: ਬਾਪੂ ਆਸਾਰਾਮ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਦੌਲਤ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਸੂਰਤ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਰਾਕੇਸ਼ ਅਸ਼ਥਾਨਾ ਮੁਤਾਬਕ ਛਾਪੇ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪੁਣਛਾਣ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਸਾਰਾਮ ਦੇ ਆਸ਼ਰਮ ਦੀ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਨਿਵੇਸ਼ ਜਿਵੇਂ ਸ਼ੇਅਰ, ਡਿਬੈਂਚਰ, ਸਰਕਾਰੀ ਬੈਂਡ ਆਦਿ ਦੀ ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਕੀਮਤ 9000-10,000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕੀਮਤ ਵਧ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜੇ ਕਈ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਬਰਾਮਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕੇ। ਸਿਟੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸੈਂਟਰਲ ਬੋਰਡ ਆਫ ਡਾਇਰੈਕਟ ਟੈਕਸਿਜ਼, ਆਮਦਨ ਕਰ ਵਿਭਾਗ ਤੇ ਐਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਨੂੰ ਅਗਲੇਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਲਿਖ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਵਿਚ ਆਸਾਰਾਮ ਦੇ ਆਸ਼ਰਮ 'ਤੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਛਾਪੇ ਦੌਰਾਨ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਬਰਾਮਦ ਹੋਏ ਸਨ ਜੋ 40 ਬੈਗਾਂ ਵਿਚ ਭਰ ਕੇ ਸੂਰਤ ਲਿਆਏ ਗਏ ਸਨ।

ਇਕੱਲੇ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਹੀ ਆਸਾਰਾਮ ਦੇ ਆਸ਼ਰਮ ਦੀਆਂ 10 ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ 45 ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਰਾਜਸਥਾਨ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਤੇ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ 33 ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ।

'ਆਪ' ਨੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ (ਆਪ) ਨੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਕਈ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਉਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ, ਸੁਸ਼ੀਲ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਿੰਦੇ, ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਪੀ. ਚਿਦੰਬਰਮ, ਕਪਿਲ ਸਿੰਘਲ, ਸਲਮਾਨ ਖੁਰਸ਼ੀਦ, ਵੀਰੱਪਾ ਮੋਇਲੀ, ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜੈਸਵਾਲ, ਕਮਲ ਨਾਥ,

ਪਵਨ ਬਾਂਸਲ, ਸੁਰੇਸ਼ ਕਲਮਾਡੀ, ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਨਿਤਿਨ ਗਡਕਰੀ, ਅਨੁਰਾਗ ਠਾਕੁਰ, ਆਨੰਤ ਕੁਮਾਰ, ਬੀ.ਐੱਸ ਯੇਡੀਯੁਰੱਪਾ, ਫਾਰੂਕ ਅਬਦੁੱਲਾ, ਏ. ਰਾਜਾ, ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਮੁਖੀ ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੰਘ ਯਾਦਵ ਤੇ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਮੁਖੀ ਮਾਇਆਵਤੀ ਦੇ ਨਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਛੇਤੀ ਹੀ ਹੋਰ ਨਾਂ ਵੀ ਤੈਅ ਕਰ ਲਏ ਜਾਣਗੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਤੇ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਵੱਲੋਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਆਪਣਾ ਅਕਸ ਸੁਧਾਰਨ ਵਾਸਤੇ 500 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕਰਨ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਬ੍ਰਾਡਿੰਗ ਲਈ 500 ਕਰੋੜ ਖਰਚ ਕਰਨਗੇ, ਕੀ ਉਹ ਇਮਾਨਦਾਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਕਣਗੇ?

ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਖਿਲਾਫ ਅਦਾਲਤ ਜਾਣਗੇ ਫਾਰੂਕ ਅਬਦੁੱਲਾ

ਚੇਨਈ: ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਫਾਰੂਕ ਅਬਦੁੱਲਾ ਨੇ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ 'ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ' ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਲਏ ਜਾਣ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਜਾਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਅਬਦੁੱਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਆਉਣ 'ਤੇ ਉਹ ਖੁਸ਼ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਯੂ.ਪੀ.ਏ ਖਿੱਤਰ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।

25% ਰੂਸੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਵੇਦਕਾ

ਲੰਡਨ: ਰੂਸ ਵਿਚ 25 ਫੀਸਦੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਲਈ ਸ਼ਰਾਬ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੇਦਕਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਬਹੁਤੀ ਵੇਦਕਾ ਪੀਣ ਵਾਲੇ 55 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜ ਸਕੇ। ਇਹ ਅਧਿਐਨ ਰੂਸੀ ਕੈਂਸਰ ਸੈਂਟਰ ਮਾਸਕੋ, ਆਕਸਫੋਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਯੂ.ਕੇ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿਹਤ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਕੋਮਾਂਤਰੀ ਕੈਂਸਰ ਖੋਜ ਏਜੰਸੀ ਫਰਾਂਸ ਵੱਲੋਂ ਰੂਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਦੇ ਢੰਗ-ਤਰੀਕਿਆਂ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਬੀਤੇ 10 ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਹੈ।

ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਬਾਰੇ ਜੋ ਅੰਕੜੇ ਕੱਢੇ ਗਏ ਹਨ, ਮੁਤਾਬਕ 25 ਫੀਸਦੀ ਮੌਤਾਂ ਸ਼ਰਾਬ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੇਦਕਾ ਪੀਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਵੇਦਕਾ ਦੇ ਸ਼ੌਕੀਨ 55 ਸਾਲ ਤੱਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜ ਸਕੇ। ਵੱਧ ਵੇਦਕਾ ਪੀਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮੌਤਾਂ ਜਿਗਰ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੜਕ ਹਾਦਸਿਆਂ ਤੇ ਆਪਣੀ ਝਗੜਿਆਂ ਕਾਰਨ ਹੋਈਆਂ। ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਹਫਤੇ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ ਡੇਢ ਲਿਟਰ ਵੇਦਕਾ ਪੀਂਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਈ।

ਮਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਵੱਧ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਕਾਰਨ ਹੋਈ। ਇਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ, ਬਹੁਤੇ ਸ਼ਰਾਬੀ ਸਿਗਰਟਨੋਸ਼ੀ ਵੀ ਨਾਲੇ-ਨਾਲ

ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੌਤ ਦਾ ਖਤਰਾ ਵਧ ਗਿਆ। ਰੂਸ ਵਿਚ ਸਾਲ 2006 ਤੋਂ ਸ਼ਰਾਬ ਬਾਰੇ ਸਖਤੀ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਿਥੇ ਇਸ 'ਤੇ ਟੈਕਸ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ, ਉਥੇ ਵਿਕਰੀ ਵੀ ਸੀਮਤ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ।

Listen on :
Radio Sets (CA, WA, NV)
Dial in
832-551-5029 or 605-475-6868
Android & iPhone App
www.PunjabiRadioUSA.com
Ph: 408-272-5200

Singh Tax & Accounting Services LLC.
Individual & Business Taxes, Accounting, Payroll & Financial Consulting Services.

ਆਈ ਆਰ ਐਸ ਨਾਲ ਟੈਕਸ ਸਬੰਧੀ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸਾਂ, ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਖਰੀਦ-ਵੇਚ ਲਈ ਪਾਵਰ ਆਫ ਅਟਾਰਨੀ, ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਕਾਂਟਰੈਕਟ, ਐਸਟੇਟ ਪਲੈਨਿੰਗ ਅਤੇ ਟਰੱਸਟਾਂ, ਨਵੇਂ ਬਿਜਨਸ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ, ਸਪਾਂਸਰਸ਼ਿਪ ਪੱਤਰਾਂ, ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਅਤੇ ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ ਅਰਜੀਆਂ ਭਰਨ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

Ph: 248-982-2036
Fax: 616-855-5575

Office Locations
38969 Cheshire Dr., Northville, MI 48167
38565 Joy Rd., Westland, MI 48185

Mohan Singh M.COM,
MBA (Finance), ACA
Master in Taxation.
IRS Enrolled agent,
Notary Public

Email : jhand_mohan@yahoo.com; or info@SinghTaxServices.com
For More Detail check our web site at : www.SinghTaxServices.com

OUR MISSION IS TO CREATE IMPACT FOR THE COMMUNITY!

ਅਮਰੀਕੀ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਬਣਨ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੀ ਮਦਦ ਲਈ ਤਿੰਨ ਵੱਡੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ

ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ ਦੀ ਦਰਖਾਸਤ ਭਰਨ ਲਈ ਮੁਫਤ ਵਰਕਸ਼ਾਪ
-ਦਰਖਾਸਤ ਭਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਤਾਜ਼ਾ-ਤਰੀਨ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤੇ ਵਿਧੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ।
-ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਯੋਗਤਾ ਚੈਕ ਕਰਨਾ।
-ਫੀਸ ਮੁਆਫੀ ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਚੈਕ ਕਰਨਾ।
-ਮੈਡੀਕਲ ਲਈ ਛੋਟ ਬਾਰੇ ਯੋਗਤਾ ਚੈਕ ਕਰਨਾ।
-ਇੰਗਲਿਸ਼ ਦੇ ਟੈਸਟ ਤੋਂ ਛੋਟ ਬਾਰੇ ਯੋਗਤਾ ਚੈਕ ਕਰਨਾ।
-ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ ਦੇ ਟੈਸਟ ਲਈ ਸਹਾਈ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇਣਾ।
-ਆਪਣੀ ਦਰਖਾਸਤ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲਾਂ ਸਬੰਧੀ ਅਟਾਰਨੀ ਦੀ ਸਲਾਹ ਲਓ।

ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ ਦਾ ਟੈਸਟ ਦੇਣ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਦਦ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ?
ਨਾਗਰਿਕ ਸ਼ਾਸਤਰ (ਸਿਵਿਕਸ) ਬਾਰੇ ਸਾਡੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਲਈ ਸਾਊਥ ਏਸ਼ੀਅਨ ਅਮੈਰਿਕਨ ਵਾਇਸਜ਼ ਫਾਰ ਇੰਪੈਕਟ (ਸਾਵੀ) ਵਲੋਂ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਫਾਰਮਿਗਟਨ ਹਿਲਜ਼ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਵਿਚ 14 ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ ਹਰ ਮੰਗਲਵਾਰ ਸ਼ਾਮੀਂ 7 ਤੋਂ 8:30 ਵਜੇ ਤੱਕ ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ ਕਲਾਸਾਂ ਲਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਇਹ ਕਲਾਸਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ/ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਲਈ ਬੇਹੱਦ ਸਹਾਈ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਲਾਸਾਂ ਲਈ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਈ-ਮੇਲ ਕਰੋ: 2bobbygill@gmail.com or Prasanna.vengadam@gmail.com

ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਕਲਿਕ ਕਰੋ:
<http://tinyurl.com/p54ekgw>
Email: Prasanna.vengadam@gmail.com
ਫੋਨ ਕਰੋ: 248-330-5269

ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਬਣਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਫਾਰਮ ਐਨ-400 ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਬਦਲ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਫਾਰਮ ਵਿਚ ਛੇ ਹੋਰ ਸਫੇ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਬੰਦੇ ਦੇ ਇਖਲਾਕੀ ਕਿਰਦਾਰ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲ ਪੁਛੇ ਜਾਣਗੇ। ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਬਣਨ ਲਈ ਹੁਣੇ ਹੀ ਦਰਖਾਸਤ ਦਿਓ।

ਅਟਾਰਨੀ ਨਾਲ ਸਿੱਧੀ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸਲਾਹ ਕਰੋ!
ਕੀ ਤੁਹਾਡਾ ਕੇਸ ਬਹੁਤ ਉਲਝਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ? ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ ਦੀ ਦਰਖਾਸਤ ਵਾਸਤੇ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਟਾਰਨੀ ਨਾਲ ਸਿੱਧੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।
15 ਜਨਵਰੀ ਅਤੇ 29 ਜਨਵਰੀ 2014-ਬੁੱਧਵਾਰ
ਸਮਾਂ: ਸਵੇਰੇ 9:30 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ 1:30 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਸਥਾਨ: ਭਾਰਤੀ ਟੈਂਪਲ, ਟਰੋਏ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ
ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸਿਰਫ ਚਾਰ ਅਪੁਆਇੰਟਮੈਂਟਾਂ!
ਫਰਵਰੀ ਅਤੇ ਮਾਰਚ 2014 ਵਿਚ ਕੈਂਟਨ ਅਤੇ ਨੋਵੀ (ਜਗ੍ਹਾ ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਬਾਕੀ ਹੈ) ਵਿਚ ਲੱਗਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਰਕਸ਼ਾਪਾਂ ਲਈ ਵੀ ਅਪੁਆਇੰਟਮੈਂਟ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।
ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਈ-ਮੇਲ ਕਰੋ: Prasanna.vengadam@gmail.com

ਅਗਲੀ ਮੁਫਤ ਵਰਕਸ਼ਾਪ
ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 25 ਜਨਵਰੀ 2014
ਸਵੇਰੇ 9 ਵਜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ 2 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਸ੍ਰੀ ਵੈਂਕਟੇਸ਼ਵਰ ਮੰਦਰ ਅਤੇ ਕਲਚਰਲ ਸੈਂਟਰ
26233 Taft Rd., Novi, MI 48374

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸਾਡੀ ਵੈਬਸਾਈਟ ਵੇਖੋ www.saa-vi.org

ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ ਲੈਣ ਲਈ ਸੇਵਾਵਾਂ 'ਸਾਵੀ' ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਡਿਟਰਾਇਟ ਨਿਊ ਅਮੈਰਿਕਨਜ਼ ਕੈਂਪੇਨ (www.detroitnac.org) ਦੀ ਸੈਂਬਰ ਹੈ।

ਮੋਤੀ ਬਾਗ ਤੋਂ ਪਿੰਡ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਬਣੀ ਨਵੀਂ ਸੜਕ

ਲੋਕ-ਦਰਦ

ਧਰਤੀ ਦੇ ਜਿਸ ਜਰਖੇਜ ਹਿੱਸੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜੰਮਿਆ ਸਾਂ, ਉਸ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਮੱਥੇ ਲਾਇਆਂ ਇਕ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਸ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਛੋਟ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅੱਜ ਤਕ ਕਦੇ ਵੀ ਏਨਾ ਉਦਾਸ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ। ਉਦਾਸੀ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਦਾ ਆਲਮ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੀ ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਆਏ ਦੋ ਫੋਨਾਂ ਨੇ ਘੋਰ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸਗੋਂ ਦਿਲ ਵੀ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਅੱਖਾਂ ਨਮ ਹੋ ਗਈਆਂ ਤੇ ਗਲਾ ਭਰ

ਹਰਜਿੰਦਰ ਦੁਸਾਂਝ
ਫੋਨ: 530-301-1753

ਆਇਆ। ਇਕ ਫੋਨ ਆਇਆ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ 'ਦਿੱਲੀ' ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ, ਤੇ ਦੂਜਾ ਪੰਜਾਬੀ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਬਿੰਦੂ, ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ। ਫੋਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੋਵੇਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਸਿਰੇ ਦੇ ਸਿਆਣੇ ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਬੰਦੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨਾ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼, ਨਾ ਅਣਗੌਲਿਆ ਤੇ ਨਾ ਅਣਸੁਣਿਆ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਨਬਜ਼ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਪਕੜ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਮਾਜ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਬੋਝ ਹੈ। ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਇਕ ਮਾਸੂਮ, ਲਾਚਾਰ ਤੇ ਗਰੀਬ ਬੱਚੀ ਚਾਰ 'ਕਾਕਿਆਂ' ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਆ ਆਬੁਰੂ ਗੁਆ ਬੈਠੀ। ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਨ ਗਈ ਤਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਰੰਗ ਖਾਕੀ ਤੋਂ ਕਾਲਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਸਭ ਕੁਝ ਉਲਟਾ ਕੇ ਮਜ਼ਲੂਮ ਨੂੰ ਮੁਜਰਮ ਅਤੇ ਮੁਜਰਮ ਨੂੰ ਮਜ਼ਲੂਮ ਮੁੱਦਈ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਸਿਰੇ ਦਾ ਈਮਾਨਦਾਰ ਤੇ ਦਲੇਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਰਿਪੋਰਟ ਹੀ ਨਹੀਂ

ਲਿਖ ਰਿਹਾ। ਸੁਣਨ 'ਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਬੰਦੇ ਵੀ ਗੁਨਾਹਗਾਰ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਭਿਣਕ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਸੀਨੀਅਰ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਗੁਨਾਹਗਾਰ 'ਕਾਕਿਆਂ' ਦੇ ਗੁਨਾਹ ਨਸ਼ਰ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਨਾਹ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਕੁਝ ਦੋਸਤ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਵਿਚ ਤਿੱਲ ਫੁੱਲ ਭੇਟਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਮੈਂ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਦੋ ਸੱਜਣਾਂ ਦੇ ਅੱਜ ਸਵੱਖਤੇ ਫੋਨ ਖੜਕੇ। ਇਹ ਵੀ ਅਜੀਬ ਸਬੱਬ ਬਣਿਆ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਫੋਨ ਇਕੋ ਫਿਕਰੇ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ। ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ 'ਚ ਕੁਝ ਖਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਣਾ। ਮੇਰਾ ਜੁਆਬ ਸੀ ਕਿਉਂ? ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਜਵਾਬ ਸੀ ਕਿ ਕਦੇ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ 'ਸਭ ਤੋਂ ਖਤਰਨਾਕ ਹੁੰਦਾ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਮਰ ਜਾਣਾ', ਹੁਣ ਤਾਂ ਲੋਕ ਹੀ ਮਰ ਗਏ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮੱਚ ਮਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਟਿਆਲੇ 'ਚ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਘਟਨਾ ਨਹੀਂ, ਬਾਰਵੀਂ ਜਾਂ ਤੇਰਵੀਂ ਹੈ। ਕੇਸ ਦਰਜ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਰਚੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਵੀ ਕੱਟੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬਾਅਦ 'ਚ ਕੁਝੀ ਵਾਲੇ ਦੋਸੀਆਂ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਪਟਿਆਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਬਾਦਸ਼ਾਹਪੁਰ ਤੇ ਮੁਹਾਲੀ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਉਚੇਚਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਰਾਜਸੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਧੜੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਮੋਕਿਆਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਠਿੱਬੀ ਲਾ ਸੁੱਟਣ ਦੀ ਤਾਕ 'ਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰੋਗੇ? ਲੁਧਿਆਣੇ ਇਕ ਆਹਲਾ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ, ਰਾਜਸੀ ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਕੁੱਟਿਆ। ਵਾਰਦਾਤ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਸੀ.ਸੀ.ਟੀ.ਵੀ.

ਕੈਮਰੇ ਦੀ ਫਿਲਮ ਸਬੂਤ ਹੈ। ਗੁੰਡਿਆਂ ਤੋਂ ਲੱਤ ਤੁੜਵਾ ਕੇ ਵੀ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕੁੱਟਿਆ ਸਗੋਂ ਉਸ ਦੀ ਲੱਤ ਤਾਂ ਗਲਾਸੀ ਦੀ ਲੋਰ 'ਚ ਪੌੜੀਆਂ 'ਚੋਂ ਡਿੱਗ ਕੇ ਟੁੱਟੀ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਦਾ ਇਹ ਹਾਲ ਹੈ, ਆਮ ਪਬਲਿਕ ਦੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੀ ਛੱਡੋ। ਫੋਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੋਵਾਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ- ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਿਸ ਧੀ ਦਾ ਬਾਣੇਦਾਰ ਪਿਉ ਰਾਜਸੀ ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਮਾਰਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਧੀ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਕਦੇ ਮਜੀਠੀਏ ਦੇ ਮੱਥੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇਗੀ ਪਰ ਹੁਣ ਗੱਲ ਹੋਰ ਸੁਣੀਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਧੀ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਤਰੀਕਾਂ 'ਤੇ ਤਾਂ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਕੇਸ ਕਿੱਧਰ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਵੱਡੀ ਸਰਕਾਰ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕੇਸ ਚਲਾਉ ਤਰੀਕਾਂ ਪਾਉ, ਧੀ ਨੂੰ ਤਰੀਕਾਂ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਕਰੋ, ਇਸ ਕੇਸ 'ਚ ਬਦਨਾਮੀ ਬਹੁਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਕੇਸ ਦਾ ਮੈਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਰਿਹਾ, ਉਸ ਬਾਬਤ ਇਕ ਸੱਜਣ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਵੀ, ਉਸ ਅਕਾਲੀ ਨਾਲ ਸਿੱਧੀ ਟੱਕਰ ਲੈਣ ਤੋਂ ਝਿਜਕ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਦੋਸੀ ਕਾਕਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਵਿਚ ਗੁੰਜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇ ਗੱਲ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਅੱਜ ਗੁੰਗੀ ਤੇ ਅਦਿੱਖ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਹੈ? ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਰਾਜਸੀ ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਖੱਫ਼ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਕੌਣ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਲੜੇ? ਇਹ ਵੱਡਾ ਸੁਆਲ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲੜਾਈ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦ ਲੜਨੀ ਪੈਣੀ ਹੈ। ਸ਼ੁਰੂ 'ਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਸੱਜਣਾਂ ਦੇ ਫੋਨਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕਿਸੇ

ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਜੁਆਬ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਆਸ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਨਿੱਜ ਤੋਂ ਕਰਨੀ ਪੈਣੀ ਹੈ। ਹਨ੍ਹੇਰਿਆਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਲੜਨ ਲਈ ਨਿੱਜ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠਣਾ ਪੈਂਦਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਦੀਵੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਦੀਵਿਆਂ ਦੇ ਇਕੱਠ 'ਚ ਚਾਨਣ ਦੇ ਨਾਲ ਸੇਕ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਕੱਲੇ-ਇਕੱਲੇ ਦੀਵੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਹਵਾ ਦਾ ਮਾੜਾ ਬੁੱਲਾ ਹੀ ਬੁਝਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ, ਰੋਸ਼ਨੀ ਭਾਲਦੇ ਚਿਰਾਗਦਾਨੋਂ! ਲੋੜ ਇਕੱਠੇ ਚਿਰਾਗ ਬਾਲਣ ਦੀ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੋਨਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕੀਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਬੋਲਾਂ ਨੇ ਮਨ 'ਚ ਗੁੱਸਾ ਤੇ ਰੋਸ ਵੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ; ਇਕ ਸੁਆਲ ਵੀ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਕੀ ਫਰਜ਼ ਹੈ? ਕੀ ਆਪਣੇ ਵਿਰਸੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਭਣ ਲਈ ਵੀ ਅੱਗੇ ਆਵਾਂਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਸੀਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਣ ਤੇ ਗੁਣਗੁਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ? ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਗੋਚਰੇ ਅਪੀਲ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਕੋਈ ਨੇਤਾ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਆਵੇ, ਉਹਦਾ ਬਣਦਾ ਮਾਣ-ਤਾਣ ਕਰੋ; ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ, ਮੰਦਿਰਾਂ ਵਿਚ ਸਿਰੋਪੇ ਦੇਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੋਟਲਾਂ ਤੇ ਕਲੱਬਾਂ 'ਚ ਹਾਰ ਵੀ ਪਾਓ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖ-ਦਰਦ ਵੀ ਸਾਂਝੇ ਕਰੋ। ਇਹ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਉਣ ਆਉਂਦੇ ਹਨ; ਜੀਅ ਸਦਕੇ ਕਰਵਾਉ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਦਾ ਹਾਲ ਚਾਲ ਵੀ ਪੁੱਛ ਲਿਆ ਕਰੋ। ਹਰ ਸਾਲ ਸਰਕਾਰੀ ਮਹਿਮਾਨ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ. ਪੰਜਾਬ ਬਣ ਕੇ ਜਾਉ ਪਰ ਸਰਕਾਰੀ ਡਿਨਰ ਤੇ ਲੱਚ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਤੇ ਸੰਤਰੀਆਂ ਦੇ ਹਾਸੇ ਮਸ਼ਕੂਲੇ ਹੀ ਨਾ ਸੁਣ ਕੇ ਆ ਜਾਇਆ

ਕਰੋ, ਸਖ਼ਤ ਮਿਹਨਤਾਂ ਕਰਦੇ ਆਪਣੇ ਪਰਵਾਸੀ ਵੀਰਾਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਮੁਸੱਕਤ ਕਰਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਵੀ ਸਾਂਝੇ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਲਾਲ, ਨੀਲੇ ਜਾਂ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦਾ ਫਰਕ ਨਹੀਂ, ਨੇਤਾ ਤਾਂ ਨੇਤਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਸੁਆਲ ਕਰੋ। ਪੰਜਾਬ ਜਦ ਵੀ ਮਰਿਆ, ਆਪਣਿਆਂ ਹੱਥੋਂ ਮਰਿਆ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਦੀ ਵੱਢ-ਟੁੱਕ ਤੇ ਲੁੱਟ-ਘਸੁੱਟ ਨਾਲ ਤਾਂ ਇਹ ਫਾਂਗੇ ਤੁੜ ਵਾਂਗ ਹੋਰ ਮੌਲਿਆਂ ਤੇ ਗੁਲਾਬ ਵਾਂਗ ਮਹਿਕਿਆ ਹੈ। ਨਾਦਰਾਂ, ਅਬਦਾਲੀਆਂ ਤੇ ਤੈਮੂਰਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਸ ਨੇ ਕਦੇ ਟਕੇ ਸੇਰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ। ਤਵਾਰੀਖ ਗਵਾਹ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨਾ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹਮਲਾਵਰ ਸਿਕੰਦਰ ਸੀ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਨ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਬਾਬਾ ਪੋਰਸ ਉਸ ਨਾਲ ਲੜਿਆ, ਤੇ ਪੇਸ਼ ਆਇਆ, ਪੋਰਸ ਹਾਰ ਕੇ ਵੀ ਜੇਤੂ ਰਿਹਾ। ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਬਾਬੇ ਪੋਰਸ ਦਾ ਅਕਿਤਾਬ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਧਰੋਹੀ ਰਾਜਾ ਅੰਬੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਸਿਕੰਦਰ ਦਾ ਯੁੱਧ 'ਚ ਸਾਥ ਵੀ ਦਿੱਤਾ। ਅਸਲੀਅਤ ਪਤਾ ਲੱਗਣ 'ਤੇ ਸਿਕੰਦਰ ਨੇ ਖੁਦ ਹੀ ਅੰਬੀ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਕੇ ਪੋਰਸ ਨਾਲ ਸਦਾ ਲਈ ਦੋਸਤੀ ਕਰ ਲਈ, ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਉਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਕੇ ਪਰਤ ਗਿਆ। ਚੜ੍ਹਦੇ ਤੇ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਬਾਬੇ ਪੋਰਸ ਦੇ ਵਾਰਿਸ ਦੇਸ਼ ਧਰੋਹੀ ਅੰਬੀ ਦੇ ਵਾਰਿਸਾਂ ਨਾਲ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲੋਹਾ ਲੈਂਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿੱਤ ਆਖਿਰ ਪੋਰਸ ਦੇ ਵਾਰਿਸਾਂ ਦੀ ਹੋਣੀ ਏ। ਆਓ, ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਓ ਰਲ ਕੇ ਤੁਰੀਏ! ਪਿੱਛੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜੂਝ ਰਹੇ ਫੋਨ ਵਾਲੇ ਭਾਈ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਮੋਤੀ ਬਾਗ ਤੋਂ ਬਾਦਲ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਸੜਕ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਉਠਣਾ ਹੀ ਪੈਣਾ।

ਲਓ, ਆ ਗਿਆ ਹਕੀਮਪੁਰ ਦਾ ਖੇਡ ਮੇਲਾ

ਪ੍ਰਿ. ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ
ਲੱਖਾਂ ਦੇ ਇਨਾਮਾਂ ਵਾਲਾ ਹਕੀਮਪੁਰ ਦਾ ਪੁਰੇਵਾਲ ਖੇਡ ਮੇਲਾ 8-9 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਜਗਤਪੁਰ ਦੇ ਸਟੇਡੀਅਮ ਵਿਚ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਸ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਪੁਰੇਵਾਲ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਤੇ ਵੀਟਲਿਸੀ ਵੱਲੋਂ ਕੋ-ਸਪਾਂਸਰ ਕੀਤੇ 23ਵੇਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੇਲੇ ਦੇ ਅੰਤਰ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਉਤੇ 20 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਇਨਾਮ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਕਬੱਡੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਕਹਾਉਂਦੀਆਂ 12 ਟੀਮਾਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਭਿੜਣਗੀਆਂ। ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ 5 ਲੱਖ ਤੇ ਦੂਜਾ 3 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਹੈ। ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਤਿੰਨਾਂ ਕਬੱਡੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸਟਾਰ ਖਿਡਾਰੀ ਇਕੋ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਖੇਡਣਗੇ। ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣੇ ਦੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕਾਂਟੇਦਾਰ ਮੈਚ ਹੋਵੇਗਾ। ਇੰਜ ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੀ ਖੇਡ ਫਿਰ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲੇਗੀ। ਉਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ 'ਚੋਂ ਸੋਨੇ ਦੇ ਤਿੰਨ ਤਮਗੇ ਜਿੱਤਣ ਤੇ ਫਾਈਨਲ ਮੈਚ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗੋਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਹੀਰੋ ਸੀਨੀਅਰ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦੇਣ ਪੁੱਜਣਗੇ। ਹਕੀਮਪੁਰ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਪੁਰੇਵਾਲ ਭਰਾਵਾਂ- ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ, ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਸ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਪੁਰੇਵਾਲ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਇਹ ਮੇਲਾ 1988 ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਕਬੱਡੀ ਦਾ ਇਨਾਮ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਇਹ ਲੱਖਾਂ ਦੇ ਇਨਾਮਾਂ ਵਾਲਾ ਖੇਡ ਮੇਲਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਅਜੋਕੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਵਿਰਾਸਤੀ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕਰਕੇ ਇਹ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖੇਡ ਮੇਲਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ। ਕਿਲਾ ਰਾਏਪੁਰ ਦੀਆਂ ਖੇਲਾਂ ਦੀ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ ਇਹ ਦੁਆਬੇ ਦੀ ਪੇਂਡੂ ਉਲੰਪਿਕਸ ਹੈ। ਤਿੰਨੋਂ ਪੁਰੇਵਾਲ ਭਰਾ ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਨਾਮੀ ਖਿਡਾਰੀ ਸਨ ਜੋ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਖੇਡਦੇ ਰਹੇ। ਉਹ ਕਬੱਡੀ ਤੇ ਕੁਸ਼ਤੀ ਦੇ ਤਕੜੇ ਪ੍ਰਮੋਟਰ ਹਨ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੜਕੇ ਵੀ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਹਰਮਨ ਤਕੜਾ ਜਾਣੀ ਰਿਹੈ ਤੇ ਟੈਰੀ ਪੁਰੇਵਾਲ ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਖੇਡਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਾਬਾ ਉਧਮ

ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਤਕੜਾ ਭਾਰ-ਚੁਕਾਵਾ ਸੀ। ਪੁਰੇਵਾਲ ਆਪਣੀ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਦਾ ਦਸਵੇਂ ਖੇਡਾਂ ਨਿਮਿੱਤ ਲਾਉਣਾ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਪੁਰੇਵਾਲ ਖੇਡ ਮੇਲੇ 'ਚ ਜਿਥੇ ਕੁਸ਼ਤੀ ਦੇ ਉਲੰਪਿਕ ਚੈਂਪੀਅਨ ਡੋਨੀਅਲ ਇਗਲੀ ਤੇ ਉਲੰਪੀਅਨ ਸੁਸ਼ੀਲ ਕੁਮਾਰ ਵਰਗੇ ਪਹਿਲਵਾਨ ਪੁੱਜਦੇ ਰਹੇ, ਉਥੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਦੇ ਹਲਟ ਦੌੜ, ਕੁੱਤਿਆਂ ਦੀ ਦੌੜ, ਘੋੜ ਦੌੜ, ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਤੇ ਰੱਸਾਕਸ਼ੀ ਦੀਆਂ ਪੇਂਡੂ ਖੇਡਾਂ ਲਈ 6 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਇਨਾਮ ਹਨ। ਅਥਲੈਟਿਕਸ ਈਵੈਂਟਾਂ ਦੇ ਇਨਾਮ 7500, 5000, 3500 ਰੁਪਏ ਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਅਥਲੀਟ ਕੌਮੀ/ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋੜੇ ਤਾਂ 50,000/100,000 ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੇਲੇ 'ਚ ਵੀਟਲਿਸੀ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੀਆਂ ਨੁਮਾਇਸ਼ਾਂ

ਲੱਗਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਖੇਡ ਮੇਲੇ ਦਾ ਉਹ ਨਜ਼ਾਰਾ ਕੌਤਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਬੈਲਗੰਡੀਆਂ ਦੀਆਂ ਦੌੜਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਹਲਟ ਦੌੜਾਂ, ਤੀਜੇ ਪਾਸੇ ਕੁੱਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਦੌੜਾਂ ਤੇ ਚੌਥੇ ਪਾਸੇ ਰੱਸਾਕਸ਼ੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਾਜ਼ੀਗਰਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਜ਼ੀਆਂ, ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਨੌਜਵਾਨੀ, ਘੋੜੇ ਨਾਚ ਕਰਦੇ, ਹਾਥੀ ਮੇਲੁਦੇ, ਜੁਆਨ ਅਹਿਰਨਾਂ ਦੇ ਬਾਲੇ ਕੱਢਦੇ, ਬੋਰੀਆਂ ਚੁੱਕਦੇ ਤੇ ਕਸਬੀ ਕਲਾਕਾਰ ਦੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਰਤਬ ਵਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਅਥਲੀਟ ਟਰੈਕ ਵਿਚ ਦੌੜਦੇ, ਬਜ਼ੁਰਗ ਮੂੰਗਲੀਆਂ ਫੇਰਦੇ ਅਤੇ ਪਹਿਲਵਾਨ ਘੋਲ ਘੁਲਦੇ ਹਨ, ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਰੇਡ ਪੈਂਦੇ ਤੇ ਜੱਫੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਵਾਨ ਜ਼ੋਰ ਅਜ਼ਮਾਈ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਰ ਲੜਕੀਆਂ ਦੀ ਮੁੱਕੇਬਾਜ਼ੀ ਵੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਅਕੈਡਮੀ ਚਕਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ੇਰਨੀਆਂ ਗਰਜਣਗੀਆਂ। ਜਗਤਪੁਰ ਸਟੇਡੀਅਮ ਫਿਲੋਰ ਤੇ ਫਗਵਾੜੇ ਤੋਂ 20 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੇ ਬੰਗੇ ਤੋਂ 10 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਹੈ।

ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕੁੱਲ ਕੋਹੜ ਰੋਗੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਅੱਧੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਕੁੱਲ ਕੁਸ਼ਟ ਰੋਗੀਆਂ ਵਿਚੋਂ 50 ਫੀਸਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਾਰਤੀ ਹਨ। ਕੁਸ਼ਟ ਰੋਗ ਨਾਲ ਹਰ ਤੀਜਾ ਮਰੀਜ਼ ਅੰਗਰੀਣ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਪੀ.ਜੀ.ਆਈ ਦੇ ਇਕ ਤਾਜ਼ਾ ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਰੋਗ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਲਈ ਅਜੇ ਵੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਲੰਘੇ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ 2014 ਨਵੇਂ ਮਰੀਜ਼ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ। ਪੀ.ਜੀ.ਆਈ ਦਾ ਚਮੜੀ ਰੋਗ ਵਿਭਾਗ ਇਸ ਬੀਮਾਰੀ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਪੂਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਮੋਹਰੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਡਾ. ਸੁਨੀਲ ਡੋਗਰਾ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਲੈਪਰੋਸੀ ਕਲੀਨਿਕ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ 1225 ਨਵੇਂ ਕੇਸ ਇਲਾਜ ਲਈ ਆਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 59 ਬੱਚੇ ਹਨ। ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ 4.81 ਬਣਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ 3.91 ਫੀਸਦੀ ਮੁੰਡੇ ਦੱਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕੁਸ਼ਟ ਰੋਗ ਦਾ ਸੰਤਾਪ ਭੋਗਣ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਦਸ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ ਹੈ। ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ 54.3 ਫੀਸਦੀ ਦਾ ਸਰੀਰ ਦਾ ਉਪਰਲਾ ਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਹੇਠਲਾ ਹਿੱਸਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਉਪਰਲਾ ਹਿੱਸਾ ਇਸ ਬੀਮਾਰੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 40 ਫੀਸਦੀ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਕਰੂਪ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਦਕਿ 3.4 ਫੀਸਦੀ ਦੀਆਂ ਨਸਾਂ ਨੂੰ ਬੀਮਾਰੀ ਨੇ ਨਿਗਲ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਹੋਰ ਅਹਿਮ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ ਕਿ 40.7 ਫੀਸਦੀ ਦਾ ਰੋਗ ਇਲਾਜ ਦੌਰਾਨ

ਹੋਰ ਵਧਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 10.2 ਫੀਸਦ ਬੱਚੇ ਹਨ। ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਇਸ ਬੀਮਾਰੀ ਦੇ ਲਗਾਤਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੁਸ਼ਟ ਰੋਗ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਹਨ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿਹਤ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਕੁਸ਼ਟ ਰੋਗ ਦੇ ਵਧਣ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ 0.34 ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੇ 0.33 ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਦੱਖਣੀ ਤੇ ਦੱਖਣੀ ਪੂਰਬ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਹੀ ਕੁੱਲ ਦੇ 71 ਫੀਸਦ ਕੇਸ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਦੇਸ਼ ਇਸ ਰੋਗ ਤੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦਾ ਨਾਂ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ, ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼, ਨੇਪਾਲ, ਸ੍ਰੀ ਲੰਕਾ, ਫਿਲੀਪੀਨ ਅਤੇ ਚੀਨ ਦਾ ਨਾਂ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਲ 2005 ਤੋਂ 2010 ਤੱਕ ਇਸ ਰੋਗ ਦੇ ਵਧਣ ਦੀ ਰਫ਼ਤਾਰ ਕੁਝ ਮੱਠੀ ਪਈ ਸੀ, ਪਰ 2012 ਵਿਚ 6231 ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿਚ 16 ਮਿਲੀਅਨ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਧਰ ਏ.ਐਨ.ਸੀ.ਡੀ.ਆਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਲ 2012 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਰੋਗ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਡਾਕਟਰ ਦੱਤਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਸ਼ਟ ਰੋਗ ਇਕ ਬੈਕਟੀਰੀਆ ਤੋਂ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਛੂਤ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬਣ ਬਰੀ

ਲੰਡਨ: ਇਥੋਂ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੰਜਾਬਣ ਪਰਮਜੀਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਹਾਦਸੇ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। 26 ਸਾਲਾ ਪੰਜਾਬਣ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਰਜਾ ਖਾਨ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮਿਕਾ ਸਾਬਕਾ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੁਗਰਾ ਹਨੀਫ ਨਾਲ ਗਲਤ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਸਨ। ਖਾਨ ਤੇ ਹਨੀਫ ਨੂੰ ਹਾਦਸੇ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਪੀੜਤਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

To Advertise with Punjab Times Call: 847-359-0746

ਯਾਦਗਾਰੀ ਰਹੀਆਂ ਕਿਲਾ ਰਾਏਪੁਰ ਖੇਡਾਂ

ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਗਰ ਬਣੀਆਂ ਬੈਲਗੱਡੀਆਂ ਦੀਆਂ ਦੌੜਾਂ

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਕਿਲਾ ਰਾਏਪੁਰ ਦਾ ਖੇਡ ਮੇਲਾ ਅਮਿੱਟ ਯਾਦਾਂ ਛੱਡਦਾ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੇਲੇ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਬੈਲ ਗੱਡੀਆਂ ਦੀ ਦੌੜ ਗੋਲੂ ਜੋਧਾਂ ਸੁੱਖਨਾਗਰਾ ਦੇ ਬਲਦਾਂ ਨੇ ਜਿੱਤੀ ਤੇ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਇਨਾਮ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਕੀਤਾ। ਟਰੈਕਟਰ ਦੌੜ ਸਾਹੀਬਾਨਾ ਦੇ ਦਿਲਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਦੋਂਕਿ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਦੌੜ ਕਕਰਾਲਾ ਦੇ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘੋੜੇ ਨੇ ਜਿੱਤੀ। ਇਸ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀ ਸੂਚਨਾ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਨ ਮੰਤਰੀ ਮੁਨੀਸ਼ ਤਿਵਾੜੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖੁਰਾਕ ਤੇ ਸਪਲਾਈ ਮੰਤਰੀ ਆਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ।

ਬੈਲ ਗੱਡੀਆਂ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿਚ ਦੂਜੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਆਸੀ ਕਲਾਂ ਦੇ ਜੱਗੀ ਦੇ ਬਲਦ ਰਹੇ ਜਿਸ ਨੂੰ 75 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਜਦੋਂਕਿ ਤੀਜੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਰਹੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਾਹੁਵਾਰੀਆ ਦੇ ਬਲਦਾਂ ਨੇ 51 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦਾ ਇਨਾਮ ਜਿੱਤਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਟਰੈਕਟਰ ਦੌੜ ਵਿਚ ਟੂਸੇ ਦੇ ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੂਜਾ ਤੇ ਬੁਝਰਾਨ ਦੇ ਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤੀਜਾ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿਚ ਕਕਰਾਲਾ ਦੇ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਘੋੜਾ ਪਹਿਲੇ, ਲਖਨੌਰ ਦੇ ਸਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਘੋੜਾ ਦੂਜੇ ਤੇ ਧੂਲਕੋਟ ਦੇ ਸਰਪੰਚ ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਘੋੜਾ ਤੀਜੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਰਿਹਾ।

ਸਿਕਸ ਸਾਈਡ ਅੰਡਰ-17 ਹਾਕੀ ਦੇ ਖਿਤਾਬੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਜਰਖਤ ਹਾਕੀ ਅਕੈਡਮੀ ਨੇ ਸੰਗਰੂਰ ਹਾਕੀ ਅਕੈਡਮੀ ਨੂੰ 6-4 ਗੋਲਾਂ ਦੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਹਰਾਇਆ। ਸੱਤਰ ਸਾਲਾਂ ਗੱਭਰੂਆਂ ਦੀ 100 ਮੀਟਰ ਦੌੜ ਵਿਚ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਪਹਿਲੇ ਤੇ ਫੁੱਲਵਾਲ ਦਾ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਦੂਜੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਰਿਹਾ। 80 ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਮਰ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਪਹਿਲੇ, ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੂਜੇ ਤੇ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਤੀਜੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਰਿਹਾ। ਔਰਤਾਂ ਦੀ 200 ਦੌੜ ਵਿਚ ਸੰਨੀ, ਸੰਦੀਪ ਕੌਰ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਪਹਿਲੇ, ਦੂਜੇ ਤੇ ਤੀਜੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਰਹੀਆਂ।

ਕਿਲਾ ਰਾਏਪੁਰ ਦਾ ਪੇਂਡੂ ਖੇਡ ਮੇਲਾ ਪੰਜਾਬ

ਦੇ ਪੇਂਡੂ ਉਲੰਪਿਕਸ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਪੇਂਡੂ ਖੇਡ ਮੇਲਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਆਰੰਭ 1933 ਵਿਚ ਕਿਲਾ ਰਾਏਪੁਰ ਦੇ ਮੋਢੀਆਂ ਨੇ ਰਲ ਕੇ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਰੇਵਾਲ ਸਪੋਰਟਸ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦੇ ਮੋਢੀ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਨੂੰ ਬਾਪਿਆ ਗਿਆ। ਹਿੰਦ-ਪਾਕਿ ਦੀ ਵੰਡ ਤੱਕ ਗਰੇਵਾਲ ਇਸ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਹੇ।

ਵੰਡ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਖੇਡ ਮੇਲੇ 'ਚ

ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਸਦਕਾ 1977 ਦੇ ਖੇਡ ਮੇਲੇ 'ਚ ਖੇਡ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਤੋਂ ਉਪਰ ਪਹੁੰਚੀ। ਇਸ ਖੇਡ ਮੇਲੇ 'ਚ ਰਵਾਇਤੀ ਤੇ ਨਵੀਨ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਖੂਬਸੂਰਤ ਸੁਮੇਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਅਜੋਕੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਇਸ ਖੇਡ ਮੇਲੇ 'ਚ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪੁਰਾਤਨ ਖੇਡਾਂ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਰੱਖਣ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਵੀ ਕਿਲਾ

ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਕਬੱਡੀ ਟੀਮ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਵੰਡ ਪਿੱਛੋਂ ਇਸ ਮੇਲੇ 'ਚ ਆਧੁਨਿਕ ਖੇਡਾਂ ਅਥਲੈਟਿਕਸ, ਹਾਕੀ, ਵਾਲੀਬਾਲ ਤੇ ਜਿਮਨਾਸਟਿਕ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। 1955 ਵਿਚ ਗੁਆਂਢੀ ਪਿੰਡ ਦੇ ਧਨਾਡ ਵਪਾਰੀ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ 100 ਤੋਲੇ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਸੋਨੇ ਦਾ ਕੱਪ ਬਣਾ ਕੇ ਇਸ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਹਾਕੀ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ।

ਸਾਲ 1964 ਵਿੱਚ ਗਰੇਵਾਲ ਸਪੋਰਟਸ

ਰਾਏਪੁਰ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖੇਡ ਮੇਲੇ 'ਚ ਬੈਲ ਗੱਡੀਆਂ ਦੀਆਂ ਦੌੜਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਘੋੜ ਸਵਾਰੀ, ਉਨ ਦੌੜ ਤੇ ਖੱਚਰ ਦੌੜ ਵੀ ਇਸ ਖੇਡ ਮੇਲੇ 'ਚ ਕਾਫੀ ਰੰਗ ਬੰਨ੍ਹਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਡਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੁਹਾਗਾ ਦੌੜ, ਭੇਡੂਆਂ ਦੀ ਲੜਾਈ, ਕੁੱਕੜਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ, ਬੋਰੀ ਚੁੱਕਣ, ਮੁਧਕਰ ਚੁੱਕਣ, ਬਾਜੀਗਰ ਦੇ ਕਰਤਵ, ਸਾਈਕਲ ਦੌੜ, ਬੁਲ ਫਾਈਟਿੰਗ ਖੇਡਾਂ ਵੀ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਖੇਡ ਮੇਲੇ 'ਚ ਲੜਕੀਆਂ ਦੀ ਹਾਕੀ, ਕਬੱਡੀ, ਜਿਮਨਾਸਟਿਕ ਤੇ ਅਥਲੈਟਿਕਸ ਦੇ ਵੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਰਵਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਦੇਸੀ ਖੇਡਾਂ ਨੇ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਰੰਗ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕਿਲਾ ਰਾਏਪੁਰ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ। ਇਥੇ ਬਲਦਾਂ ਨੂੰ ਭਜਾਉਣਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੱਜਦੇ ਦੇਖਣਾ ਲੋਕ ਆਪਣਾ ਮਾਣ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਚਾਬਕ ਬੈਲ ਦੌੜਾਉਣ ਦੇ 200 ਤੋਂ 1000 ਰੁਪਏ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਕੋ ਘਰ ਵਿਚ ਰੱਖੇ ਦੋ ਬੈਲ ਮਿਲ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਇਕੱਠੇ ਨਹੀਂ ਦੌੜਦੇ। ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਿਲਾ ਰਾਏਪੁਰ 'ਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਹੋਰ ਖੇਡ ਮੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਬੈਲਗੱਡੀਆਂ ਦੌੜਾਉਣ ਦਾ ਮਾਹਿਰ ਹੈ। ਉਹ ਪਿਛਲੇ 43 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਕਿਲਾ ਰਾਏਪੁਰ ਦੇ ਖੇਡ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਬੈਲ ਦੌੜਾਉਣ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਛੋਟਾ ਬੱਚਾ ਹੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਉਸ ਨੇ ਬੈਲ ਭਜਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਇਥੇ ਬੈਲ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਬਹੁਤੇ ਮਾਲਕ ਉਸ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣੇ ਬਲਦਾਂ ਦਾ ਚਾਬਕ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਹਰ ਇਕ ਬੈਲਗੱਡੀ ਨੂੰ ਦੌੜਾਉਣ ਲਈ 200, 500, 1000 ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਚਾਰ ਹਿੱਟ ਵਾਲੀਆਂ ਬੈਲਗੱਡੀਆਂ ਭਜਾਉਣ ਵਿਚ ਮਾਹਿਰ ਬਲਵਿੰਦਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਨਵੇਂ ਚਾਬਕ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬੈਲਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਤੇਜ਼ ਦੌੜਾਉਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਬੈਲ ਭਜਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪਾਲੇ ਹੋਏ ਬੈਲ ਲੈ ਕੇ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਵਾਰ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਬੈਲਾਂ ਨੂੰ ਜਪਾਨ ਤੋਂ ਆਏ ਸਟੈਂਟਮੈਨ ਤੋਂ ਮਿਤਾ ਤੇ ਕਤਸੂਈਆ ਨੇ ਦੌੜਾਇਆ ਹੈ। ਜਪਾਨੀ ਜੋਤੀ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਬੈਲ ਦੌੜਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ 16000 ਰੁਪਏ ਦੇਣੇ ਹਨ। ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਭਜਾਏ ਬਲਦਾਂ ਨੇ ਕਈ ਵਾਰ ਕਿਲਾ ਰਾਏਪੁਰ ਵਿਚੋਂ ਪਹਿਲਾ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਇਨਾਮ ਵੀ ਜਿੱਤੇ ਹਨ। ਪਿੰਡ ਜਤੌਲੀ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਬਲਦ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਗੁਲਾਮਦੀਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ 1992 ਤੋਂ ਇਥੇ ਬਲਦ ਭਜਾਉਣ ਲਈ ਲੈ ਕੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਰਾਏਕੋਟ ਦੇ ਤਾਜਪੁਰ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੇ ਬਲਦ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਅਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ

ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਲਦਾਂ ਨੂੰ ਛੋਲਿਆਂ ਦਾ ਦੋ-ਚਾਈ ਕਿਲੇ ਦਾਣਾ, ਦੁੱਧ, ਅਲਸੀ, ਤਾਰਾਮੀਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਬਲਦ ਤਕੜੇ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਫੁਰਤੀਲੇ ਵੀ ਰਹਿਣ। ਪਿੰਡ ਮਾਣਕੋ ਤੋਂ ਆਏ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ 1972 ਤੋਂ ਇਥੇ ਆਪਣੇ ਬਲਦ ਦੌੜਾਉਣ ਲਈ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਬਲਦ 2012 ਵਿਚ ਜੇਤੂ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਦੁੱਗੇ, ਚੌਗੇ ਤੇ ਛਿੱਗੇ ਬੈਲ ਇਸ ਮੈਦਾਨ 'ਤੇ ਦੌੜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੌਗੇ ਬਲਦ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਿੱਧੀਆਂ ਲੱਤਾਂ, ਛੋਟੀ ਪੂਛ, ਮੋਟੀਆਂ ਅੱਖਾਂ, ਲੰਬੀ ਧੌਣ, ਖੁਰ ਸਿੱਧੇ ਤੇ ਪਤਲੇ ਕੰਨ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਲਦਾਂ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 2 ਤੋਂ 3 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੱਕ ਸੈਰ ਵੀ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਧਪੁਰ ਤੋਂ ਬਲਦ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਪਿਛਲੇ 30 ਕੁ ਸਾਲ ਤੋਂ ਇਥੇ ਬਲਦ ਲੈ ਕੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕਈ ਬਲਦ ਪਾਲੇ ਹਨ ਜੋ ਰਾਜਸਥਾਨ ਤੋਂ ਖਰੀਦ ਕੇ ਲਿਆਏ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁੱਜਰਵਾਲ ਦੀਆਂ ਬੈਲਗੱਡੀਆਂ ਦੀਆਂ ਦੌੜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਾਰ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਾ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਬੈਲ ਦੌੜਾਉਣ ਲਈ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਈ-ਕਈ ਬਲਦ ਪਾਲੇ ਹੋਏ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਬੈਲ ਨਾਲ ਜੋਤੀ ਬਣਾ ਕੇ ਹੀ ਬਲਦ ਭਜਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕੋ ਘਰ ਵਿਚ ਰੱਖੇ ਦੋ ਬੈਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਦੌੜਦੇ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਹੀ ਗੱਲ ਇਥੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਬੈਲ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੇਲੇ ਦੀਆਂ ਰੋਣਕਾਂ ਸਿਰਫ ਬੈਲਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਬੈਲਾਂ ਨੂੰ ਸਜਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਦੀ ਵੀ ਹੈ। ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਬਾਹਰ ਹੀ ਮਾਲੇਰਕੋਟਲਾ ਤੋਂ ਆਏ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਫੜੀ ਲਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਬੈਲਾਂ ਨੂੰ ਸਜਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਕੋਕਿਆਂ ਨਾਲ ਸ਼ਿਗਰੇ ਖੂੰਡੇ ਵੀ ਮੇਲੀਆਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲੋਂ ਨਾਤਾ ਤੋੜਨ ਬਾਰੇ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਹੋਵੇ: ਰਾਜੋਆਣਾ

ਪਟਿਆਲਾ: ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਕਤਲ ਕੇਸ ਵਿਚ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਯਾਫ਼ਤਾ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਜੋਆਣਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਦੰਗਿਆਂ ਬਾਰੇ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਬਾਅਦ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਅਸਲੀ ਚੇਹਰਾ ਬੇਨਕਾਬ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹੁਣ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਲਈ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲੋਂ ਨਾਤਾ ਤੋੜਨ ਬਾਰੇ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਥੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਮੁਲਾਕਾਤ ਲਈ ਆਈ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਕਮਲਦੀਪ ਕੌਰ ਦੇ ਹੱਥ ਭੇਜੇ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵਰਜਦਾ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲੋਂ ਨਾਤਾ ਤੋੜਨ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਕਰਨੀ ਵੀ ਗਲਤ

ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਰਵੱਈਆ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਹੁਣ ਤਾਂ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਖੁਦ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਦੰਗਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੈਂਦਿਆਂ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਜਦੋਂ ਰਾਜੋਆਣਾ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਹੋਏ ਸਨ ਤਾਂ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਕਤਲ ਕੇਸ ਦੌਰਾਨ ਮਨੁੱਖੀ ਬੰਬ ਬਣੇ ਪਟਿਆਲਾ ਵਾਸੀ ਦਿਲਾਵਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਰਾਜੋਆਣਾ ਦੀ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਕੌਮੀ ਸ਼ਹੀਦ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂਕਿ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਜੋਆਣਾ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਨੇ ਜਿੰਦਾ ਸ਼ਹੀਦ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਬਾਬਾ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਉਤੇ ਹਮਲਾ

ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ: ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਆਹ ਪੁਰਬ ਮੌਕੇ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮਰਹੂਮ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਬਾਬਾ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਆਨੰਦਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੜਕੇ ਚੌਹਾਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਤੀਜੇ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ 'ਤੇ 6 ਅਣਪਛਾਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕਾਤਲਾਨਾ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਤਿੰਨੋਂ ਜਣੇ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਕਾ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਦੀ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਬੋਲ ਕੇ ਲੰਗਰ ਹਾਲ ਕੋਲ ਵਾਪਸ ਆ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ 5-6 ਅਣਪਛਾਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਬਾਬਾ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬੇਟੇ ਤੇ ਭਤੀਜੇ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹੁੱਡਾ ਦੇ ਥੱਪੜ ਮਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼

ਪਾਣੀਪਤ: ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੁੱਡਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੱਡੀ ਖਾਮੀ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਜਦੋਂ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਥੱਪੜ ਮਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਹਮਲੇ ਦੌਰਾਨ ਸ੍ਰੀ ਹੁੱਡਾ ਨੂੰ ਥੱਪੜ ਜ਼ਰੂਰ ਵੱਜਿਆ। ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਸਭ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚੰਗਾ ਕੁਟਾਪਾ ਚਾੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਲੈ ਗਏ। ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਜੀਪ ਵਿਚ ਸਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਹੁੱਡਾ ਦੇ ਸਵਾਗਤ ਲਈ ਕਾਫਿਲਾ ਜਦ ਹੋਰਦਬਾਦੀ

ਹਸਪਤਾਲ ਨੇੜੇ ਰੁਕਿਆ ਤਾਂ ਨੌਜਵਾਨ ਕਮਲ ਮੁਖੀਜਾ ਜੀਪ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਥੱਪੜ ਮਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਦਾ ਥੱਪੜ ਸ੍ਰੀ ਹੁੱਡਾ ਦੇ ਖੱਬੇ ਮੋਢੇ 'ਤੇ ਲੱਗਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਥੱਪੜ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਲਿਸ ਹਰਕਤ ਵਿਚ ਆਈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਟਦੀ ਹੋਈ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਲੈ ਗਈ। ਸੋਨੀਪਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਗੋਹਾਣਾ ਵਾਸੀ ਕਮਲ ਮੁਖੀਜਾ ਨੇ ਡੀਐਸਪੀ ਭਰਤੀ ਲਈ ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਨਿਰਾਸ਼ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਸ਼ਹੀਦਾਨਿ-ਵਫ਼ਾ

ਕਿਸਤ 5

ਅੱਲ੍ਹਾ ਯਾਰ ਖ਼ਾਂ ਜੋਗੀ

ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਬਾਰੇ ਅੱਲ੍ਹਾ ਯਾਰ ਖ਼ਾਂ ਜੋਗੀ ਨੇ ਇਕ ਸਦੀ ਪਹਿਲਾਂ 1913 ਵਿਚ ਲੰਮੀ ਨਜ਼ਮ 'ਸ਼ਹੀਦਾਨਿ ਵਫ਼ਾ' ਲਿਖੀ ਸੀ। 37 ਪੰਨਿਆਂ ਦੀ ਇਹ ਉਰਦੂ ਨਜ਼ਮ ਸਾਕਾ ਸਰਹਿੰਦ ਦੀ ਦਿਲ ਕੰਬਾਊ ਘਟਨਾ ਦੀ ਝਾਕੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਜ਼ਮ ਦੇ 110 ਬੰਦ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰ ਬੰਦ ਦੇ 6-6 ਮਿਸਰੇ ਹਨ। ਸ਼ਾਇਰ ਨੇ ਇਹ ਨਜ਼ਮ ਨੂੰ ਮਰਸੀਏ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਉਹ ਸ਼ਹਾਦਤ ਤੇ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੇ ਫ਼ਲਸਫ਼ੇ ਨੂੰ ਖੂਬ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਹੀ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੀ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਲਈ ਮਰਸੀਏ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਰੁਣਾ ਤੇ ਬੀਰ ਰਸਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਦਭੁਤ, ਰੌਦਰ ਤੇ ਭਿਆਨਕ ਰਸਾਂ ਦੀ ਬੜੀ ਮੁਹਾਰਤ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ 1915 ਵਿਚ ਸਾਕਾ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ 'ਗੰਜਿ-ਸ਼ਹੀਦਾਂ' ਨਾਂ ਦੀ ਲੰਮੀ ਨਜ਼ਮ ਵੀ ਲਿਖੀ। 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਅੱਲ੍ਹਾ ਯਾਰ ਖ਼ਾਂ ਜੋਗੀ ਦੀ ਲਾਸਾਨੀ ਰਚਨਾ 'ਸ਼ਹੀਦਾਨਿ-ਵਫ਼ਾ' ਲੜੀਵਾਰ ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਾਂ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਨਾਨਕ ਕਾ ਬਾਗ਼ ਖ਼ੂਨ-ਏ-ਜਿਗਰ ਸੇ ਖਿਲਾਉਂਗਾ

41

ਤਾਰੀਖ਼ ਮੇਂ ਲਿਖਾ ਹੈ ਕਿ ਦਰ-ਜੋਸ਼-ਏ-ਕਾਰਜ਼ਾਰ।
ਸਤਿਗੁਰ ਬੜਾਤੇ ਹੀ ਗਏ ਆਗੇ ਕੇ ਰਾਹਵਾਰ।
ਹਮਰਾਹ ਰਹ ਗਏ ਬੇ ਗ਼ਰਜ਼ ਚੰਦ ਜਾਂ-ਨਿਸਾਰ।
ਫ਼ਰਜ਼ਦੋਂ ਮੇਂ ਬੇ ਸਾਬ ਅਜੀਤ ਔਰ ਬੇ ਜੁਝਾਰ।
ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਔਰ ਫ਼ਤਹ ਜੋ ਦਾਦੀ ਕੇ ਸਾਬ ਬੇ।
ਦਾਯੋਂ ਕੀ ਜਗਰ ਚਲ ਦੀਯੋ ਵੁਹ ਬਾਯੋਂ ਹਾਬ ਬੇ।
(ਦਰ-ਜੋਸ਼-ਏ-ਕਾਰਜ਼ਾਰ=ਲੜਾਈ ਦੇ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ, ਰਾਹਵਾਰ=ਘੋੜਾ)

42

ਹਰਚੰਦ ਕੀ ਤਲਾਸ਼ ਨ ਪਾਯਾ ਨਿਸ਼ਾ ਕਹੀਂ।
ਛੋੜਾ ਬਾ ਜਿਸ ਜਗਰ ਪਿ ਨਹੀਂ ਬੇ ਵਹਾਂ ਕਹੀਂ।
ਪਾ ਜਾਏਂ ਫ਼ਿਕਰ ਬਾ ਨਾ ਉਨ੍ਹੋਂ ਦੁਸ਼ਮਨਾਂ ਕਹੀਂ।
ਮਾਤਾ ਕੇ ਸਾਬ ਚਲ ਦੀਯੋ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਗਾਂ ਕਹੀਂ।
ਲਖ਼ਤ-ਏ-ਜਿਗਰ ਹੁਜ਼ੂਰ ਕੇ ਜਿਸ ਦਮ ਬਿਛੜ ਗਏ।
ਪਾਓਂ ਵਹੀਂ ਵਫ਼ਖਰ-ਏ-ਮੁਹੱਬਤ ਸੇ ਗੜ ਗਏ।
(ਲਖ਼ਤ-ਏ-ਜਿਗਰ=ਜਿਗਰ ਦੇ ਟੋਟੇ, ਵਫ਼ਖਰ= ਬਹੁਤਾਤ)

43

ਫ਼ੋਰਨ ਮਰਾਕਬੋ ਮੇਂ ਗਏ ਪੀਰ-ਏ-ਖ਼ੁਸ਼-ਖ਼ਸਾਲ।
ਚੰਦਰ ਤਬਕ ਕਾ ਕਰ ਲੀਯਾ ਮਾਲੂਮ ਪਲ ਮੇਂ ਹਾਲ।
ਫ਼ਰਮਾਏ ਜਾਂ-ਨਿਸਾਰੋਂ ਸੇ ਕਯੋਂ ਹੋਤੇ ਹੇ ਨਿਵਾਲ।
ਮਾਤਾ ਕੇ ਸਾਬ ਚਲ ਦੀਯੋ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋਨੇ ਲਾਲ।
ਬੁਨਿਆਦ ਮੇਂ ਧਰਮ ਕੀ ਚੁਨੋਗੇ ਉਦੁ ਉਨ੍ਹੋਂ।
ਕਰਤਾਰ ਚਾਹਤਾ ਹੈ ਕਰੇ ਸੁਰਖਰੂ ਉਨ੍ਹੋਂ।
(ਪੀਰ-ਏ-ਖ਼ੁਸ਼- ਖ਼ਸਾਲ=ਚੰਗੇ ਸੁਭਾਅ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ)

44

ਹਮ ਨੇ ਭੀ ਇਸ ਮਕਾਮ ਪਿ ਜਾਨਾ ਹੈ ਜਲਦ ਤਰ।
ਜਿਸ ਜਗਰ ਤੁਮ ਕੇ ਅਪਨੇ ਕਟਾਨੇ ਪੜੋਗੇ ਸਰ।
ਹੋਗੇ ਸ਼ਹੀਦ ਲੜਕੇ ਯਿਹ ਬਾਕੀ ਕੇ ਦੋ ਪਿਸਰ।
ਰਹ ਜਾਊਂਗਾ ਅਕੇਲਾ ਮੈਂ ਕਲ ਤਕ ਲੁਟਾ ਕੇ ਘਰ।
ਪਹਲੇ ਪਿਤਾ ਕਟਾਯਾ ਅਬ ਬੇਟੇ ਕਟਾਊਂਗਾ।
ਨਾਨਕ ਕਾ ਬਾਗ਼ ਖ਼ੂਨ-ਏ-ਜਿਗਰ ਸੇ ਖਿਲਾਊਂਗਾ।

45

ਯਿਹ ਕਹਕੇ ਫਿਰ ਹੁਜ਼ੂਰ ਤੋ ਚਮਕੌਰ ਚਲ ਦੀਏ।
ਹਾਲਤ ਪਿ ਅਪਨੀ ਕੁਛ ਨ ਕੀਯਾ ਗੌਰ ਚਲ ਦੀਏ।
ਕਰਤਾਰ ਕੇ ਧਯਾਨ ਮੇਂ ਫਿਲਫ਼ੋਰ ਚਲ ਦੀਏ।
ਰਾਜ਼ੀ ਹੁਏ ਰਜ਼ਾ ਪਿ ਬਹਰ-ਤੌਰ ਚਲ ਦੀਏ।
ਜੋ ਕੁਛ ਵਹਾਂ ਪੇ ਗੁਜ਼ਰੀ ਯਿਹ ਲਿਖਨਾ ਮੁਹਾਲ ਹੈ।
ਯਿਹ ਮਰਸੀਯਾ ਸੁਨਾਨਾ ਤੁਮ੍ਹੋਂ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਹੈ।
(ਫਿਲਫ਼ੋਰ=ਫ਼ੋਰਨ, ਬਹਰ-ਤੌਰ=ਫਿਰ ਵੀ)

46

ਹੈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋ ਅਗਲੇ ਬਰਸ ਲਿਖ ਕੇ ਲਾਊਂਗਾ।
ਅਰਸਦ ਸੇ ਬੜੁ ਕੇ ਮਰਸੀਯਾ ਸਬ ਕੋ ਸੁਨਾਊਂਗਾ।
ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਗ਼ਮ ਮੇਂ ਰੋਊਂਗਾ ਤੁਮਕੋ ਰੁਲਾਊਂਗਾ।
ਦਰਬਾਰ-ਏ-ਨਾਨਕੀ ਸੇ ਸਿਲਾ ਇਸ ਕਾ ਪਾਊਂਗਾ।
ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਔਰ ਫ਼ਤਹ ਕਾ ਇਸ ਦਮ ਬਯਾਂ ਸੁਨੋ।
ਪਹੁੰਚੇ ਬਿਛੜ ਕੇ ਹਾਏ ਕਹਾਂ ਸੇ ਕਹਾਂ ਸੁਨੋ।

47

ਬਹਰ-ਏ-ਦਵਾਤ ਖ਼ੂਨ-ਏ-ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਬਹਮ ਕਰੂੰ।
ਸੀਨੇ ਕੇ ਅਪਨੇ ਚਾਕ ਮਿਸਾਲ-ਏ-ਕਲਮ ਕਰੂੰ।
ਬਿਛੜੇ ਹੁਓਂ ਕੀ ਅਬ ਮੇਂ ਮੁਸੀਬਤ ਰਕਮ ਕਰੂੰ।
ਰੋ ਦੋ ਅਗਰ ਬਯਾਂ ਮੇਂ ਖ਼ੁਦਾ ਕੀ ਕਸਮ ਕਰੂੰ।
ਰਸਤੇ ਸੇ ਜਬ ਭਟਕ ਗਏ ਨਹੁੰ ਸਵਾਰ ਬੇ।
ਤਕਤੇ ਪਿਤਾ ਕੋ ਚਾਹੋਂ ਤਰਫ਼ ਬਾਰ ਬਾਰ ਬੇ।
(ਬਹਰ-ਏ-ਦਵਾਤ=ਦਵਾਤ ਲਈ, ਬਹਮ=ਇਕੱਠਾ)

48

ਦਾਦੀ ਸੇ ਬੋਲੇ ਅਪਨੇ ਸਿਪਾਹੀ ਕਿਧਰ ਗਏ।
ਦਰਿਯਾ ਪਿ ਹਮ ਕੋ ਛੋੜ ਕੇ ਰਾਹੀ ਕਿਧਰ ਗਏ।
ਤੜਪਾ ਕੇ ਹਾਏ ਸੂਰਤ-ਏ-ਮਾਹੀ ਕਿਧਰ ਗਏ।
ਅੱਬਾ ਭਗਾ ਕੇ ਲਸ਼ਕਰ-ਏ-ਸ਼ਾਹੀ ਕਿਧਰ ਗਏ।
ਭਾਈ ਭੀ ਹਮ ਕੋ ਭੂਲ ਗਏ ਸੌਕ-ਏ-ਜੰਗ ਮੇਂ।
ਅਪਨਾ ਖ਼ਯਾਲ ਤਕ ਨਹੀਂ ਜੌਕ-ਏ-ਤੁਫ਼ੰਗ ਮੇਂ।
(ਸੂਰਤ-ਏ-ਮਾਹੀ=ਮੱਛੀ ਵਾਂਗ)

49

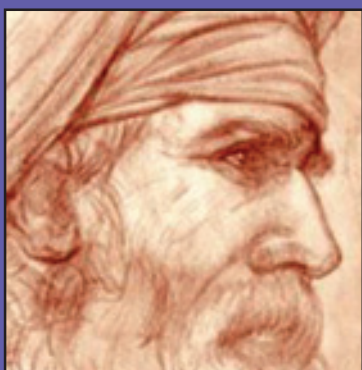
ਜਬ ਰਨ ਅਜੀਤ ਜੀਤ ਕੇ ਤਸ਼ਰੀਫ਼ ਲਾਏਗੇ।
ਅੱਬਾ ਕੇ ਸਾਬ ਜਿਸ ਘੜੀ ਜੁਝਾਰ ਆਏਗੇ।
ਕਰਕੇ ਗਿਲਾ ਹਰ ਏਕ ਸੇ ਹਮ ਰੂਠ ਜਾਏਗੇ।
ਮਾਤਾ ਕਭੀ, ਪਿਤਾ ਕਭੀ ਭਾਈ ਮਨਾਏਗੇ।
ਹਮੇ ਗਲੇ ਲਗਾ ਕੇ ਕਹੋਗੇ ਵੁਹ ਬਾਰ ਬਾਰ।
ਮਾਨ ਜਾਓ ਲੇਕਿਨ ਹਮ ਨਹੀਂ ਮਾਨੋਗੇ ਜਿਨਹਾਰ।

50

ਇਕਰਾਰ ਲੋਗੇ ਸਬ ਸੇ ਭੁਲਾਨਾ ਨਾ ਫਿਰ ਕਭੀ।
ਬਾਰ-ਏ-ਦਿਗਰ ਬਿਛੜ ਕੇ ਸਤਾਨਾ ਨਾ ਫਿਰ ਕਭੀ।
ਹਮ ਕੋ ਅਕੇਲੇ ਛੋੜ ਕੇ ਜਾਨਾ ਨਾ ਫਿਰ ਕਭੀ।
ਕਹ ਦੇਤੇ ਹੈਂ ਯੋਂ ਹਮ ਕੋ ਰੁਲਾਨਾ ਨਾ ਫਿਰ ਕਭੀ।
ਬੱਚੋਂ ਕੀ ਗੁਫ਼ਤਗੂ ਜੋ ਸੁਨੀ ਦਾਦੀ ਜਾਨ ਨੇ।
ਬੇਇਖ਼ਤਿਯਾਰ ਰੋ ਦੀਯਾ ਇਸ ਵਾਲਾ-ਸ਼ਾਨ ਨੇ।
(ਬਾਰ-ਏ-ਦਿਗਰ=ਦੂਜੀ ਵਾਰ, ਵਾਲਾ-ਸ਼ਾਨ= ਉੱਚੀ ਸ਼ਾਨ ਵਾਲੇ) (ਚਲਦਾ)

ਹਕੀਮਾਂ ਦਾ ਟੱਬਰ

ਅੱਲ੍ਹਾ ਯਾਰ ਖ਼ਾਂ ਜੋਗੀ ਦੇ ਜਨਮ ਬਾਰੇ ਕਿਤਿਉਂ ਮੁਕੰਮਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਹਾਸਲ ਹੋਏ ਕੁਝ ਤੱਥਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਡੇਰੇ ਦੱਖਣ ਦੇ ਕਿਸੇ ਇਲਾਕੇ 'ਚੋਂ ਆ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਵਸ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਕਿੱਤੇ ਵਜੋਂ ਤਬੀਬ (ਵੈਦ) ਸਨ। ਅੱਲ੍ਹਾ ਯਾਰ ਖ਼ਾਂ ਜੋਗੀ ਦੇ ਨਾਂ ਅੱਗੇ ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਹਕੀਮ ਲਿਖਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਅਰਬੀ ਅਤੇ ਫਾਰਸੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਸਨ। ਜੋਗੀ ਦਾ ਜਨਮ 1870ਵਿਆਂ ਵਿਚ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਹੋਇਆ।

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

ਕਾਲਮ 'ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ' ਨੂੰ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਲਮ ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਇਕ-ਦੋ ਸਤਰਾਂ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੇ। 'ਗਾਗਰ ਵਿਚ ਸਾਗਰ' ਭਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਮਿਲੇਗੀ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਕੋਈ ਵਧੀਆ ਤਸਵੀਰ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਕਾਲਮ ਲਈ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 15 ਫਰਵਰੀ 2014 ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-103

ਤਸਵੀਰ: ਇੰਦਰਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਫਾਬੜਾ

ਕੱਕਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਪਲਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ, ਦੇਖ ਕਾਮੇ ਦਾ ਜੇਰਾ।
ਚੌਂਵੀ ਘੰਟੇ ਚੱਲ ਸੋ ਚੱਲ ਹੈ, ਐਸੀ ਕਰੂ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਿਹੜਾ।

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-101

ਭਾਵੇਂ ਸੁਆਹ ਦਾ ਵਟਣਾ ਮਲੀਏ,
ਭਾਵੇਂ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਦੇ ਵਿਚ ਪਈਏ।
-ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧਰ

ਅਸੀਂ ਭੀ ਮਾਂ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਜਾਏ
ਜੋ ਸੰਗ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਖੇਡੇ।
ਖਿਡੋਣੇ, ਪੰਝੂਤੇ ਤਾਂ ਮਿਲ ਨਾ ਸਕੇ
ਪਰ ਜਿਗਰੇ ਸਾਡੇ ਰੱਬ ਜੇਡੇ।
ਅਸਾਂ ਨਵੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਲੱਭੀਏ
ਗੰਦੇ-ਸੋਹਣੇ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਨਹੀਂ।
ਚੁੱਲ੍ਹਾ ਚੌਂਕਾ, ਘਰ ਦੀ ਵੀਹੀ
ਸਾਡੇ ਲਈ ਸਭ ਖਾਸ ਸਹੀ।
ਦਾਤਾ ਦਾ ਲੱਖ ਸੂਕਰ ਹਾਂ ਕਰਦੇ
ਇਨਸਾਨੀ ਜਿਸ ਨੇ ਜਨਮ ਦਿਤਾ।
ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਲੜਨ ਦਾ ਮਾਣ ਦਿੱਤਾ।

-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰੀ
ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ।

ਬੱਚੇ ਹੁੰਦੇ ਮਨ ਦੇ ਸੱਚੇ
ਬੱਚੇ ਰੱਬ ਦਾ ਰੂਪ।
ਭਾਵੇਂ ਰਾਖ 'ਚ ਹੋਵਣ ਲਿਖਤੇ
ਲੱਗਣ ਨਾ ਕਰੂਪ।
ਨਾ ਮਾਰੀਂ, ਨਾ ਮਾਰੀਂ
ਇਹ ਕੋਮਲ ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ।
-ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਵਿਰਦੀ, ਕੈਨੇਡਾ
ਫੋਨ: 226-345-7126

ਕਿੰਨਾ ਭੋਲਾ ਕਿੰਨਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ,
ਬਚਪਨ ਵਾਲਾ ਵੇਲਾ।
ਨਾ ਹੀ ਲਹਿੰਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕੋਈ,
ਨਾ ਹੀ ਚਿੰਤਾ ਧੋਲਾ।
ਹਰ ਪਾਸੇ ਹੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਨੱਚਣ,
ਨਾਲੇ ਨੱਚਣ ਚਾਅ,
ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਸ਼ਾਮਾਂ ਤੀਕਰ,
ਲੱਗਾ ਰਹਿੰਦਾ ਮੇਲਾ।
-ਪਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਮਿਲਪੀਟਸ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ।

ਚਿਤ ਚੋਰ ਕਰਦਾ ਏ
ਰੋਜ਼ ਚਿਤ ਚੋਰੀਆਂ।
ਫੁੱਲ ਵਾਂਗੂ ਖਿੜੀਆਂ
ਸੁਣਾਈਆਂ ਸੀ ਜੋ ਲੋਰੀਆਂ।
ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਨੱਚਦੀ ਏ
ਮਸਤੀ ਪਿਆਰਾਂ ਵਾਲੀ,
ਚਿਹਰੇ ਉਤੇ ਚਾਅ
ਗੱਲਾਂ ਕਾਲੀਆਂ ਕੀ ਗੋਰੀਆਂ।
-ਫਕੀਰ ਚੰਦ ਸੈਂਪਲਾ, ਐਲ ਏ

ਆਹ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਅਹੁ ਨੂੰ ਕਰਨਾ,
ਸਦਾ ਅਸੀਂ ਇਹ ਸੁਣਦੇ ਰਹੀਏ।
ਅੱਜ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ,
ਕਿਉਂ ਨਾ ਪੂਰੀ ਲੱਜ਼ਤ ਲਈਏ।

ਬਚਪਨ ਚੇਤੇ ਆ ਗਿਆ
ਫੋਟੋ ਵਿਚ ਵੇਖ ਬੱਚੇ ਦਾ ਕਾਰਾ।
ਵੇਖ ਲੈਂਦੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਮਾਂ
ਫਿਰ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪੁਆਤਾ।
ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਦੀ ਸੁਆਹ ਮਲ ਮੂੰਹ-ਸਿਰ 'ਤੇ
ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਸੀ ਤਨ ਕਾਲਾ।
ਇਹ ਸਨ ਬਚਪਨ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ
ਤੇ ਨਾਲੇ ਸ਼ਰਾਰਤ ਪਿਆਰੀ।
ਮਾਰਦੀ ਸੀ ਮਾਂ ਦਬਕੇ
ਨਾਲੇ ਮਲ ਮਲ ਕੇ ਸੀ ਨੁਹਾਉਂਦੀ।
ਫੋਟੋ ਵੇਖ ਇਸ ਬੱਚੇ ਦੀ
ਬਚਪਨ ਦੀ ਯਾਦ ਬੜੀ ਹੈ ਆਉਂਦੀ।
-ਗੋਰਾ ਪ੍ਰਜਾਪਤ, ਨਿਉ ਯਾਰਕ

ਸੰਤ ਲੌਗੋਵਾਲ ਦੀ ਹੱਤਿਆ-ਪੁਲਿਸ ਚੀਫ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨੀ

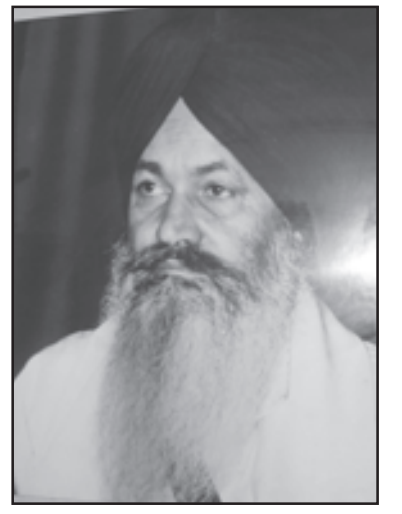
ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਬਲੂਸਟਾਰ ਤੋਂ ਠੀਕ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਬਾਅਦ, 3 ਜੁਲਾਈ 1984 ਨੂੰ ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਮੁਖੀ ਵਜੋਂ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਿਆ। ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਬੇਸ਼ਕ ਮਾਰਸ਼ਲ ਲਾਅ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਫੌਜ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਮਦਦ ਵਾਸਤੇ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਗਤਬਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਡੀ.ਸੀ. ਲਿਖਤੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਗਤਬਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਟੇਟ ਚੀਫ ਲਿਖਤੀ ਪੱਤਰ ਭੇਜ ਕੇ ਫੌਜੀ ਮਦਦ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਗਵਰਨਰੀ ਰਾਜ ਸੀ ਪਰ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ

ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ
ਫੋਨ: 91-94642-51454

ਕੀਤੀ। ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਠ ਪਹਿਰ ਅੰਦਰ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਰਿਮਾਂਡ ਲੈਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਫੌਜੀ ਫਾਉਣੀਆਂ ਵਿਚ ਤਫਤੀਸ਼ ਹੁੰਦੀ

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਗੋਵਾਲ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਰਾਜੀਨਾਮੇ ਦਾ ਨਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਮਝੌਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ, ਮਨੋਰਥ ਅਤੇ ਸਿੱਟੇ ਸਭ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਵਿਚਲੀ ਕਿਸੇ ਮੱਦ ਉਪਰ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਜਦੋਂ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਰਾਜੀਨਾਮੇ ਉਪਰ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ, ਉਦੋਂ ਇਕ ਮਜ਼ਾਕ ਵੀ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਪੰਨਾ ਲਾਲ ਦੀ ਲੜਾਈ ਤਾਂ ਜੰਗ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਹੋਈ ਸੀ ਪਰ ਰਾਜੀਨਾਮਾ ਉਹਨੇ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਕਰ ਲਿਆ। ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਇਹ ਵਾਕਿਆਤ ਹਨ, ਸ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਫਿਲੋਂ ਉਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਚੀਫ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੈਂਗੁਇਨ ਵਲੋਂ ਛਾਪੀ ਕਿਤਾਬ 'ਟਾਈਮ ਪ੍ਰੈਜੈਂਟ ਐਂਡ ਟਾਈਮ ਪਾਸਟ' ਆਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ। ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਕੁਝ ਅੰਸ਼ ਪੇਸ਼ ਹਨ।

ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਗੋਵਾਲ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਜਿਸਮ ਉਪਰ ਜ਼ਖਮ ਹੋਣ, ਸਿਸਕੀਆਂ, ਹੁੰਝੂ। ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਨਿਹੰਗ ਮੁਖੀ ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਰਕਾਰੀ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਉਸਾਰਿਆ, ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਢੇਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਜੈਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਉਪਰ ਤਲਬ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਚੀਫ ਸਨ, ਸੋ ਉਹ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਏ। ਜਦੋਂ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ; ਕੌਮੀ, ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮੀਡੀਆ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਤੇ ਰਾਗੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਕੁਝ ਰਾਜ ਬਹਾਲੀਐ ਫਿਰਿ ਚਕੀ ਚੱਟੇ॥

ਸ੍ਰੀ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਮਿਲੀ ਕਿ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਬਲੂਸਟਾਰ ਅਤੇ ਦੰਗਿਆਂ ਦੀ ਖਿਮਾ ਮੰਗੋ। ਅਸੀਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਪੂਰਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕੀਤਾ। ਜਿਹੜੇ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਗਾਰਡ ਹੋਣ, ਸਭ ਉਸ ਦੇ ਕੱਦ ਤੋਂ ਉਚੇ ਹੋਣ, ਪਰ ਇਹ ਸਕੀਮ ਆਖਰ ਆਈ.ਬੀ. ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਮੈਂ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਲੌਗੋਵਾਲ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਪਰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਗੌਰੀ ਸ਼ੰਕਰ ਦੀ ਵੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਮੈਂ ਖੁਦ ਸੰਤ ਦੇ ਕਤਲ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਲੱਗਾ।

ਸੰਤ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਿਆਂ ਅਜੇ ਕੁਝ ਕੁ ਦਿਨ ਹੋਏ ਸਨ ਕਿ ਪੀ.ਏ.ਪੀ. ਦੇ ਆਈ.ਜੀ. ਨੇ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੀ ਥਾਂ ਐਸ.ਪੀ. (ਪੀ.ਏ.ਪੀ.) ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਚਾਰਜ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰੁਧ ਵਿਭਾਗੀ ਪੜਤਾਲ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਖਤਰਨਾਕ ਬੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਲਿੰਕ ਹਨ। ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਡਿਸਮਿਸ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਰਾਜਪਾਲ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਪਾਸ ਫਾਈਲ ਭੇਜੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਤਾਂ ਕਿ ਆਰਡਰ ਕਰ ਦੇਣ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਸੰਤ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਤਾਇਨਾਤ ਕਰਨਾ ਬੜਾ ਗ਼ੈਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰਾਨਾ ਫੈਸਲਾ ਸੀ। ਆਈ.ਜੀ. ਖੁਫੀਆ ਵਿਭਾਗ ਅਤੇ ਆਈ.ਜੀ. ਪੀ.ਏ.ਪੀ. ਕੋਈ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੇ। ਹੁਣ ਗਵਰਨਰ ਨੇ ਫਟਾਫਟ ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੁਅੱਤਲੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਆਈ.ਜੀ. ਖੁਫੀਆ ਵਿੰਗ ਦਾ ਰਾਜਪਾਲ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾ ਰਾਬਤਾ ਸੀ। ਜਸਟਿਸ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜਾਂਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਸ ਕਤਲ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ।

ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੀ ਫਾਈਲ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਕਿਉਂ ਧਰੀ ਰੱਖੀ? ਪੀ.ਏ.ਪੀ. ਦੇ ਆਈ.ਜੀ. ਨੂੰ ਵਾਇਰਲੈਸ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਬਾਰੇ ਜਿਹੜਾ ਪੱਤਰ ਘੱਲਿਆ, ਉਸ ਦਾ ਕਦੀ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।

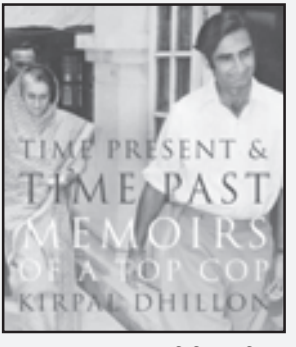
ਮੈਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ, ਰਾਜਪਾਲ ਲੌਗੋਵਾਲ ਪਿੰਡ ਸਸਕਾਰ ਉਤੇ ਪੁੱਜ ਗਏ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਜਲਦੀ ਪੁੱਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਰਹੋ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰੋ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਮੈਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਆਈ.ਜੀ. ਪੀ.ਏ.ਪੀ. ਅਤੇ ਆਈ.ਜੀ. ਖੁਫੀਆ ਵਿੰਗ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਥੇ ਮੀਟਿੰਗ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕੁਝ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇਹ ਉਹੋ ਦੋ ਅਫਸਰ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ। ਜੇ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਬਚ ਸਕਦੇ ਸਨ? ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ, ਮੇਰੇ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਮੈਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਵੀ ਮੁਨਾਸਬ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਲੌਗੋਵਾਲ ਪਿੰਡ ਰਾਜਪਾਲ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਕੀ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਹੋਇਆ। ਜੇ ਮੈਂ ਨੂੰ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਖੁਦ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਰਹਿਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਹੁੰਦਾ, ਮੈਂ ਲੌਗੋਵਾਲ ਜਾ ਕੇ ਮੌਕੇ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸੂਚਨਾ ਇਕੱਠੀ ਕਰ ਕੇ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦੇਣੀ ਸੀ। ਇਹੋ ਕੁਝ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਹੋਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਇਹ ਕਤਲ ਅਣਗਹਿਲੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸੀ ਕਿ ਸੰਗੀਨ ਸਾਜ਼ਿਸ, ਇਸ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਉਣਾ ਔਖਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਜੀ.ਆਈ.ਐਸ. ਭੁਲਰ ਨੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੀਆਂ ਕਈ ਪਰਤਾਂ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ। ਸੰਤ ਜੀ ਦੇ ਪਿਛੇ ਦੋ ਨੌਜਵਾਨ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਅਰਦਾਸ ਪਿਛੋਂ ਸੰਤ ਜਦੋਂ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਲਈ ਝੁਕੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਿਵਾਲਵਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਤ 'ਤੇ ਫਾਇਰ ਕੀਤੇ। ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਭਗਦਤ ਮੱਚਦੀ ਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਸੂਝਵਾਨ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਉਪਰ ਲੋਟ ਗਏ ਤਾਂ ਕਿ ਹੋਰ ਗੋਲੀ ਨਾ ਵੱਜ ਸਕੇ। ਇਕ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਤੁਰੰਤ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਆਇਆ, ਤੇ ਲੋਟੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਕਾਤਲ ਫੜੋ ਗਏ ਹਨ, ਉਠੋ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਉਠ ਖਲੋਤੇ, ਉਦੋਂ ਸੰਤ 'ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਮਾਰੂ ਫਾਇਰਿੰਗ ਹੋਈ। ਇਹ ਤੱਥ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਏ।

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਇਸ ਕਤਲ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਜਾਣਨ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦੀ ਰੁਚੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੰਤ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਛਤਰੀ ਵਿਚ ਅਦਲਾ-ਬਦਲੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਫਸਰ ਕੌਣ ਸੀ ਜਿਸ ਸਦਕਾ ਇਹ ਭਾਣਾ ਵਾਪਰਿਆ? ਕੀ ਪੀ.ਏ.ਪੀ. ਦੇ ਡੀ.ਆਈ.ਜੀ. ਅਤੇ ਆਈ.ਜੀ. ਨੂੰ ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਹੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰ ਕੇ ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਡਿਸਮਿਸ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਭੇਜੀ ਸੀ। ਸੰਤ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਸਤੇ ਤਾਇਨਾਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਈ.ਜੀ. ਖੁਫੀਆ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਆਗਿਆ ਲੈ ਲਈ ਸੀ? ਜੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਆਈ.ਜੀ. ਖੁਫੀਆ ਵਿੰਗ ਨੇ ਮੈਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ? ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ

ਹੁਣ ਅੱਗਿਉਂ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਮੇਰੀ ਸਲਾਹ ਲੈਣੀ ਵਾਜਬ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ। ਤਾਂ ਵੀ ਮੈਂ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਸਹਿਤ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਆਈ.ਬੀ. ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਮੇਰਾ ਨਹੀਂ ਖਿਆਲ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਤੱਕ ਇਹ ਪੁਚਾਈ ਹੋਵੇ, ਸਗੋਂ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸੰਤ ਲੌਗੋਵਾਲ ਦਾ ਕਤਲ ਪੁਲਿਸ ਚੀਫ ਫਿਲੋਂ ਦੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਕਾਰਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਤੋਂ ਮਿਲਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਮੰਗਿਆ, ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਮੇਰੀ ਬਦਲੀ ਮੇਰੇ ਕੇਡਰ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹੋ ਗਈ। ਕੌਮੀ, ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪ੍ਰੈਸ ਵਿਚ ਇਸ ਖਬਰ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਸੁਰਖੀਆਂ ਛਪੀਆਂ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਫੋਨ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਮੇਰੀ ਭੈਣ ਦਾ ਫੋਨ ਆਇਆ, ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਕਿਉਂ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦੇ।

ਸੰਤ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਿਆਂ ਅਜੇ ਕੁਝ ਕੁ ਦਿਨ ਹੋਏ ਸਨ ਕਿ ਪੀ.ਏ.ਪੀ. ਦੇ ਆਈ.ਜੀ. ਨੇ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੀ ਥਾਂ ਐਸ.ਪੀ. (ਪੀ.ਏ.ਪੀ.) ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਚਾਰਜ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰੁਧ ਵਿਭਾਗੀ ਪੜਤਾਲ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਖਤਰਨਾਕ ਬੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਲਿੰਕ ਹਨ। ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਡਿਸਮਿਸ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਰਾਜਪਾਲ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਪਾਸ ਫਾਈਲ ਭੇਜੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਤਾਂ ਕਿ ਆਰਡਰ ਕਰ ਦੇਣ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਸੰਤ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਤਾਇਨਾਤ ਕਰਨਾ ਬੜਾ ਗ਼ੈਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰਾਨਾ ਫੈਸਲਾ ਸੀ। ਆਈ.ਜੀ. ਖੁਫੀਆ ਵਿਭਾਗ ਅਤੇ ਆਈ.ਜੀ. ਪੀ.ਏ.ਪੀ. ਕੋਈ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੇ। ਹੁਣ ਗਵਰਨਰ ਨੇ ਫਟਾਫਟ ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਡਿਸਮਿਸਲ ਦੇ ਆਰਡਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਆਈ.ਜੀ. ਖੁਫੀਆ ਵਿੰਗ ਦਾ ਰਾਜਪਾਲ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾ ਰਾਬਤਾ ਸੀ।

ਕਿਤਾਬ 'ਟਾਈਮ ਪ੍ਰੈਜੈਂਟ ਐਂਡ ਟਾਈਮ ਪਾਸਟ' ਦਾ ਟਾਈਟਲ।

ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਫਿਲੋਂ

31 ਅਕਤੂਬਰ 1984 ਨੂੰ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਕਤਲ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਮੀਡੀਏ ਨੇ ਭਤਕਾਊ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਫਲੈਸ਼ ਕੀਤੇ। ਹਿੰਦੂ ਭੀੜਾਂ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਨਾਹਰੇ ਮਾਰਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਦਿਖਾਈਆਂ। ਯੋਜਨਾਬਧ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ ਹੋਇਆ। ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀਆਂ ਫੜੀ ਕਾਂਗਰਸੀ ਲੀਡਰ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਕਾਤਲਾਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਹੋਈ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਾਤਲਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ।

ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਲਾਇਆ। ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਿਤਾ ਉਦਯੋਗ ਮੰਤਰੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਇਕ ਉਦਯੋਗਪਤੀ ਤੋਂ ਮੋਟੀ ਰਕਮ ਮੰਗੀ। ਇਹ ਉਦਯੋਗਪਤੀ ਸਰਦਾਰ ਪਟੇਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸੀ। ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸਪੈਸ਼ਲ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਫੜ ਲਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਕਈ ਸਾਲ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਹਵਾ ਖਾਧੀ। ਮਾਰਚ 1985 ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਭਾਰੀ ਬਹੁਮਤ ਨਾਲ ਅਸੈਂਬਲੀ ਚੋਣ ਜਿੱਤ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਭੋਪਾਲ ਗੈਸ ਕਾਂਡ ਵਕਤ ਨਿਭਾਈ ਉਸ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਯੂਨੀਅਨ ਕਾਰਬਾਈਡ ਦਾ ਅਮਰੀਕਨ ਚੇਅਰਮੈਨ ਆਪ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈਣ ਆਇਆ ਤਾਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਜਦੋਂ ਸਖਤ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਦਿਖਾਈ ਤਾਂ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈਕਮਾਂਡ ਨੇ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਖਿਚਾਈ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਚੇਅਰਮੈਨ ਰਿਹਾ ਹੋਇਆ।

ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਭੇਜ ਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਇਕ ਤੀਰ ਨਾਲ ਦੋ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨੇ ਚਾਹੇ-ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੋ ਗਈ, ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਬਣੇਗੀ। ਜੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾ ਹੋਈ, ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਹੋਏਗੀ।

ਲੌਗੋਵਾਲ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਠੱਗੇ ਗਏ ਹਨ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਖਾਤਕੂਆਂ ਦੀ ਸਕੜੀ ਵਧਣੀ ਹੀ ਸੀ। ਸੰਤ ਲੌਗੋਵਾਲ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਮਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਖਾਤਕੂਆਂ ਦੇ ਭੋਗਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸੰਤ ਦੀ ਜਾਨ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਖੁਫੀਆ ਵਿੰਗ ਦੇ ਆਈ.ਜੀ. ਤਿੱਖਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਜ਼ੀਰੋ ਡਿਫੈਕਟ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰੋ। ਤਿੱਖਾ ਨੇ ਸੰਗਰੂਰ ਵਿਖੇ ਪੀ.ਏ.ਪੀ. ਦੇ ਆਈ.ਜੀ. ਅਤੇ ਸਿਕਿਉਰਟੀ ਦੇ ਆਈ.ਜੀ., ਐਸ.ਪੀ. ਸੰਗਰੂਰ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਹੋਰ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਬੁਲਾ ਕੇ ਪੁਖਤਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਦੀ ਸਕੀਮ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਐਸ.ਪੀ. ਰੈਂਕ ਦਾ ਪੀ.ਏ.ਪੀ. ਅਫਸਰ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਸੰਤ ਲੌਗੋਵਾਲ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਮੁੱਖ ਇੰਚਾਰਜ ਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਕੁਝ ਗਾਰਦ ਸਿਵਲ ਵਿਚ ਤੇ ਕੁਝ ਵਰਦੀ ਵਿਚ ਸੰਤ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰੇਗੀ। ਕੇਵਲ ਵਧੀਆ ਹਥਿਆਰ ਨਹੀਂ, ਵਧੀਆ ਸੰਚਾਰ ਯੰਤਰ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਤਾਂ ਕਿ ਫੌਰਨ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਸੰਪਰਕ ਕਰ ਸਕਣ। ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮਾਨ ਵਾਲੇ ਇਸ ਯੂਨਿਟ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਆਈ.ਜੀ. ਇਟੈਂਲੀਜੈਂਸ ਤੋਂ ਡੀ.ਆਈ.ਜੀ. ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਨਗੇ, ਉਹੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦੇਣਗੇ, ਬਦਲੀਆਂ ਕਰਨਗੇ ਤੇ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੇਣਗੇ। ਆਈ.ਜੀ. ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਚੀਫ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਾਰਾ ਅਮਲਾ ਪੀ.ਏ.ਪੀ. ਦਾ ਹੋਣਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਅਕਾਰਡ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਹੋਣ ਪਿਛੋਂ ਲੌਗੋਵਾਲ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਸ਼ੇਰਪੁਰ ਵਿਖੇ ਸੰਤ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਹੋ ਗਈ। ਸੰਤ ਨੂੰ ਕਿਸ ਨੇ ਕਿਉਂ ਕਤਲ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਰਹੱਸ ਤੋਂ ਪਰਦਾ ਨਹੀਂ ਉੱਠਿਆ। ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਲਾਹਕਾਰ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਜਨਰਲ ਗੌਰੀ ਸ਼ੰਕਰ ਨੇ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਕੀ ਲਿਖਿਆ? ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਹਾਂ, ਕੁਝ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਸਸਪੈਂਡ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਕੁਝ ਡਿਸਮਿਸ। ਗੌਰੀ ਸ਼ੰਕਰ ਨੇ ਛੇਤੀ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕਿ ਦਬਾਅ ਅਧੀਨ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਮਦਰਾਸ ਆਪਣੇ ਘਰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਫੋਨ ਆਇਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮੈਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣੀ

ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਗੋਵਾਲ ਪੰਜਾਬ ਸਮਝੌਤੇ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ।

ਸਾਹਿਬ ਹੋਇ ਦਇਆਲੁ ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ ਤਾ ਸਾਈ ਕਾਰ ਕਰਾਇਸੀ

ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰ

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ, ਕੈਨੇਡਾ

ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਭਾਣੇ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਚੱਲਣ ਨੂੰ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਮਿਹਰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਿਨਾ ਉਸ ਦੀ ਮਿਹਰ ਦੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਨਾ ਹੀ ਭਾਣੇ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਅਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਚੱਲਣ ਦੀ ਜਾਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨੂੰ ਅਧਿਆਤਮਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਵੱਡੇ ਭਾਗ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਉਦਮ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਮਿਹਨਤ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਮਿਹਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕੇ।

ਇਸੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੀ ਅਗਲੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਉਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੁੱਠ ਜਾਵੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਅਰਥਾਤ ਭਲੇ ਕੰਮ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਉਤੇ ਮਿਹਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਰਜਾ ਵਿਚ ਚੱਲਣ ਦੀ ਜਾਚ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਰਜਾ ਵਿਚ ਤੋਰਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਉਸ ਦੀ ਰਜਾ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਉਸ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਕਬੂਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਅਸਲੀ ਘਰ ਅਰਥਾਤ ਕਰਤਾਪੁਰਖ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਲੱਭ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਸੇਵਕ ਉਸ ਦੇ ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਚੱਲਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਰਜਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਨ-ਇੱਛੁਡ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ,

ਸਾਹਿਬੁ ਹੋਇ ਦਇਆਲੁ
ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ ਤਾ ਸਾਈ ਕਾਰ ਕਰਾਇਸੀ॥
ਸੋ ਸੇਵਕੁ ਸੇਵਾ ਕਰੇ
ਜਿਸ ਨੋ ਹੁਕਮੁ ਮਨਾਇਸੀ॥ (ਪੰਨਾ ੪੭੧)
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਬਾਹਰੋਂ ਆਏ ਮੁਸਲਮਾਨ ਤੁਰਕ ਹਾਕਮਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ। ਤੁਰਕ ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕਰ ਲਾਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਹਿੰਦੂ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਇਹ ਕਰ ਉਗਰਾਹੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਜਿਹੜੇ ਹਿੰਦੂ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਵੀ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਦੁਹਰਾ ਕਿਰਦਾਰ, ਦੋਗਲਪਣ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਗੁਲਾਮ ਜ਼ਹਿਨੀਅਤ ਵੱਲ ਹੀ ਅਗਲੇ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਤੂੰ ਗਊ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ-ਦੇਵਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਕਰ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ (ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਵਿਚ ਗਊ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇਵਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪੁਜਨੀਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਗਊ ਦੇ ਗੋਰੇ ਨਾਲ ਚੌਕੇ ਨੂੰ ਪੋਚਾ ਫੇਰਨ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਗੋਬਰ ਦਾ ਪੋਚਾ ਫੇਰਨ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਲੰਘ ਸਕੀਦਾ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਅਤੇ ਗਊ ਨੂੰ ਕਰ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਣ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਧੋਤੀ ਪਹਿਨਦਾ ਹੈ, ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਤਿਲਕ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਲਾ ਫੇਰਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਾਕਮਾਂ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਭੋਜਨ ਵੀ ਛਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਲੇਛ ਅਰਥਾਤ ਅਪਵਿੱਤਰ ਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਅੰਦਰ ਬੈਠ ਕੇ ਤੁਰਕ ਹਾਕਮਾਂ ਤੋਂ ਚੋਰੀ ਪੂਜਾ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਗੁੰਬ ਕੁਰਾਨ ਵੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਾਲੀ ਰਹਿਤ ਵੀ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਦੁਹਰਾ ਕਿਰਦਾਰ ਭਾਵ ਪਖੰਡ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਸੰਸਾਰ-ਸਾਗਰ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਸਕਣਾ ਸੰਭਵ ਹੈ,
ਗਊ ਬਿਰਾਹਮਣ ਕਉ ਕਰੁ ਲਾਵਹੁ
ਗੋਬਰਿ ਤਰਣੁ ਨ ਜਾਈ॥
ਧੋਤੀ ਟਿਕਾ ਤੈ ਜਪਮਾਲੀ
ਧਾਨੁ ਮਲੇਛਾਂ ਖਾਈ॥
ਅੰਤਰਿ ਪੂਜਾ ਪਤਹਿ ਕਤੇਬਾ
ਸੰਜਮੁ ਤੁਰਕਾ ਭਾਈ॥
ਛੋਡੀਲੇ ਪਾਖੰਡਾ॥
ਨਾਮਿ ਲਇਐ ਜਾਹਿ ਤਰੰਦਾ॥੧॥
(ਪੰਨਾ ੪੭੧)

ਅਗਲੇ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਗੁਲਾਮ ਜ਼ਹਿਨੀਅਤ ਅਤੇ ਦੁਹਰੇ ਕਿਰਦਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਧਰਮ ਅਤੇ ਸਮਾਜ, ਹਿੰਦੂ ਜਨਤਾ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਤੁਰਕ ਹਾਕਮਾਂ-ਦੇਵਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਆਮ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਨੁੱਖ ਹੱਥੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸੋਸਣ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਵੰਗਾਰਦੇ ਵੀ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦਾ ਸੋਸਣ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਮਾਣਸ ਖਾਣੇ' ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਾਕਮ ਵੱਢੀਧੋਰ, ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਲਹੂ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਾਕਮਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਮੁਨਸ਼ੀ ਉਹ ਖੱਤਰੀ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਗਲੇ 'ਤੇ ਛੁਰੀ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ ਸੋਸਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਗਲ ਵਿਚ ਜਨੇਊ ਪਹਿਨਦੇ ਹਨ। ਗਰੀਬਾਂ 'ਤੇ ਜੁਲਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸੰਖ ਵਜਾਉਂਦੇ ਹਨ (ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਦਾ ਧਾਨ ਖਾਂਦੇ ਹਨ)। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਉਸ ਜੁਲਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦਾ ਸੁਆਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਝੂਠੀ ਪੁੰਜੀ ਹੈ ਅਤੇ ਝੂਠਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਾਪਾਰ ਹੈ। ਝੂਠ ਬੋਲ ਬੋਲ ਕੇ ਇਹ ਰੋਜ਼ੀ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ (ਦਾਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਝੂਠੀ ਕਮਾਈ ਸੱਚੀ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦੀ)।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਸਮਾਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਰਮ ਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਸਭਾ ਉਠ ਗਈ ਹੈ। ਝੂਠ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਸੋਸਣ ਕਰਦਿਆਂ ਨਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਰਮ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਧਰਮ ਦਾ ਕੋਈ ਖਿਆਲ ਹੈ (ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਵੀ ਇਹੀ ਕੁਝ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ)। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਰ ਪਾਸੇ ਝੂਠ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਖੱਤਰੀ ਮੱਥੇ ਉਤੇ ਟਿੱਕਾ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਲੱਕ ਦੁਆਲੇ ਗੇਰੂਏ ਰੰਗ ਦੀ ਧੋਤੀ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਛੁਰੀ ਫੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਹਰ ਇੱਕ 'ਤੇ ਜੁਲਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਤੁਰਕ ਹਾਕਮਾਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹਨ ਲਈ ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਕਪੜੇ ਪਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਹਿਰਾਵਾ ਪਾਉਣ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਲੇਛ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਧਾਰਮਿਕ ਦਿਖਾਵੇ ਲਈ ਪੁਰਾਣਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ (ਦਿਖਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਾਂ)। ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਵੇਂ ਚੱਲਣਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਉਹ ਬੱਕਰਾ ਹੈ ਜੋ ਕਲਮਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮੁਸਲਿਮ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹਲਾਲ ਕਰਕੇ ਰਿੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਿਤਮ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਏਨਾ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੇ ਚੌਕੇ ਉਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮਨੁੱਖ ਪੈਰ ਨਾ ਪਾਵੇ, ਇਸ ਲਈ ਚੌਕਾ ਬਣਾ ਕੇ ਦੁਆਲੇ ਲਕੀਰਾਂ ਕੱਢ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਮਨੁੱਖ ਆ ਬੈਠਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਹੀ ਝੂਠ ਦਾ ਪੁਲੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਚੌਕੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡਾ ਚੌਕਾ ਭਿੱਟਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਸਾਡਾ ਪਕਾਇਆ ਅੰਨ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਪਵਿੱਤਰ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਬੁਰੇ

ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅੰਦਰੋਂ ਮਲੀਨ ਹੋਣ 'ਤੇ ਵੀ ਜੂਠੇ ਮਨ ਨਾਲ ਸੁੱਚੇ ਹੋਣ ਲਈ ਚੂਲੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਸੁੱਚਾ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਸੱਚੇ ਮਨ ਨਾਲ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸੱਚਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮਿਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਪਵਿੱਤਰ ਅਤੇ ਸੁੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ,
ਮਾਣਸ ਖਾਣੇ ਕਰਹਿ ਨਿਵਾਜ॥
ਛੁਰੀ ਵਗਾਇਨਿ ਤਿਨ ਗਲਿ ਤਾਗ॥
ਤਿਨ ਘਰਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪੁਰਹਿ ਨਾਦ॥
ਉਨ੍ਹਾ ਭਿ ਆਵਹਿ ਓਈ ਸਾਦ॥
ਕੂੜੀ ਰਾਸਿ ਕੂੜਾ ਵਾਪਾਰ॥
ਕੂੜੁ ਬੋਲਿ ਕਰਹਿ ਆਹਾਰੁ॥ (ਪੰਨਾ ੪੭੧)
ਉਪਰ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਦੁਹਰੇ ਕਿਰਦਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਹਾਕਮ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬੰਦੇ ਧਰਮੀ ਹੋਣ ਦਾ ਦਿਖਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਇਨਸਾਨਾਂ ਦਾ ਸੋਸਣ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਹੀ ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਕੋਈ ਵੀ ਕਰਮ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੋਂ ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਰ ਇੱਕ ਜੀਵ ਕਰਤਾਪੁਰਖ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਹੈ, ਉਹ ਹਰ ਇੱਕ ਨੂੰ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਕਾਰੇ ਲਾਈ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸੰਸਾਰਕ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਚੰਗੇ ਕਰਮ ਕਰਨ 'ਤੇ ਵਡਿਆਈਆਂ ਵੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਵੱਲ ਵੀ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਰਤਾਪੁਰਖ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚੀ ਹਸਤੀ ਹੈ, ਵੱਡਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਰਚੀ ਹੋਈ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਬੇਅੰਤ ਹੈ, ਅਸੀਮ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ਬੇਅੰਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਹਰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਥਾਂ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹਰ ਕੋਈ ਉਸ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਹੈ, ਕੁਝ ਵੀ ਛੁਪਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜੇ ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਗੁੱਸੇ ਵਾਲੀ ਨਜ਼ਰ ਕਰੇ (ਜੋ ਕਿ ਉਪਰ ਦੱਸੇ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਦੂਸਰਿਆਂ ਦਾ ਲਹੂ ਪੀਣ ਵਰਗੇ ਗਲਤ ਕੰਮ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ) ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮੰਗਤਿਆਂ ਵਰਗਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਕੱਖ ਹੋਲੇ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਅਖਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਮਨ ਆਈਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਬੈਰ ਮੰਗਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ, ਅਰਥਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ

ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਦਾ,
ਚਿਤੈ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੇ
ਵੇਖਿ ਨਦਰੀ ਹੇਠਿ ਚਲਾਇਦਾ॥
ਆਪੇ ਦੇ ਵਡਿਆਈਆ
ਆਪੇ ਹੀ ਕਰਮ ਕਰਾਇਦਾ॥
ਵਡਹੁ ਵਡਾ ਵਡ ਮੇਦਨੀ
ਸਿਰੇ ਸਿਰਿ ਧੰਧੈ ਲਾਇਦਾ॥
ਨਦਰਿ ਉਪਠੀ ਜੇ ਕਰੇ
ਸੁਲਤਾਨਾ ਘਾਹੁ ਕਰਾਇਦਾ॥
ਦਰਿ ਮੰਗਨਿ ਭਿਖ ਨ ਪਾਇਦਾ॥੧੬॥
(ਪੰਨਾ ੪੭੨)

ਇੱਕ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾ ਆਮ ਹੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਕਮਾਈ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਵੀ ਠੱਗੀ-ਠੋਰੀ ਵਰਗੇ ਮਾੜੇ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਜੇ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਦਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਹੱਕ ਦੀ ਅਤੇ ਠੀਕ ਕਮਾਈ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਨੇਕ ਕਮਾਈ ਨੇਕ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾੜੀ ਕਮਾਈ ਮਾੜੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਗਲੇ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇਸ ਤੱਥ 'ਤੇ ਹੀ ਚਾਨਣ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਠੱਗ ਕੇ ਕੀਤੀ ਕਮਾਈ ਠੱਗੀ ਹੀ ਰਹੇਗੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਚੋਰ ਜਾਂ ਠੱਗ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦਾ ਘਰ ਠੱਗ ਕੇ, ਚੋਰੀ ਕਰਕੇ ਉਸ ਪਰਾਏ ਘਰ ਨੂੰ ਠੱਗ ਕੇ ਕੀਤੀ ਕਮਾਈ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੇ ਪਿੱਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਦਾਨ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਜੇ ਉਹ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਦਾਨ ਅਸਲ ਵਿਚ ਹੀ ਪਿੱਤਰਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ (ਜਿਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਚ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ) ਤਾਂ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਉਹ ਪਦਾਰਥ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਿੱਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਭੋਜਨ, ਕਪੜਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਵਸਤਾਂ ਪਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਣ)। ਇਹ ਦਾਨ ਕੀਤੇ ਪਦਾਰਥ ਕਿਉਂਕਿ ਠੱਗੀ ਅਤੇ ਚੋਰੀ ਦੇ ਧਨ ਨਾਲ ਖਰੀਦੇ ਗਏ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਪਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਚੋਰ ਅਤੇ ਠੱਗ ਕਰਕੇ ਜਾਣਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਚੋਰੀ ਦੇ ਧਨ ਨਾਲ ਖਰੀਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਚੋਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਆਪਣਾ ਇਨਸਾਫ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਜਿਹੇ ਦਲਾਲ ਦੇ ਹੱਥ ਵੱਢ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਚੋਰੀ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਦਾਨ ਪਿੱਤਰਾਂ ਨਿਮਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਜ ਆਪਣੇ ਜਜਮਾਨ ਕੋਲੋਂ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ (ਪਿੱਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਦਾਨ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਦਲਾਲ ਹੈ)। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸੇ

ਦਾ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੋਇਆ ਦਾਨ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੀ ਮਿਲਣਾ ਹੈ? ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਕਮਾਈ ਦਾ ਹੀ ਫਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੁਝ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਖੱਟਦਾ ਅਤੇ ਕਮਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦਾਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਦਾ ਹੀ ਫਲ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ,

ਜੇ ਮੋਹਕਾ ਘਰੁ ਮੁਹੈ
ਘਰੁ ਮੁਹਿ ਪਿਤਰੀ ਦੇਇ॥
ਅਗੈ ਵਸਤੁ ਸਿਵਾਣੀਐ
ਪਿਤਰੀ ਚੋਰ ਕਰੇਇ॥
ਵਢੀਅਹਿ ਹਥ ਦਲਾਲ ਕੇ
ਮੁਸਫੀ ਏਹੁ ਕਰੇਇ॥
ਨਾਨਕ ਅਗੈ ਸੇ ਮਿਲੈ
ਜਿ ਖਟੇ ਘਾਲੇ ਦੇਇ॥੧॥ (ਪੰਨਾ ੪੭੨)
ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਵੱਡ-ਪਾਉ ਨੀਤੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਉਤੇ ਆਪਣੀ ਉੱਚਤਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਹਿਮ-ਭਰਮ, ਸੁੱਚਮ ਦੇ ਨਿਯਮ ਕਾਇਮ ਕਰ ਰੱਖੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਮਾਹਵਾਰੀ ਹੈ ਜੋ ਕਦਰਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਵੀ ਅਪਵਿੱਤਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਧਰਮ ਕਰਮ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਝੂਠੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਸਦਾ ਝੂਠ ਹੀ ਵੱਸਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਸਦਾ ਦੁਖੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਹਿਜ਼ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਧੋ ਲੈਣ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਸੁੱਚਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਨਿਰਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ, ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਧੋ ਕੇ ਸੁੱਚੇ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁੱਚੇ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸੁੱਚੇ ਮਨੁੱਖ ਉਹੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਉਹ ਸੱਚਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵੱਸਦਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਉਸ ਸੱਚੇ ਰੱਬ ਦਾ ਵਾਸ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਫਿਰ ਜੂਠਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਇਸ ਲਈ ਸਦਾ ਸੁੱਚਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ,
ਜਿਉ ਜੇਹੁ ਸਿਰਨਾਵਣੀ
ਆਵੈ ਵਾਰੇ ਵਾਰ॥
ਜੂਠੇ ਜੂਠਾ ਮੁਖਿ ਵਸੈ
ਨਿਤ ਨਿਤ ਹੋਇ ਖੁਆਰੁ॥
ਸੂਚੇ ਏਹਿ ਨ ਆਖੀਅਹਿ
ਬਹਨਿ ਜਿ ਪਿੰਡਾ ਧੋਇ॥
ਸੂਚੇ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ
ਜਿਨ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਸੋਇ॥੨॥
(ਪੰਨਾ ੪੭੨)

ਵਿਚਿ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਖਲੋਆ॥

ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ ੫
ਵਿਚਿ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਖਲੋਆ॥
ਵਾਲੁ ਨ ਵਿੰਗਾ ਹੋਆ॥
ਮਜਨੁ ਗੁਰ ਆਂਦਾ ਰਾਸੇ॥
ਜਪਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਕਿਲਵਿਖ ਨਾਸੇ॥੧॥
ਸੰਤਹੁ ਰਾਮਦਾਸ ਸਰੋਵਰੁ ਨੀਕਾ॥
ਜੇ ਨਾਵੈ ਸੋ ਕੁਲੁ ਤਰਾਵੈ
ਉਧਾਰੁ ਹੋਆ ਹੈ ਜੀ ਕਾ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਗੁਰਦੇਵ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਸੰਤ ਜਨੋ! ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਤਾਂ ਸੁੰਦਰ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਨਿਆਈ ਹੈ; ਜੇ ਨਾਵੈ ਸੋ ਕੁਲੁ ਤਰਾਵੈ, ਅਰਥਾਤ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਜੀਵ ਇਸ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਰੂਪੀ ਸਰੋਵਰ ਤੋਂ ਆਤਮਿਕ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਜਲ ਨਾਲ ਧੋ ਕੇ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਡਭਾਗੇ ਜੀਵ ਦਾ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਉਤਾਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਜੀਵ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਕੁਲ ਨੂੰ ਭੀ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਲੰਘਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।
ਜੇ ਜੈ ਕਾਰੁ ਜਗੁ ਗਾਵੈ॥
ਮਨ ਚਿਦਿਅਤੇ ਫਲ ਪਾਵੈ॥
ਸਹੀ ਸਲਾਮਤਿ ਨਾਇ ਆਏ॥
ਅਪਣਾ ਪ੍ਰਭੂ ਧਿਆਏ॥੨॥
ਸੰਤ ਸਰੋਵਰ ਨਾਵੈ॥
ਸੋ ਜਨੁ ਪਰਮ ਗਤਿ ਪਾਵੈ॥
ਮਰੈ ਨ ਆਵੈ ਜਾਈ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈ॥੩॥
ਇਹ ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਚਾਰੁ ਸੁ ਜਾਨੈ॥
ਜਿਸੁ ਦਇਆਲੁ ਹੋਇ ਭਗਵਾਨੈ॥
ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਸਰਣਾਈ॥
ਸਭ ਚਿੰਤਾ ਗਣਤ ਮਿਟਾਈ॥੪॥
ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਆਖ ਰਹੇ ਹਨ, ਹੇ ਭਾਈ! ਜਿਹੜੇ ਜੀਵ ਉਸ ਮਿਹਰਵਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਤਮਿਕ ਕਮਾਈ ਦਾ ਜ਼ਰਾ ਜਿੰਨਾ ਭੀ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਮਜਨੁ ਗੁਰਿ ਆਂਦਾ ਰਾਸੇ, ਹੇ ਭਾਈ! ਸਾਧ ਸੰਗਤ

ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਆਤਮਿਕ ਇਸ਼ਨਾਨ ਗੁਰੂ ਨੇ ਸਫਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਤਾਂ ਜੀਵ ਨੇ ਹਰੀ ਨਾਮ ਜਪ ਜਪ ਕੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰ ਲਿਆ।
ਸੰਤਹੁ ਰਾਮਦਾਸ ਸਰੋਵਰੁ ਨੀਕਾ॥
ਜੇ ਨਾਵੈ ਸੋ ਕੁਲੁ ਤਰਾਵੈ
ਉਧਾਰੁ ਹੋਆ ਹੈ ਜੀ ਕਾ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਗੁਰਦੇਵ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਸੰਤ ਜਨੋ! ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਤਾਂ ਸੁੰਦਰ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਨਿਆਈ ਹੈ; ਜੇ ਨਾਵੈ ਸੋ ਕੁਲੁ ਤਰਾਵੈ, ਅਰਥਾਤ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਜੀਵ ਇਸ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਰੂਪੀ ਸਰੋਵਰ ਤੋਂ ਆਤਮਿਕ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਜਲ ਨਾਲ ਧੋ ਕੇ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਡਭਾਗੇ ਜੀਵ ਦਾ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਉਤਾਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਜੀਵ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਕੁਲ ਨੂੰ ਭੀ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਲੰਘਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।
ਜੇ ਜੈ ਕਾਰੁ ਜਗੁ ਗਾਵੈ॥
ਮਨ ਚਿਦਿਅਤੇ ਫਲ ਪਾਵੈ॥
ਸਹੀ ਸਲਾਮਤਿ ਨਾਇ ਆਏ॥
ਅਪਣਾ ਪ੍ਰਭੂ ਧਿਆਏ॥੨॥
ਗੁਰਦੇਵ ਪਿਤਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਭਾਈ! ਜੇ ਜੀਵ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਟਿਕ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਵਡਭਾਗਾ ਤਾਂ ਸਤਸੰਗ ਰੂਪੀ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਆਤਮਿਕ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸਿਮਰਨ ਬੰਦਗੀ ਦੀ ਰਾਸ ਪੁੰਜੀ ਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਚਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਹ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਉਸ ਦੀ ਸੋਭਾ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਉਹ ਜੀਵ ਮਨ ਚਾਹੇ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ

ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਿਆਨ

ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।
ਸੰਤ ਸਰੋਵਰ ਨਾਵੈ॥
ਸੋ ਜਨੁ ਪਰਮ ਗਤਿ ਪਾਵੈ॥
ਮਰੈ ਨ ਆਵੈ ਜਾਈ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈ॥੩॥
ਹੇ ਭਾਈ! ਜਗਤ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਓ, ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਆਤਮਿਕ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਜੀਵ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚੀ ਸੂਚੀ ਆਤਮਿਕ ਅਵਸਥਾ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਵਡਭਾਗਾ ਜੀਵ ਸਵਾਸ ਸਵਾਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਨਾ ਮਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਫਿਰ ਜਨਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਜੀਵ ਦਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ ਗੇੜ ਸਦਾ ਲਈ ਹੀ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਇਹੁ ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਚਾਰੁ ਸੁ ਜਾਨੈ॥
ਜਿਸੁ ਦਇਆਲੁ ਹੋਇ ਭਗਵਾਨੈ॥
ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਸਰਣਾਈ॥
ਸਭ ਚਿੰਤਾ ਗਣਤ ਮਿਟਾਈ॥੪॥
ਸਤਿਗੁਰ ਆਖ ਰਹੇ ਹਨ, ਹੇ ਭਾਈ! ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਜੋ ਅਨੰਦ ਹੈ, ਉਹ ਹੀ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਜਿਸੁ ਦਇਆਲੁ ਹੋਇ ਭਗਵਾਨੈ, ਜਿਸ ਉਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਮਿਹਰਵਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਸਰਣਾਈ, ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਆਖਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਵਡਭਾਗਾ ਜੀਵ ਉਸ ਦਇਆ ਦੇ ਸਾਗਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਫਿਕਰ ਅਤੇ ਚਿੰਤਾ ਦੂਰ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।
-ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ
ਫੋਨ: 916-687-3536

ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ

ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਲੇਖਕ ਮੋਪਾਸਾਂ (5 ਅਗਸਤ 1850-6 ਜੁਲਾਈ 1893) ਦੀ ਸ਼ਾਹਕਾਰ 'ਬੂਲ ਦਿ ਸੂਫ' ਨਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਕਈ ਨਾਂਵਾਂ- 'ਬਾਲ ਆਫ ਫੈਟ', 'ਬਟਰਬਾਲ', 'ਡੰਪਲਿੰਗ' ਹੇਠ ਅਨੁਵਾਦ ਹੋਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਵਰਗੀ ਨਾਵਲਿਸਟ ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ 'ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ' ਸਿਰਲੇਖ ਤਹਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮੋਪਾਸਾਂ ਦੀ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅਪਰੈਲ 1880 ਵਿਚ ਛਪੀ ਸੀ। ਕਹਾਣੀ ਕਹਿਣ ਵਿਚ ਮੋਪਾਸਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਗੀਸ ਨਹੀਂ। ਮੁਸੀਬਤ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਉਚ-ਨੀਚ, ਅਮੀਰੀ-ਗਰੀਬੀ ਭੁਲਾ ਕੇ ਬੰਦਾ ਸਿਰਫ ਇਨਸਾਨ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਉਹ ਬਿਰਤਾਂਤ ਲਾਜਵਾਬ ਹੈ। ਕਹਾਣੀ ਦਸ ਯਾਤਰੂਆਂ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਂਜ ਇਸ ਦਾ ਘੇਰਾ ਅੰਬਰ ਜਿੰਡਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਮੋਪਾਸਾਂ ਵਰਗਾ ਲੇਖਕ ਹੀ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਹਲਾਈ ਵਗਲ ਸਕਦਾ ਸੀ।-ਸੰਪਾਦਕ

ਮੂਲ ਲੇਖਕ: ਮੋਪਾਸਾਂ
ਤਰਜਮਾ: ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ

ਲੇਟ ਜਾਂਦੇ ਜਿਵੇਂ ਸਰੀਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਇਹ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਫੌਜ ਵਿਚ ਆਮ ਕਰ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਨੱਥੂ ਖੈਰੇ ਹੀ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਬੰਦੂਕ ਚਲਾਉਣੀ ਤਾਂ ਦੂਰ, ਮੌਢੇ 'ਤੇ ਚੁੱਕਣੀ ਵੀ ਵਿਚਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰੂ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਤਾਂ ਮੱਸ-ਫੁਟ ਗੱਭਰੂ ਹੀ ਸਨ, ਤੇ ਕਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਛੋਟੇ ਅਲੂਏਂ ਜਿਹੇ ਮੁੰਡੇ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਵਿਚਾਰੇ ਬੰਦੂਕ ਚੱਲਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਤੁਕ ਚੁੱਕਦੇ। ਫਿਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਜਿਹਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਜ਼ਰੂਰ ਸੀ। ਇਹ ਨੱਠਣ ਵਿਚ ਵੀ ਉਨੇ ਹੀ ਕਾਹਲੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਜਿੰਨੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਵਿਚ।

ਇਸ ਮੁੰਡੀਰ ਵਾਧੇ ਵਿਚ ਲਾਲ ਬਿਰਜਸਾਂ ਵਾਲੇ ਪਕੇਰੇ ਸਿਪਾਹੀ ਵੀ ਟਾਂਵੇਂ ਟਾਂਵੇਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਲੋਕ ਉਸ ਫੌਜ ਦੇ ਬਚੇ-ਖੁਚੇ ਜਵਾਨ ਸਨ ਜਿਹੜੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਹਮਲੇ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਆ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤੋਪਖਾਨੇ ਦੇ ਕੁਝ ਸਿਪਾਹੀ ਵੀ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਘੋੜ ਸਵਾਰਾਂ ਦੇ ਚਮਕਦਾਰ ਲੋਹੇ ਦੇ ਟੋਪ ਨਜ਼ਰੀ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੈਦਲ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਤੁਰਨਾ ਬੜਾ ਔਖਾ ਜਾਪਦਾ ਸੀ।

ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਥਿਆਂ ਦੇ ਅਫਸਰ ਕੌਣ ਸਨ? ਆੜ੍ਹਤੀ, ਨੌਜਵਾਨ ਜਾਂ ਸਾਬਣ ਫਰੋਸ਼ ਜਿਹੜੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਧਿੰਗੋਜ਼ੇਰੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਾਂ ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਲੈਕਚਰਾਰ ਦਾ ਭਰਤੀ ਬਾਰੇ ਜੋਸ਼ੀਲਾ ਲੈਕਚਰ ਸੁਣ ਕੇ ਭਰਤੀ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਕੁਝ ਕੁ ਅਮੀਰਾਂ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਵੀ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਅਮੀਰਜਾਦੇ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਲੋਕ ਬੜੀ ਸ਼ਾਨ ਨਾਲ ਹਥਿਆਰ ਸਜਾਈ, ਸੁਨਹਿਰੀ ਫੀਤਿਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਫਲਾਨੈਣ ਦੀਆਂ ਕੂਲੀਆਂ ਵਰਦੀਆਂ ਪਾਈ, ਆਕੜ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰ ਕਰਦੇ, ਲੜਾਈ ਦੇ ਤੌਰ-ਤਰੀਕਿਆਂ ਬਾਰੇ ਬਹਿਸ-ਮੁਬਾਹਿਸਾ ਕਰਦੇ ਤੇ ਆਪ ਤੋਂ ਹੇਠਲਿਆਂ ਨਾਲ ਇੰਜ ਵਰਤਾਉ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਫਰਾਂਸ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਬੋਝ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਹੈ; ਪਰ ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਜੁਏਬਾਜ਼ੀ, ਚੋਰੀ-ਚਕਾਰੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਉੱਚਕਪਣਾ ਛੱਡ ਕੇ ਫੌਜ 'ਚ ਭਰਤੀ ਹੋ ਗਏ ਸਨ।

... ਤੇ ਅਫਵਾਹ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਜਰਮਨ ਫੌਜ ਰੋਈਨ ਕਸਬੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਵਾਲੰਟੀਅਰ ਜਥੇ ਜਿਹੜੇ ਪਿਛਲੇ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਬੜੀ ਚੌਕਸੀ ਨਾਲ ਲਾਗਲੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਚੱਕਰ ਲਾ ਰਹੇ ਸਨ; ਜਿਹੜੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਰਤਾ ਜਿੰਨੇ ਖੜਕ ਤੋਂ ਘਬਰਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਸੰਤਰੀਆਂ 'ਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾ ਦਿੰਦੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਹੀ ਕੋਈ ਹਰਨ ਜਾਂ ਸਹਿਆ ਜੰਗਲ ਵਿਚੋਂ ਸਰ ਕਰਦਾ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ, ਝਟ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਹੋ ਕੇ ਲੜਾਈ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ; ਹੁਣ ਇਹ ਸਾਰੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਵਿਚਾਰਿਆਂ ਦੀ ਬੁਰੀ ਹਾਲਤ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਐਠ-ਪੈਠ ਜਿਸ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਰਾਂ ਕੋਹਾਂ ਤੀਕ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਾਂਬਾਂ ਛੇੜ ਰੱਖਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਭ ਘਰੁੱਲ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ।

ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਛੇਕੜਲੀ ਟੁਕੜੀ 'ਪਾਂਟ ਉਡੇ ਮੋਰ' ਵੱਲ ਜਾਣ ਲਈ ਸੀਲ (ਦਰਿਆ) ਵਿਚ ਠਿੱਲੂ ਰਹੀ ਸੀ। ਟੁਕੜੀ ਦਾ ਕਮਾਂਡਰ ਦੁੰਗ

ਅਰਦਲੀਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਚਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਥੱਕੀ-ਹਾਰੀ ਤੇ ਬਚੀ-ਖੁਚੀ ਟੁਕੜੀ ਨੂੰ ਉਹ ਕੁਝ ਵੀ ਹੁਕਮ ਦੇਵੇਂ ਅਸਮਰੱਥ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਦਾ ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਆਦਤ ਪਈ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਬੀਰਤਾ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ-ਸੁੰਦਿਆਂ, ਅੱਜ ਕਦਮ-ਕਦਮ 'ਤੇ ਕਿਉਂ ਹਾਰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ! ਫੌਜੀ ਟੁਕੜੀਆਂ ਲੰਘ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੋਈਨ ਵਿਚ ਸੰਨਾਟਾ ਜਿਹਾ ਛਾ ਗਿਆ। ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਾਸੀ ਕਿਸੇ ਭਵਿਖ ਦੇ ਡਰ ਨਾਲ ਸਹਿਮੇ ਹੋਏ ਫਿਰਦੇ ਸਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੰਗੜ ਸ਼ਾਹ ਜਿਹੜੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ 'ਧੋਲੇ ਦੀ ਧੋਲੀ, ਤੇ ਧੋਲੀ ਦੀ ਹਵੇਲੀ' ਬਣਾਉਂਦੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਉਕਾ ਹੀ ਨਕਾਰੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਬੜੀ ਚਿੰਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਹਾਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਦਾ ਤੌਖਲਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਵਧੇਰੇ ਡਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ

ਬੈਠੇ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਮੌਤ ਮੰਡਲਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਚਾਨਕ ਭੁਚਾਲ ਆ ਜਾਣ ਕਰ ਕੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਤਹਿਸ-ਨਹਿਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਦੀਆਂ ਵਿਚ ਹੜ੍ਹ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਪਸ਼ੂ ਆਦਿ ਸਭ ਕੁਝ ਰੁੜ੍ਹਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੀਆਂ ਜੇਤੂ ਫੌਜਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਨੱਸਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗੀਨਾਂ ਨਾਲ ਪਰੋਣ ਵਿਚ ਸੁਆਦ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੀਆਂ, ਤੇ ਲੁਕੇ ਬੈਠਿਆਂ ਨੂੰ ਕੈਦੀ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਖਿਆਲ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਥਵਾ ਜਿੱਤ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਲੁੱਟ-ਮਾਰ ਦਾ ਬਜ਼ਾਰ ਗਰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਰੱਬ ਦਾ ਪੰਨਵਾਦ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ; ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਬੇਜੋੜ ਹੋਈਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖ-ਵੇਖ ਕੇ ਰੱਬੀ ਇਨਸਾਫ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਉਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬਾਲਪਣ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਰੱਬ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ

ਸੀ ਕਿ ਛੁੱਟ 'ਜੀ ਹਜ਼ੂਰ' ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਹੋਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਹ ਹੀ ਕੀ ਹੈ! ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਮਿੱਠ-ਪਿਆਰ ਸਦਕਾ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਕਾਨਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਹੁਣਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘੱਟ ਕਾਰਨ ਵਿਚ ਹੀ ਕੁਝ ਸਫਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਨਾਲੇ ਨੀਤੀ ਦੇ ਨੁਕਤੇ ਤੋਂ ਵੀ ਉਹ ਲੋਕ ਉਸ ਆਦਮੀ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਨੂੰ ਭੜਕਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਸਨ ਚਾਹੁੰਦੇ ਜਿਸ ਦਾ ਇਕ ਇਸ਼ਾਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੇ ਮੌਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਰੋਈਨ ਵਾਸੀਆਂ ਵਿਚ ਬੀਰਤਾ ਦੀ ਥਾਂ ਹੁਣ ਸਿਥਲਤਾ ਵਧੇਰੇ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਹ ਜਦ ਆਪੇ ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ, ਤਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਇਖਲਾਕੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਲੁਕਾਉਣ ਲਈ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ, "ਬਈ, ਈਸਾ ਮਸੀਹ ਦਾ ਵੀ ਤਾਂ ਇਹੋ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਘਰ ਆਏ ਪ੍ਰਾਹੁਣੇ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰੋ। ਇਕ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਚਪੇੜ ਮਾਰੇ ਤਾਂ ਦੂਜੀ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕਰ ਦਿਉ...!"

ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਰੋਈਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਜਰਮਨ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰ ਘੱਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੋਚਵੇਂ ਕਦਮਾਂ ਦੀਆਂ ਥੱਪ-ਥੱਪ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਗੂੰਜਣ ਲੱਗੀਆਂ ਤੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੀ 'ਘਬਰ ਘਬਰ' ਓਪਰੀ ਬੋਲੀ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਖਿੜਕੀਆਂ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਣ ਲੱਗੀ। ਸਭ ਬੂਹੇ ਬਾਰੀਆਂ ਬੰਦ ਸਨ, ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਹਿਮੀਆਂ ਅੱਖਾਂ, ਝੀਤਾਂ ਥਾਣੀਂ ਜੇਤੂ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੇ ਖੂਨੀ ਮੂੰਹਾਂ ਉਥੇ ਗੱਡੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਜੰਗੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਜਰਮਨ ਸਿਪਾਹੀ ਹੁਣ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਹਰ ਚੀਜ਼, ਤੇ ਹਰ ਆਦਮੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ। ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਹਨੇਰੇ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘਾਬਰੇ ਬੈਠੇ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਮੌਤ ਮੰਡਲਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਅੱਜ ਦੇ ਰੋਈਨ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਅੰਬਰੀ ਨਜ਼ਾਰਾ। ਤਸਵੀਰ ਵਿਚ ਸੀਨ ਦਰਿਆ ਵੀ ਦਿਸ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੀ ਕਿ ਫੌਜੀ ਕਿਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਸੋਈਆਂ ਵਿਚ ਵੜ ਕੇ ਮੱਖਣ ਦੇ ਡੱਬੇ ਤੇ ਡਬਲ ਰੋਟੀਆਂ ਨਾ ਚੁੱਕ ਖੜਨ।

ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਮਸ਼ੀਨ ਖਲੋ ਜਿਹੀ ਗਈ। ਦੁਕਾਨਾਂ ਬੰਦ ਪਈਆਂ ਸਨ ਤੇ ਸੜਕਾਂ ਸੁੰਨ-ਮਸਾਨ। ਕਦੇ ਕੋਈ ਟਾਂਵਾਂ ਟਾਂਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰੀ ਕਿਸੇ ਕੰਧ ਦੇ ਉਹਲੇ ਹੋ ਕੇ ਬਿੱਲੀ ਵਾਂਗ ਦੁਬਕਿਆ ਹੋਇਆ ਲੰਘਦਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਮੁਕਦੀ ਗੱਲ, ਹਰ ਬੰਦਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਦੁਪਹਿਰੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੇ ਰਸਤਿਆਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਆ ਵੜੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਕੁਝ ਚਿਰ ਬਾਅਦ ਸਾਹਮਣੀ ਪਹਾੜੀ (ਸੇਂਟ ਕੈਥੇਰਿਨ ਹਿੱਲ) ਉਤੇ ਪੁੰਦਲਾ ਜਿਹਾ ਮਨੁੱਖੀ ਇਕੱਠ ਦਿਖਾਈ ਦਿੜਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਜਰਮਨ ਫੌਜਾਂ 'ਡਾਰਨੇਟਲ' ਤੋਂ 'ਬੋਈਸ ਬਿਲੋਮ' ਦੀਆਂ ਦੋ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰੀ ਆਈਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਹੀ ਪਲਟਣਾਂ ਦੇ ਅਫਸਰ ਠੀਕ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ 'ਡੀ ਹੋਟਲ' ਜਿਹੜਾ ਚੌਕ ਦੇ ਐਨ ਵਿਚਕਾਰ ਸੀ, ਵਿਚ ਆਣ ਵੜੇ।

ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਰੋਈਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਜਰਮਨ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੇ ਭਰ ਘੱਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੋਚਵੇਂ ਕਦਮਾਂ ਦੀਆਂ ਥੱਪ-ਥੱਪ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਗੂੰਜਣ ਲੱਗੀਆਂ ਤੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੀ 'ਘਬਰ ਘਬਰ' ਓਪਰੀ ਬੋਲੀ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਖਿੜਕੀਆਂ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਣ ਲੱਗੀ। ਸਭ ਬੂਹੇ ਬਾਰੀਆਂ ਬੰਦ ਸਨ, ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਹਿਮੀਆਂ ਅੱਖਾਂ, ਝੀਤਾਂ ਥਾਣੀਂ ਜੇਤੂ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੇ ਖੂਨੀ ਮੂੰਹਾਂ ਉਥੇ ਗੱਡੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ।

ਜੰਗੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਜਰਮਨ ਸਿਪਾਹੀ ਹੁਣ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਹਰ ਚੀਜ਼, ਤੇ ਹਰ ਆਦਮੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ। ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਹਨੇਰੇ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘਾਬਰੇ

ਰੱਖਣ ਦਾ ਸਬਕ ਸਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਜਰਮਨਾਂ ਦੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਟੋਲੇ ਹਰ ਮਕਾਨ ਦੇ ਬੂਹੇ ਜਾ ਖੜਕਾਉਂਦੇ। ਜੇ ਕੋਈ ਰਜ਼ਾਮੰਦੀ ਨਾਲ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਤਾਂ ਭਲੀ ਵਾਹਵਾ; ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੇ ਕੁੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਤੋੜ ਸੁੱਟਦੇ। ਫਿਰ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਕਿਹਾ-ਸੁਣਿਆ, ਸਾਰੇ ਘਰ ਨੂੰ ਪਿਉ-ਦਾਦੇ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਸਮਝ ਕੇ ਪਥੱਲਾ ਮਾਰ ਬਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਨਾ ਕਹਿਣ ਦੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਵੀ ਇਸ ਲਈ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਅਫਸਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚਿਤਾਵਨੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਨਾਲ ਬਦਸਲੂਕੀ ਨਾ ਕਰਨ। ਇਸ ਨਿਮਰਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇੰਨੀ ਦਿਨੀਂ ਜਰਮਨ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੇ ਵਹਿਸ਼ੀਪੁਣੇ ਦੀ ਚਰਚਾ ਬਹੁਤ ਵਧ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਪਰੋਂ ਹੀ ਕੋਈ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹੁਕਮ ਆਇਆ ਜਾਪਦਾ ਸੀ।

ਬੋੜੀ ਦੇਰ ਮਗਰੋਂ, ਜਦ ਪਹਿਲਾ ਸਹਿਮ ਕੁਝ ਕੱਸਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਫੇਰ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਉਂ ਟਾਂਵੀਂ-ਟਾਂਵੀਂ ਰੌਣਕ ਦਿਸਣ ਲੱਗੀ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਘਰੀਂ ਜਰਮਨ ਅਫਸਰ, ਘਰਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਇਕੋ ਮੇਜ਼ ਉਤੇ ਖਾਂਦੇ-ਪੀਂਦੇ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗੇ। ਅਫਸਰ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਹੀ ਬੜੇ ਚਾਪਲੂਸ ਤੇ ਮੀਸਣੇ ਸਨ। ਉਹ ਉਤੋਂ-ਉਤੋਂ ਫਰਾਂਸੀਸੀਆਂ ਨਾਲ ਖੂਬ ਹਮਦਰਦੀ ਭਰਿਆ ਵਰਤਾਉ ਕਰਦੇ, "ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਬਦੇ-ਬਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਲੋੜ ਸੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਨ ਦੀ...!" ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕਈ ਬੁਟਰੂ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਗਲੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਇਤਬਾਰ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੰਨਵਾਦ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਤਾਂ ਦਿਸਦਾ

ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਇਸ ਨਵੀਂ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਆਦੀ ਹੋ ਗਏ। ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਸੌਦਾ ਸੂਤ ਵਿਕਣ ਲੱਗਾ; ਤਾਂ ਵੀ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਲੋਕ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਸਾਰੀਆਂ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਜਰਮਨ ਸੰਤਰੀ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਜਰਮਨਾਂ ਦਾ ਰਵੱਈਆ ਜਿਵੇਂ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਗਦਾ। ਕਈ ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੇਤੂ ਭੂਤਨਿਆਂ ਨਾਲ ਚੋਖਾ ਮੇਲ-ਗੋਲ ਵੀ ਵਧਾ ਲਿਆ ਜਾਪਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਤਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਇਕ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸੀ। ਉਹ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬਦਬੂਦਾਰ ਚੀਜ਼ ਵੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਰਮਨਾਂ ਦਾ ਆਮ ਵਰਤਾਉ ਭਾਵੇਂ ਇੰਨਾ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤਾਂ ਵੀ ਹਰ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਸਹਿ ਭਾਰ ਹੇਠ ਦੱਬਿਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਅੰਦਰੋਂ-ਅੰਦਰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ, 'ਹੋ ਰੱਬ! ਛੇਤੀ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੈਂਤਾਂ ਤੋਂ ਸਾਡੀ ਜਿੰਦ ਛੁਡਾ!' ਜੇਤੂਆਂ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਲਗਭਗ ਸਾਰੀ ਦੌਲਤ ਕਬਜ਼ੇ ਹੇਠ ਕਰ ਲਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੋ ਕੁਝ ਮੰਗਿਆ, ਲੋਕਾਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀਲ-ਹੁੱਜਤ ਹਾਜ਼ਰ ਕੀਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਵਾਸੀ ਅਮੀਰ ਤਬਕੇ ਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਛੋ-ਸੱਤ ਮੀਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਦਰਿਆ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਮਲਾਹ ਤੇ ਮਾਛੀ ਕਦੀ-ਕਦੀ ਇਕ-ਅੱਧ ਜਰਮਨ ਦੀ ਲੋਥ ਰੁੜ੍ਹਦੀ ਵੇਖਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲਿਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਵਰਦੀ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਫੁੱਲੀ ਹੋਈ ਲੋਥ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਉਹ ਸਮਝ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਛੁਰੀ ਜਾਂ ਡੰਡੇ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ; ਅਥਵਾ ਉਸ ਦਾ ਸਿਰ ਪੱਥਰ ਨਾਲ ਫਿੱਥਾ ਹੋਇਆ ਮਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਕ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ

ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਰੁੱਤ ਸਿਆਲ ਦੀ ਸੀ, ਤੇ ਇੰਧਰ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਬਰਫ ਵੀ ਚੋਖੀ ਪੈ ਰਹੀ ਸੀ। ਸੋਮਵਾਰ ਦੀ ਦੁਪਹਿਰੇ ਲਗਭਗ ਤਿੰਨ ਵਜੇ ਆਕਾਸ਼ ਉਤੇ ਬੱਦਲ ਘਿਰ ਆਏ। ਉਸ ਦਿਨ, ਤੇ ਨਾਲੇ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਬਰਫ ਪੈਂਦੀ ਰਹੀ।

ਮੰਗਲਵਾਰ ਸਵੇਰੇ ਚਾਰ ਵਜੇ ਤੱਕ ਸਾਰੇ ਯਾਤਰੀ ਆਪੋ-ਆਪਣਾ ਲਟਾ-ਪਟਾ ਲਈ ਨਿਯਤ ਥਾਂਵੇਂ ਆਣ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ। ਸਭ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਨੀਂਦਰ ਰੜਕ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਗਰਮ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸਰਦੀ ਨਾਲ ਕੰਥ ਰਹੇ ਸਨ। ਹਨੇਰੇ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਕਦੇ। ਲੰਮੇ ਕਾਲੇ ਓਵਰਕੋਟ ਪਾਈ ਉਹ ਸਾਰੇ ਪਾਦਰੀਆਂ ਵਾਂਗ ਮਲੂਮ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਤਿੰਨ ਆਦਮੀ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਵਾਕਫ਼ ਜਾਪਦੇ ਸਨ। ਤਿੰਨੋਂ ਆਪੋ ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗੇ।

ਇਕ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਲਿਆ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।" ਦੂਜਾ ਬੋਲਿਆ, "ਮੈਂ ਵੀ।" ਤੇ ਤੀਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮੇਰੀ ਘਰਵਾਲੀ ਵੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੈ।" ਪਹਿਲੇ ਨੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ, "ਅਸਾਂ ਹੁਣ ਮੁੜ ਕੇ ਇੱਥੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ। ਹਾਵਰੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿੱਧੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਚਲੇ ਜਾਵਾਂਗੇ।" ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਯਾਤਰੀ ਇਕੋ ਸੁਭਾਉ ਦੇ ਮਲੂਮ ਹੁੰਦੇ ਸਨ।

ਅਜੇ ਤੱਕ ਗੱਡੀ ਨੂੰ ਘੋੜੇ ਨਹੀਂ ਜੋਏ ਗਏ। ਤਵੇਲੇ ਦਾ ਮੁੰਡੂ ਨਿਕੀ ਜਿਹੀ ਲਾਲਟੈਣ ਫੜੀ ਕਦੀ ਇਕ ਪਾਸੇ, ਕਦੀ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਤਵੇਲੇ ਵਿਚੋਂ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਖੁਰਾਂ ਦੀ ਨਰਮ-ਨਰਮ ਅਵਾਜ਼ ਜਿਹੜੀ ਘਾਹ ਉਤੇ ਵੱਜਣ ਕਰ ਕੇ ਆ ਰਹੀ ਸੀ, ਯਾਤਰੂਆਂ ਦਾ ਧੀਰਜ ਬੰਨਾਉਂਦੀ ਸੀ। ਹੋਰ ਬੋੜੀ ਦੇਰ ਨੂੰ ਤਵੇਲੇ ਦੇ ਸਿਰੇ ਵਾਲੇ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਕਮਰੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੀ, ਫਿਰ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਡਾਟਣ ਫਟਕਾਰਨ ਦੀ, ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਘੰਟੀ ਦੀ; ਜਿਸ ਤੋਂ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਕਿ ਗੱਡੀ ਜੁਪ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਝਣਝਣਾਟ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦੀ ਆ ਰਹੀ ਸੀ, ਜਿਹੜੀ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਤੌਰ ਅਨੁਸਾਰ ਕਦੀ ਤੇਜ਼ ਕਦੀ ਧੀਮੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੀ- ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਨਾਲਾਂ ਜੜੇ ਖੁਰਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੋਚਣ ਦੀ।

ਅਚਾਨਕ ਤਵੇਲੇ ਦਾ, ਗੱਡੀਵਾਨ ਦੀ ਕੋਠੜੀ ਵਾਲਾ ਬੂਹਾ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਾਰਾ ਹੱਲਾ-ਗੁੱਲਾ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਬਰਫ਼ ਦੇ ਪਾਲੇ ਨਾਲ ਠਰੇ ਹੋਏ ਯਾਤਰੂ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਖੜੇ ਸਰਦੀ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ ਆਕੜਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਚਮਕਦੀ ਹੋਈ ਬਰਫ਼ ਦੀ ਚਿੱਟੀ ਫੁਹਾਰ ਬਰਾਬਰ ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਤੇ ਪੈ ਰਹੀ ਸੀ। ਮਾਨੋ ਸਾਰੀ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਬਰਫ਼ ਵਿਚ ਢਕੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਠੰਢੀ ਜਿਹੀ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਛਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਕਿਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਸੁਣਾਈ ਨਾ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇ ਰਿਹਾ। ਕੇਵਲ ਕਿਸੇ-ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਬਰਫ਼ ਦਾ ਕੋਈ ਉਚੇਰਾ ਵੇਰ ਡਿਗਣ ਦਾ ਮਾਤਾ ਜਿਹਾ ਖੜਕ ਹੁੰਦਾ ਸੀ; ਖੜਕ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਦਾ ਹਉਕਾ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਆਦਮੀ ਲਾਲਟੈਣ ਲੈ ਕੇ ਉਸੇ ਤਵੇਲੇ ਲਾਗਲੀ ਛੱਤ ਹੇਠੋਂ ਨਿਕਲਿਆ, ਰੱਸੀ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਉਸ ਦੇ ਮਗਰੇ ਮਗਰ ਭਾਰੇ ਖੁਰਾਂ ਵਾਲਾ ਘੋੜਾ ਸੁਸਤ ਜਿਹੀ ਚਾਲੇ ਤੁਰਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਾਫ਼ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਘੋੜਾ ਬੇਦਿਲੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੋਚਵਾਨ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲਿਜਾ ਕੇ ਬਮਲੇ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ, ਤੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਚਿਰ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕੇ ਵੇਖਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਾਜ਼-ਸਾਮਾਨ ਠੀਕ-ਠਾਕ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ; ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਉਹ ਜਿਉਂ ਹੀ ਦੂਜਾ ਘੋੜਾ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਮੁੜਿਆ, ਯਾਤਰੀਆਂ ਦਾ ਉਹ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਖੜੇਤਾ ਜੱਥਾ ਜਿਹੜਾ ਬਰਫ਼ ਪੈਣ ਕਰ ਕੇ ਚਿੱਟਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਹਿਲਦਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤਾ।

ਗੱਡੀਵਾਨ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, “ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਗੱਡੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਾ ਬੈਠਦੇ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਬਰਫ਼ ਤੋਂ ਤਾਂ ਬਚੇ ਰਹੋਗੇ।”

ਸ਼ਾਇਦ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੁੱਤੀ। ਝਟਪਟ ਸਾਰੇ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਨ ਲੱਗੇ। ਵਹੁਟੀਆਂ ਵਾਲੇ ਉਸ ਤਰੇਗਤੇ ਨੇ ਵੀ ਆਪੋ-ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ੀਮਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਫੜ-ਫੜ ਕੇ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਸਵਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਾ ਬੈਠੇ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਭ ਬੈਠ ਗਏ।

ਗੱਡੀ ਦੀ ਫਰਸ਼ ਉੱਤੇ ਸੁੱਕਾ ਘਾਹ ਵਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਕੁਝ ਸੁਖਾਲੇ ਜਾਪਣ ਲੱਗੇ। ਪਾਸਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ‘ਤੇ ਬੈਠੀਆਂ ਤੀਵੀਆਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਤਾਂਬੇ ਦੇ ਬਣੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਫੁਟ-ਵਾਰਮਰ (ਪੈਰ ਗਰਮਾਉ) ਵੀ ਲੈ ਆਈਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਗਰਮ ਕਰਨ ਲੱਗੀਆਂ ਤੇ ਨਾਲੋ-ਨਾਲ ਉਹ ਬੜੀ ਵਡਿੱਤਣ ਦੇ ਲਹਿਜ਼ੇ ਵਿਚ ਦੂਜੀਆਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੁਟ-ਵਾਰਮਰਾਂ ਦੇ ਗੁਣ ਦਰਸਾਉਣ ਲੱਗੀਆਂ।

ਅਖੀਰ ਗੱਡੀਵਾਨ ਨੇ ਚਹੁੰ ਦੀ ਥਾਂ ਛੇ ਘੋੜੇ ਜੋੜ ਦਿੱਤੇ। ਬਰਫ਼ ਪੈਣ ਨਾਲ ਜਦ ਸੜਕਾਂ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ, ਤਾਂ ਵਿਚਾਰੇ ਘੋੜੇ ਔਧਾ ਭਾਰ ਖਿੱਚਣ ਵੀ ਅਸਮਰੱਥ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਤਦ ਬਾਹਰੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, “ਕਿਉਂ ਜੀ, ਸਭ ਸਵਾਰੀਆਂ ਆ ਗਈਆਂ?” ਅੰਦਰੋਂ ਕਈ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਆਈਆਂ, “ਹਾਂ ਆ ਗਈਆਂ”, ਤੇ ਗੱਡੀ ਚੱਲ ਪਈ।

ਗੱਡੀ ਬੜੀ ਮੱਠੀ-ਮੱਠੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਹੀਆਂ ਦਾ ਅੱਧ ਤੋਂ ਬਹੁਤਾ ਹਿੱਸਾ ਬਰਫ਼ ਵਿਚ ਧਸਦਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸਮੁੱਚਾ ਢਾਂਚਾ ਕੜ-ਕੜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਗੱਡੀਵਾਨ ਦੀ ਚਾਬਕ ਲਗਾਤਾਰ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪਿੱਠਾਂ ‘ਤੇ ਵਰ੍ਹਦੀ ਹੋਈ ਕਦੀ ਸੱਜੇ ਕਦੀ ਖੱਬੇ ਉਡ ਰਹੀ ਸੀ। ਕਦੇ ਉਸ ਦੀ ਵੱਧਰੀ ਗੋਲ ਹੋ ਕੇ ਪਿੱਛੇ ‘ਤੇ ਲਿਪਟ ਜਾਂਦੀ, ਤੇ ਕਿਸੇ ਮਾਂਸਲ ‘ਤੇ ਵੱਜ ਕੇ ਗੱਡੀ ਦੀ ਚਾਲ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਸੀ।

ਗੱਡੀ ਜਿੰਨੀ ਮੱਠੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਦਿਨ ਉਤਨੀ ਹੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬਰਫ਼ ਹੁਣ ਕੁਝ ਥੰਮ੍ਹ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਬੱਦਲ ਚੀਰ ਕੇ ਧੁੰਦਲਾ ਜਿਹਾ ਚਾਨਣ ਨਿਕਲਦਾ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਹਾਂ, ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਬਰਫ਼ ਨਾਲ ਢਕੇ ਹੋਏ ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੀ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਮਕਾਨ ਦੀ ਬਰਫ਼ ਲੱਦੀ ਛੱਤ ਇਸ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨੂੰ ਫਿੱਕਿਆਂ ਪਾ ਦਿੰਦੀ ਸੀ।

ਪ੍ਰਭਾਤ ਦੇ ਧੁੰਦਲੇ ਚਾਨਣ ਵਿਚ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵੇਰਾਂ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਲਾਂ ਗਹੁ ਨਾਲ ਵੇਖੀਆਂ। ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸੀਟਾਂ ਉੱਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਬੋਕ ਵਪਾਰੀ ਲੋਸ਼ੀਓ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਨਾਲੋ-ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਉਧ ਰਹੇ ਸਨ।

ਲੋਸ਼ੀਓ ਸ਼ੁਰੂ-ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵਪਾਰੀ ਕੋਲ ਮੁਨੀਮੀ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਮਾਲਕ ਦਿਵਾਲੀਆ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਫਰਮ ਮੁਨੀਮ ਨੇ ਖਰੀਦ ਲਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਦੇ ਚੰਗੇ ਗੱਡੇ ਮਿਲੇ। ਆਬਕਾਰੀ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਢੀਆਂ ਦੇ-ਦੇ ਕੇ ਉਹ ਸ਼ਰਾਬ ਵਿਚ ਅੱਧੋ-ਸੁੱਧ ਪਾਣੀ ਰਲਾ ਕੇ ਵੇਚਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਕੋਈ ਉਸ ਦੀ ‘ਵਾ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੱਕ ਸਕਦਾ। ਬੇਈਮਾਨੀ ਤੇ ਚਾਲਬਾਜ਼ੀ ਵਿਚ ਉਹ ਨੰਬਰ ਇਕ ਆਦਮੀ ਸੀ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸਵੇਰੇ ਉਠਦਿਆਂ ਜੇ ਕੋਈ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਤਾਂ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਲੜਨ ਮਰਨ ‘ਤੇ ਉਤਾਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਛੁਟ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਠੱਠੇ ਮਖੌਲ ਵਿਚ ਵੀ ਉਹ ਚੰਗਾ

ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹਨੂੰ ਪੂਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਕੀਤੇ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਇਨਾਮ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਅਹੁਦਾ ਮਿਲੇਗਾ। ਉਸ ਉਹ ਹੈ ਸੀ ਭਲਾ ਆਦਮੀ। ਕਿਸੇ ਦਾ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੁਖਾਂਦਾ। ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਭਲਾ ਹੀ ਕਰਦਾ ਸੀ; ਪਰ ਰਾਜ-ਭਗਤਾਂ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬੜੀ ਚਿੰਤਾ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਉਸ ਨੇ ਬੜੀ ਲਗਨ ਨਾਲ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਵਲੰਟੀਅਰਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਆਪਣੀਆਂ ਸਭ ਤਿਆਰੀਆਂ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣ ‘ਤੇ ਵੀ, ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਹ ਸ਼ਹਿਰ ਮੁੜ ਆਇਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਸ ਨੇ ਹਾਵਰੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ

ਕਿਉਂ ਨਾ ਭਰਨੇ ਪੈਂਦੇ, ਇਸ ਬਦਮਾਸ਼ ਤੀਵੀਂ ਨੂੰ ਗੱਡੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਾ ਫਟਕਣ ਦਿੰਦੇ...।” ਕਾਊਂਟ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰੋਣੇ, ਰੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਰਮਨਾਂ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦਾ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਿਆ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਿਸ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਡੰਗਰਾਂ ਨੂੰ ਜਰਮਨਾਂ ਨੇ ਮਾਸ ਤੇ ਦੁੱਧ ਦੀ ਬੁੜ੍ਹ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਹੜੱਪ ਲਿਆ, ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਖੇਤ ਕਿਵੇਂ ਤਬਾਹ ਕੀਤੇ, ਪਰ ਉਹ ਰਈਸੀ ਵੰਗ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਸ ਦਾ ਕਰੋੜਪਤੀ ਹੋਣਾ ਨਾਲੋ-ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਜਾਵੇ, ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਜਾਪੇ ਕਿ ਲੱਖਾਂ ਦੇ ਇਸ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਉਹ ਕੋਈ ਏਡਾ ਭਾਰਾ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਰਿਹਾ।

ਜੇਤੂਆਂ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਲਗਭਗ ਸਾਰੀ ਦੌਲਤ ਕਬਜ਼ੇ ਹੇਠ ਕਰ ਲਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੋ ਕੁਝ ਮੰਗਿਆ, ਲੋਕਾਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀਲ-ਹੁੱਜਤ ਹਾਜ਼ਰ ਕੀਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਵਾਸੀ ਅਮੀਰ ਤਬਕੇ ਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਛੇ-ਸੱਤ ਮੀਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਦਰਿਆ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਮਲਾਹ ਤੇ ਮਾਫੀ ਕਦੀ-ਕਦੀ ਇਕ-ਅੱਧ ਜਰਮਨ ਦੀ ਲੋਥ ਰੁੜ੍ਹਦੀ ਵੇਖਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲਿਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਵਰਦੀ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਫੁੱਲੀ ਹੋਈ ਲੋਥ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਉਹ ਸਮਝ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਫੂਰੀ ਜਾਂ ਡੰਡੇ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ; ਅਥਵਾ ਉਸ ਦਾ ਸਿਰ ਪੱਥਰ ਨਾਲ ਫਿੱਥਾ ਹੋਇਆ ਮਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਕੋਈ ਇਕ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਇਕ-ਅੱਧ ਬੀਰ ਆਤਮਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਇਸ ਵਿਦੇਸੀ ਹਕੂਮਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਿਣਤ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਇਕ-ਅੱਧ ਜਰਮਨ ਦਾ ਖੂਨ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਅੱਗ ਬੁਝਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਮਾਹਰ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਕੱਦ ਮਧਰਾ, ਗੋਗੜ ਵਿਲਕੀ ਹੋਈ, ਚਿਹਰਾ ਲਾਲ ਤੇ ਮੁੱਛਾਂ ਲੰਮੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਵਹੁਟੀ ਔਸਤ ਤੀਵੀਂ ਨਾਲੋਂ ਗਿੱਠ ਸਵਾ ਗਿੱਠ ਲੰਮੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਬੜੀ ਭੱਦੀ ਸੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਬੜੇ ਰੋਹਬੀਲੇ ਸਰੀਰ ਵਾਲਾ ਉਸੇ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦਾ ਕੋਰੇ ਬੈਠਾ ਸੀ ਜੋ ਬੜਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਪਾਰੀ ਤੇ ਕੱਪੜੇ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨਾਂ ਮਿਲਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਨਗਰ ਸਭਾ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਜਨਰਲ ਕੌਂਸਲ ਦਾ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਵੀ। ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕੋਰੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨਾਲੋਂ ਉਮਰ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਛੋਟੀ ਸੀ। ਉਹ ਰੋਈਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵੱਡ-ਘਰੀਏ ਗੱਭਰੂਆਂ ਲਈ ਦਿਲ ਪ੍ਰਚਾਦੇ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਸੀ। ਬੜੀ ਹਸਮੁਖ ਤੇ ਕੌਮਲ ਅੰਗਾਂ ਵਾਲੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਪਸ਼ਮੀਨੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਿਚ ਲੁਕਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਤੇ ਗੱਡੀ ਵਿਚਲੇ ਸਿਥਲ ਜਿਹੇ ਦਿਸ਼ ਨੂੰ ਵੇਖ-ਵੇਖ ਕੁਝ ਉਦਾਸ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਗੇ ਇਕ ਹੋਰ ਜੋੜੀ ਸੀ- ਕਾਊਂਟ ਤੇ ਕਾਊਂਟੈਸ ਬ੍ਰੇਵਿਲ। ਇਹ ਜੋੜੀ ਨਾਰਮੰਡੀ ਦੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਤੇ ਉਘੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚੋਂ ਗਿਣੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਕਾਊਂਟ ਸਾਹਿਬ ਕਾਫੀ ਵਡੇਰੀ ਉਮਰ ਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਆਪਣੇ ਉਚੇ ਲੰਮੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਬਣਾਉ-ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਰੱਖਦੇ; ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈਨਰੀ ਚੌਥੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਲ ਮਿਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਵੀ ਸਨ ਜਿਸ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨ 5 ਲੱਖ ਫਰੈਂਕ ਸੀ।

ਇਹ ਛੋਟੀ ਸਵਾਰੀਆਂ ਗੱਡੀ ਦੀ ਇਕੋ ਲੰਮੀ ਪਲਾਂਘ ਵਿਚ ਬੈਠੀਆਂ ਸਨ। ਕਾਊਂਟੈਸ ਦੇ ਲਾਗੇ ਦੋ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰਨੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟੀ ਆਪਣੀ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਵਿਚ ਲਿਵਲੀਨ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਬੁੱਢੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ‘ਤੇ ਮਾਤਾ ਦੇ ਇਤਨੇ ਦਾਗ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਜਰਮਨ ਜੇਤੂਆਂ ਨੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੀ ਚਾਂਦਮਾਰੀ ਲਈ ਕੁਝ ਚਿਰ ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਵਰਤਿਆ ਹੋਵੇ। ਦੂਜੀ ਜਿਹੜੀ ਜਵਾਨ, ਪਰ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਬਿਮਾਰ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਡੂੰਘੀ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਮਲੂਮ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਧਾਰਮਿਕ ਅਕੀਦਿਆਂ ਦੇ ਸਹਿਮਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਤੇ ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਉਕਾ ਹੀ ਖਾ ਲਿਆ ਹੈ।

ਦੋਹਾਂ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰਨੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕ ਤੀਵੀਂ ਤੇ ਇਕ ਆਦਮੀ ਹੋਰ ਬੈਠੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਗਭਗ ਸਭ ਸਵਾਰੀਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਆਪਣੀ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਆਦਮੀ ਦਾ ਨਾਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਸਨ, ਕਾਰਨੂਟੋਡ ਸੀ। ਉਹ ਪਰਜਾਤੰਤਰਵਾਦੀ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਅਮੀਰ ਘਰਾਣੇ ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਡਰਦੇ ਸਨ। ਪਿਛਲੇ ਵੀਹਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀ ਲਾਲ ਦਾੜ੍ਹੀ ਦੀ, ਸਾਰੇ ਪਰਜਾਤੰਤਰਵਾਦੀ ਹੋਟਲਾਂ ਦੇ ਢੱਕਣਦਾਰ ਗਲਾਸਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਪਿਉ ਹਲਵਾਈ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਚੰਬੀ ਰਕਮ ਛੱਡ ਕੇ ਮਰਿਆ ਸੀ। ਕਾਰਨੂਟੋਡ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਖੂਬ ਪੈਸਾ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਹ ਬੜੀ ਉਤਾਵਲੀ ਨਾਲ ਪਰਜਾਤੰਤਰ ਰਾਜ ਦੀ ਉਡੀਕ

ਉਥੇ ਖਾਈਆਂ ਪੁੱਟਣ ਦੇ ਕੰਮ ਲਈ ਤਗਤੀ ਵਲੰਟੀਅਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ।

ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜੀ ਕੁੜੀ ਬੈਠੀ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਸੀ ਮਾਰਗਰੇਟ, ਤੇ ਉਹ ਵੇਸਵਾ ਸੀ। ਉਹ ਜਵਾਨ ਤੇ ਖੂਬ ਸਿਹਤਮੰਦ ਸੀ। ਕੱਦ ਉਸ ਦਾ ਮੱਧਰਾ ਤੇ ਗੋਲ-ਮੋਲ ਜਿਹਾ ਸੀ। ਸਰੀਰ ਸੂਰ ਵਾਂਗ ਪੀੜਾ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਮੋਟੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਉੱਤੇ ਇਤਨਾ ਮਾਸ ਸੀ ਕਿ ਹਿਲਾਉਣ ਨਾਲ ਜੋੜਾਂ ਉੱਤੇ ਨਿਕੇ-ਨਿਕੇ ਟੋਏ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਦਾ ਚਮਕੀਲਾ ਤੇ ਖੂਬ ਗੁਥਿਆ ਹੋਇਆ ਪਿੰਡਾ, ਮੁਟਾਪੇ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਲੁਭਾਉਣਾ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਛਾਤੀਆਂ ਇਤਨੀਆਂ ਭਾਰੀਆਂ ਤੇ ਉਭਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਬੁਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਮਲੂਮ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਉਸ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਲੋਕ ਲੱਟੂ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਜਿਸ ਦੀ ਲਾਲੀ ਬਿਲਕੁਲ ਸਿਉਂ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਨਵ-ਖਿੜੀ ਕਲੀ ਵਾਂਗ ਫੁੱਟ-ਫੁੱਟ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਾਲੀਆਂ ਤੇ ਮੋਟੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਕਮਾਣਾਂ ਵਰਗੇ ਭਰਵੱਟਿਆਂ ਹੇਠ ਮਸਤੀ ਨਾਲ ਬਿਰਕ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਲਾਲ ਬੁੱਲੀਆਂ ਪਿਛੇ ਚਮਕਦੀਆਂ ਚਿੱਟੇ ਤੇ ਅਰੰਗ ਦੰਦਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਪਾਲਾਂ ਵੇਖ ਕੇ ਕੋਈ ਵੀ ਗੱਭਰੂ ਉਸ ਨੂੰ ਚੁੰਮਣ ਲਈ ਤੜਫ ਉਠਦਾ ਸੀ।

ਜਿਉਂ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਛਾਤਾ, ਸਾਰੇ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਕੰਨੀ ਘੁਰਕੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਕਈ ਤਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਬੇ-ਆਰਾਮ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਦਬਵੀ ਜੁਬਾਨ ਉਸ ਨੂੰ ਕਲੱਕਣੀ, ਪਾਪਣ ਤੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਲਹੂ ਪੀਣੀ ਜੋਕ ਤੱਕ ਕਹਿ ਗਏ। ਸਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਨੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਹੀ ਚਿਰ ਵਿਚ ਮਾਰਗਰੇਟ ਨੂੰ ਕੁਝ ਬੇ-ਆਰਾਮ ਜਿਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਸਿਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਸਭਨਾਂ ਵੱਲ ਤੱਕਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਤੱਕਣੀ ਵਿਚ ਇਤਨੀ ਤੇਜ਼ੀ ਤੇ ਰੋਹਬ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਨੀਵੇਂ ਪੈ ਗਏ ਤੇ ਜੁਬਾਨਾਂ ਵੀ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਕੇਵਲ ਲੋਸ਼ੀਓ ਹੀ ਬੜੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਾਲ ਉਸ ਵੱਲ ਤੱਕਦਾ ਰਿਹਾ।

ਹਾਂ, ਤੇ ਉਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਤਿੰਨ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀਆਂ ਸਨ, ਗੱਲੀ ਕੱਥੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕ-ਦੂਜੀ ਨਾਲ ਚੰਗੀ ਮਿੱਤਰਤਾ ਜਿਹੀ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਉਹ ਮਾਰਗਰੇਟ ਵੱਲੋਂ ਧਿਆਨ ਮੌਤ ਕੇ ਮੁੜ ਆਪੋ ਵਿਚ ਗੱਲੀ ਲੱਗ ਪਈਆਂ। ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੱਲੀ ਲਾ ਲਿਆ ਕਿ ਉਹ ਉਚ ਘਰਾਣਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਬੈਠੀਆਂ ਸਨ ਉਹ ਬੇਸ਼ਰਮ ਕੰਜਰੀ ਨਾਲ ਇਕੋ ਗੱਡੀ ਵਿਚ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਹੇਠੀ ਤੇ ਗਿਲਾਨੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

ਤਿੰਨੋਂ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਵੀ ਆਪੋ ਵਿਚ ਚੰਗੇ ਹਿਲ-ਮਿਲ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਅਪਮਾਨ ਦੇ ਅਹਿਸਾਸ ਤੋਂ ਅਣਭਿਜ ਨਹੀਂ ਸਨ ਰਹੇ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਵਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਲਦਾ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਹ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ- “ਜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਇਕ ਦੇ ਥਾਂ ਭਾਵੇਂ ਦੋਹਾਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਪੈਸੇ

ਸਾਲ ਛਿਮਾਹੀ ਵਿਚ ਹੀ ਉਹ ਇਸ ਦਾ ਭਾਂਗ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਵੇਗਾ।

ਮਿਸਟਰ ਕੋਰੇ ਆਪਣੀਆਂ ਮਿੱਲਾਂ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ਛੇੜੀ ਬੈਠਾ ਸੀ, “ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਛੇ ਲੱਖ ਫਰੈਂਕ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰ ਛੱਡਿਆ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਦਿਸਦਾ ਸੀ ਕਿ ਫਰਾਂਸ ਉੱਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਜਰਮਨਾਂ ਦਾ ਹਮਲਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਤੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਅੱਖੇ ਵੇਲੇ ਜੇ ਉਹ ਮੇਰਾ ਸਭ ਕੁਝ ਲੁੱਟ ਵੀ ਲੈਣਗੇ, ਤਾਂ ਵੀ ਦਿਨ ਕਈ ਲਈ ਤਾਂ ਕੁਝ ਬਚਿਆ ਰਹੇਗਾ।”

ਲੋਸ਼ੀਓ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਾਬ ਫੌਜੀ ਮਹਿਕਮੇ ਪਾਸ ਸਰਕਾਰੀ ਨਿਰਖਾਂ ‘ਤੇ ਵੇਚਣੀ ਪਈ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਈ ਲੱਖ ਦਾ ਕਸਾਰਾ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ, “ਹਾਵਰੇ ਮੈਂ ਇਸੇ ਲਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿਚ ਅਪੀਲ ਕਰਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਰਕਮ ਵਾਪਸ ਦਿਵਾਈ ਜਾਵੇ”, ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਭਰੋਸਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅੱਧੀ ਰਕਮ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਲੈ ਮਰੇਗਾ।

ਤਿੰਨੋਂ ਜਣੇ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਦੋਸਤਾਨਾ ਰਵੱਈਆ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਮਾਜਕ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਸਭ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਸਨ, ਪਰ ‘ਮਾਇਆ-ਭਾਈ’ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ-ਜੁਲਦੀਆਂ ਸਨ।

ਗੱਡੀ ਦੀ ਤੌਰ ਇਤਨੀ ਮੱਠੀ ਸੀ ਕਿ ਦਸ ਵਜੇ ਤੱਕ ਉਸ ਨੇ ਮਸਾਂ ਚਾਰ ਮੀਲ ਪੈਂਡਾ ਮੁਕਾਇਆ। ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਮੁਸਾਫ਼ਿਰਾਂ ਨੂੰ ਉਤਰਨਾ ਵੀ ਪਿਆ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਬੜੇ ਕਾਹਲੇ ਪਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਟੋਟਿਸ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਦੁਪਹਿਰਾਂ ਦੀ ਰੋਟੀ ਖਾਣਗੇ, ਪਰ ਗੱਡੀ ਦੀ ਤੌਰ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਵੀ ਉਹ ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ। ਹਰ ਇਕ ਮੁਸਾਫ਼ਿਰ ਇਸੇ ਟੌਰ ਵਿਚ ਸੀ ਕਿ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮਾੜੀ-ਮੋਟੀ ਸਰਾਂ ਮਿਲ ਜਾਵੇ। ਇਸੇ ਵੇਲੇ ਅਚਾਨਕ ਗੱਡੀ ਦੇ ਪਹਿਏ ਟੋਏ ਵਿਚ ਜਾ ਫਸੇ ਜਿਥੇ ਕੱਢਦਿਆਂ ਪੂਰੇ ਦੋ ਘੰਟੇ ਲੱਗ ਗਏ। ਮੁਸਾਫ਼ਿਰਾਂ ਦੀ ਭੁੱਖ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਘਟ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਰਾਂ ਦਾ ਕਿਤੇ ਨਾਂ ਬੇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਨਜ਼ਰੀ ਆਉਂਦਾ। ਜੇ ਕੋਈ ਮਿਲਦੀ ਵੀ, ਤਾਂ ਬੁਹੇ ਵੱਜੇ ਹੋਏ ਤੇ ਜੰਦਰੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਰਫ਼ੀਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮੁਸਾਫ਼ਿਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ਾਈ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਣ ਕਰ ਕੇ ਸਰਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਵੀ ਆਪਣਾ ਟੰਬਾ-ਟੀਹਾ ਸਮੇਟ ਕੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਘਰੋ-ਘਰੀ ਚਲੇ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਤਾਂ ਜਰਮਨਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ਾਈ ਕਰ ਕੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਹੋਟਲਾਂ ਵਾਲੇ ਵੀ ਡਰਦੇ ਮਾਰੇ ਨੱਸ ਗਏ ਸਨ।

ਇਕ ਦੋਹਾਂ ਥਾਂਈਂ ਜਿਥੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਟਾਂਵੀ-ਟਾਂਵੀ ਟੱਪਰੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਸੀ, ਮੁਸਾਫ਼ਿਰਾਂ ਨੇ ਗੱਡੀ ਖਲਿਹਾਰ ਕੇ ਉਥੋਂ ਪੈਟ ਪੂਜਾ ਦਾ ਕੁਝ ਸਮਾਨ ਛੁੱਡਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਕਿਤੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਲੱਭਾ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਇਹ ਜਥਾ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਵੱਲ ਜਾਂਦਾ, ਉਹ ਵਿਚਾਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਾਕੂ ਸਮਝ ਕੇ ਆਪਣਾ ਸਭ ਕੁਝ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲੁਕਾ ਛੱਡਦੇ। ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ

ਭਾਵੇਂ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਹੋਣ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਜਰਮਨ, ਭੁੱਖੇ ਸਿਪਾਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਦੇਖਣਗੇ, ਧਿੰਗੋ-ਜ਼ੋਰੀ ਖੋਹ ਲੈਣਗੇ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਲੋਕ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਚੁਕੰਨੇ ਰਹਿੰਦੇ।

ਇਕ ਵੱਜ ਗਿਆ, ਪਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਮੁਸਾਫ਼ਿਰਾਂ ਦਾ ਬੋਤਾ ਬੰਨੇ ਲੱਗਣ ਦੀ ਕੋਈ ਆਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਪਦੀ। ਘੋੜੇ ਬੱਕ ਕੇ ਚਕਨਾਚੂਰ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਚਾਬਕ ਚਲਾਇਆ-ਚਲਾਇਆ ਗੱਡੀਵਾਨ ਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਵਿਚ ਖੱਲੀਆਂ ਪੈ ਗਈਆਂ, ਤੇ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਦੇ ਦੀਆਂ ਘੱਗਾਂ ਮਿਲ ਗਈਆਂ ਸਨ।

ਪਰਦੇਸ ਵਿਚ ਭੁੱਖ ਉੱਜ ਹੀ ਬਹੁਤੀ ਚਮਕਦੀ ਹੈ; ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਜਿਥੇ ਕੁਝ ਮਿਲਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਾ ਰਹੀ ਹੋਵੇ, ਉਥੇ ਤਾਂ ਢਿੱਡ ਵਿਚ ਕੜੂਰੇ ਹੀ ਭੌਂਕਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹੋ ਹਾਲਤ ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਸਾਫ਼ਿਰਾਂ ਦੀ ਸੀ; ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਅਮੀਰ ਤਰੇਘੜੇ ਦੀ ਹਾਲਤ ਤਾਂ ਬੜੀ ਹੀ ਤਰਸਯੋਗ ਸੀ। ਆਂਦਰਾਂ ਦੀ ਕੁਲਕੁਲਾਹਟ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਇਕ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਨੂੰ ਵੀ ਸਲੂਬਾ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਭ ਦੀਆਂ ਜੁਬਾਨਾਂ ਜਿਵੇਂ ਤਾਲੂਆਂ ਨਾਲ ਸਿਉਤੀਆਂ ਸਨ। ਕੇਵਲ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਇਕ-ਅੱਧ ਅੰਗਤਾਈ ਜਾਂ ਉਬਾਸੀ ਲੈਂਦਾ ਕਹਿੰਦਾ, “ਓਹ! ਰੱਬ ਜੀ!”

ਮਾਰਗਰੇਟ ਦੇ ਨੇੜੇ ਬੈਠਾ ਗੱਭਰੂ ਲੋਸ਼ੀਓ ਬੋਲਿਆ, “ਬੜੀ ਭੁੱਖ ਲੱਗੀ ਹੈ, ਕੀ ਕਰੀਏ?” ਮਾਰਗਰੇਟ ਇਕ-ਦੋ ਵਾਰੀ ਹੇਠਾਂ ਝੁਕੀ। ਮਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਦੇ ਹੇਠੋਂ ਕੁਝ ਲੱਭ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੋ-ਚਾਰ ਮਿੰਟ ਉਹ ਹਿਚਕਾਈ ਹੋਈ ਮੁਸਾਫ਼ਿਰਾਂ ਵੱਲ ਤੱਕਦੀ, ਤੇ ਫਿਰ ਸ਼ਾਂਤ ਭਾਵ ਨਾਲ ਤਣ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੀ। ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਪੀਲੇ ਪੈਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਲੋਸ਼ੀਓ ਨੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ, “ਇਸ ਵੇਲੇ ਜੇ ਕੋਈ ਚੱਪਾ ਕੁ ਰੋਟੀ ਤੇ ਇਕ ਪਲੇਟ ਮਾਸ ਦੀ ਲਿਆ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰ ਫਰੈਂਕ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ।”

ਉਸ ਦੀ ਵਹੁਟੀ ਨੇ ਝਟਪਟ ਪੜੀ ਦੀ ਇਸ ਬੋੜੁਦਿਲੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੌਲਤ ਦੀ ਇਸ ਬੇਦਰਦੀ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਉਹ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੀ। ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਐਵੇਂ ਹਾਸੇ ਭਾਣੇ ਹੀ ਕਹੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਸਹਾਰ ਨਾ ਸਕੀ।

ਕਾਰਨੂਟੋਡ ਕੋਲ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਬੋਤਲ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਲਾ ਮਾਰੀ। ਲੋਸ਼ੀਓ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਭ ਨੇ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਲੋਸ਼ੀਓ ਨੇ ਬੋਤਲ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ ਇਕ-ਦੋ ਘੁੱਟ ਪੀਤੇ, ਤੇ ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ ਬੋਤਲ ਮੋੜਦਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਸ਼ਰਾਬ ਬੇਸ਼ੱਕ ਬੜੀ ਵਧੀਆ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੈ, ਪੀਂਦਿਆਂ ਹੀ ਸਰੀਰ ਨਿੱਘਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।”

ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਦੋ ਘੁੱਟ ਪੀ ਕੇ ਉਹ ਕੁਝ ਚੁਸਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਲਾਹਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਗੀਤ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਮੋਟੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਖਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਭੱਦੇ ਜਿਹੇ ਮਜ਼ਾਕ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੋਈ ਉਤਰ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹਦੀ ਇਸ ਟਿੱਚਰ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ, ਛੁੱਟ ਉਸ ਮੋਟੀ ਵੇਸਵਾ ਮਾਰਗਰੇਟ ਤੋਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੇਵਲ ਕਾਰਨੂਟੋਡ ਮੁਸਕਰਾਇਆ। ਦੋਹਾਂ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰਨੀਆਂ ਨੇ ਮਾਲਾ ਫੇਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਬਗਲਾਂ ਹੇਠ ਘੁੱਟੀ ਬੈਠੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਅੱਖਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਰਾਬਰ ਝੁਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਵੇਲੇ ਦੋਵੇਂ ਇਹੋ ਸੋਚ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਈਸਾ ਮਸੀਹ ਨੇ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਮੁਸੀਬਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਹੈ, ਇਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬਰ ਸੰਤੋਖ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਲੈਣ ਲਈ ਹੈ।

ਕਰੀਬ ਤਿੰਨ ਵਜੇ ਗੱਡੀ ਮੋਕਲੇ ਜਿਹੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚੋਂ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਵੀ ਪਿੰਡ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਸਿਆ। ਮਰਗਰੇਟ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਹੇਠਾਂ ਝੁਕੀ, ਤੇ ਸੀਟ ਬੱਲਿਓਂ ਹੱਥ ਵਧਾ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਪਤਲੇ ਬੈਂਤ ਦੀ ਪਟਾਰੀ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲਈ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਉਸ ਨੇ ਦੋ ਸਾਬਤ ਚੂਚੇ ਕਬਾਬ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕੱਢੇ। ਪਟਾਰੀ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਬਬੇਰਾ ਕੁਝ ਸੀ, ਪਨੀਰ, ਰੋਟੀ, ਮੱਖਣ ਆਦਿ; ਮਤਲਬ ਪੂਰੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਖਾਣ ਲਈ ਉਸ ਵਿਚ ਸਾਮਾਨ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਰਾਂ ਜਾਂ ਹੋਟਲ ਲੱਭਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਟੋਕਰੀ ਵਿਚੋਂ ਦੁੱਧ-ਤਿੰਨਾਂ ਬੰਦ ਬੋਤਲਾਂ ਦੇ ਲਖ ਨਾਲ ਮੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਮੂੰਹ ਵੀ ਨਜ਼ਰੀ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਚੂਚਿਆਂ ਤੇ ਡਬਲ ਰੋਟੀ ਨੂੰ ਫੂਰੀ ਨਾਲ ਕੱਟਿਆ ਤੇ ਖੂਬ ਸੁਆਦ ਲਾ-ਲਾ ਖਾਣ ਲੱਗੀ।

ਸਾਰੇ ਮੁਸਾਫ਼ਿਰ ਸੱਧਰਾਈਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫ਼ੇ 'ਤੇ)

ਜਦ ਚਿੜੀਆਂ ਚੁਗ ਜਾਣ ਖੇਤ...

ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪੰਜ ਭੁਤਕ ਸਰੀਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਟਿੱਬਿਆਂ ਦੀ ਰੇਤ ਵਾਂਗ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਇਕ ਵੀ ਵਾ-ਵਰੇਲਾ ਨਹੀਂ ਝੱਲਦਾ ਤੇ ਝੱਟ-ਪੱਟ ਹੀ ਉਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਰੁਤਬੇ, ਮਾਇਆ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਕਰਨੇ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੇ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਉਤੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਗੇੜ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪਾਪਾਂ ਦੀਆਂ ਭਰੀਆਂ ਟਿੱਡਾਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਮਾਲਾ ਦੇ ਮਣਕਿਆਂ ਨਾਲ ਇਸ ਟਿੱਡਾਂ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਅਫਸੋਸ! ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਹੰਕਾਰ ਨਾਲ ਤੁਰਨ ਵਾਲਾ, ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਬਿਸਤਰੇ 'ਤੇ ਪਿਆ ਫਿਰ ਇੰਜ ਵੱਧ ਜੋੜ ਕੇ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਦਾ ਹੈ:

ਮੇਰਾ ਨਾਂ ਤਾਂ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਹੰਕਾਰ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਹੀ ਤੁਰਿਆ ਰਿਹਾ। ਲਾਲਚ ਨੇ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਅਜਿਹੀ ਪੱਟੀ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਪਰਾਏ ਦੀ ਪਛਾਣ ਵੀ ਭੁੱਲ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ਹਰ ਰਾਹਗੀਰ ਵੀ ਆਪਣਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਫਸੋਸ! ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਆਪਣਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਤਿੰਨ ਭਰਾ ਤੇ ਤਿੰਨ ਭੈਣਾਂ ਹਨ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤਾ ਲਿਖਣਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸਿੱਖ ਲਿਆ ਸੀ। ਬਾਪੂ ਅਤੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਖੇਤੀ ਕਰਵਾਉਂਦਾ। ਕਈ ਵਾਰ ਸਿਰ ਤੋਂ ਏਅਰਫੋਰਸ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਲੜਾਕੂ ਜਹਾਜ਼ ਲੰਘਦੇ ਤਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਜਹਾਜ਼ ਦਾ ਝੂਟਾ ਲੈਣ ਦੀ ਚਾਹਤ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਪਰ ਗਰੀਬੀ ਦੀ ਚਾਦਰ ਉਸ ਚਾਹਤ ਨੂੰ ਢਕ ਦਿੰਦੀ। ਸਾਡਾ ਹਾੜੀ-ਸਾਉਣੀ ਦਾ ਕੰਮ ਹੀ ਨਾ ਮੁੱਕਦਾ। ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵੱਖਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾੜ੍ਹਾ ਰਹਿੰਦੀ ਪਰ ਅਭਯ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਬਾਪੂ ਅੱਗੇ ਮੈਂ ਝੁਕ ਜਾਂਦਾ। ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਮੱਸ ਫੁੱਟਣ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ।

ਬਾਪੂ ਕਹਿੰਦਾ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਟੱਬਰ ਰੋਟੀ ਖਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਏਜੰਟਾਂ ਨੇ ਧੋਖਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਆਹ ਖੇਤ ਆਉਣੋਂ ਵੀ ਰਹਿ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਂਦਾ। ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਜਾਂ ਵਲੈਂਡੀਏ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਆਇਆ ਦੇਖਦਾ, ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਦੀ ਜ਼ਿਦ ਕਰਨ ਲਗਦਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜਿਵੇਂ ਅੱਧਾ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਮੇਰਾ ਹਮ-ਉਮਰ ਮਿੱਤਰ ਸੁਖਵੀਰ ਆਪਣੇ ਮਾਮੇ ਕੋਲ ਅਮਰੀਕਾ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਸੱਬਾਂ ਤੇ ਜੂਹਾਂ ਉਜੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਲੱਗਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਖਾਣਾ-ਪੀਣ ਵੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਹਾਲਤ ਦੇਖ ਕੇ ਮੇਰੇ ਬਾਪੂ ਤੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਨਾ ਲਿਆ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦੇਵੀਏ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸਲਾਹ ਕਰ ਕੇ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤਿੰਨ ਕਿੱਲੇ ਕਾਨਪੁਰੀਆਂ ਕੋਲ ਗਹਿਣੇ ਧਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮੁੰਡੇ ਜਰਮਨੀ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਵੀ ਪਿੰਡ ਦੇ ਦੋ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਜਰਮਨੀ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ।

ਮੈਨੂੰ ਇੰਜ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਸਵਰਗ ਰੱਬ ਕੋਲ ਨਹੀਂ, ਇੱਥੇ ਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਇਸ ਸਵਰਗ ਦਾ ਝੂਟਾ ਲੈਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਿੰਡੇ ਗਹਿਣੇ ਰੱਖੀ ਜ਼ਮੀਨ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਉਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਗੋਰੀ ਨਾਲ ਇਸ਼ਕ ਦਾ ਪੇਚਾ ਪੈ ਗਿਆ ਤੇ ਸਾਡੀਆਂ ਗੁੱਡੀਆਂ ਅਸਮਾਨੀਂ ਚੜ੍ਹਨ ਲੱਗੀਆਂ। ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਚਿੱਠੀ ਆਉਣੀ ਤਾਂ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਹੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪਾੜ ਦੇਣੀ। ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕੰਜਰਪੁਣੇ ਵਿਚ ਹੀ ਲੁਟਾ ਦੇਣੀ। ਫਿਰ ਇਕ ਦਿਨ ਇਕ ਪੇਂਡੂ ਮਿਲਿਆ, ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਗਹਿਣੇ ਦੇ ਪੈਸੇ ਵਾਪਸ ਨਾ ਮੋੜੋ ਤਾਂ ਕਾਨਪੁਰੀਆਂ ਨੇ ਇਕ ਕਿੱਲਾ ਜ਼ਮੀਨ ਬੈਅ ਲਿਖਵਾ ਲੈਣੀ ਹੈ। ਤੂੰ ਪੈਸੇ ਭੇਜ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਮਾਂ-ਪਿਉ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਵੀ ਬਚਾ ਲੈ। ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਗੋਰੀ ਨੂੰ ਦੱਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਪੈਸੇ ਲਿਆ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਮੈਂ ਪਿੰਡ ਪਾ ਦਿੱਤੇ। ਬਾਪੂ ਹੋਰੀ ਕਾਨਪੁਰੀਆਂ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਏ। ਮੈਂ ਇੱਧਰ ਬਾਣੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਗੋਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਉ ਦਾ ਚੈਕ ਆਪ ਹੀ ਸਾਈਨ ਕਰ ਕੇ ਕੈਸ਼ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਪਿਉ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਯਾਰ ਹੋਰੀ ਬਾਣੇ ਪੁੱਜ ਗਏ।

ਗੋਰੀ ਦਾ ਬਾਪੂ ਕਹੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪੈਸੇ ਵਾਪਸ ਕਰ, ਪਰ ਮੈਂ ਪੈਸੇ ਕਿੱਥੋਂ ਦਿੰਦਾ। ਪੈਸੇ ਤਾਂ ਕਾਨਪੁਰੀਆਂ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਅਖੀਰ ਇਸ ਝੰਜਟ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਡੀਪੋਟ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਉਹੀ ਪਿੰਡ ਤੇ ਉਹੀ ਖੇਤ ਪੱਲੇ ਪੈ ਗਏ। ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਧੋਬੀ ਦਾ ਕੁੱਤਾ ਨਾ ਘਰ ਦਾ ਰਿਹਾ, ਨਾ ਘਾਟ ਦਾ। ਫਿਰ ਸੁਖਵੀਰ ਨੂੰ ਲੰਮੇ-ਲੰਮੇ ਖਤ ਲਿਖਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ। ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਮਿਹਰ ਪਈ। ਉਸ ਨੇ ਫਿਜ਼ੀ ਮੂਲ ਦੀ ਕੋਈ ਕੁੜੀ ਭੇਜ ਕੇ ਮੇਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਕ ਸਾਲ ਵਿਚ ਮੈਂ ਨਿਉ ਯਾਰਕ ਆ ਗਿਆ। ਫਿਜ਼ੀ ਕੁੜੀ ਕੋਲੋਂ ਮੈਂ ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਮਨ ਵਿਚ ਲਾਲਚ ਨੇ ਡੋਰਾ ਲਾਇਆ ਕਿ ਪਿੰਡ ਜਾ ਕੇ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਵਾਂ ਤੇ ਪੁਰਾ ਦਾਜ-ਦਹੇਜ ਮੰਗਾਂ। ਕਾਰ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਮੰਗਣੀ ਹੈ।

ਪਿੰਡ ਜਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਸੁਖਵੀਰ ਕਹਿੰਦਾ, “ਬਾਈ ਗਿਆਨ, ਜੇ ਤੂੰ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣ ਚੱਲਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਚਲਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੀ ਮਾਸੀ ਦੀ ਧੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਉਥੇ ਉਸ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲੈ। ਉਹ ਵਿਚਾਰੇ ਗਰੀਬ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਭਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਆਪਣੀ ਮਿੱਤਰਤਾ ਵੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਵਿਚ ਬਦਲ ਜਾਵੇਗੀ।” ਪਰ ਮੈਂ ਸੁਖਵੀਰ ਦੇ ਕੀਤੇ ਅਹਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਲਾਲਚੀ ਹੋ ਬਚਪਨ ਦੀ ਯਾਰੀ ਕੱਚ ਦੇ ਗਲਾਸ ਵਾਂਗ ਤੋੜ ਕੇ ਖਿਲਾਰ

ਗਿਆ। ਪਿੰਡ ਜਾ ਕੇ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਦਾ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਕੁੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ ਨੀਵੀਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਦਾਜ ਨਾਲ ਭਰੇ ਟਰੱਕ ਤੇ ਕਾਰ ਨਾਲ ਨਕਦ ਰਕਮ ਵਾਲੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਆਉਣ ਲੱਗੇ। ਮੇਰੇ ਮਾਂ-ਪਿਉ ਨੇ ਬਬੇਰਾ ਸਮਝਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਆਪਾਂ ਤੇਰੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਦੇ ਕੇ ਤੋਰਿਆ ਹੈ? ਜੇ ਤੂੰ ਪਿੰਡ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਪੈਸੇ ਦੇ ਕੇ ਵੀ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਸੀ ਪਰ ਮੈਂ ਸਰਮ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਟੱਪ ਗਿਆ। ਜਿਥੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਕਦੀ ਤੇ ਸੋਨਾ ਮਿਲਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੁਹੇ ਜਾ ਢੁੱਕਿਆ। ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਹੀ ਮੈਂ ਕਾਰ ਵੇਚ ਦਿੱਤੀ। ਜਿੰਨਾ ਸੋਨਾ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਵੇਚ ਕੇ ਡਾਲਰ ਬਣਾ ਕੇ ਇਥੇ ਆ ਗਿਆ। ਘਰਵਾਲੀ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਸਟੋਰ ਲੈਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਮੈਂ ਇਕ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਸਟੋਰ ਕਰ ਲਏ। ਇਸ ਸਭ ਨੇ ਮੇਰੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪੁੱਠ ਦਿੱਤੀ। ਮੈਂ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਟਿੱਚਰ ਨਾਲ ਬੁਲਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਿੰਡ ਆਪਣੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਵੀ ਸਿਆੜ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਂ-ਪਿਉ ਨੇ ਬਬੇਰਾ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭੈਣ-ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਭਰ ਦੇ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਕੰਨਾਂ 'ਤੇ ਜੂ ਨਾ ਸਰਕੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਆਹ ਆਪ ਕਰਵਾਏ। ਮਾੜੇ-ਚੰਗੇ ਘਰ ਬਣਾ ਲਏ। ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਪਿੰਡ ਕੋਠੀ ਪਾ ਲੈ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਚਾਰ ਸਾਲ ਸੁੱਖ ਦੇ ਕੱਢ ਜਾਵਾਂਗੇ; ਪਰ ਨਹੀਂ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਥਾਂ ਵੀ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਛੁਡਾ ਲਿਆ। ਮੈਂ ਇਥੇ ਵਧੀਆ ਘਰ ਖਰੀਦ ਲਿਆ ਤੇ ਵਧੀਆ ਕਾਰਾਂ ਖਰੀਦੀਆਂ। ਘਰਵਾਲੀ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੇਰੇ ਘਰ ਦੇ ਜੌੜੀਆਂ ਧੀਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਪਰ ਮੈਂ ਟੱਸ ਤੋਂ ਮੱਸ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਸਿਆਣੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜਿਸ ਦਿਨ ਘਰ ਵਿਚ ਧੀ ਜਨਮ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਿਨ ਬਾਪ ਦੀ ਪੱਗ ਦਾ ਰੰਗ ਚਿੱਟਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚਿੱਟਾ ਰੰਗ ਕਿਸੇ ਅਫਸੋਸ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਹਿਜ, ਨਿਮਰਤਾ ਤੇ ਇੱਜ਼ਤਦਾਰ ਬਾਪ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਪਛਾਣਨ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਧਨ ਨਾਲ ਹੀ ਕਮਲਾ ਹੋਇਆ ਰਿਹਾ।

ਫਿਰ ਪਿੰਡੋਂ ਫੋਨ ਆਇਆ ਕਿ ਮਾਂ ਮੁੱਕ ਗਈ ਹੈ, ਸਸਕਾਰ ਕਰ ਦੇਈਏ ਜਾਂ ਆਉਣਾ ਹੈ? ਮੈਂ ਭੋਗ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਕਹਿ ਕੇ ਮਾਂ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਭੋਗ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ। ਮੈਂ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਆਕੜਿਆ ਰਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਅਮੀਰ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੀ ਲੈਣਾ ਹੈ? ਭਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਰੀਕੇਬਾਜ਼ੀ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰਾ ਖਰਚਾ ਬਰਾਬਰ ਕਰਵਾਇਆ। ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਤੇ ਮੁੰਦਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਆਪਣਾ ਬਣਦਾ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਮੇਰਾ

ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਨਾ ਮਾਂ-ਪਿਉ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੋਇਆ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਘਰਵਾਲੀ ਦਾ ਪੇਕਾ ਪਰਿਵਾਰ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਲੈ ਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਆ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਣੇ ਸਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਕੰਨ ਭੰਨਦਾ ਰਿਹਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਗੂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਕੋਈ ਅਮੀਰ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਗੋਂ ਕਿਸੇ ਪੁਲ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਕੋਈ ਮੰਗਤਾ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਮੰਗ ਕੇ ਆਪਣਾ ਪੇਟ ਪਾਲਦਾ ਹੈ।

ਫਿਰ ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਪੂ ਵੀ ਤੁਰ ਗਿਆ। ਭੋਗ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੇ ਚੁੱਪ ਦੇ ਹਾਰ ਫਿਰ ਮੇਰੇ ਗਲ ਪਾ ਦਿੱਤੇ। ਬਾਪੂ ਦੇ ਭੋਗ 'ਤੇ ਜਲੇਬੀਆਂ ਦਾ ਲੰਗਰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਬਾਪੂ ਦੇ ਮਰਨੇ 'ਤੇ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਣਗੇ, ਜੇ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਲੰਗਰ ਲਾਇਆ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਛਕਣ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਪਰ ਮੈਂ ਨਾ ਮੰਨਿਆ। ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿਉਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਣ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, “ਭਾਈ ਲੰਗਰ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਵਾਲੇ ਵੱਲੋਂ”, ਮੈਂ ਝੱਟ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਮੂਹਰੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿਉਂ ਨੇ ਝੱਟ ਬਾਲੀ ਮੇਰੇ ਹੱਥਾਂ 'ਤੇ ਧਰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਬੋਲਿਆ, “ਲੈ ਫੜ, ਫਿਰ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਛਕ ਲੈ। ਤੂੰ ਸੁੱਖ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਰਲਾਏ, ਹੁਣ ਦੁੱਖ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਖੜ੍ਹਨ ਦੇ। ਜੇ ਪਿਉ ਦਾ ਹੱਕ ਜਿਤਾਉਣਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਆਉਂਦਾ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਾਰੀ ਕਿਰਿਆ ਬਿਸਤਰ 'ਤੇ ਹੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਤੇਰੇ ਭਰਾ ਉਸ ਦਾ ਗੀਦ ਧੋਂਦੇ ਰਹੇ।”

ਮੈਂ ਲਾਉਡ ਸਪੀਕਰ ਵਿਚੋਂ ਅਨਾਉਸਮੈਂਟ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਤਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭੋਗ 'ਤੇ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਉਸ ਦੇ ਚਾਰਾਂ ਪੁੱਤਰ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਹੈ। ਵਿਹੜੇ ਵਾਲਾ ਮਿਲਖਾ ਸਿੰਘ ਆਇਆ, ਉਸ ਨੇ ਚਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਤੇ ਚਾਰ ਜਲੇਬੀਆਂ ਲਈਆਂ। ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਤੇ ਇਕ ਜਲੇਬੀ ਮੈਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਬੋਲਿਆ, “ਗਿਆਨ ਸਿਆ! ਆਹ ਰੋਟੀ ਤੇ ਜਲੇਬੀ ਮੇਰੇ ਸੰਘ ਤੋਂ ਲੰਘਣੀ ਨਹੀਂ, ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਆਪ ਹੀ ਖਾ ਲਈ।” ਮਿਲਖੇ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਜਵਾਲਾਮੁਖੀ ਫਟ ਗਿਆ, ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ।

ਪਿੰਡੋਂ ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਫਿਰ ਅਮੀਰੀ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਵਿਚ ਆਕੜ ਕੇ ਤੁਰਨ ਲੱਗਿਆ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਪੁੱਤ ਦਿੱਤਾ, ਸੁਕਰਾਨੇ ਲਈ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸਗੋਂ ਪੱਥਾਂ ਤੇ ਕਲੱਬਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਮੈਂ ਪੰਜ ਸਟੋਰਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣ ਗਿਆ। ਦੋਵੇਂ ਧੀਆਂ ਕਾਲਜ ਪਹੁੰਚ ਗਈਆਂ। ਪੁੱਤ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਜਾਂਦਾ। ਮੈਂ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਫੁੱਲਿਆ ਨਾ ਸਮਾਉਂਦਾ। ਫਿਰ ਧੀਆਂ

ਮੂੰਹ
ਆਈ
ਬਾੜ

ਮੇਜਰ ਕੁਲਾਰ ਬੋਪਾਰਾਏਕਲਾਂ
ਫੋਨ: 916-273-2856
www.boparaisudhar.com

ਦੇ ਵਿਆਹਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਲੱਗਿਆ, ਤਾਂ ਧੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ‘ਭੈਡ! ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ। ਵਿਆਹ ਵਾਲਾ ਕਾਰਜ ਅਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਕਰ ਲਵਾਂਗੀਆਂ।’ ਇਕ ਧੀ ਨੇ ਗੋਰਾ ਫਰੈਂਡ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਤੇ ਦੂਜੀ ਨੇ ਅਫਰੀਕੀ ਮੂਲ ਦਾ ਕਾਲਾ। ਜਦੋਂ ਦੋਹਾਂ ਬਾਰੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਸਰਮ ਦੀ ਪੱਗ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਡਿੱਗ ਪਈ ਹੈ। ਫਿਰ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਸਰਮ ਦੀ ਪੱਗ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪਿੰਡੋਂ ਤੁਰਨ ਲੱਗਾ ਹੀ ਲਾਹ ਆਇਆ ਸੀ। ਜੇ ਕੁਝ ਧੀਆਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੱਕ ਹੀ ਬਣਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਬੇਹੋਸ਼ ਕੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ।

ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਹੋਸ਼ ਆਈ ਤਾਂ ਹਾਰਟ ਦੀ ਸਰਜਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਪਿਆ ਸੀ। ਛੁੱਟੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਚੱਕਰ ਲੱਗਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਕਦੇ ਲੀਵਰ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ, ਕਦੇ ਕਿਡਨੀ ਦੀ। ਸਟੋਰਾਂ ਵਿਚ ਸਾਲਿਆਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਰੱਖਿਆ ਮਹਿੰਗਾ ਪੈਣ ਲੱਗਿਆ। ਮੂੰਹੋਂ ਮੰਗਿਆ ਦਾਜ ਮੈਨੂੰ ਵਾਪਸ ਜਾਂਦਾ ਦਿਸਣ ਲੱਗਾ। ਅਚਾਨਕ ਆਏ ਸਟਰੋਕ (ਅਧਰੰਗ) ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਘਰੇ ਰੱਖੇ ਕੁੱਤੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਭੈੜਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਪੁੱਤ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਬੋਤੀ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਦੋਂ ਉਹ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਡੁਫਾਨ ਵਿਚ ਲਾਪਤਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਧੀਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਕੰਨਿਆਦਾਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ। ਮੈਂ ਸ਼ਾਇਦ ਕੰਨਿਆਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਲਾਇਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹੁਣ ਬੱਸ ਘਰੇ ਹੀ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤਾ ਤੁਰ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਆਉਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਕੋਈ ਵੀ ਹੱਥ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਕੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ।

ਇਕ ਦਿਨ ਭਰਾ ਦਾ ਫੋਨ ਆਇਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆ ਜਾ, ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਸਾਂਭ ਲਵਾਂਗੇ। ਜੇ ਕੋਈ ਭੁੱਲਿਆ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਘਰ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਭੁੱਲਿਆ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਘਰ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਹੀ ਭੁੱਲਿਆ ਰਿਹਾ। ਹੰਕਾਰ ਨਾਲ ਧੌਣ ਅਕੜਾ ਕੇ ਤੁਰਦਿਆਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਥੇ ਠੋਕਰ ਖਾ ਕੇ ਮੂਏ ਡਿੱਗ ਪਉਗੇ, ਇਹ ਹੁਣ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ। ਇਹ ਵੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕਦੀ ਨਹੁੰ ਠਾਲੋਂ ਮਾਸ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਦੇ।

ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਉਸ ਵੱਲ ਇਉਂ ਤੱਕ ਰਹੇ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਭੁੱਖੀ ਮਹੀਂ ਗੁੜਾਵੇ ਵੱਲ ਤੱਕਦੀ ਹੈ। ਮਾਸ ਤੇ ਰੋਟੀ ਦੀ ਲੁਭਾਉਣੀ ਵਾਸਨਾ ਸਾਰੀ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਫੈਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਭ ਦੀਆਂ ਨਾਸਾਂ ਫੁੱਲ ਗਈਆਂ ਤੇ ਮੂੰਹਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਭਰ ਆਇਆ। ਉਹ ਤਿੰਨੋਂ ਤੀਵੀਆਂ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਸ ਪ੍ਰਤੀ ਨਫਰਤ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਪਈਆਂ ਸਨ, ਇਸ ਪਤਿਤ ਤੀਵੀਂ ਵੱਲ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੇਖਣ ਲੱਗੀਆਂ, ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਫਰਤ ਹੋਰ ਵੀ ਖਤਰਨਾਕ ਰੂਪ ਧਾਰ ਗਈ, ਵਸ ਚੱਲਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਣੇ ਉਸ ਦੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੇ ਸਮਾਨ ਦੇ, ਚੁੱਕ ਕੇ ਗੱਡੀ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਵਗਾਹ ਮਾਰਦੀਆਂ।

ਪਰ ਲੋਸ਼ੀਓ ਨਜ਼ਰ ਜਮਾਈ ਚੁੱਚੇ ਦੀ ਰਕੇਬੀ ਵੱਲ ਤੱਕਦਾ ਹੀ ਰਿਹਾ ਤੇ ਛੇਕੜ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲ ਹੀ ਗਿਆ, “ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਤੀਵੀਂ ਅਸਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਸਿਆਣੀ ਨਿਕਲੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਨੀਚ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਅਕਲ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।”

ਆਪਣੇ ਨਿੰਦਿਆਂ ਭਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਸੁਣ ਕੇ ਮਾਰਗਰੇਟ ਨੇ ਚੁੱਚੇ ਦੀ ਰਾਂਦ ਚੱਬਦਿਆਂ ਲੋਸ਼ੀਓ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, “ਕੁਝ ਲਓਗੇ? ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਦਿਨ ਦਾ ਫਾਕਾ ਤਾਂ ਮਾਰ ਸੁੱਟੇਗਾ ਤੁਹਾਨੂੰ।”

ਲੋਸ਼ੀਓ ਨੇ ਚੋਰ ਅੱਖ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸੱਜੇ ਖੱਬੇ ਤੱਕਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਸੰਗਦਾ-ਸੰਗਦਾ ਬੋਲਿਆ, “ਨਾਂਹ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਤੇ ਇਕ ਮਿੰਟ ਵੀ ਸਹਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਮੇਰੇ ਤੋਂ। ਨਾਲੇ

ਪ੍ਰਭੂ ਮਸੀਹ ਨੇ ਵੀ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਯੁੱਧ ਸਮੇਂ ਕੁਝ ਵੀ ਅਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਿਉਂ ਠੀਕ ਹੈ ਨਾ ਸੱਜਣੇ?” ਉਸ ਨੇ ਲਾਗਲੇ ਮੁਸਾਫਿਰਾਂ ਵੱਲ ਤੱਕ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ।

ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੋਡਿਆਂ 'ਤੇ ਅਖਬਾਰ ਵਿਛਾ ਲਿਆ ਤਾਂ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਪਤਲੂਣ ਨੂੰ ਦਾਗ ਨਾ ਲੱਗੇ; ਤੇ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪਟਾਰੀ ਵਿਚੋਂ ਲੈ ਕੇ ਖਾਣ ਲੱਗਾ। ਤਰੀ ਵਿਚ ਤਰ ਕੀਤੇ ਅੱਧੇ ਚੁੱਚੇ ਨੂੰ ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਕੱਟਦਾ ਉਹ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਸਾਥੀਆਂ ਵੱਲ ਤੱਕ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, “ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਅੱਧੇ ਵੇਲੇ ਕਿਸੇ ਉਪਕਾਰੀ ਦਾ ਮਿਲਣਾ ਆਦਮੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।”

ਖਾਦਿਆਂ-ਖਾਦਿਆਂ ਮਾਰਗਰੇਟ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀਆਂ ਵੱਲ ਤੱਕ ਕੇ ਕਿਹਾ, “ਮਾਤਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਕੁਝ ਲਓਗੇ?”

ਦੋਵੇਂ ਮਾਰਗਰੇਟ ਵੱਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੱਕੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਮੁਰਦੇ ਵਿਚ ਜਾਨ ਆ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਨਿੱਕੀ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰਨੀ ਨੂੰ ਸੰਗਦਿਆਂ ਵੇਖ ਵੱਡੀ ਬੋਲੀ, “ਕੀ ਹਰਜ ਹੈ, ਪ੍ਰਭੂ ਈਸਾ ਵੀ ਤਾਂ ਨੀਚਾਂ ਦੇ ਘਰੀਂ ਜਾ-ਜਾ ਖਾਂਦੇ ਰਹੇ ਨੇ।” ਤੇ ਫੇਰ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਮਾਰਗਰੇਟ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੱਬਦੇ ਸਬਦਾਂ ਵਿਚ ਮਾਰਗਰੇਟ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਜਣੀਆਂ ਖਾਣ ਵਿਚ ਰੁੱਝ ਗਈਆਂ।

ਕਾਰਨੂਟੇਡ ਨੂੰ ਵੀ ਛੇਕੜ ਆਪਣੀ ਉਸ ਮੋਟੀ ਗੁਆਂਢਣ ਦਾ ਨਿਉਂਦਾ ਕਬੂਲਣਾ ਪਿਆ। ਬ੍ਰਹਮਚਾਰਨੀਆਂ ਨੂੰ ਰਲਾ ਨੇ ਕੁਲ ਅੱਠਾਂ ਗੋਡਿਆਂ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਜਿਹੀ ਬਣ ਗਈ। ਇਸ ਮੇਜ਼ ਉਤੇ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਵਰਕੇ ਵਿਛਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ, ਤੇ ਖਾਣਾ ਖਾਧਾ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਉਧਰ ਲੋਸ਼ੀਓ ਜਿਹੜਾ ਇਸ

ਚੌਕੜੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੇਟ ਭਰ ਚੁੱਕਾ ਸੀ, ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਆਪਣੀ ਵਹੁਟੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਖਾ ਲਓ ਤੁਸੀਂ ਵੀ।” ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਨੰਨਾ ਹਨ 'ਤੇ ਅੜੀ ਰਹੀ, ਪਰ ਜਦ ਉਸ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਾਰੇ ਹੀ ਖਾਣੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰਨੀਆਂ ਵੀ, ਜੋ ਉਸ ਮੋਟੀ ਕੰਜਰੀ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਬਹੁਤੀ ਨਫਰਤ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ, ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਲੋਸ਼ੀਓ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਵੀ ਰਜ਼ਾਮੰਦੀ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗੇ।

ਇਹ ਰਜ਼ਾਮੰਦੀ ਦੇਖ ਕੇ ਲੋਸ਼ੀਓ ਬੜੀ ਨਿਮਰ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਮਾਰਗਰੇਟ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਕਿਉਂ ਜੀ, ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕੋਗੇ?”

ਮਾਰਗਰੇਟ ਨੇ ਮਿੱਠੀ ਜਿਹੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, “ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ?” ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਕਿਹਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਲੋਸ਼ੀਓ ਵੀ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਖਿਸਕ ਕੇ ਚੌਕੜੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਈ। ਮੇਜ਼ ਦੇ ਪਾਵੇ ਅੱਠਾਂ ਦੇ ਥਾਂ ਹੁਣ ਦਸ ਹੋ ਗਏ।

ਵਿਸਕੀ ਦੀ ਜਦ ਪਹਿਲੀ ਬੋਤਲ ਖੋਲ੍ਹੀ ਗਈ, ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਹੋਈ ਕਿ ਪੀਣ ਲਈ ਗਿਲਾਸ ਸਿਰਫ ਇਕੋ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਮਾਰਗਰੇਟ ਦੀ ਪਟਾਰੀ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਸਨ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ; ਪਰ ਇਹ ਦਿੱਕਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਇਕ ਜਣਾ ਪੀ ਕੇ ਗਲਾਸ ਕੱਪੜੇ ਨਾਲ ਪੂੰਝ ਲੈਂਦਾ, ਤੇ ਫਿਰ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸੱਜਣ ਐਸਾ ਵੀ ਨਿੱਤਰ ਆਇਆ ਜਿਸ ਨੇ ਪੂੰਝ-ਪੂੰਝਾਈ ਨੂੰ ਪਖੰਡ ਸਮਝ ਕੇ ਬਿਨਾਂ ਪੂੰਝਿਆਂ ਹੀ ਮਾਰਗਰੇਟ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਗਿਲਾਸ ਲੈ ਕੇ ਪੀਦਿਆਂ

ਕਿਹਾ, “ਇਸ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇਕੋ ਰੱਬ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਹਾਂ।” ਇਹ ਸੀ ਮੋਸ਼ੀਓ ਕਾਰਨੂਟੇਡ।

ਸਭ ਨੂੰ ਖਾਂਦਿਆਂ-ਪੀਂਦਿਆਂ ਵੇਖ ਕੇ, ਤੇ ਖਾਣੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੋ ਨਾਲ ਗਲਾ ਭਰ ਕੇ ਕਾਊਟ ਤੇ ਕਾਊਟੈਸ, ਅਥਵਾ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕੈਰੇ ਇਸ ਨਿਰਾਦਰ ਨੂੰ ਸਹਾਰ ਨਾ ਸਕੇ। ਮਿੱਲ ਮਾਲਕ ਦੀ ਜਵਾਨ ਵਹੁਟੀ ਨੇ ਲੰਮਾ ਤੇ ਉਚਾ ਸਾਹ ਲਿਆ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਸਭ ਖਾਉਂਦਿਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਉਸ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ। ਸੁੰਦਰੀ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਬਾਹਰ ਪੈ ਰਹੀ ਬਰਫ ਵਾਂਗ ਬੱਗਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਤੇ ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਵੇਖਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ ਸਿਰ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਨੇ ਸਾਥੀਆਂ ਪਾਸੋਂ ਮਦਦ ਮੰਗੀ, “ਇਹ ਭੁੱਖ ਨਾਲ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਈ।” ਅਖੀਰ ਵੱਡੀ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰਨੀ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਸਿਰ ਚੁੱਕਿਆ ਤੇ ਮਾਰਗਰੇਟ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਗਲਾਸ ਫੜ ਕੇ ਉਹਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕੈਰੇ ਸਾਰਾ ਗਲਾਸ ਗਟਕ ਗਈ।

ਪੀਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਝੱਟ ਹੀ ਉਹ ਸੁੰਦਰੀ ਚੇਤਨ ਹੋ ਬੈਠੀ, ਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਮੀਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਅੱਖਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਈਆਂ। ਫਿਰ ਉਹ ਕੁਝ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਬੋਲੀ, “ਧੰਨਵਾਦ!” ਪਰ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰਨੀ ਨੂੰ ਫਿਕਰ ਸੀ, ਮਤੇ ਫੇਰ ਨਾ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਦੁਰਘਟਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ; ਸੋ ਉਸ ਨੇ ਗਲਾਸ ਵਿਚ ਥੋੜ੍ਹੀ ਕੁ ਹੋਰ ਸ਼ਰਾਬ ਉਲੱਦ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿਆਲ ਦਿੱਤੀ, ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, “ਭੁੱਖ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਇਹ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।”

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਮਾਰਗਰੇਟ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਪਟਾਰੀ ਵਿਚਲੀਆਂ ਬਚੀਆਂ-ਖੁਚੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵੱਲ

ਤੱਕਿਆ, ਤੇ ਫੇਰ ਕੁਝ ਸੰਗਦੀ ਸ਼ਰਮਾਂਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੋੜਿਆਂ ਵੱਲ ਤੱਕ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, “ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਹਰਜ ਨਾ ਸਮਝੋ ਤਾਂ...” ਤੇ ਉਹ ਗੱਲ ਕਰਦੀ-ਕਰਦੀ ਇਸ ਸੰਕਾ ਤੋਂ ਰੁਕ ਗਈ ਕਿ ਉਤਰ ਵਿਚ ਮਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਝਾੜ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਲੋਸ਼ੀਓ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, “ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਪਾਓ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੁਲੂ ਵਹਿਮਾਂ ਨੂੰ ਜੀ...ਇਸ ਵੇਲੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਮੁਸਾਫਿਰ ਭੈਣਾਂ-ਭਰਾਵਾਂ ਵਾਂਗ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਆਓ, ਕਾਊਟ ਤੇ ਕਾਊਟੈਸ, ਨਾਲੇ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕੈਰੇ! ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਚਿਰ ਲਈ ਛੁੱਟੀ ਦਿਓ, ਤੇ ਥੋੜ੍ਹਾ-ਬਹੁਤਾ ਖਾ ਲਓ। ਜਾਨ ਹੈ ਜਾਹਨ ਹੈ। ਜਿਸ ਤੌਰੇ ਸਾਡੀ ਗੱਡੀ ਟੁਰੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਰਾਤੀ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਖਾਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਸਕੇ।”

ਦਿਲੋਂ-ਮਨੋਂ ਇਸ ਰਾਇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਉਹ ਚਾਰੇ ਸਾਊ, ਸੁਆਣੀਆਂ ਝਿਜਕ ਰਹੇ ਸਨ। ਖਾਣੇ ਵੱਲ ਹੱਥ ਵਧਾਉਣ ਵਿਚ ਪਹਿਲ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਸਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਛੇਕੜ ਕਾਊਟ ਹੋਰਾਂ ਹੀ ਇਸ ਉਲਝਣ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਸ਼ਰਮਾਉਂਦੀ ਮਾਰਗਰੇਟ ਵੱਲ ਤੱਕ ਕੇ ਕਿਹਾ, “ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜੀ, ਅਸੀਂ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।”

ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਵੇਲੇ ਪਹਿਲਾ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਵਿਚ ਹੀ ਦਿੱਕਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੋ, ਇਸ ਦੇ ਦੂਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਚਾਰੇ ਇਕੋ ਵਾਰਗੀ ਖਾਣੇ ਉਤੇ ਟੁੱਟ ਪਏ, ਤੇ ਵੇਖਦਿਆਂ-ਵੇਖਦਿਆਂ ਟੋਕਰੀ ਖਾਲੀ ਹੋਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ।

(ਚਲਦਾ)

ਰੂਸੀ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਅਤੇ ਧਰਮਾਂ ਬਾਰੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਪਹੁੰਚ

ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ

‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਅੰਕਾਂ ਤੋਂ ਰੂਸੀ ਚਿੰਤਕ ਲਿਓਨ ਤ੍ਰਾਤਸਕੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਬੜੀ ਗਹਿ-ਗੱਚ ਬਹਿਸ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਡਾ. ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਬੱਲ ਅਤੇ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬੱਲ ਨੇ ਇਸ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਭਰਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਸ. ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਸਲੋਂ ਹੀ ਨਿਵੇਕਲਾ ਲੇਖ ‘ਰੂਸੀ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਅਤੇ ਧਰਮਾਂ ਬਾਰੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਪਹੁੰਚ’ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲੇਖ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਸਬੰਧ ਤ੍ਰਾਤਸਕੀ ਬਾਰੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਬਹਿਸ ਨਾਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੂਸੀ ਇਨਕਲਾਬ ਅਤੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨੁਕਤੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਖਾਤਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਲੇਖ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਇਥੇ ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਾਂ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 91-98156-98451

ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਨਾਂ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਮਹਾਕਵੀ ਸਨ ਪਰ ਇਹ ਸ਼ਾਨਾਂ ਸਲਾਮਤ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿਣ, ਉਹ ਸਮਾਜ ਕਿੱਥੇ ਬਣੇ, ਇਸ ਮੂਲ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਕੋਈ ਇਲਾਮ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨਾਲ ਵਾਹ ਵਾਸਤਾ ਸੀ।...ਤੇ ਸਾਡਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਦੇ ਚਿੰਤਨ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰੋਤਕਾਰ ਹੀ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਸੀ। ਬਾਬੇ ਮਾਰਕਸ ਨੂੰ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਡੂੰਘੀ ਸੂਝ ਸੀ ਕਿ ਆਦਮੀ ਅੱਜ ਵੀ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਿਰਤਾਂ ਦੀ ਇਕ ਇਕ ਸਤਰ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਧੰਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।”

ਬੱਲ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਹੈ, “ਉਹਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਚਿੰਤਨ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿਚ ਉਤਾਰਨ ਲਈ ਲੈਨਿਨ ਵਰਗਾ ਮੁਹਿੰਮਬਾਜ਼ ਦੀ ਮਿਲ ਗਿਆ।...ਲੈਨਿਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਤੇ ਜਜ਼ਬੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤਕ ਆਪਣੀ ਮਿਸਾਲ ਆਪ ਮੰਨੀ ਜਾਵੇਗੀ”, ਪਰ ਸੁਹਿਰਦ ਲੋਕ ਤਾਂ “ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰੂਸ ਵਿਚ ਇਤਨੀ ਵਡੀ ਜਦੋਜਹਿਦ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਗੱਲ ਕਿਉਂ ਨਾ ਬਣੀ?”

ਇਹੀ ਸੁਆਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਸਹੀ ਜੁਆਬ ਦੀ ਅੱਜ ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਭਾਲ ਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸੁਆਲ ਦਾ ਜੁਆਬ ਲੱਭੇ ਬਿਨਾਂ, ਸਰਬਪੱਖੀ ਸਾਮਰਾਜੀ ਸੰਕਟ ਦੀ ਦਲਦਲ ਵਿਚ ਫਸੀ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ, ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲ ਸਕਦੀ ਪਰ ਇਸ ਸੁਆਲ ਦਾ ਜੁਆਬ ਲੱਭਣ ਲਈ ਲੇਖਕ ਜਿੰਨੀ ਸ਼ਿੱਦਤ ਨਾਲ ਮਾਰਕਸ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਇੰਨੀ ਹੀ ਸ਼ਿੱਦਤ ਨਾਲ ਉਹ ਮਾਰਕਸ ਦੀਆਂ ਮੌਲਿਕ ਲਿਖਤਾਂ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਮੁਢਲੀਆਂ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਲਿਖਤਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦਾ, ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਇਸ ਸੁਆਲ ਦਾ ਜੁਆਬ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਪਰ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਤੇ ਉਸ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਸੁਹਿਰਦ ਚਿੰਤਕ ਮਾਰਕਸ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਅੰਗ ਬਣਾ ਕੇ ਅਮਲ ਵਿਚ ਢਾਲਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਉਵੇਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅੱਗੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਗਰਾ ਗੁਰ ਮੰਨਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਦਰਜ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਆਤਮਸਾਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਅਮਲ ਵਿਚ ਢਾਲਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਮਾਰਕਸ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਨੂੰ ਪੈਰੋਬਰੀ ਇਲਾਹਮ ਵਾਂਗ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਵਿਚ ਤਰਾਸ਼ਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਉਨਾ ਚਿਰ ਮਾਰਕਸ ਦੇ ਫਲਸਫੇ ਉਤੇ ਪਕੜ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੀ। ਇਥੇ ਅਸੀਂ ਮਾਰਕਸ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਫਲਸਫੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਹੇਜ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸਿਰਫ ਉਸ ਦੇ ਇਕ ਪੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੀ ਕਰਾਂਗੇ। ਲਿਖਤ ਦੀ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਅਧੂਰੇ ਜਿਹੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮਾਰਕਸ ਦੇ ਫਲਸਫੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਵਿਚ ਵਸਾ ਕੇ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਰਕਸ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਹੈ। ਮਾਰਕਸ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀ ਏਂਗਲਜ਼ ਨੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਅੰਨਾ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਏਂਗਲਜ਼ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਬਾਰੇ ਬੜੀ ਦਿਲਚਸਪ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਰਵਾਇਤੀ ਆਲਮੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਲਹਿਰ ਦੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦੇ ਯਕਦਮ ਉਲਟ ਹੈ। ਏਂਗਲਜ਼ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ, “ਮਧਕਾਲੀ ਆਜ਼ਾਦ ਚਿੰਤਕਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 18ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਬੁਧੀਜੀਵੀਆਂ ਤਕ, ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਸੀ ਕਿ ਇਸਾਈਅਤ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਧੌਖੇਬਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਹਨ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਗੀਗਲ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਫਲਸਫੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ, ਇਕ ਤਰਕਸੰਗਤ ਲੜੀਵਾਰ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰਜ ਮਿਥ ਦਿਤਾ, ਤਾਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਆਪਣੇ ਅਰਥ ਗੁਆ ਬੈਠਾ।”

ਇਥੇ ਏਂਗਲਜ਼, ਗੀਗਲ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਹਵਾਲੇ ਅਨੁਸਾਰ “ਫਲਸਫੇ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਬੀਤੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਵਰਤਮਾਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਬੌਧਿਕਤਾ ਦੇ ਕੁਰਾਹਿਆਂ ਦਾ ਅਜਾਇਬਘਰ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪੈਰੋਬਰੀ ਰੂਹਾਂ ਦੇ ਦਵੰਦਵਾਦੀ ਵਿਕਾਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ।” ਭਾਵ ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਅਗਲੇ ਪੜਾਅ ਵਜੋਂ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਏ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰ ਨਵਾਂ ਧਰਮ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਮਾਜੀ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਪੁਟੀ ਗਈ ਅਗਲੀ ਪੁਲਾਖ ਹੈ।

ਮਾਰਕਸ ਦੀ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਏਕਤਾ ਬਾਰੇ ਪਹੁੰਚ, ਉਸ ਦੀ ਯਹੂਦੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸਾਈਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਏਕਤਾ ਦੀ ਸੁਝਾਈ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਾਰਕਸ ਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਧਰਮਾਂ ਬਾਰੇ ਕਥਨ ਹੈ, “ਯਹੂਦੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸਾਈਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਕੱਟੜ ਰੂਪ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਰੋਧ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਰੋਧ ਖਤਮ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ? ਇਸ ਵਿਰੋਧ ਨੂੰ ਅਸੰਭਵ ਬਣਾ ਕੇ। ਇਹ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਰੋਧ ਅਸੰਭਵ ਕਿਵੇਂ ਬਣੇ? ਧਰਮ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਕੇ। ਜਦੋਂ ਹੀ ਯਹੂਦੀ ਅਤੇ ਇਸਾਈ ਇਹ ਸਮਝ ਲੈਣਗੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਧਰਮ, ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਪੜਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸੱਪ ਦੀਆਂ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਕੁੰਜਾਂ ਵਾਂਗ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਇਤਿਹਾਸ ਨੇ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਹੋਂ ਉਤਾਰ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਉਹ ਸੱਪ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਕੁੰਜਾਂ ਲਾਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਹੁਣ ਯਹੂਦੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸਾਈਆਂ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਧਾਰਮਿਕ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਪਤਚੋਲੀਆ, ਵਿਗਿਆਨਿਕ (ਅਨੁਭਵੀ) ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਾਇੰਸ (ਭਾਵ ਫਿਲਾਸਫੀ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਏਕਤਾ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣੇਗੀ, ਪਰ ਸਾਇੰਸ ਵਿਚਲੇ ਵਿਰੋਧ ਖੁਦ ਸਾਇੰਸ ਵਲੋਂ ਹੀ ਹੱਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਹਨ।” ਭਾਵ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਿਰੋਧ ਫਲਸਫੇ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸੱਚ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਤੇ ਹੱਲ ਹੋਣੇ ਹਨ।

ਮਾਰਕਸ ਨੇ ਭੌਤਿਕਵਾਦੀ ਫਲਸਫੇ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮਾਰਕਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ “ਯਕੀਨਨ ਭੌਤਿਕਵਾਦੀ ਫਲਸਫੇ, ਧਰਮ ਅਤੇ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਧਾਰਮਿਕ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਲੋਕ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੇ ਬਿਨਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਫਲਸਫੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਲੋਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਟੁੰਬਦੇ ਹਨ, ਫਲਸਫੇ ਵਿਵੇਕ ਨੂੰ ਟੁੰਬਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਲੋਕ ਸਰਾਪ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਫਲਸਫੇ

ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਪੁਰਖ ਲੋਕ-ਪੁਲੋਕ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਫਲਸਫੇ ਸੱਚ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸਿਵਾਏ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵਾਅਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਧਾਰਮਿਕ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਫਲਸਫੇ ਆਪਣੇ ਨਿਕਲੇ ਸਿੱਟਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਮਨ ਅੰਦਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਸ਼ੰਕਿਆਂ ਦੀ ਨਿਵਰਤੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਲੋਕ ਰੱਬ ਦੇ ਨਾਂ ਉਤੇ ਡਰ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਫਲਸਫੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਹਿਜ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੱਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਫਲਸਫੇ ਕੋਲ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਇੰਨਾ ਭਰਵਾਂ ਗਿਆਨ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਨਿਕਲੇ ਸਿੱਟਿਆਂ ਨੂੰ ਲੋਕ-ਪੁਲੋਕ ਦੇ ਭਰਮ ਵਿਚ ਜਿਉਂਦੇ ਤੇ ਹਉਮੈ-ਗੁਸਤ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਚਾਪਲੂਸੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਭਲੇ ਲਈ ਸੱਚ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਿਵੇਕ ਅਤੇ ਸਦਾਚਾਰ ਦੀ ਤੁਲਨਾ,

ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਵਲੋਂ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੇ ਸਦਾਚਾਰ ਨੂੰ ਤਿਲਾਂਜਲੀ ਦੇਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਤਿਆਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਨਾਸਤਿਕ ਕਮਿਊਨਿਸਟ, ਸਾਮਰਾਜੀ ਵਹਿਸ਼ਤ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਵੀ ਪ੍ਰਜੀਵਾਦੀ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਭਰਮਜਾਲ ਵਿਚ ਉਲਝ ਕੇ ਖਪਤਕਾਰੀ ਦੇ ਮਨੋਰੋਗ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਹੁਣ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਦਾ ਭਲਾ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਸਮਾਜਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋਣਾ ਹੈ ਪਰ ਹੁਣ ਸ਼ਰਤ ਇਹ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਸਾਮਰਾਜੀ ਖਪਤਕਾਰੀ ਵਹਿਸ਼ਤ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਸਲਾਮ ਵਲੋਂ ਸਾਮਰਾਜੀ ਖਪਤਕਾਰੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਟੱਕਰ ਇਸੇ ਰੁਝਾਨ ਦਾ ਅੰਗ ਹੈ।

ਕਿਸੇ ਜਗਿਆਸੂ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਸੁਆਲ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਧਰਮ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੀ ਅਗਲੀ ਕੜੀ ਵਜੋਂ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਹੀ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ

ਬਰਲਿਨ (ਜਰਮਨੀ) ਦੀ ਪਾਰਕ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਅਤੇ ਫਰੈਡਰਿਕ ਏਂਗਲਜ਼ ਦੇ ਬੁੱਤ।

ਮੁਰਖਾਂ ਤੇ ਗੁਲਾਮਾਂ ਵਰਗੀ ਡਾਵਾਂਡੋਲ ਨੀਚ ਬਿਰਤੀ ਦੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਵੇਕ ਅਤੇ ਸਦਾਚਾਰ ਨਾਲ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।”

ਮਾਰਕਸ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, “ਭੌਤਿਕਵਾਦੀ ਫਲਸਫੇ ਅਸਲ ਵਿਚ ਧਰਮ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਵਿਰੋਧੀ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਭੌਤਿਕਵਾਦੀ ਫਲਸਫੇ, ਧਰਮ ਦੀ ਭਰਮਾਉ ਹਕੀਕਤ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਭੌਤਿਕਵਾਦੀ ਫਲਸਫੇ ਜਦੋਂ ਤਕ ਹਕੀਕਤ ਬਣਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਤਕ ਧਰਮ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਲੋਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।” (ਮਾਰਕਸ, ਸਮੂਹਿਕ ਲਿਖਤਾਂ, ਜਿਲਦ 3, ਸਫਾ 90)

ਇਹ ਹੈ ਉਹ ਸੱਚ ਜਿਹੜਾ ਹੁਣ ਤਕ ਆਲਮੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਲਹਿਰ ਨੇ ਅਣਗੌਲਿਆ ਕੀਤਾ ਹੈ; ਭਾਵ ਜਦੋਂ ਭੌਤਿਕਵਾਦੀ ਫਲਸਫੇ ਮਨੁੱਖੀ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਧਰਮ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਲੋਪ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਮਾਰਕਸ ਦਾ ਬੜਾ ਸਪਸ਼ਟ ਕਥਨ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਪੜਾਵਾਂ ਉਤੇ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਏ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਦੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਰਕਸ ਦੇ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੇ ਭੌਤਿਕਵਾਦੀ ਫਲਸਫੇ ਨੇ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਫਲਸਫਿਆਂ ਅਤੇ ਸਦਾਚਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਸਮੇਟ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਲੈਣੀ ਸੀ ਪਰ ਲੈਨਿਨਵਾਦੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਨੇ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਕੱਟੜ

ਕਲਪਿਤ ‘ਰੱਬ’ ਦੁਆਲੇ ਬੁਣੇ ਭਰਮਜਾਲ ਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕਰਮਕਾਂਡ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਜੀ ਚੇਤਨਾ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਦਾਚਾਰ ਵੀ ਦਰਜ ਹੈ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚਲੇ ਟਕਰਾਅ ਤੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਉਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ-ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ, ਕਿਸ ਜੁਮਰੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ? ਇਸ ਸੁਆਲ ਦਾ ਜੁਆਬ ਬੜਾ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਧਰਮ ਆਪਣੇ ਮੁਢਲੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਇਨਕਲਾਬੀ ਰੋਲ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਦਾ ਮੌਲਿਕ ਤੱਤ, ਭਾਵ ਫਲਸਫੇ ਵਿਸਰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ-ਤਿਵੇਂ ਉਸ ਦਾ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕਣ ਮਰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕਣ ਮਰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ-ਤਿਵੇਂ ਭਰਮਾਉ ਸੋਚ ਅਤੇ ਸੁਆਰਥ ਭਾਰੂ ਹੋਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਭਰਮਾਉ ਸੋਚ ਅਤੇ ਸੁਆਰਥ ਭਾਰੂ ਹੋਣ ਨਾਲ, ਮਨੁੱਖ ਵੇਲੇ ਦੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਇਹ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਰਾਜਨੀਤੀ ਧਰਮ ਉਤੇ ਭਾਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਧਰਮ ਕਿਸੇ ਮੌਕੇ ਆ ਕੇ ਵੇਲੇ ਦੀ ਲੋਕ ਦੁਸ਼ਮਣ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਤਕ ਭੌਤਿਕਵਾਦੀ ਫਲਸਫੇ ਸਮੇਤ, ਇਹ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਹੀ ਧਰਮਾਂ ਨਾਲ ਵਾਪਰਿਆ ਹੈ। ਹਰ ਧਰਮ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲ ਤਾਜ਼ਗੀ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ, ਆਪਣੇ ਵੇਲੇ ਦੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਸਮਕਾਲੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਹ

ਰਾਜਨੀਤੀ ਧਰਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਚਲਦੀ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਤਕ ਧਰਮ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਇਹ ਸੁਮੇਲ ਸਮਾਜੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮੇ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਸੁਆਰਥੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਧਰਮ ਉਤੇ ਭਾਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹੀ ਧਰਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਕਤਲੇਆਮ ਕਰਵਾਉਣ ਤਕ ਨਿਘਰ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਧਰਮ ਦੇ ਹਾਂ ਪੱਖੀ ਰੋਲ ਵਾਸਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਧਰਮ (ਫਲਸਫੇ) ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਹਿਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਮੀਰੀ ਤੇ ਪੀਰੀ ਦੀ ਇਹੀ ਸਾਂਝ ਹੈ।

ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਸਾਡੇ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਇਨਕਲਾਬੀ ਫਲਸਫੇ ਮਾਰਕਸ-ਏਂਗਲਜ਼ ਦੇ ਭੌਤਿਕਵਾਦ ਨਾਲ ਵੀ ਇਹੋ ਕੁਝ ਵਾਪਰਿਆ ਹੈ। ਭੌਤਿਕਵਾਦੀ ਫਲਸਫੇ ਨੂੰ ਅਣਗੌਲਿਆ ਕਰਨ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਸਮੁੱਚੀ ਆਲਮੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਲਹਿਰ ਆਪਣੇ ਰਾਹ ਤੋਂ ਖੁੰਝ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਦਾ ਇਸ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਸਬੂਤ ਹੋਰ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਲਮੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਲਹਿਰ ਦੇ ਇਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਬਾਕੀ ਦੀ ਲਗਭਗ ਸਮੁੱਚੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਲਹਿਰ ਸਾਮਰਾਜੀ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਮਰਾਜੀਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਹਥਿਆਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਭੌਤਿਕਵਾਦੀ ਫਲਸਫੇ ਭਾਵੇਂ ‘ਰੱਬੀ’ ਗਿਆਨ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਪਰ ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਵੈ ਤੋਂ ਸਮਾਜੀ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਅਗਲਾ ਪੜਾਅ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚਿੰਤਨਸ਼ੀਲ ਅਨੁਭਵੀ ਮਨ ਵਿਚ ਆਤਮਸਾਤ ਕਰ ਕੇ ਹੀ, ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ ਭਾਵ ਸਰਬ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਤੇ ਸਰਬਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਚੇਤਨਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਚੇਤਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਸਦਾਚਾਰੀ ਬਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਬਤ ਦੇ ਭਲੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਚਤੁਰੀਕਲਾ ਵੇਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਭੌਤਿਕਵਾਦੀ ਫਲਸਫੇ ਧਰਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਆਪਣਾ ਨਿਖੇੜਾ ਕਿਵੇਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਮਾਰਕਸ ਦੀ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਧਾਰਨਾ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ: “ਜੇ ਤੁਸੀਂ (ਭੌਤਿਕਵਾਦੀ ਫਲਸਫੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਹੇ ਲੋਕ) ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਧਰਮਾਂ ਤੋਂ ਇੰਨਾ ਹੀ ਉਚਾ ਉਠ ਗਿਆ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਧਰਮ ਦੀ ਅਸਲੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਸਰੂਪ (ਪ੍ਰਤਕ ਕਰਮਕਾਂਡ ਤੇ ਕਿਸੇ ਕਲਪਿਤ ‘ਰੱਬ’ ਬਾਰੇ ਬੁਣੇ ਭਰਮਜਾਲ) ਤੋਂ ਨਿਖੇੜਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਫਿਲਾਸਫਰ ਨੂੰ ਇਹ ਉਲਾਭਾ ਕਿਵੇਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਜੇ ਉਹ ਇਹ ਕੰਮ ਅੱਧ ਵਿਚਾਲੇ ਨਾ ਛੱਡ ਕੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰਨਤਾ ਦੀ ਹੱਦ ਤਕ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਉਹ ਧਰਮ ਦੀ ਅਸਲੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਇਸਾਈ (ਮਜ਼ਹਬੀ) ਆਤਮਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਮਨੁੱਖੀ ਆਤਮਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।” ਭਾਵ ਇਕ ਪੜਾਅ ਉਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਧਰਮ ਦੀ ਅਸਲੀ ਆਤਮਾ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਆਤਮਾ ਇਕ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਇਸ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭੌਤਿਕਵਾਦੀ ਫਲਸਫੇ ਨੂੰ ਆਤਮਸਾਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਸੋਚ ਅਤੇ ਅਨੁਭਵੀ ਮਨ ਵਿਚ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਬਣਿਆ ਕਲਪਿਤ ਭਰਮ ਜਾਲ ਉੱਜ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸਿਧੇ ਅਨੁਭਵੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਭਵੀ ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ ਦੇ ਬਾਨੀ ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਅਤੇ ਫਰੈਡਰਿਕ ਏਂਗਲਜ਼ ਦੀ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਮੁਹਾਨਾ ਦੇਣ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਲਪਿਤ ਰੱਬ ਦੀ ਕੈਦ ਵਿਚੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾ ਕੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਜੀਵੰਤ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਅਨੁਭਵੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਰਹੇ ਆਤਮਿਕ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿਤਾ।

ਮਾਰਕਸ ਪਹਿਲਾ ਪੱਛਮੀ ਫਿਲਾਸਫਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਕੁਦਰਤ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਇਸ ਅਟੁੱਟ ਅਨੁਭਵੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਬਾਹ ਪਾਈ ਅਤੇ ਇਸ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ‘ਸਵੈ ਤੇ ਸਮਾਜੀ ਚੇਤਨਾ’ (ਆਤਮਾ) ਅਤੇ ਚਿੰਤਨਸ਼ੀਲ ਅਨੁਭਵੀ ‘ਮਨ’ ਦੇ ਆਪਸੀ ਸਬੰਧਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ। ਮਾਰਕਸ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਇਸ ਸਿੱਧੇ ਅਨੁਭਵੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ: “ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਅਖੌਤੀ ਇਤਿਹਾਸ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਮਨੁੱਖੀ ਕਿਰਤ ਰਾਹੀਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਹੀ ਹੈ, ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਮਨੁੱਖ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਦਰਜ਼ੀ ਦੇ ਬਖੀਏ ਉਪੇੜੀਏ

ਦੱਸਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਿਉਣ ਵਾਲੀ ਮਸ਼ੀਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਪੜੇ ਸੂਈ ਨਾਲ ਹੀ ਸੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਸਿਉਣ ਵਾਲੀ ਮਸ਼ੀਨ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹੀਂਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਫੈਸ਼ਨ ਦਾ ਅਰੰਭ ਵੀ ਇਸ ਮਸ਼ੀਨ ਨਾਲ ਹੀ ਬੱਝਾ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਨ ਨੂੰ ਖੱਲਾਂ, ਕਪੜੇ ਆਦਿ ਨਾਲ ਲਪੇਟਾ ਮਾਰ ਕੇ ਹੀ ਕੱਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਪਹਿਨਣ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਟੋਟੇ ਕਰਕੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੂਈ ਨਾਲ ਸਿਉਣ ਪਾ ਕੇ ਮੋਟਾ ਠੁੱਲਾ ਜਿਹਾ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਚੋਲਾ, ਸਾੜੀ, ਪਗੜੀ, ਧੋਤੀ, ਚਾਦਰਾ, ਦੁਪੱਟਾ, ਫੋਰਨ, ਆਦਿ ਸਾਡੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਰੂਪ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਿਉਣ ਮਾਰਨ ਦੀ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਮਨੁੱਖ ਪੁਰਾਣੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਦੀਆਂ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਖੱਲ, ਦਰਖਤਾਂ ਦੀ ਛਿੱਲ ਆਦਿ ਛੱਡ ਕੇ ਕਪੜਾ ਅਪਨਾਉਣ ਲੱਗਾ, ਸੂਈ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਧਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਆਧੁਨਿਕ ਫੈਸ਼ਨ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਵੀ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਿਉਣੇ ਹੋਏ ਕਪੜੇ ਦੀ ਵੰਨ-ਸਵੰਨਤਾ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਸਤਰ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਸਭਿਅਤਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨਾਲ ਕਪੜੇ ਸਿਉਣ ਲਈ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਦਰਜ਼ੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਜੋ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਆਕਾਰ, ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਉਭਾਰ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਰੁਚੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਸ਼ਾਕ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮਾਹਿਰ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਦਰਜ਼ੀ ਦੇ ਬਾਕਾਇਦਾ ਪੇਸ਼ੇ ਦਾ ਅਰੰਭ ਇਸਲਾਮੀ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਲਤਾਨੀ ਹਕੂਮਤ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ, ਰਾਜਿਆਂ, ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਅਹਿਲਕਾਰਾਂ, ਰਈਸਾਂ, ਸਰਦਾਰਾਂ, ਫੌਜੀਆਂ ਆਦਿ ਦੀ ਉਭਰੀ ਨਵੀਂ ਜਮਾਤ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਫੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵੀ ਅਰਬੀ ਫਾਰਸੀ ਵਾਲੀ ਹੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਦਰਜ਼ੀ, ਕੈਂਚੀ, ਰੇਵ, ਸਲਵਾਰ, ਪਜਾਮਾ, ਕੁਤਤਾ, ਐਚਕਨ ਆਦਿ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਕੈਂਚੀ ਸ਼ਾਇਦ ਤੁਰਕੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ।

ਇਤਿਹਾਸ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਉਤਰ ਪੱਛਮੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਫ਼ੀਬਾ ਜਾਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਧਰਮ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੱਪੜੇ ਛਾਪਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਦਰਜ਼ੀ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਭੂਗੋਲਿਕ ਖਿਤਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੂਰਬੀ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਿਰਹੰਦੀ, ਦੇਸਵਾਲ ਅਤੇ ਮੁਲਤਾਨੀ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਦਰਜ਼ੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ, ਸਿੰਧ, ਯੂਪੀ, ਬਿਹਾਰ, ਨੇਪਾਲ, ਮੈਸੂਰ ਆਦਿ ਵਿਚ ਦਰਜ਼ੀ ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਇਕ ਨਵੀਂ ਜਾਤੀ ਹੀ ਉਭਰ ਗਈ ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਕਈ ਸੂਰਤਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਦਰਜ਼ੀ ਇਕ ਵੱਖਰੀ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਜਾਤ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਆਪ ਚੁਣਿਆ ਕਿੱਤਾ। ਕੁਝ ਥਾਂ 'ਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ

ਵੀ ਦਰਜ਼ੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਦੇਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਹਰ ਪੇਸ਼ੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਤਾਂ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਜਾਤੀ ਦਾ ਕੋਈ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਕਮਾਈ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਦਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਟੋਲਰ ਮਾਸਟਰ ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਦਸਵੀਂ-ਗਿਆਰਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ 'ਦਰਜ਼ੀ' ਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਸ਼ੀਆ ਫਿਰਕਾ ਵੀ ਉਭਰਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਇਸ ਦੇ ਬਾਨੀ ਇਸਮਾਈਲ ਨਸ਼ਾਤਕਿਨ ਦਰਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਂ ਦੇ ਆਖਰੀ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ

ਇਹ ਨਾਂ ਇਸ ਲਈ ਪਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਪੇਸ਼ੇ ਵਜੋਂ ਦਰਜ਼ੀ ਸੀ। ਪਰ ਦਰਜ਼ੀ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਲ ਇਕ ਬਾਈਬਲੀ ਪੈਗੰਬਰ ਇਦਰਿਸ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਦਰਿਸ ਪਹਿਲਾ ਸ਼ਖਸ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਕਪੜੇ ਸਿਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਚਾਲੂ ਕੀਤਾ। ਖੈਰ, ਹਰ ਜਾਤ ਜਾਂ ਕਿੱਤੇ ਦੇ ਲੋਕ ਆਪਣਾ ਉਦਗਮ ਕਿਸੇ ਦੈਵੀ ਪੁਰਸ਼ ਤੋਂ ਹੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਦੇ ਸੱਚਾਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਸੁਲਤਾਨਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਤੁਰਕੀ ਤੋਂ ਆਏ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦਰਜ਼ੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਵਸ ਗਏ। ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਸਿੰਧ ਵਿਚ ਸੁਲਤਾਨ ਰਾਜ ਨਾਲ ਆਏ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਜਿਹੇ ਤੁਰਕ ਅਜੇ ਵੀ ਦਰਜ਼ੀ ਦਾ ਪੇਸ਼ਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਰਾਚੀ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਵੀ ਤੁਰਕੀ ਜਾਂ ਤੁਰਕ ਦਰਜ਼ੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਿਹਾਰ ਅਤੇ ਝਾਰਖੰਡ ਦੇ ਦਰਜ਼ੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਦਰਿਸੀ ਕਹਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਹੁਣ ਜ਼ਰਾ ਦਰਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਜਾਣ ਲਈਏ। ਇਹ ਮੁਢਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫਾਰਸੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ

ਹੈ ਜੋ ਦਰਜ਼ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਬਣਿਆ। ਪੁਰਾਤਨ ਜੈਂਦ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਰੂਪ ਹੀ ਸੀ। ਦਰਜ਼ ਦਾ ਅਰਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੜ, ਦਰਾਤ, ਲਗਾਰ, ਪਾਤਾ, ਕਾਟਾ। ਕਿਸੇ ਇਮਾਰਤ ਵਿਚ ਇੱਟਾਂ ਆਦਿ ਦੇ ਜੋੜ ਦਰਮਿਆਨ ਦੀ ਖਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨੂੰ ਦਰਜ਼ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਜਗੀਰੀ ਦੇ ਕਿੱਤੇ ਵਿਚ ਟੀਪ ਕਰਕੇ ਦਰਜ਼ ਭਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ, ਦਰਜ਼ੀ ਦਾ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਰਥ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਕੱਟਦਾ ਹੈ। ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੋਚਿਆਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ

ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪਾਤਲੀ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਸੂਈ ਨੂੰ ਸਿਰ ਜਾਂ ਪੱਗ ਤੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਮਾਣ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ। ਸਦਾਚਾਰਕ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਭਲਾਮਾਣਸ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਾਤਲ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਭੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ, "ਲੋਹਾ ਵਢੇ ਦਰਜੀ ਪਾਤੇ ਸੂਈ ਧਾਗਾ ਸੀਵੈ॥" ਇਸ ਕਪੜੇ ਨੂੰ ਕੈਂਚੀ ਕਤਰਦੀ ਹੈ, ਦਰਜ਼ੀ ਪਾਤਲ ਹੈ ਤੇ ਸੂਈ ਧਾਗਾ ਸਿਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਲੋਹਾ ਕੈਂਚੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉੱਜ ਦਰਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਲੋਹਾ ਪਰੈਸ ਯਾਨਿ ਇਸਤਰੀ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਲਈ ਆਇਰਨ ਸ਼ਬਦ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਿਹੇ ਭਾਵ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਦਰਜ਼ੀ ਪਾਤ ਵਿਗਾਤਦਾ ਪਾਟਾ ਮੁਲ ਨਾ ਲਹੈ ਵਿਕਾਣਾ। ਕਤਰਣਿ ਕਤਰੈ ਕਤਰਣੀ ਹੋਇ ਦੁਮੁਹੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਸਾਣਾ। ਸੂਈ ਸੀਵੈ ਜੋਤਿ ਕੈ ਵਿਛੁੜਿਆਂ ਕਰਿ ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਣਾ। ਸੁਲਤਾਨ ਬਾਹੂ ਨੇ ਦਰਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ,

ਬੇ ਬਗ਼ਦਾਦ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਕਿਆ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਉਚੀਆਂ ਲੰਮੀਆਂ ਚੀਤਾਂ ਹੁ। ਤਨ ਮਨ ਮੇਰਾ ਪੁਰਜੇ ਪੁਰਜੇ ਜਿਉਂ ਦਰਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਲੀਰਾਂ ਹੁ। ਲੀਰਾਂ ਦੀ ਗਲ ਕਫਨੀ ਪਾ ਕੇ ਰਲਸਾਂ ਸੰਗ ਫਕੀਰਾਂ ਹੁ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਦਰਜ਼ੀ ਸਿਉਣ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਕਪੜੇ 'ਚੋਂ ਕਾਟ ਜ਼ਰੂਰ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਹੁਸੀਨ ਔਰਤਾਂ ਜਾਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਕਪੜੇ ਦੀ ਤਾਂ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਟਾਕੀ ਵੀ ਰੱਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਿਛੇ ਆਰਥਕ ਨਾਲੋਂ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਕਾਰਨ ਵਧੇਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਰੱਬ ਜਾਣੇ। ਦਰਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਗੁੱਝੇ ਗੁਣ ਜਾਨਣੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਕਾਮਿਲ ਦੀ ਇਕ ਕਵਿਤਾ, "ਮੈਂ ਵੀ ਦਰਜ਼ੀ, ਤੂੰ ਵੀ ਦਰਜ਼ੀ" ਜ਼ਰੂਰ ਪੜ੍ਹੋ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਦਰਜ਼ੀ ਪੇਸ਼ੇ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠੇ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸਿੱਖ ਲੀਡਰਾਂ-ਜਥੇਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਰਛਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਆਪਸੀ ਖਹਿਬਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਤਰ ਸਿਆਸਤ ਬਾਰੇ ਲਿਖੀ ਸੀ। ਦਰਜ਼ ਸ਼ਬਦ ਅੱਗੋਂ 'ਦਰ' ਧਾਤੂ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਫਟਣ, ਕੱਟਣ, ਚੀਰਨ, ਲੰਗਾਰਨ ਆਦਿ ਦੇ ਭਾਵ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਾਤ ਖਾਣੇ ਜਾਨਵਰ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਦਰਿੰਦਾ ਸ਼ਬਦ ਬਣਿਆ। ਉਰਦੂ ਫਾਰਸੀ ਦਾ ਦਰੀਦਾ ਸ਼ਬਦ

ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਦਰਜ਼ੀ ਕੈਂਚੀ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ

ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪਾਤਲੀ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਸੂਈ ਨੂੰ ਸਿਰ ਜਾਂ ਪੱਗ ਤੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਮਾਣ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ। ਸਦਾਚਾਰਕ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਭਲਾਮਾਣਸ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਾਤਲ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਭੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ, "ਲੋਹਾ ਵਢੇ ਦਰਜੀ ਪਾਤੇ ਸੂਈ ਧਾਗਾ ਸੀਵੈ॥" ਇਸ ਕਪੜੇ ਨੂੰ ਕੈਂਚੀ ਕਤਰਦੀ ਹੈ, ਦਰਜ਼ੀ ਪਾਤਲ ਹੈ ਤੇ ਸੂਈ ਧਾਗਾ ਸਿਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਲੋਹਾ ਕੈਂਚੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉੱਜ ਦਰਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਲੋਹਾ ਪਰੈਸ ਯਾਨਿ ਇਸਤਰੀ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਲਈ ਆਇਰਨ ਸ਼ਬਦ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਿਹੇ ਭਾਵ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਦਰਜ਼ੀ ਪਾਤ ਵਿਗਾਤਦਾ ਪਾਟਾ ਮੁਲ ਨਾ ਲਹੈ ਵਿਕਾਣਾ। ਕਤਰਣਿ ਕਤਰੈ ਕਤਰਣੀ ਹੋਇ ਦੁਮੁਹੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਸਾਣਾ। ਸੂਈ ਸੀਵੈ ਜੋਤਿ ਕੈ ਵਿਛੁੜਿਆਂ ਕਰਿ ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਣਾ। ਸੁਲਤਾਨ ਬਾਹੂ ਨੇ ਦਰਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ,

ਬੇ ਬਗ਼ਦਾਦ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਕਿਆ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਉਚੀਆਂ ਲੰਮੀਆਂ ਚੀਤਾਂ ਹੁ। ਤਨ ਮਨ ਮੇਰਾ ਪੁਰਜੇ ਪੁਰਜੇ ਜਿਉਂ ਦਰਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਲੀਰਾਂ ਹੁ। ਲੀਰਾਂ ਦੀ ਗਲ ਕਫਨੀ ਪਾ ਕੇ ਰਲਸਾਂ ਸੰਗ ਫਕੀਰਾਂ ਹੁ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਦਰਜ਼ੀ ਸਿਉਣ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਕਪੜੇ 'ਚੋਂ ਕਾਟ ਜ਼ਰੂਰ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਹੁਸੀਨ ਔਰਤਾਂ ਜਾਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਕਪੜੇ ਦੀ ਤਾਂ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਟਾਕੀ ਵੀ ਰੱਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਿਛੇ ਆਰਥਕ ਨਾਲੋਂ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਕਾਰਨ ਵਧੇਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਰੱਬ ਜਾਣੇ। ਦਰਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਗੁੱਝੇ ਗੁਣ ਜਾਨਣੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਕਾਮਿਲ ਦੀ ਇਕ ਕਵਿਤਾ, "ਮੈਂ ਵੀ ਦਰਜ਼ੀ, ਤੂੰ ਵੀ ਦਰਜ਼ੀ" ਜ਼ਰੂਰ ਪੜ੍ਹੋ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਦਰਜ਼ੀ ਪੇਸ਼ੇ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠੇ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸਿੱਖ ਲੀਡਰਾਂ-ਜਥੇਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਰਛਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਆਪਸੀ ਖਹਿਬਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਤਰ ਸਿਆਸਤ ਬਾਰੇ ਲਿਖੀ ਸੀ। ਦਰਜ਼ ਸ਼ਬਦ ਅੱਗੋਂ 'ਦਰ' ਧਾਤੂ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਫਟਣ, ਕੱਟਣ, ਚੀਰਨ, ਲੰਗਾਰਨ ਆਦਿ ਦੇ ਭਾਵ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਾਤ ਖਾਣੇ ਜਾਨਵਰ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਦਰਿੰਦਾ ਸ਼ਬਦ ਬਣਿਆ। ਉਰਦੂ ਫਾਰਸੀ ਦਾ ਦਰੀਦਾ ਸ਼ਬਦ

ਸ਼ਬਦ
ਝਰੋਖਾ

ਬਲਜੀਤ ਬਾਸੀ

ਫੋਨ: 734-259-9353

ਵੀ ਇਸੇ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਫਟਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਉਰਦੂ ਸ਼ਾਇਰ ਇਬਨ ਇਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਚੰਦ ਲਾਈਨਾਂ ਹਾਜ਼ਰ ਹਨ, ਇਸ ਦਿਲ ਕੇ ਦਰੀਦਾ ਦਾਮਨ ਮੇਂ ਦੇਖੋ ਤੋ ਸਹੀ, ਸੋਚੋ ਤੋ ਸਹੀ। ਜਿਸ ਝੋਲੀ ਮੇਂ ਸੋਂ ਛੇਦ ਹੁਏ ਉਸ ਝੋਲੀ ਕੋ ਫੈਲਾਨਾ ਕਯਾ?

ਫੈਜ਼ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਦਰੀਦਾ ਦਿਲ ਹੈ ਸ਼ਹਰ ਮੇਂ ਕੋਈ ਹਮਾਰੀ ਤਰਹ, ਕੋਈ ਦਰੀਦਾ ਦਹਨ ਸ਼ੈਖੇ-ਸ਼ਹਰ ਕੇ ਮਨੰਦ।

ਦਰਾਤ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਇਸੇ ਮੂਲ ਤੋਂ ਵਿਗਸਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਤੜ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ। ਫਾਰਸੀ ਦਾ ਇਹ ਮੂਲ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ 'ਦ੍ਰੀ' ਧਾਤੂ ਦਾ ਸੁਜਾਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਸ ਤੋਂ ਵਿਕਸਿਤ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਕ ਸ਼ਬਦ 'ਦਾਰੀ' ਬਣਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਚੀਰ ਸੁੱਟਣ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਕਸਿਤ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਮਿਟਾ ਦੇਣ ਦੇ ਅਰਥ ਵੀ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਪਿਛੇਤਰ ਵਜੋਂ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇਖੋ, "ਗਈ ਬਹੋਤ ਬੰਦੀ ਛੋੜ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੁਖਦਾਰੀ॥" (ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ) ਪਰਮਾਤਮਾ ਗਵਾਚੀ ਪੂੰਜੀ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਦਿਵਾਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਮੁਕਤੀਦਾਤਾ ਅਤੇ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਨੇ ਦਾਰਨ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਚੀਰ ਸੁੱਟਣ ਵਾਲਾ, ਡਾਢਾ ਹੈ, "ਦਾਰਨ ਦੁਖ ਦੁਤਰ ਸੰਸਾਰ॥" ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨਾ ਡਾਢਾ ਔਖਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਦਰਦਰਾ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਇਸੇ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਮੋਟਾ ਪੀਸਿਆ ਆਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਦਰਤਨਾ ਤੇ ਦਰਤ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਇਸੇ ਨਾਲ ਜਾ ਜੁੜਦੇ ਹਨ। ਦਰਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਸਕੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਕਈ ਹਿੰਦ-ਆਰਿਆਈ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਕੁ ਹੀ ਗਿਣਾਏ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਤੇ ਹੋਰ ਭਾਰੋਪੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ 'ਚ ਮਿਲਦੇ ਇਸ ਦੇ ਵੇਰ ਸਾਰੇ ਸਹਿਮੂਲਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਇਕ ਹੋਰ ਕਤੀ ਵਿਚ ਕਰਾਂਗੇ।

ਰੂਸੀ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਅਤੇ ਧਰਮਾਂ ਬਾਰੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਪਹੁੰਚ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਲਈ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਾ ਹੀ ਹੈ।...ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਖੁਦ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਜਨਮ ਦਾ, ਆਪਣੀ ਉਤਪਤੀ ਦਾ ਨਾ ਝੁਲਨਾਇਆ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲਾ ਸਪਸ਼ਟ ਸਬੂਤ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਦਰਤ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਅਸਲੀ ਹੋਂਦ (ਮਨੁੱਖ ਦੇ) ਇੰਦ੍ਰਿਆਵੀ ਅਨੁਭਵ (ਮਨ) ਰਾਹੀਂ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਵਿਚ (ਉਸ ਦੀ ਸਵੈ ਤੇ ਸਮਾਜੀ ਚੇਤਨਾ ਵਜੋਂ) ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਹੋਂਦ ਵਜੋਂ ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਹੋਂਦ ਵਜੋਂ ਕੁਦਰਤ ਪ੍ਰਤਖ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਤਖ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਹੋਂਦ ਵਜੋਂ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਹੋਂਦ ਵਜੋਂ ਹੀ ਹੈ। ਦੋਹਾਂ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੱਖਰੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਸੁਆਲ, ਕੁਦਰਤ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਤੋਂ ਪਾਰ ਕਿਸੇ ਵੱਖਰੀ ਹੋਂਦ ਦੇ ਸੁਆਲ ਦਾ ਮਤਲਬ-ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਤੇ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਕਿਸੇ ਕਾਲਪਨਿਕ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ, ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਅਸੰਭਵ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਹ ਹੈ ਮਾਰਕਸ ਦੇ ਭੌਤਿਕਵਾਦੀ ਫਲਸਫੇ ਦਾ ਤੱਤ, ਭਾਵ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਿਧੇ ਅਨੁਭਵੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਨਵੀਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਦਰਤ ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨੇਮਾਂ ਬਾਰੇ ਹੁਣ ਤਕ ਇਕੱਠੀ ਹੋਈ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵੀ 'ਮਨ' ਦੀ ਉਪਜ ਹੈ; ਭਾਵ ਮਨੁੱਖੀ 'ਮਨ' ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਰਾਹੀਂ 'ਸਵੈ ਤੇ ਸਮਾਜੀ ਚੇਤਨਾ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤੀ ਨੇਮਾਂ ਦੇ

ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਖੁਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਅਨੁਭਵੀ (ਰਿੰਚਤਨਸ਼ੀਲ ਜਗਿਆਸੂ ਮਨ ਦਾ ਮਾਲਕ) ਮਨੁੱਖ ਹੀ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਲਹਾਮ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਦੇ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਇਸ ਅਨੁਭਵੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਸਮੁੱਚੇ ਮਨੁੱਖੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਦਾ ਇਹ ਅਨੁਭਵੀ ਰਿਸ਼ਤਾ ਨਿਰੰਤਰ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਦੇ ਇਸ ਅਨੁਭਵੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੇ ਨਿਰੰਤਰ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਭੌਤਿਕਵਾਦ ਹੈ। ਇਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਭੌਤਿਕਵਾਦ ਹੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਟੁਟੇ ਹੋਏ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਵਿਚ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਭੌਤਿਕਵਾਦੀ ਫਲਸਫਾ ਇਸ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਦੀ ਅਗਲੀ ਕਤੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਰਾਹੀਂ ਸਰਬ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੀ ਸਮਾਜੀ ਚੇਤਨਾ ਤੇ ਸਰਬਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੇ ਸਦਾਚਾਰ ਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇਥੇ ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜੋਕੇ ਸਾਮਰਾਜੀ ਦੌਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਲੋੜੋਂ ਵੱਧ ਆਲੋਚਨਾ ਅਤੇ ਮਾਰਕਸ-ਏਂਗਲਜ਼ ਦੇ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੇ ਭੌਤਿਕਵਾਦੀ ਫਲਸਫੇ ਪ੍ਰਤੀ ਭਰੀ ਨਫਰਤ,

ਸਾਮਰਾਜੀ ਸੋਚ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਕੂੜ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਦੇਣ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਇਸ ਕੂੜ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦੀ ਸੋਚ ਅਤੇ ਸਾਮਰਾਜੀ ਅਰਥਚਾਰੇ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ, ਧਰਮ ਦੇ ਕਰਮਕਾਂਡੀ ਪੱਖ ਤੇ ਕਿਸੇ ਕਲਪਿਤ ਰੱਬ ਦੁਆਲੇ ਬੁਣੇ ਭਰਮਜਾਲ ਨੂੰ ਲੋੜੋਂ ਵਧ ਪ੍ਰਚਾਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਧਰਮ ਦੀ ਅਸਲੀ ਆਤਮਾ, ਸਰਬ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਤੇ ਸਰਬਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਤੇ ਸਦਾਚਾਰ ਦਾ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਖੰਡਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਦੇ ਚਰਚਿਤ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਐਰਿਕ ਹੋਬਸਬਾਮ ਨੇ 20ਵੀਂ ਸਦੀ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਖੂਨੀ ਸਦੀ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹਨੇ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਮਨੁੱਖੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਜੰਗ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਨਅਤੀ ਪੈਦਾਵਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ। ਆਧੁਨਿਕ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਜੰਗੀ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਰਤੋਂ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਭਿਆਨਕ ਵਹਿਸ਼ਤ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬੰਨ੍ਹਿਆ।

ਸਾਮਰਾਜੀ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਤੱਕ ਮਨੁੱਖੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀਆਂ ਟੱਕਰਾਂ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਹੀ ਸਨ। ਇਸ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਬਸਬਾਮ ਨੇ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸੰਕਲਪ ਅਨੁਸਾਰ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਧਰਮ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਮਿਲ ਕੇ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉਭਰਵੀਂ ਮਿਸਾਲ ਆਟੋਮਾਨ ਸਾਮਰਾਜ ਹੈ। ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਆਟੋਮਾਨ ਸਾਮਰਾਜ ਦਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਲਛਣ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ, ਯਹੂਦੀਆਂ, ਕੁਰਦਾਂ,

ਇਸਾਈਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਘਟ ਹੀ ਫਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰ 20ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਕੌਮੀ ਰਾਜ ਦੇ ਹੋਏ ਉਭਾਰ ਤੇ ਬਣੀ ਸੋਚ ਨੇ ਇਹ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਕੌਮੀ ਰਾਜ ਦਾ ਇਕੋ ਹੀ ਲਛਣ ਸੀ, ਸਾਰੇ ਵਖਰੇਵਿਆਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰੋ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਆਤਮਸਾਤ ਕਰੋ। ਪਹਿਲੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕਸਾਰ ਕੌਮੀ ਬਣਤਰ ਦੇ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸੋਚ, ਇਕ ਸਿਆਸੀ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਵਜੋਂ ਡੂੰਘਾ ਘਰ ਕਰ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਰਾਜ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਖੋਖਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਐਰਿਕ ਹੋਬਸਬਾਮ ਨੇ 20ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਅਰੰਭ ਹੋਏ ਸਾਮਰਾਜੀ ਸੰਸਾਰੀਕਰਨ ਦੇ ਦੌਰ ਨੂੰ ਵਹਿਸ਼ਤ ਦੀ ਪੁਨਰ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਵਡੇ ਦੌਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੰਕਟ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦੱਸਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਸੰਕਟ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪੱਖ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤੇ ਹਨ: ਪਹਿਲਾ-ਆਲਮੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਿੱਠਣ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਦੂਜਾ-ਮਾਲੀ ਪੂੰਜੀ ਦੀ ਵਧੀ ਤਾਕਤ ਨੇ ਰਾਜ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਘਟਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਕੂਮਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਬੰਦੇ ਦੀ ਥਾਂ ਖਪਤਕਾਰ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕੋਲ ਸਿਰਫ ਖਰੀਦਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ। ਕੁਝ ਕੁ ਨਿੱਜੀ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਇੰਨੀ ਦੌਲਤ, ਭਾਵ ਆਰਥਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਕਲਪਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ। ਤੀਜਾ-ਕੁਝ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੋਈ ਦੌਲਤ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਪਧਰ ਉੱਤੇ ਵਧੀ ਸਮਾਜਕ ਨਾ-ਬਰਾਬਰੀ ਨੇ

ਆਲਮੀ ਅਰਥਚਾਰੇ ਵਿਚ ਇੰਨੀ ਕੁ ਅਰਾਜਕਤਾ ਫੈਲਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਇਹਨੂੰ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਰਖਣਾ ਅਸੰਭਵ ਬਣਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਮਾਜੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਚਾਲ ਇੰਨੀ ਤੇਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਇੰਨੇ ਲਤਾੜਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਮਨੁੱਖੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਨਾ ਕੋਈ ਦਿਸ਼ਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਕੋਈ ਅਸੂਲ ਹਨ। ਵਰਤਮਾਨ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚਲਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਟੁਟ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਇਤਿਹਾਸ ਗੈਰ-ਪ੍ਰਸੰਗਕ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੰਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਹੀ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਦਾ ਦੌਰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਿਛਲੀ ਲਗਭਗ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਤੋਂ ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਸਾਮਰਾਜੀ ਵਹਿਸ਼ਤ ਆਪਣੀ ਚਰਮ ਸੀਮਾ ਵਲ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ-ਤਿਵੇਂ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਫਿਰ ਤੋਂ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਧਰਮਾਂ ਵਿਚਲੀ ਸਮਾਜੀ ਚੇਤਨਾ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਦਾਚਾਰ ਸਿਆਣੇ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਫਿਰ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਿਆਣੇ ਮਨ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਪੁਨਰ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਮਰਾਜੀ ਵਹਿਸ਼ਤ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਲਾਮਬੰਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸਲਾਮ ਨੇ ਇਸ ਮਸਲੇ ਵਿਚ ਪਹਿਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਇਸਾਈ ਧਰਮ ਸਮੇਤ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਹੀ ਧਰਮ ਦੁਬਾਰਾ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਜਤਾਉਣ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਦੋ ਮਹਾਨ ਇਨਕਲਾਬੀ ਫਿਲਾਸਫ਼ਰਾਂ ਮਾਰਕਸ ਅਤੇ ਏਂਗਲਜ਼ ਦੇ ਅਨੁਭਵਾਂ ਵਿਚ ਤਰਾਸ਼ਿਆ ਭੌਤਿਕਵਾਦੀ ਫਲਸਫਾ ਫਿਰ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਮੌਲਿਕਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪਿੱਥੇ ਦਾ ਮਾਣ: ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ

ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ-1

ਘਰ ਵਿਚ ਕਦੀ ਕਦੀ ਸਾਹਿਤ ਬਾਰੇ ਪਾਠਕੀ ਗੱਲਬਾਤ ਵੀ ਚਲਦੀ। ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਗੁੰਦਿਆ ਹੈ ਤੇ ਕਲਪਿਤ ਪਾਤਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਜਿਉਂਦੇ-ਜਾਗਦੇ, ਚੰਗੇ-ਮਾੜੇ ਮਨੁੱਖ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਜੀਵਨ-ਜਾਚ ਤੇ ਜੀਵਨ-ਚੰਜ ਦੀਆਂ ਜੁਗਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੱਸੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਧੂ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਇਕ ਇਕ ਸਾਲ ਦੀ ਸੱਚੀ ਤਸਵੀਰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਰਾਹ ਤੁਰਨ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਲਦੀ। ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਮ ਪਾਠਕ ਤੱਕ ਘੱਟ ਹੀ

ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ
ਫੋਨ: 01191-1165736868
bhullarg@gmail.com

ਪੁਜਦੀ ਸੀ। ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਚੱਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਖੰਡਣ-ਮੰਡਣ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਅਕਸਰ ਹੀ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ। ਸਗੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕ ਤੁਕਾਂ ਤਾਂ ਸਾਧਾਰਨ, ਅਨਪੜ੍ਹ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਬੋਲਬਾਣੀ ਤੱਕ ਦਾ ਅੰਗ ਬਣ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਥਾ-ਆਧਾਰਤ ਪੌੜੀਆਂ ਵੀ ਅਕਸਰ ਚਿਤਾਰੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਕਿਸੇ ਅਕਿੱਤਾਯੁਕ ਬੰਦੇ ਦੀ ਨਿੰਦਣਯੋਗਤਾ ਦੱਸਣ ਲਈ ਬਾਪੂ ਜੀ ਪੌੜੀ ਉਚਾਰਦੇ, “ਮਦ ਵਿਚਿ ਰਿਧਾ ਪਾਇਕੈ ਕੁਤੇ ਦਾ ਮਾਸੁ, ਧਰਿਆ ਮਾਣਸ ਖੋਪਰੀ ਤਿਸ ਮੰਦੀ ਵਾਸੁ।” ਤਿਸਕਾਰਨਜੋਗ ਇਸਤਰੀ ਭੋਗ-ਵਿਲਾਸ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਇਸ ਮਾਸ ਨੂੰ ਰੱਤ-ਲਿੱਬੜੇ ਕੱਪੜੇ ਨਾਲ ਕੱਜ ਕੇ ਜਾਂਦੀ ਹੋਈ ਕਿਸੇ ਦੇ ਪੁੱਛੇ ਤੋਂ ਆਖਦੀ ਹੈ, “ਨਦਰੀ ਪਵੈ ਅਕਿਰਤਯਣੁ ਮਤੁ ਹੋਇ ਵਿਣਾਸੁ।” ਇਵੇਂ ਹੀ ਨਮਕਹਰਾਮੀ ਬਾਰੇ “ਚੋਰੁ ਗਇਆ ਘਰਿ ਸਾਹ ਦੈ ਘਰ ਅੰਦਰਿ ਵਤਿਆ” ਪੌੜੀ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਜੋ ਖੱਲਾਂ-ਖੁੰਜੇ ਫਰੋਲ ਕੇ ਸੋਨੇ-ਚਾਂਦੀ ਦੀ ਪਿੰਡ ਬੰਨ੍ਹ ਲੈਣ ਮਗਰੋਂ ਭੁਲੇਖੇ ਨਾਲ ਨੁਣ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾ ਬੈਠਦਾ ਹੈ ਅਤੇ “ਚੁਖਕੁ ਲੈ ਕੇ ਚਖਿਆ ਤਿਸੁ ਕਖੁ ਨਾ ਖਤਿਆ।” ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋਰ ਕਈ ਪੌੜੀਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਤੱਕ ਚੇਤੇ ਹਨ। ਹਾਂ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਕਰ ਜ਼ਰੂਰ ਚਲਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜਨਮ-ਸਾਖੀਆਂ ਅਤੇ ਜੀਵਨੀਆਂ ਆਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਨ।

ਸਮਕਾਲੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਿੱਜੀ-ਭਾਈਚਾਰਕ ਜੀਵਨ ਦੀ ਗੱਲ ਅਕਸਰ ਚਲਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਸਨ ‘ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼’ ਦੇ ਰਚਨਾਕਾਰ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਕਿ ਉਹ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਸੁਭਾਅ ਆਦਿ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵੀ ਸੁਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਈਆਂ। ਸਾਡੇ ਘਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਬੜੇ ਆਦਰ ਨਾਲ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿੱਦਵਾਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ‘ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ’ ਜਾਂ ‘ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ’ ਆਖਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਡੇਰੇ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਿੱਲੋਂ ਗੋਤ ਦੇ ਸਾਧਾਰਨ ਕਿਸਾਨ ਸਨ ਅਤੇ ਦਾਦਿਉ-ਪੜਦਾਦਿਉ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਔਲਾਦਾਂ ਅੱਜ ਵੀ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਸਾਧਾਰਨ ਕਿਸਾਨੀ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਲੇਖਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ‘ਪਿੱਥੇ ਦੇ ਚੌਧਰੀ ਘਰਾਣੇ’ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, ਹਾਸਾ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਮੰਤਵਾਦੀ-ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦੀ ਸੋਚ ਦੀ ਗੁਲਾਮ ਪਹੁੰਚ ਦਾ ਕਾਰਨਾਮਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਕੋਈ ਚੌਧਰੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ। ਸਾਡੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਮੰਡੀਆਂ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀਆਂ ਆਗੂ ਹਸਤੀਆਂ ਲਈ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਕਬਜ਼ ਪਿੰਡੇ ਉਹੋ ਭਾਵਨਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਅਧੀਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੁਲਾਹਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਜੰਮਿਆ ਕਬੀਰ ਏਨਾ ਗੁਣਵੰਤ ਕਿਵੇਂ ਹੋ

ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਰਚਿਤ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 13 ਅਪਰੈਲ 1930 ਨੂੰ ਛਪਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ‘ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਐਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ’ ਅਤੇ ‘ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ’ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ 64263 ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦਰਜ ਹੈ। ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਹ ਗੁਲਤ ਵਿਚਾਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਇਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਕੁਛ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸ. ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਛਪੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਪਾਠਕ ਪੜ੍ਹ ਹੀ ਚੁਕੇ ਹਨ ਕਿ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੇ ਲੇਖਕ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਪਿੱਥੇ ਦੇ ਸਨ। ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਦੇਣ ਹੈ, ਇਸ ਲੇਖ ਲੜੀ ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਨੇ ਇਸ ਦੇਣ ਦਾ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਤੁਆਰਫ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਲੜੀ ਦੇ ਹਥਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਦੀ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਮਹਾਨ ਦੇਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਾਲਿਆ ਹੋਇਆ ਇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬੱਚਾ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਕਥਿਤ ਲੇਖਕ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪਛੜੇ ਹੋਏ ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਇਕ ਪਿੰਡ ਵਿਚੋਂ ਉਹ ਕੇ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਏਨਾਂ ਵਿੱਦਵਾਨ ਬਣ ਸਕਿਆ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਉਹ ਵੱਡੇ ਚੌਧਰੀਆਂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ!

ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪੜਦਾਦਾ, ਬਾਬਾ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ (1783-1861) ਕੁਛ ਮਹੀਨੇ ਨਾਭੇ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਉਥੋਂ ਨੇੜੇ ਹੀ ‘ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਅਜਾਪਾਲ ਸਿੰਘ’ ਦਾ ਮਹੰਤ ਬਣ ਗਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲਗਭਗ ਅਨਪੜ੍ਹ ਸਾਧਾਰਨ ਕਿਸਾਨ ਨੌਕਰੀ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਉੱਚੀ ਪਦਵੀ ਦੀ ਆਸ ਤਾਂ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਕਦੇ, ਆਮ ਕਰਕੇ ਉਹ ਆਰਥਕ ਤੰਗੀ ਕਾਰਨ ਛੋਟੀ-ਮੋਟੀ ਨੌਕਰੀ ਲੱਭਣ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲਦੇ ਸਨ ਜੋ ਮੀਂਹ-ਆਧਾਰਤ ਖੇਤੀ ਦੇ ਉਸ ਜੁੱਗ ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਹੀ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ-ਡੇਰੇ ਜਾ ਬੈਠਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਜਾਂ ਤਾਂ ਨੌਕਰੀ ਵਾਂਗ ਹੀ ਆਰਥਕ ਤੰਗੀ ਕਾਰਨ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਜਾਂ ਫੇਰ ਅਜਿਹੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਮਨ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਉਚਾਟ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਿਜੀ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ‘ਉੱਤਮ ਖੇਤੀ, ਮੱਧਮ ਵਪਾਰ; ਨਖਿਧ ਨੌਕਰੀ, ਭੀਖ ਖੁਆਰ’ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਚੰਗੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਖੈਰ, ਉਹਦੇ ਮਹੰਤ ਜਾ ਬਣਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕੁਛ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਘਰ ਦਾ ਨਾਤਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ ਤਾਂ ਜੁੜ ਹੀ ਗਿਆ ਜੋ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਤੱਕ ਪੁਜਦਿਆਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਭਾਸ਼ਾ, ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੱਕ ਪੁੱਜ ਗਿਆ। ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਿਹਾਂਤ ਮਗਰੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੋਤੇ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ (1841-1916) ਨੇ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਪਿੱਥੇ ਤੋਂ ਜਾ ਕੇ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਅਜਾਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ, ਭਾਵ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਤਾ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ (1808-1846) ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਿਰਫ 38 ਸਾਲ ਦੀ ਭਰ ਜਵਾਨ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ।

ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਬੰਧ ਨਾਭਾ ਦੇ ਰਾਜਘਰਾਣੇ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦਾ ਸਬੰਧ ਬੜਾ ਅਨੋਖਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵੀ ਹੈ। ਆਖਰ ਇਹੋ ਕਤੀ ਸੀ ਜੋ ਉਹਦੇ ਪੁੱਤਰ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਦੇ ‘ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ’ ਬਣਨ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੋਈ। ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਹਰ ਹਫ਼ਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਕ ਪਾਠ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਉਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਨ ਪਾਠ ਕੰਠ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹਨੇ ਦੋ ਵਾਰ ਇਕੋ ਆਸਣ ਬੈਠ ਕੇ ਇਕੱਲਿਆਂ ਹੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਤੀ-ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਉਂ ਉਹਨੂੰ ਇਹ ਪਾਠ ਕਰ ਸਕਣ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਉੱਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ।

ਨਾਭਾ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਚੇਤੇ ਵਿਚ ਰਾਜਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਉਹੋ ਸਥਾਨ ਹੈ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਦਿਹਾਂਤ ਮਗਰੋਂ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਮਗਰੋਂ ਦੂਜਾ ਵਾਰਿਸ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਆਖਰ ਕੁਰਸੀਨਾਮੇ ਨੇ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦੱਸ ਪਾਈ। ਆਮ ਕਹਾਵਤ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹਨੂੰ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਪਾਲਕੀ ਭੇਜੀ ਗਈ, ਉਹ ਖੇਤ ਵਿਚ ਗਾਜ਼ਰਾਂ ਪੁੱਟ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ

ਤੱਕ ਜੀਵਿਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਉਹ ਏਨਾਂ ਨਿਆਈਂ ਰਾਜ ਦੇ ਸਕਿਆ।

ਰਾਜਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਹਰ ਸਵੇਰ ‘ਪਰਜਾ ਦਰਸ਼ਨ’ ਵਿਚ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਵੀ ਸੁਣਦਾ ਅਤੇ ਜੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੁੰਦੀ, ਉਹਦਾ ਢੁੱਕਵਾਂ ਮਾਣ-ਸਤਿਕਾਰ ਵੀ ਕਰਦਾ। ਗੁਣਵੰਤ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਉਹ ਵੱਡਾ ਕਦਰਦਾਨ ਸੀ। ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ‘ਪਰਜਾ ਦਰਸ਼ਨ’ ਸਮੇਂ ਅਤੀ-ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰ ਸਕਣ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸ ਕੇ ਉਹਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਪਾਠ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤੀ। ਰਾਜੇ ਦਾ ਹੈਰਾਨ ਹੋਣਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਬਾਪੂ ਜੀ ਦੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਰਾਜੇ ਨੇ ਸੁੱਕਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਏਨੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਭੁੱਖ-ਤੇਹ ਤਾਂ ਭਲਾ ਸਹਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਮਲ-ਮੂਤਰ ਦੀ ਹਾਜ਼ਤ ਦਾ ਕੀ ਬਣਦਾ ਹੋਵੇਗਾ! ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪਾਠ ਤੋਂ ਕੁਛ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ

ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ

ਅੰਨ ਦਾ ਤੇ ਫੇਰ ਜਲ ਦਾ ਵੀ ਤਿਆਗ ਕਰ ਕੇ ਕੇਵਲ ਵੱਡੀਆਂ ਦਾਖਾਂ ਖਾਣੀਆਂ ਸੂਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਸਦਕਾ ਨਾ ਤਾਂ ਭੁੱਖ-ਤੇਹ ਤੋਂ ਨਿਰਬਲਤਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹਾਜ਼ਤ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਜੁਗਤ ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਜਾ ਬੋਲਿਆ, “ਮੈਂ ਵੀ ਸੁੱਤੇ ਜਾਂ ਆਰਾਮ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸੰਪੂਰਨ ਪਾਠ ਸਰਵਣ ਕਰਾਂਗਾ ਪਰ ਸਰੀਰ ਸਾਧਿਆ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬੱਸ ਹਾਜ਼ਤ ਰਫ਼ਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਉਠਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਚਾਹਾਂਗਾ।” ਰਾਜੇ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਭ ਅਮਲੇ-ਫੈਲੇ ਨੇ ਤਾਂ ਬੈਠਣਾ ਹੀ ਹੋਇਆ।

ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਤੀ-ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਏਨਾਂ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਇਕੋ ਆਸਣ ਬੈਠਿਆਂ ਉਹਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਦਾ ਸੌਂ ਜਾਣਾ ਕੁਦਰਤੀ ਸੀ। ਰਾਜਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪ ਉਹਦਾ ਆਲਤੀ-ਪਾਲਤੀ ਆਸਣ ਖੁਲਵਾਇਆ ਅਤੇ ਸੁੱਤੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਘੁੱਟ-ਘੁਟਵਾ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਣ ਦੇ ਜੋਗ ਕੀਤਾ! ਜਦੋਂ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਜਾਣ ਲਈ ਵਿਦਾਇਗੀ ਮੰਗੀ, ਰਾਜੇ ਨੇ ਪਾਲਕੀ ਮੰਗਵਾਈ

ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਪਾਲਕੀ-ਬਰਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮਹਿਲ ਦੇ ਬਾਹਰਲੇ ਦੁਆਰ ਤੱਕ ਚੌਥਾ ਮੋਢਾ ਆਪ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਰਾਜਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਹੰਤ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਿੱਘਾ ਨਾਤਾ ਬਣ ਗਿਆ।

ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ (1861-1938) ਇਸ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਹੋਏ। ਬਹੁਭਾਸ਼ੀ ਗਿਆਨ ਦੇ ਸੁਆਮੀ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੋਈ ਡੇਢ ਦਰਜਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ-ਅਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ। ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਖੇਤਰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਿਹਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਸ-ਪਰਦੇਸ ਦੀਆਂ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਕਵਿਤਾ ਵੀ ਰਚੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਬਹੁਭਾਸ਼ੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚੋਂ ‘ਗੁਰਸ਼ਬਦ ਰਤਨਾਕਰ’ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਮ ਕਰਕੇ ‘ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼’ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ-ਸ਼ੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾਯੋਗ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਰਜ ਮੈਕਾਲਿਫ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿਚ ਭਰਪੂਰ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਗੱਲਾਂ ਵੱਖਰੀ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਦੀਆਂ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ।

ਮੇਰੇ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਘਰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ‘ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼’ ਚਾਰ ਵਡ-ਆਕਾਰੀ ਸੈਂਚੀਆਂ ਵਿਚ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੈਂਚੀਆਂ ਦੇ ਕੁੱਲ ਪੰਨੇ 3338 ਸਨ। ਹਰ ਸੈਂਚੀ ਏਨੀ ਭਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਪੁਸਤਕ ਵਾਂਗ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਸੰਭਵ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਹਨੂੰ ਧਰਮ-ਪੋਥੀਆਂ ਵਾਂਗ ਰੇਹਲ ਉੱਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਹਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਆਮ ਕਰਕੇ ਇਹਨੂੰ ਅਰਬਾਂ ਦੀ ਅਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਜਾਂ ਦੁਬਿਧਾ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸਹੀ ਭਾਵ ਸਮਝਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਮੇਰੀ ਇਹ ਹੈਰਾਨੀ ਕਿ ਇਕ ਆਦਮੀ ਨੇ ਇਕੱਲਿਆਂ ਏਨੀ ਵੱਡੀ ਪੁਸਤਕ ਕਿਵੇਂ ਲਿਖ ਲਈ, ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸੁਭਾਵਿਕ ਸੀ ਹੀ, ਅੱਜ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਕਾਰਜ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੋਂ ਵਿਰਵੇ ਉਸ ਜਮਾਨੇ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਆਕਾਰ-ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆਂ ਇਹ ਕਿਸੇ ਕ੍ਰਿਸਮੇ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ। ਵਣਜਾਰਾ ਬੇਦੀ ਦੀ ਦੂਜੀ ਮਿਸਾਲ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਘਾਲਣਾ ਦੀ ਕੋਈ ਤੀਜੀ ਮਿਸਾਲ ਨਹੀਂ

ਮਿਲਦੀ। ਬਾਪੂ ਜੀ ਦਸਦੇ, ਮੁੱਢਲੇ ਆਧਾਰੀ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਮਗਰੋਂ ਛਪਾਈ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕੇਵਲ ਇਸ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਵਿਚ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੰਦਰਾਂ ਸਾਲ ਖਰਚ ਹੋਏ। ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਦਸਦੇ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਛਾਪਣ ਦਾ ਖਰਚ ਏਨਾਂ ਹੋਣਾ ਸੀ ਕਿ ਵਸੀਲਿਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵੱਸ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲਾ ਭੂਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਿਆ। ਇਹਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਂ ‘ਗੁਰਸ਼ਬਦ ਰਤਨਾਕਰ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼’ ਹੈ ਤੇ ਇਹਦੇ ਹੇਠ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ‘ਚ ਐਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਆਫ ਸਿੱਖ ਲਿਟਰੇਚਰ’ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ 64263 ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦਰਜ ਹੈ। ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਹ ਗੁਲਤ ਵਿਚਾਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਇਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਕੁਛ ਹੈ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ‘ਗੁਰੂ ਗਿਰਾਰਥ ਕੋਸ਼’ ਅਤੇ ਭਾਈ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ‘ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਕੋਸ਼’ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਨੇ ਸੋਚਿਆ, ਜੇ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਏ, ਉਹ ਵੀ ਲੈ ਕੇ ਇਕ ਉਤਮ ਕੋਸ਼ ਲਿਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਪੰਜ ਸਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੰਪੂਰਨ ਪਾਠ ਦੇ ਸ਼ਬਦੀ ਹਵਾਲੇ ਲੈਣ ਲੱਗ ਗਏ। ਹਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤਰਤੀਬ ਦੇਣ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ‘ਐਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਬ੍ਰਿਟੈਨਿਕਾ’ ਦੇਖਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਕੋਸ਼ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਆਸ਼ੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਦੀ ਰਚਨਾ, ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ, ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮਸਾਖੀ, ਰਹਿਤਨਾਮੇ, ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਘੋਖ ਕੇ ਹਵਾਲੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ। ਅਰਥ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਦੇਣ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੁਠਮੇ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਸਿਆਣਿਆਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਖਾਈ। ਮੇਰਾ ਇਹ ਸੋਚਣਾ ਵੀ ਨਿਰਾਧਾਰ ਨਹੀਂ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਕਾਰਜ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਕੋਸ਼-ਰਚਨਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਬੀ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਬਣਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। 1889 ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ‘ਗੁਰਮਤ ਪ੍ਰਭਾਕਰ’ ਅਤੇ 1899 ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ‘ਗੁਰਮਤ ਸੁਧਾਕਰ’ ਤੇ ‘ਗੁਰ ਗਿਰਾ ਕਸੋਟੀ’, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨੋਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਾਲ ਹੀ ਸਬੰਧਿਤ ਸਨ।

ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਤਰਤੀਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜੋਕੇ ਸ਼ਬਦਕੋਸ਼ਾਂ ਵਾਂਗ ਅੱਖਰਮਾਲਾ ਨੂੰ ਅਤੇ ਅੱਗੋਂ ਹਰ ਅੱਖਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਲਗਾਂ-ਮਾਤਰਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਲਿਖਤ ਦੀ ਇਕ ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਵਾਕ ਦੇ ਅੰਤ ਉਤੇ ਆਮ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਖਾਈ ਵਾਲੀ ਡੰਡੀ ਦੀ ਥਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਾਂਗ ਫੁਲਸਟਾਪੀ ਬਿੰਦੀ ਪਾਉਣਾ ਹੈ। ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਅਤੇ ਉਥੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਸ਼ੋਕ ਦੇ ਨਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੱਥ-ਲਿਖਤ ਚਿੱਠੀ ਦੇ ਫੋਟੋ-ਉਤਾਰੇ ਵਿਚ ਡੰਡੀਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਫੁਲਸਟਾਪੀ ਬਿੰਦੀਆਂ ਹੀ ਹਨ।

ਜਦੋਂ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਕੁਛ ਸੋਝੀ ਆਈ ਤੋਂ ਮੈਂ ‘ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼’ ਬਾਰੇ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹਿਆ, ਜਿੰਨੀ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਸ ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਵਿਚ ਲੱਗੀ ਮਿਹਨਤ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਸੀ, ਓਨੀ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ-ਭਰੀ ਇਹਦੇ ਛਪਣ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੀ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਕਈ ਸਾਲ ਆਪਣਾ ਇਹ ਕੰਮ ਰਿਆਸਤੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਕਈ ਸਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਿਰੋਲ ਇਸੇ ਕੰਮ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਾਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਦੱਸਣ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਇਸ ਕਾਰਜ ਦੇ ਲੇਖੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 28 ਸਾਲ ਲੱਗ ਗਏ। 1911 ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਦਰਦਾਨ ਨਾਭਾਪਤੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਗੁਜ਼ਰ ਗਏ। 1912 ਵਿਚ ਆਜ਼ਾਦ-ਖਿਆਲ ਟਿੱਕਾ ਰਿਪੁਦਮਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਗੱਦੀ ਸੰਭਾਲੀ ਤਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਢਾਂਚੇ ਅਤੇ ਨੀਤੀਆਂ ਵਿਚ ਕਈ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕਹਿਣ ਅਨੁਸਾਰ ‘ਕਈ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ’ ਉਹ ਨਾਭੇ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਗਏ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਬਾਲ ਰਿਪੁਦਮਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਿੱਖਿਆਦਾਤਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਵਿਹਲ ਨੂੰ ਗ਼ਨੀਮਤ ਸਮਝਦਿਆਂ ਉਹ ਕਸ਼ਮੀਰ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ‘20 ਮਈ 1912 ਨੂੰ ਅਰਦਾਸਾ ਸੋਧ ਕੇ’ ਰਚਨਾ-ਕਾਰਜ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। 1915 ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਭੂਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਪਰਵਾਨ ਤਾਂ ਕਰ ਲਈ ਪਰ 1917 ਵਿਚ ਬੁਲਾਵਾ ਆਉਣ ਸਦਕਾ ਫੇਰ ਨਾਭੇ ਚਲੇ ਗਏ। 1923 ਵਿਚ ਰਿਪੁਦਮਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗੱਦੀਉਂ ਲਾਹੇ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਉਹ ਰਿਆਸਤੀ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਨਿਰੋਲ ਕੋਸ਼-ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋ ਗਏ। ਕੋਸ਼ ਦੇ ਖਰਚੇ ਦਾ ਅੰਤਲਾ ਸ਼ਬਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 6 ਫਰਵਰੀ 1926 ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ।

ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਉਦਮ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ। ਕੋਸ਼ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਮੁੱਖਬੰਦ ਵਿਚਲੇ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਅਜਿਹੀ ਰਚਨਾ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਤੇ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਰੂਪ ਵਿਚ ਭਲੀਭਾਂਤ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, “ਸਿੱਖ ਧਰਮ-

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਅਤਿਅੰਤ ਡੂੰਘਾ ਅਤੇ ਲਾਸਾਨੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਵਿੱਦਵਾਤਾ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਧਾਰਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਦੀ ਗਹਿਰਾਈ ਅਤੇ ਵਿਸਤਾਰ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਉਤੇ ਜ਼ੋਰ ਵਧੇਰੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਵਿਚ ਸਿੱਖਿਅਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਅਨੋਕਤਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ, ਜੋ ਪੱਛਮੀ ਵਿੱਦਵਾਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੱਛਣ ਹਨ, ਵੀ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਉਰੀਐਂਟਲ ਕਾਲਜ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ, ਏ.ਸੀ.ਵੁਲਨਰ ਨੇ ਕੋਸ਼ ਨੂੰ 'ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਐਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ' ਅਤੇ 'ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ' ਕਿਹਾ। ਉਹਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ "ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਵੀ ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਇਕ ਸ਼ਬਦਕੋਸ਼ ਵਜੋਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਮੁੱਲਵਾਨ ਰਹੇਗਾ।"

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ 'ਭੂਮਿਕਾ' ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਅੱਜ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਘਾਟ, ਬੇਰੁਖੀ ਅਤੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਸਬੰਧੀ ਅਕਸਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਗਿਲੇ-ਸ਼ਿਕਵੇ ਨਾਲ ਹੂਬਹੂ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, "ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਪੂਰਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਵਿਚ ਜੋ ਨਿਰਾਸ਼ਤਾ, ਔਖ ਅਤੇ ਵਿਘਨ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇੱਥੇ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖਣਾ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਉਤਸਾਹ ਘਟਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ, ਪਰ ਸੰਖੇਪ ਨਾਲ ਇਤਨਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦੇਣਾ ਭੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜੇ ਅਸਾਡੀ ਕੌਮ ਦੇ ਸੱਜਣਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਕੰਮਾਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਅਰ ਕਿਤਨਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਕਿਵੇਂ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੀ ਲਾਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?"

ਵਿੱਦਵਾਨਾਂ ਤੇ ਮੋਹਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭੋਜਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਪੇਸ਼ਗੀ ਗਾਹਕ ਬਣਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਫ਼ੁਪਵਾਈ ਗਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਸ ਜਤਨਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਨੌ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਕੁੱਲ ਦੋ ਸੌ ਗਾਹਕ ਹੀ ਬਣੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਸੱਤ ਕੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਗੀ ਇਕੱਲੇ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭੇਜੀ ਸੀ ਜੋ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨੋਕੇਦਾਰ ਸੀ। ਇਉਂ ਸਿਰਫ਼ 131 ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਪੇਸ਼ਗੀ ਗਾਹਕ ਬਣਨ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ!

ਸਿਆਣੇ ਗਾਹਕਾਂ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਖ਼ਰ ਸਿੱਖ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਫੇਰ ਇਕ ਬੇਨਤੀ-ਪੱਤਰ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਉਹ ਤਿੰਨ ਸੌ ਕੋਸ਼ ਪੇਸ਼ਗੀ ਖਰੀਦਣ। ਇਹ ਪੱਤਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲਾ, ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਦਰਦਾਨ ਬਣ ਕੇ ਨਿੱਤਰਿਆ। ਉਹਨੇ 1 ਅਕਤੂਬਰ 1927 ਨੂੰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਚੈਲ ਬੁਲਾਇਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਛਪਾਈ ਦਾ ਸਾਰਾ ਖ਼ਰਚ ਉਹ ਦੇਵੇਗਾ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਗੀ ਮੌਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਪੇਸ਼ਗੀ ਸਭ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਛਪਕ, ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰੈਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਮਾਲਕ, ਮੁਹਰੇਲ ਕਵੀ ਲਾਲਾ ਧਨੀ ਰਾਮ ਚਾੜ੍ਹਕ ਕੋਲ ਪੁੱਜ ਕੇ ਕੋਸ਼ ਲਈ ਨਵਾਂ ਵਧੀਆ ਟਾਈਪ ਢਾਲਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ, ਚਾੜ੍ਹਕ ਜੀ ਨੇ "ਮੇਰੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਨਵੇਂ ਟਾਈਪ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ 'ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼' ਨੂੰ ਵਧਾਰੀਆਂ ਵਾਕਰ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀ ਗੁਣੀਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਡੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਉਤਮ ਛਪਿਆ ਹੈ।" ਹਿੰਦੀ-ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਫ਼ਾਰਸੀ-ਅਰਬੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਆਦਿ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਤੋਂ ਆਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਿਚ ਛਾਪਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਛਾਪੇ ਦੇ ਉਸ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੇ ਪੱਧਰ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੂਲ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਲਿਪੀਆਂ ਵਿਚ ਛਾਪਣਾ ਚਾੜ੍ਹਕ ਜੀ ਲਈ ਕਿੰਨਾ ਔਖਾ ਸਗੋਂ ਮੁਸ਼ੀਬਤੀ ਕੰਮ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਹ ਛਾਪੇ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੀ ਜਾਣ-ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਛਪਾਈ 26 ਅਕਤੂਬਰ 1927 ਨੂੰ ਅਰੰਭ ਹੋ ਕੇ ਲਗਭਗ ਢਾਈ ਸਾਲਾਂ ਮਗਰੋਂ ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ 13 ਅਪਰੈਲ 1930 ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਹੋਈ। ਇਕ ਤਾਂ ਗਿਣਤੀ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਦੀ ਥਾਂ ਪੰਜ ਸੌ ਕਰਨ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਦੂਜੇ ਕੁਝ ਖਰਚੇ ਅੰਦਾਜ਼ਿਉਂ ਵੱਧ ਨਿਕਲੇ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਕੁੱਲ 51,000 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਲਾਗਤ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਕੋਸ਼ ਦਾ ਮੁੱਲ, ਕਿਸੇ ਨਫ਼ੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਪਟਿਆਲਾ ਦਰਬਾਰ ਨੇ 110 ਰੁਪਏ ਰੱਖਿਆ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ।

ਅਗਸਤ 1948 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਖ਼ਤਮ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਿਲਵੇਂ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਨਵਾਂ ਰਾਜ, ਪੰਪੂਸ਼ ਸਿਰਜਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਅਦਲਾ-ਬਦਲੀ ਸਮੇਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੱਕ ਬਚੇ ਹੋਏ ਇਕ ਸੌ ਦੇ ਕਰੀਬ ਕੋਸ਼ ਪਟਿਆਲਾ ਦਰਬਾਰ ਨੇ ਪੰਪੂਸ਼ ਦੇ 'ਮਹਿਕਮਾ ਪੰਜਾਬੀ' ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੇ ਜੋ ਤੁਰਤ ਵਿਕ ਗਏ। ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ 'ਮਹਿਕਮਾ ਪੰਜਾਬੀ' ਤੋਂ ਬਣੇ 'ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ' ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਗਿਆਨੀ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ

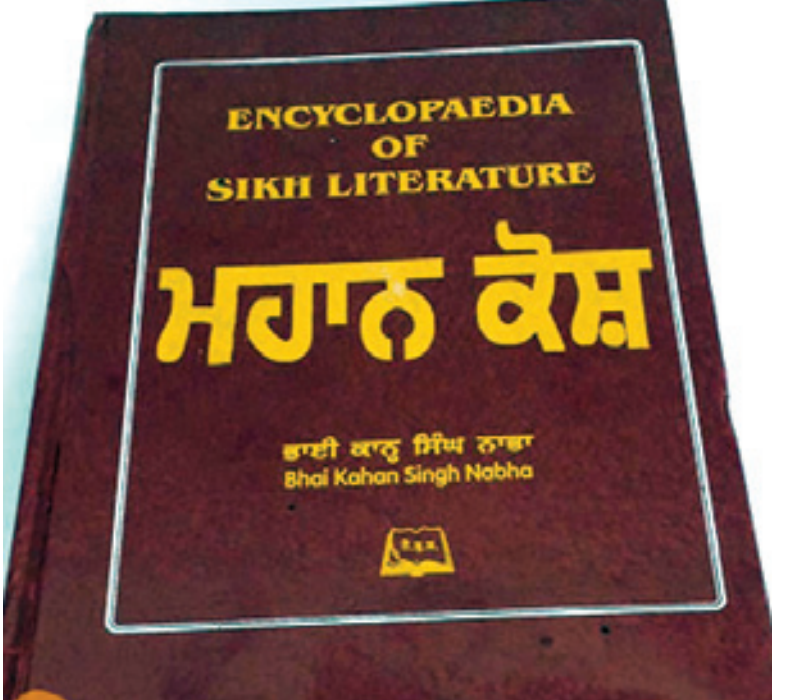
ਵਾਧਿਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਸੈਂਚੀਆਂ ਹੀ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਗੋਂ ਇਸ ਸੰਸਕਰਣ ਲਈ ਆਗਿਆ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਛਪਾਈ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ 'ਚ ਵੀ ਪੂਰੀ ਮਦਦ ਦਿੱਤੀ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ 1960 ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਇਸ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਧਿਆਂ ਦੇ 99 ਪੰਨੇ 'ਗੁਰਸ਼ਬਦ ਰਤਨਾਕਰ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੇ ਨਵੇਂ ਵਾਧੇ' ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਅੰਤ ਵਿਚ ਜੋੜ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਸੰਸਕਰਣ ਦਾ ਆਕਾਰ ਪਹਿਲੇ, 1930 ਦੇ ਪਟਿਆਲਾ ਦਰਬਾਰੀ ਸੰਸਕਰਣ

ਵਿਭਾਗੀ ਸੰਸਕਰਣ ਦੇ ਅੱਖਰ ਅਜੋਕੇ ਸਾਧਾਰਨ ਪੁਸਤਕੀ ਅੱਖਰਾਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਛੋਟੇ ਤਾਂ ਹੋਏ ਪਰ ਏਨੇ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿਚ ਔਖ ਹੋਵੇ। ਇਕ ਜਿਲਦ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣ ਨਾਲ ਕੋਸ਼ ਨਿਸਚੇ ਹੀ ਵਧੇਰੇ ਵਰਤੋਂਯੋਗ ਹੋ ਗਿਆ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਭਾਰ ਅਜੇ ਵੀ ਪੰਜ ਕਿਲੋ ਸੱਤ ਸੌ ਗਰਾਮ ਸੀ!

ਇਕ ਗੱਲ ਜੋ ਅਸਲੋਂ ਹੀ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤੀ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਔਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਲੀ ਵੀ ਹੈ। ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ, ਜੇ ਅੱਜ ਭਾਈ ਕਾਨੂ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦੇ, ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਕਿੰਨੇ ਗਦਗਦ ਹੁੰਦੇ! ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੇ ਕਾਪੀਰਾਈਟ ਦੀ ਸਮਾਂ-ਸੀਮਾ ਸਮਾਪਤ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦਾ ਕੰਮ ਵੱਡੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਛੱਡ ਚੁੱਕੇ ਭਾਧਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਨਵਲੁੱਗ ਨੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁੱਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਹਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ। ਵਿਕਣ ਦੀ ਬੇਯਕੀਨੀ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਏਨੀ ਪੂੰਜੀ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰਾ ਦੇਖ ਭਾਧਾ ਜੀ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। 1999 ਵਿਚ ਉਹਨੇ 160 ਰੁਪਏ ਮੁੱਲ ਰੱਖ ਕੇ 1100 ਦਾ ਸੰਸਕਰਣ ਛਾਪਿਆ ਜਿਸਨੂੰ ਭਾਧਾ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ ਨੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਸੰਸਕਰਣ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਪੂਰਾ ਵਿਕ ਗਿਆ। ਉਸ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹ ਨਾਗਾ ਪਾਏ ਬਿਨਾਂ ਹਰ ਸਾਲ 1100 ਦਾ ਸੰਸਕਰਣ ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਨ। ਵਰਤਮਾਨ ਸੰਸਕਰਣ ਦਾ ਮੁੱਲ 460 ਰੁਪਏ ਹੈ। ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਧਾ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰ ਕੇ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਛਾਪਣਾ ਹੀ ਸੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾ ਗਏ ਸਗੋਂ ਇਉਂ ਮੇਰੀ ਪੱਕੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਲੁਆ ਗਏ ਹਨ। ਇਕ ਹੋਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਨੇ ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹਨੂੰ ਦੇ ਜਿਲਦਾਂ ਵਿਚ ਛਾਪਿਆ ਸੀ ਪਰ ਸ਼ਾਇਦ ਮੁੱਲ 1100 ਰੱਖਿਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਵਿੱਕਰੀ ਢਿੱਲੀ-ਮੱਠੀ ਹੀ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅੰਤ ਵਿਚ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਬਾਰੇ ਇਕ ਟੋਟਕਾ ਜੋ ਪੁਸਤਕ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੇ ਮਿਆਰ ਵੱਲ ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕਾਂ ਦੀਆਂ ਪਹੁੰਚਾਂ ਵਿਚਲੇ ਫ਼ਰਕ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੋਂ ਆਏ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਇਕ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੇ ਕੋਸ਼ ਮੰਗਿਆ ਤਾਂ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁੱਕ ਸ਼ਾਪ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੇ ਘਰ, ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮਾਲਕ ਰਹੇ ਹੋ, ਫੇਰ ਕੋਸ਼ ਸਾਥੋਂ ਕਿਉਂ? ਉਤਰ ਮਿਲਿਆ, ਸਾਡੇ ਕੋਸ਼ ਦੀ ਜਿਲਦ ਤੇ ਦਿੱਖ ਸੁਹਣੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਮੈਂ ਇਹ ਕੋਸ਼ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵਜੋਂ ਦੇਣਾ ਹੈ!

(ਚਲਦਾ)

ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਨਵਾਂ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਿਉਂਤ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਛਪਵਾ ਕੇ ਸਲਾਹਾਂ ਮੰਗੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਇਕ ਬੈਠਕ ਬੁਲਾਈ ਗਈ। ਕੁਝ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਕੋਸ਼ ਦੀ ਸੋਧ-ਸੁਧਾਈ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿਤਾ ਜੋ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਸਹੀ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਰੱਦ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਰਚਨਾ ਲੇਖਕ ਵਾਲੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਰੱਖੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸੋਧਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ! ਹਾਂ, ਜੇ ਵਾਧੇ 1930-1938 ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਧਿਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਸੈਂਚੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ, ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹਰੀ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਅੰਤਕੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜੋੜ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਹਰੀ ਜੀ ਨੇ ਨਾ ਕੇਵਲ

ਵਾਲਾ, ਭਾਵ ਪੌਣੇ ਤੇਰਾਂ ਇੰਚ ਅਤੇ ਸਾਢੇ ਨੌਂ ਇੰਚ ਹੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਛਪੇ ਗਏ ਕੋਸ਼ ਦਾ ਮੁੱਲ ਕੇਵਲ 42 ਰੁਪਏ ਸੀ। ਇਸ ਸੰਸਕਰਣ ਦੀ ਛਪਾਈ ਲਈ ਚਾਰ ਸੈਂਚੀਆਂ ਵਾਲੇ ਮੂਲ ਸੰਸਕਰਣ ਦੇ ਦੋ ਪੰਨੇ ਪਹਿਲੇ ਕਾਲਮ ਵਿਚ ਅਤੇ ਦੋ ਪੰਨੇ ਦੂਜੇ ਕਾਲਮ ਵਿਚ ਹੇਠ-ਉਤੇ ਚੋਪ ਕੇ ਇਕ ਪੰਨਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਸਰਵੇ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਪ੍ਰੈਸ, ਡੇਹਰਾਦੂਨ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਗਭਗ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਵਡ-ਆਕਾਰੀ ਪੰਨਿਆਂ ਨੂੰ ਫ਼ੋਟੋ-ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਛੋਟੇ ਕਰ ਕੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਆਕਾਰ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਮਗਰੋਂ ਤੋਰਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਕੋਸ਼ ਛਾਪ ਦਿੱਤਾ। ਪਹਿਲੇ ਸੰਸਕਰਣ ਦੇ ਅੱਖਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਛਾਪੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਫ਼ੀ ਵੱਡੇ ਸਨ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਆਕਾਰ ਛੋਟਾ ਕਰ ਕੇ ਛਾਪੇ ਗਏ ਇਸ ਭਾਸ਼ਾ

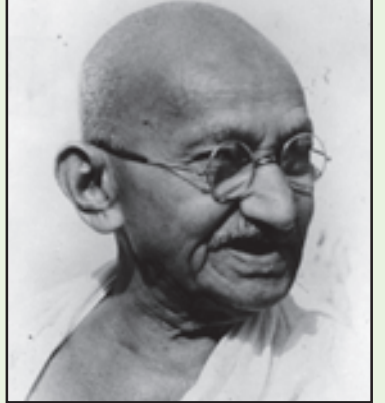
ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਅੰਤਮ ਘੜੀ ਤੇ ਲਾਰਡ ਮਾਊਂਟ ਬੈਟਨ

ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਕੀਤਿਆਂ ਸਾਢੇ ਛੇ ਦਹਾਕੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਜੀਵਨੀਕਾਰ ਪਰਮੇਸ਼ ਕਪੂਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ 'ਮਾਈ ਐਕਸਪੈਰੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਗਾਂਧੀ' ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੰਤਮ ਘੜੀ ਦਾ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਚਿਤਰਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। 125 ਸਾਲ ਜਿਉਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗਾਂਧੀ ਜੀ 80 ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਜਨਵਰੀ 1948 ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹਰ ਗੱਲ 'ਤੇ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ, "ਜੇ ਮੈਂ ਕੱਲ ਤੱਕ ਜੀਵਤ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ।" 29 ਜਨਵਰੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਉਤੇ ਪੰਡਿਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਤੇ ਸਰਦਾਰ ਪਟੇਲ ਦਾ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਉਲਟ ਤੁਰਨਾ ਹਾਵੀ ਰਿਹਾ।

ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਿਨ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਰੋਜਨੀ ਨਾਇਡੂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੰਡਤ ਨਹਿਰੂ ਦੀ ਭੈਣ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਹਾਥੀ ਸਿੰਘ, ਧੀ ਇੰਦਰਾ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਚਾਰ ਸਾਲਾ ਬਾਲਕ ਰਾਜੀਵ ਵੀ ਸੀ। ਜੀਵਨੀਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਰਾਜੀਵ ਨੇ ਖੇਡ ਖੇਡ ਵਿਚ ਉਥੇ ਬਿਖਰੇ ਹੋਏ ਫੁੱਲਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਫੁੱਲ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਉਤੇ ਧਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਤਾਂ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਕੰਨ ਮਰੋੜ ਕੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ, 'ਅਜਿਹਾ ਅਮਲ ਤਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹਾਂ ਨਾਲ ਕਰੀਦਾ ਹੈ ਕਾਕਾ!'

ਉਸ ਰਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਵੀ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ। ਉਹ ਸਵੇਰੇ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਵਜੇ ਹੀ ਜਾਗ ਪਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਉਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚਲੀ ਖਹਿਬਾਜ਼ੀ ਵੀ ਹਾਵੀ ਸੀ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਨਹਿਰੂ ਤੇ ਪਟੇਲ ਵਾਲੀ। 30 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ

ਦੇ ਚਾਰ ਵਜੇ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੱਦੀ ਖੇਤਰ ਕਾਠੀਆਵਾੜ ਦੇ ਦੋ ਨੇਤਾ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਮਿਲਣ ਆਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸਰਦਾਰ ਪਟੇਲ ਆਪਣੀ ਬੇਟੀ ਮਨੀਬੇਨ ਸਮੇਤ ਆਪਣਾ ਦੁੱਖ ਰੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਾਠੀਆਵਾੜੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਲਈ ਉਚੇਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੋਲ ਵੀ ਇਲਹਾਮੀ ਸਨ, "ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿਓ ਕਿ ਮੈਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਸਭਾ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਹੀ

ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ

ਮਿਲਾਂਗਾ, ਉਹ ਵੀ ਤਦ ਜੇ ਮੈਂ ਜੀਵਤ ਰਿਹਾ।" ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਹ ਪਟੇਲ ਦੀ ਗਿਲਾ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ਸੁਣਨ ਦੀ ਥਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਠੀਆਵਾੜ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੱਸੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿਤਾ ਕਰਮਚੰਦ ਦੀਵਾਨ ਰਹਿ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਇਹ ਅਜਿਹੀ ਮਨਹੂਸ ਘੜੀ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ ਪਟੇਲ ਆਪਣਾ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਚੁਕੀ ਫਿਰਦਾ ਸੀ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨੌਥੂ ਰਾਮ ਗੋਡਸੇ ਆਪਣੀ ਬੁੱਕਲ ਵਿਚ ਪਿਸਤੌਲ ਲੈ ਕੇ ਪਹੁੰਚਿਆ

ਹੋਇਆ ਸੀ। ਗਾਂਧੀ, ਨਹਿਰੂ ਤੇ ਪਟੇਲ ਦੇ ਮਨਾਂ ਦੀ ਬੁੱਝਣ ਵਾਲਾ ਉਥੇ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਧਰ ਲਾਰਡ ਮਾਊਂਟ ਬੈਟਨ ਨੇ ਵੀ ਸਮਾਂ ਮੰਗ ਰਖਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਕੋਲੋਂ ਨਹਿਰੂ ਤੇ ਪਟੇਲ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਾਉਣਾ ਸੀ। ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਸਭਾ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦੇ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਮੌਲਾਨਾ ਆਜ਼ਾਦ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਥੇ ਹੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਸੀ।

ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ ਏਨਾ ਕੁਝ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਮੇਂ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਲਈ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਸਭਾ ਤੋਂ ਪੰਦਰਾਂ ਮਿੰਟ ਲੋਟ ਹੋ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦੇ ਕੇ ਤੌਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਮਨੂੰ ਤੇ ਆਭਾ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਨੇ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਹੱਥ ਘੜੀ ਦਿਖਾਈ ਤਾਂ ਉਹ 'ਬਾਕੀ ਸਭ ਕੁਝ ਫੇਰ' ਕਹਿ ਕੇ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਉਠ ਕੇ ਤੁਰ ਪਏ। ਉਹ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੌਥੂ ਰਾਮ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛਾਤੀ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਗੋਲੀਆਂ ਦਾਗ ਦੇਣੀਆਂ ਹਨ। ਅੱਖ ਦੇ ਫੇਰ ਵਿਚ ਏਨਾ ਕੁਝ ਵਾਪਰ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਨੌਥੂ ਰਾਮ ਨੂੰ ਮੋਢਿਆਂ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਹਰਬਰਟ ਗੈਨਰ ਨਾਂ ਦਾ ਉਹ ਅਮਰੀਕਨ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ 4-5 ਘੰਟੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਮਰੀਕੀ ਦੂਤਾਵਾਸ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਨੌਕਰੀ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀ ਸੀ ਤੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਸਭਾ ਰਾਹੀਂ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਤੋਂ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਲੈਣ ਆਇਆ ਸੀ।

ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਵਾਲੀ ਖਬਰ ਏਨੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਫੈਲੀ ਸੀ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਪਟੇਲ ਮੁੜਦੇ ਪੈਰੀਂ ਪਰਤ ਆਇਆ ਸੀ ਤੇ ਗਾਂਧੀ ਦਾ

ਪੁੱਤਰ ਦੇਵਦਾਸ ਤੇ ਪੋਤਰਾ ਗੋਪਾਲ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਹਿਰੂ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਲਹੂ ਭਿੰਜੀ ਚਾਦਰ ਵਿਚ ਦੇ ਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਂਗ ਰੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਟੇਲ ਤੇ ਨਹਿਰੂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਮਾਊਂਟ ਬੈਟਨ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਇਹ ਵਾਕ ਸੁਣ ਕੇ ਕਿ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਉਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਤੌਰਨਾ ਬਹੁਤ

ਲਾਰਡ ਮਾਊਂਟ ਬੈਟਨ

ਭਾਰੂ ਸੀ। ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਜੱਫੀ ਪਾ ਕੇ ਭੁੱਬੀਂ ਰੋ ਪਏ, ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਦੋਨਾਂ ਦਾ ਪਿਤਾ ਤੁਰ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

ਜਿਸ ਮਹਾਤਮਾ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਤ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸਰਦਾਰ ਪਟੇਲ ਤੇ ਪੰਡਤ ਨਹਿਰੂ ਦੀ ਜੱਫੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੁਆਈ ਗਈ, ਉਸ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਨੇ ਪੁਆ

ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ Sandhugulzar@yahoo.com

ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਘੜੀ ਮਾਊਂਟ ਬੈਟਨ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਯੋਗਦਾਨ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡਾ ਸੀ। ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਭੀੜ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਸਿਰਫਿਰੇ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਹਤਿਆਰੇ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਿਹਾ ਜਾਣਾ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਉਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ 'ਸਟ ਅੱਪ' ਕਹਿ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਕਰਾ ਛੱਡਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ 'ਮੁਸਲਮਾਨ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਗੂੰਜ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਆਫਤ ਲਿਆ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ 'ਸਿੱਖ ਬਾਡੀਗਾਰਡ' ਦੀ ਗੂੰਜ ਤੋਂ ਉਪਜੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਨੋਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨਾਜ਼ਕ ਘੜੀ ਹਤਿਆਰੇ ਦੇ ਮੋਢੇ ਫੜਨ ਵਾਲਾ ਵੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸੀ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸ਼ਬਦ ਉਤੇ ਲੀਕ ਫੇਰਨ ਵਾਲਾ ਵੀ। ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਹੀ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਉਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਨੇ ਬਾਕੀ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਬਲਿਓ ਮਿੱਟੀ ਪੁੱਟ ਛੱਡੀ ਸੀ।

ਅੰਤਿਕਾ: (ਮਿਰਜ਼ਾ ਗ਼ਾਲਿਬ) ਸੰਭਲਨੇ ਦੇ ਮੁਝੇ ਐ ਨਾਉਮੀਦੀ ਕਿਆ ਕਿਆਮਤ ਹੈ, ਕਿ ਦਾਮਨ-ਏ-ਖਿਆਲ-ਏ-ਯਾਰ ਛੂਟਾ ਜਾਏ ਹੈ ਮੁੱਝ ਸੇ।

ਸ਼ਰਧਾ ਕਪੂਰ ਨੇ ਦਿਲ ਮੋਹਿਆ

ਫਿਲਮ 'ਹੈਦਰ' ਵਿਚ ਸ਼ਰਧਾ ਕਪੂਰ

ਸੋਹਣੀ ਤੇ ਸੁਨੱਖੀ ਅਦਾਕਾਰਾ ਸ਼ਰਧਾ ਕਪੂਰ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਫਿਲਮ 'ਹੈਦਰ' ਦੀ ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਵਿਚ ਰੁੱਝੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਫਿਲਮਸਾਜ਼-ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਭਾਰਦਵਾਜ਼ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। 'ਹੈਦਰ' ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਲੇਖਕ ਸ਼ੈਕਸਪੀਅਰ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਟਕ 'ਹੈਮਲਟ' ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਮਾਹੌਲ ਮੁਤਾਬਕ ਬਣਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਸ਼ਰਧਾ ਕਪੂਰ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਮੁਟਿਆਰ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਅ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਫਿਲਮ ਦੀ ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੂੰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਤਜਰਬੇ ਹਾਸਲ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਉਸ ਨੇ ਕਈ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੋਚਿਆ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਜਦੋਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੀ ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਥੇ ਆਏ ਕੁਝ ਕਸ਼ਮੀਰੀਆਂ ਨੇ ਫਿਲਮ ਦੇ ਅਮਲੇ ਉੱਤੇ ਬਰਫ ਦੇ ਗੋਲੇ ਮਾਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਇਕ ਹੋਰ ਥਾਂ ਉੱਤੇ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਅਮਲੇ ਉੱਤੇ ਕਾਂਗੜੀ ਵੀ ਕੱਢ ਮਾਰੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਫਿਲਮਾਂ ਵਾਲੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਬਾਰੇ ਫਿਲਮਾਂ ਤਾਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਅੱਜ ਜਿਸ ਹਾਲਾਤ ਨਾਲ ਘੁਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਬਾਰੇ ਰੱਤੀ ਭਰ ਵੀ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਬੱਸ ਆਮ ਜਿਹੀ ਕਹਾਣੀ ਘੜ ਕੇ ਕਿਸੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਕੁੜੀ ਦਾ ਕਿਸੇ ਫੌਜੀ ਨਾਲ ਇਸ਼ਕ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਸ਼ਮੀਰੀਆਂ ਦੀ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦਾ ਸ਼ਰਧਾ ਉੱਤੇ ਬੜਾ ਅਸਰ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਅੱਜ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ/ਪੜ੍ਹਿਆ। ਇਸ ਹਾਲਾਤ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹ/ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਟੱਡੀਆਂ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੇ ਇਕ ਹੋਰ ਅਦਾਕਾਰ ਇਰਫਾਨ ਖਾਨ ਨੇ ਵੀ ਇਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਲਾਤ ਤੋਂ ਅੱਕੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਕਾਂਗੜੀ ਸੁੱਟਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਲੋਕ ਇਕ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਅੱਕੜਾਂ ਨਾਲ ਘੁਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਲੋਕ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਹੱਸ-ਹੱਸ ਕੇ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਤਾਂ ਆਉਣਾ ਹੀ ਸੀ। ਵਿਸ਼ਾਲ ਭਾਰਦਵਾਜ਼ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਛੇਤੀ ਹੀ ਇਹ ਫਿਲਮ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰ ਕੇ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਸ਼ਰਧਾ ਕਪੂਰ ਨਾਲ ਨਾਇਕ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸ਼ਾਹਿਦ ਕਪੂਰ ਨਿਭਾਅ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ਼ਰਧਾ ਕਪੂਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫਿਲਮੀ ਕਰੀਅਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ 2010 ਵਿਚ ਫਿਲਮ 'ਤੀਨ ਪੱਤੀ' ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਲਾਹਿਆ ਗਿਆ। ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਖਲਨਾਇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਕਪੂਰ ਉਸ ਦਾ ਬਾਪੂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਤਰੱਕਦ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। 2011 ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਲਵ ਕਾ ਦਿ ਐਂਡ' ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਅਸਲ ਚੜ੍ਹਾਈ 2013 ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਫਿਲਮ 'ਆਸ਼ਿਕੀ-2' ਨਾਲ ਹੋਈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਹੀਰੋ ਅਦਿੱਤਿਆ ਰਾਏ ਕਪੂਰ ਸੀ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੀ ਖੂਬ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਹੋਈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਵਾਹਵਾ ਕਮਾਈ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਕੁੱਲ ਬਜਟ 9 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ 110 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ

ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਸ਼ਿਵਾਂਗੀ ਕੋਲਹਾਪੁਰੇ ਕਪੂਰ ਦੀ ਬੜੀ ਲਾਡਲੀ ਹੈ। ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਰਧਾ ਦੀ ਮਾਂ

ਫਿਰ ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਹਾਂ! ਸ਼ਰਧਾ ਦੀ ਮਾਸੀ ਪਦਮਨੀ ਕੋਲਹਾਪੁਰੀ ਆਪਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੀ ਬੜੀ ਸਫਲ ਹੀਰੋਇਨ ਸੀ। ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਹੁਤ ਅਗਾਂਹ ਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਵੀ ਇਤਫਾਕ ਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਤਾਂ ਬੋਸਟਨ ਵਿਚ ਛੁੱਟੀਆਂ ਮਨਾ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ 'ਤੀਨ ਪੱਤੀ' ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਅੰਬਿਕਾ ਹਿੰਦੂਜਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫੇਸਬੁੱਕ 'ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਦੇਖਦੇ ਸਾਰ ਸੰਪਰਕ ਕਰ ਲਿਆ; ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ ਮਿਲ ਗਈ। ਸ਼ਰਧਾ ਕਪੂਰ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਡਾਂਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰੇ। ਡਾਂਸ (ਨਾਚ) ਉਹਦੀ ਰਗ-ਰਗ ਵਿਚ ਰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਗੁੱਬ ਕੇ ਆਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਾਚ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਲਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੈ।

ਉਸ ਦਾ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਵੀ ਇਤਫਾਕ ਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਤਾਂ ਬੋਸਟਨ ਵਿਚ ਛੁੱਟੀਆਂ ਮਨਾ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ 'ਤੀਨ ਪੱਤੀ' ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਅੰਬਿਕਾ ਹਿੰਦੂਜਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫੇਸਬੁੱਕ 'ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਦੇਖਦੇ ਸਾਰ ਸੰਪਰਕ ਕਰ ਲਿਆ; ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ ਮਿਲ ਗਈ।

ਕਮਾ ਲਏ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਨੇ ਵੀ ਵਾਹਵਾ ਪੁੰਮਾਂ ਪਾਈਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਲਈ ਗਾਇਕ ਅਰਿਜਿਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਅੰਕਿਤ ਤਿਵਾੜੀ, ਜੀਤ ਗਾਂਗੁਲੀ ਤੇ ਮਿਥੁਨ ਨੂੰ ਸਰਵੋਤਮ ਫਿਲਮਫੇਅਰ ਐਵਾਰਡ ਮਿਲੇ ਸਨ। 2013 ਵਿਚ ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਕਪੂਰ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਫਿਲਮ 'ਗੋਰੀ ਤੇਰੇ ਪਿਆਰ ਮੈਂ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਸੀ। ਸ਼ਰਧਾ ਕਪੂਰ

ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਸ਼ਕਤੀ ਕਪੂਰ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਹੈ। ਸ਼ਿਵਾਂਗੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਇਕ ਫਿਲਮ ਕੀਤੀ ਸੀ- 'ਕਿਸਮਤ'। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਹੀਰੋ ਮਿਥੁਨ ਚੱਕਰਵਰਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਸ਼ਕਤੀ ਕਪੂਰ ਦਾ ਰੋਲ ਵੀ ਸੀ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੇ ਸੈੱਟਾਂ ਉੱਤੇ ਹੀ ਸ਼ਿਵਾਂਗੀ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋਈ ਤੇ ਇਹ ਪਿਆਰ

ਕਰੀਨਾ ਕਪੂਰ ਲਈ ਸਮਾਂ ਹੁਣ ਬਦਲ ਗਿਆ

ਨਖਰੇ ਵਾਲੀ ਅਦਾਕਾਰਾ ਕਰੀਨਾ ਕਪੂਰ ਨੇ ਪੂਰੇ 13 ਸਾਲ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਉੱਤੇ ਰਾਜ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਪੂਰੀ ਟੌਹਰ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਕਾਫ਼ੀ ਮਾੜੇ ਪਲ ਵੀ ਆਏ, ਕਈ ਫਿਲਮਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚੱਲੀਆਂ ਪਰ ਅਸਫਲਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਪੌਚਾ ਫੇਰ ਕੇ ਸਫਲਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕੈਰੀਅਰ ਸਦਾ ਹੀ ਸਿੰਗਾਰਿਆ ਹੈ। ਚੋਟੀ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਫਿਰ ਉਹ ਪਿਛਾਂਹ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਆਈ, ਅੱਗੇ ਹੀ ਵਧਦੀ ਗਈ। ਕੁਆਰੀ ਸੀ ਤਾਂ ਹਰ ਨਿਰਮਾਤਾ ਉਸ ਦਾ ਪਾਣੀ ਭਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਹਾਂ, ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਥੋੜ੍ਹਾ ਫਰਕ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ

ਕਾਰਨ ਇਹ ਕਿ ਹੁਣ ਬਹੁਤੇ ਰੁਮਾਂਟਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੇਣਾ ਉਸ ਦੇ ਵਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। 'ਬਦਤਮੀਜ਼ ਦਿਲ' ਇਸ ਦੀ ਗਵਾਹ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਕਈ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਉਸ ਨੇ ਕਹਿ ਕੇ ਕਟਵਾਏ ਅਤੇ ਮਗਰੋਂ ਆਪਣੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਫਿਲਮਾਏ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਮਰਾਨ ਹਾਸ਼ਮੀ ਵੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬੋਲ ਸਕਿਆ। ਉਸ ਵਿਚਾਰੇ ਦੀ ਤਾਂ ਮਿੰਨਤ ਵੀ ਬੇਕਾਰ ਗਈ ਸੀ। ਉੱਝ, ਇਸ ਨਾਲ ਕਰੀਨਾ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਨਿਰਮਾਤਾ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਹੋਰ ਹੀਰੋਇਨਾਂ ਵੱਲ ਦੇਖਣ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਕਰੀਨਾ ਦਾ ਹਾਲ ਵੀ ਐਸਵਰਿਆ ਰਾਏ, ਕਾਜੋਲ ਤੇ ਮਾਧੁਰੀ ਵਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਬਈ ਅਭੈ ਦਿਓਲ!

ਫਿਲਮ 'ਵੰਨ ਬਾਈ ਟੂ' ਨਾਲ ਅਦਾਕਾਰ ਅਭੈ ਦਿਓਲ ਨਿਰਮਾਤਾ ਵੀ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਾਂਗ ਇਸ ਫਿਲਮ ਲਈ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਖੂਬ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਪਈ ਅਭੈ, ਹੋਰ ਅਦਾਕਾਰਾਂ ਵਾਂਗ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਘੁੰਮਿਆ-ਫਿਰਿਆ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੀ ਨਾਇਕਾ ਪ੍ਰੀਤੀ ਦੇਸਾਈ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮਿਕਾ ਵੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹਰ ਥਾਂ ਗਈ। ਆਮ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਜੋੜੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਫਿਲਮ 'ਵੰਨ ਬਾਈ ਟੂ' ਅਸਲ ਵਿਚ ਅਭੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਤੀ ਦੀ ਅਸਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਉੱਤੇ ਹੀ ਆਧਾਰਤ ਹੈ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਮੁੰਬਈ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਾਰੇ ਬਾਤ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੇ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਇਕ ਜੋੜੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਮੁੰਬਈ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਇਹ ਜੋੜੀ ਅਨੇਕ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਨਾਲ ਦੋ-ਚਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉੱਝ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨਾਲ ਅਭੈ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਵਾਕਿਆ ਵੀ ਜੁੜ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਸਭ ਮਿੱਤਰ-ਸੱਜਣ ਉਸ ਨੂੰ ਵਧਾਈਆਂ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਫਿਲਮ ਦੀ ਨਿਰਮਾਤਾ ਕੰਪਨੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੇ ਸੰਗੀਤਕਾਰਾਂ ਸ਼ੰਕਰ, ਅਧਿਆਨ ਤੇ ਲੋਇ ਨਾਲ ਵਧੀਕੀ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਬੱਸ! ਅਭੈ ਦਿਓਲ ਨੇ ਸ਼ਰਤ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਇਹ ਮਸਲਾ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਹ ਫਿਲਮ ਰਿਲੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਿਵੇਂ ਉਪਰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਸਹਿ-ਨਿਰਮਾਤਾ ਅਭੈ ਦਿਓਲ ਹੀ ਹੈ। ਹਰ ਪਾਸਿਓਂ ਉਸ ਦੇ ਇਸ ਸਟੈਂਡ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਹੋਈ ਅਤੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਵੀ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਸੰਗੀਤਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮਸਲਾ ਨਜਿੱਠ ਲਿਆ। ਅਭੈ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਕੁਝ ਅਸੂਲ ਹੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ

ਕੀਮਤ ਉੱਤੇ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਆਪਣੇ ਤਾਏ ਧਰਮਿੰਦਰ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ ਤੋਂ ਸਿਖਿਆ ਹੈ। ਅਭੈ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਭਾਵੇਂ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਾਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਆਪ ਕਮਾਈ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਤੋਂ ਸਭ ਕਾਇਲ ਹਨ। ਉਹ ਉੱਝ ਵੀ ਚਾਲੂ/ਫਾਰਮੂਲਾ ਫਿਲਮਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਤਿਆਰ ਹੈ ਪਰ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਫਿਲਮ ਵੀ ਉਸ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਫਿਲਮਾਂ ਵਾਂਗ ਨਿਵੇਕਲੀ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਹ ਹੱਸ ਕੇ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਤੁਸੀਂ ਉਚੀ ਤੋਂ ਉਚੀ ਛਾਲ ਮਾਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਪ੍ਰੀਤੀ ਦੇਸਾਈ

The Anu Attorney Immigration Law Firm Law offices of Anu Peshawaria

*More than 25 years of experience *Internationally Awarded-Extraordinary ability *Served as Legal Advisor to Govt. of India, Embassy of India, Washington, DC

Anu Peshawaria
Attorney at Law

Licensed to practice Immigration & Bankruptcy in all 50 states. More than 20 year experience in US immigration & Indian law

US IMMIGRATION

- *Green Cards (Investor, Employment)
- *E-2 investor Visa, L1 (Intra Company)
- *Family Green Card, Fiancee Visa
- *Deportation Defense, VAWA, U Visa
- *Asylum, Appeals, Ninth Circuit Court
- *H1B, Computer Engineers, Cooks, Teachers, Students, Doctors, Nurses, Physical Therapist

ਪੰਜਾਬੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਉਰਦੂ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰੋ

ਹੁਣ ਸਿਆਟਲ ਵਿਚ ਵੀ ਦਫਤਰ ਖੁਲ੍ਹ ਚੁਕਾ ਹੈ

Contact numbers:

- Seattle, WA
Ph: 206-774-0907
- Fremont, California
Ph: 510-353-0102
- Cell Phone 510-299-1907
- Toll free: 1-866-586-6297
- anu@anuattorney.com
- www.anuattorney.com

Weekends & Evening Appointments Available

FAMILY LAW

- *Divorce *Annulment
- *International Custody

INCORPORATIONS

- *International Contracts, Mergers
- *Attorney Supreme Court of India

*Bankruptcy Consultation & Filing

46560 Fremont Blvd., STE#205, Fremont, CA 94538
801, Pine Street, # 24 C, Seattle, Washington 98101
Offices: Seattle, WA *Fremont, CA *UK *Canada *India

ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਪਲਾਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸੁਪਰ ਮਾਰਕਿਟ ਵਿਕਾਊ ਹਨ

Citgo Gas Station For Sale in Ypsilanti, MI

Has Subway, Car Wash, Post Office, Check Cashing, Garage (Leased For \$4000 P.M.), Fuel Supply on Flat Commission (\$9150 P.M.), 4600 Sq. Ft. Store 2.84 Acres Land Beer & Wine Possible
Price: \$3.20 Million

Shell Gas Station In Waterford, MI

4000 Sq. Ft. Store 0.92 Acre Land. Granite Counter Tops. Built in 2000, Completely Remodeled in 2011, Domino's Pay Rent: \$2500 P.M., Beer, Wine & Diesel
Price: \$850,000

Supermarket in Romulus, MI

Near Metro Detroit Airport, 15000 Sq. Ft. Store, Sale \$250,000 P.M., Selling, Beer, Wine, Liquor, Meats & Fresh Products
Price: \$ 1.10 Million

Strip Mall/Plaza in Canton, MI

Approx. 30,000 Sq. Ft. Plaza Ideal/Perfect Corner to Start Up Indian Supermarket. Tenants Include Jett Pizza, Liquor Store, Chinese Restaurant.
Price: \$ 2.00 Million

Liquor Store In Canton, MI (Business Only)

Weekly Sale: \$17000-\$18000, Rent: \$5300 P.M.
Price: \$350,000 +Inventory

Shell Gas Station in Livonia, MI

Located on very busy intersection Brand new pump. All lights are LED.
Price: \$550,000

Land Contract Available With \$200,000 Down.

For All Types Of Loans, Commercial & Residential Buying/Selling Home or Commercial Property in Michigan, Call

Raj Shergill, Realtor

Cell: 734-751-4455

Bus: 734-981-5333

Fax: 734-981-5311

rajsshergill@yahoo.com

www.LandMarkAdvantage.com

LandMark Realty

41637 Ford Road, Suite A, Canton, MI 48187

Spiceland Truck Plaza

5809 S. State Road 3, Spiceland, IN 47385 (Exit 123 off I-70)

ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਆਪਣਾ
ਟਰੱਕ ਸਟਾਪ
24 ਘੰਟੇ 7 ਦਿਨ ਖੁੱਲ੍ਹਾ

ਤਾਜ਼ਾ ਪੰਜਾਬੀ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਢਾਬਾ

Guaranteed 100% pure diesel no bio diesel.
100% ਪਿਓਰ ਡੀਜ਼ਲ, ਕੋਈ ਬਾਇਓ ਡੀਜ਼ਲ ਨਹੀਂ

ਹਰ ਗੈਲਨ 'ਤੇ 10
ਸੈਂਟ ਬਚਾਓ, ਖਰਚ
ਘਟਾਓ, ਪੈਸੇ ਬਚਾਓ

Fuel for Less! Save 10¢*

Get Your Card from the Cashier

www.fuelmaster.net/rewards

Ph: 317-291-2300, ext. 22

ਨਿਰਵਿਘਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੇ 15ਵੇਂ ਸਾਲ 'ਚ

(ਪਹਿਲੀ ਜਨਵਰੀ 2000-2014)

ਬੇਲਾਗ, ਬੇਬਾਕ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦਾ ਮੁੱਦਈ

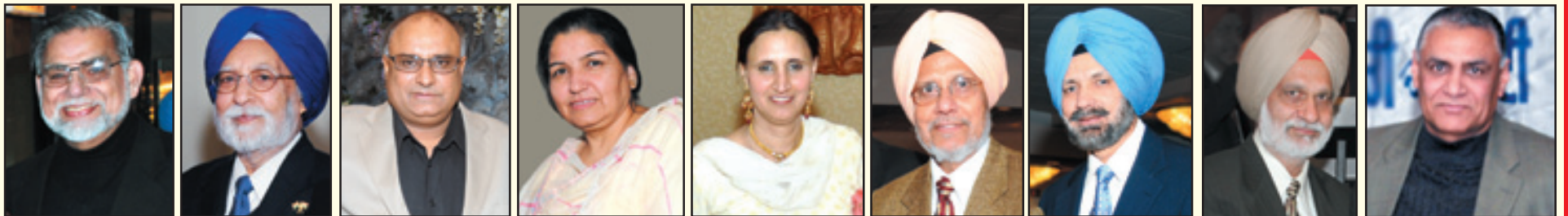
ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

14ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਮੌਕੇ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨਾਈਟ'

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 5 ਅਪਰੈਲ 2014

(ਇੰਡੀਆ ਹਾਊਸ, ਸ਼ਾਮਬਰਗ)

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ ਪ੍ਰੋ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਡਾ. ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ ਸੰਧੂ ਬਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ (ਨਿੱਕੀ) ਸੇਖੋਂ ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰੜ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ ਜੱਸੀ ਗਿੱਲ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ

ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਸਰਬਜੀਤ ਬਿਆੜਾ ਅਯੁਧਿਆ ਸਲਵਾਨ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਹਿਯੋਗੀ

ਡਾ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਜੈਰਾਮ ਸਿੰਘ (ਨੀਟੂ) ਕਾਹਲੋਂ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ

ਸਾਡੇ ਕਾਲਮਨਵੀਸ

ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਐਸ. ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਬਲਜੀਤ ਬਾਸੀ ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ ਦਲਜੀਤ ਅਮੀ ਜਤਿੰਦਰ ਮੋਹਰ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰੋਮਾਣਾ ਮੇਜਰ ਕੁਲਾਰ ਇਕਬਾਲ ਜੱਬੋਵਾਲ

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ 847-359-0746 e-mail: punjabtimes1@sbcglobal.net, website: www.punjabtimesusa.com